

Universitetet i Bergen

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

NOLISP350

Mastergradsoppgave i nordisk språk og litteratur

Våren 2019

**En sosiolingvistisk oppfølgingsgransking av
talemålet på Laksevåg i Bergen**

Øystein Hassel

Forord

Det er mange som fortjener en takk for å ha hjulpet meg i arbeidet med denne masteroppgaven. Særlig vil jeg si tusen takk til ...

... informantene mine! Uten dere hadde det ikke blitt noen masteroppgave om talemålet på Laksevåg.

... Helge Sandøy for ypperlig veiledning underveis, konstruktive tilbakemeldinger på tekstutkastene mine, og for å ha vært tilgjengelig når jeg har hatt behov for det.

... Bente Selback for opplæring i transkripsjonsprogrammet *Praat*, hjelp med behandling av personopplysninger og for å ha korrekturlest de rundt 800 sidene med talemålstranskripsjoner.

... Per Sigmund Sævik Bøe for opplæring i *Talebanken* og signifikanstesting av resultatene mine.

... Paul Meurer for hjelp med alt det tekniske i *Talebanken*.

... forskergruppen for sosiolingvistikk og språkendring ved UiB for interessant faglig påfyll annenhver tirsdag og for gode innspill underveis i arbeidet mitt.

... Trond Minde for å ha hjulpet til med korrekturlesingen av transkripsjonene, for utlån av litteratur og ellers for interessante samtaler om alt mulig innenfor nordisk språkvitenskap generelt og talemålsforskning spesielt.

... medstudent Marie Lund for sosiolingvistiske diskusjoner, inspirasjon og hjelp, og ikke minst forståelse for hva det vil si å skulle samle inn og transkribere sitt helt eget talemålskorpus fra grunnen av.

... Lisa Selvik BJORHEIM, Marianne van Baar og Marie Lund for gjennomlesning og konstruktive innspill til forbedring og nedkorting av teksten på tampen av arbeidet.

... avdelingsleder Vegard Dølvik ved Holen skole for god tilrettelegging for at feltarbeidet mitt på Holen skole skulle gå så smidig som mulig.

... medstudentene mine på nordisk! Takk for alle timene i sofakroken med hygge, kaffe, knekkebrød, mer kaffe, quiz, enda mer kaffe, samt ukens høydepunkt – kakefredag!

Forord til revidert utgave

Det gikk litt fort i svingene før innlevering av masteroppgaven. I denne versjonen, som skal publiseres på nettsidene til *Dialektendringsprosesser* ved UiB, har jeg derfor tillatt meg å rette opp i et par feil og mangler. For at det skal være mulig å finne ut hva som er forskjellig i denne versjonen sammenlignet med masteroppgaven jeg leverte inn i mai 2019, oppgir jeg alle endringene jeg har gjort i vedlegg 20.

Opprinnelig hadde jeg et ønske om å sammenligne resultatene mine fra Laksevåg med resultatene fra Nornes (2011) sin studie av talemålet i nabobydelen Bergenhus (Bergen sentrum). Derfor hadde jeg formulert en egen underproblemstilling om en slik sammenligning. Jeg hadde tenkt å drøfte om Laksevåg og Bergenhus bør regnes som to separate språksamfunn eller som deler av det samme språksamfunnet. Dessverre ble det ikke tid til faktisk å gjennomføre en slik drøfting. Denne underproblemstillingen burde jeg da ha fjernet før innlevering, men ved en glipp skjedde ikke dette. Derfor har jeg i denne reviderte utgaven valgt å fjerne avsnittet i kapittel 1.1. *Problemstilling og underspørsmål* som formulerte en egen underproblemstilling om Laksevåg og Bergenhus, samt to setninger som henviste til det samme innledningsvis i kapittel 6. *Drøfting*. Jeg rakk imidlertid å lage en tabell som sammenstiller resultatene fra Bergenhus bydel i Nornes (2011) med resultatene fra Laksevåg i min egen studie. Denne tabellen fremkommer i kapittel 5.11. *Sammenligning med Bergenhus bydel*, som jeg lar bli stående. Jeg velger imidlertid å fjerne variabel V01 og V02 (henholdsvis tradisjonell kj-lyd og tradisjonell sj-lyd) fra denne sammenstillingen, fordi det vil være uforsvarlig å sammenligne resultatene fra Laksevåg med Bergenhus på disse to variablene uten videre. Det å lytte til realiseringene av disse lydene i materialet og avgjøre hvilken av variantene som ble brukt i det enkelte tilfellet, var en svært krevende oppgave, og er nok veldig avhengig av «øret som lytter». For å kunne sammenligne realiseringen av kj- og sj-lyden i talemålet i Bergenhus med talemålet i Laksevåg bør derfor et minimumskrav være at det er den samme personen som lytter til og annoterer materialet fra begge bydelene.

Til slutt vil jeg ønske deg som leser denne avhandlingen god fornøyelse!

Laksevåg, 9.1.2020

Øystein Hassel

Dette bildet, som jeg tok under en flytur 19. juli 2018, viser Laksevågs nærhet til både byfjellene og Byfjorden, samt den korte avstanden til sentrumsbydelen Bergenhus til høyre i bildet. Grensene for språksamfunnet jeg studerer i denne masteroppgaven er tegnet inn med rød strek.

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
FORORD TIL REVIDERT UTGAVE.....	III
INNHOLDSFORTEGNELSE.....	VII
TABELLER	XIII
FIGURER, ILLUSTRASJONER, KART OG BILDER	XIX
1. INNLEDNING.....	1
1.1. Problemstilling og underspørsmål	1
1.2. Tidligere forskning.....	2
2. BAKGRUNNSSTOFF	4
2.1. Laksevåg.....	4
2.1.1. Befolkningsutvikling.....	5
2.1.2. Industriens betydning for Laksevåg	6
2.1.3. Samferdsel	7
2.1.4. Skoler	8
2.1.5. Levekår og helse	9
2.1.6. Andel innvandrere	10
2.1.7. Boligsammensetning.....	10
2.1.8. Fremtidig utvikling på Laksevåg.....	11
2.2. Avgrensning av språksamfunnet Laksevåg.....	12
2.3. Generelt om bymål.....	14
2.4. Bergensdialekten.....	16
2.5. Grammatikkskisse for bergensdialekten.....	19
2.5.1. Vokalinventaret	19
2.5.2. Konsonantinventaret	19
2.5.3. Fonologiske regler.....	20
2.5.4. Substantiv	20
2.5.5. Verb	21
2.5.5.1. Svake verb	21
2.5.5.2. Sterke verb	22

2.5.6. Adjektiv	22
2.5.7. Personlige pronomener	23
2.5.8. Demonstrativene «den» og «denne»	23
3. TEORI OG HYPOTESER	24
3.1. Fra dialektologi til sociolingvistik	24
3.2. Språk eller dialekt?	27
3.3. Språksamfunn	28
3.4. Språklig variasjon	33
3.4.1. Synkron variasjon	34
3.4.1.1. Registervariasjon	34
3.4.1.2. Variasjon mellom kjønn	36
3.4.2. Diakron variasjon = språkendring	36
3.4.2.1. Generasjonsendring og livsfaseendring	40
3.4.2.2. Forandring ovenfra og forandring nedenfra	40
3.4.2.3. Drivkrefter i språkendringsprosessen Det er vanlig å dele årsakene til språkendringen inn i henholdsvis språkinterne og språkeksterne årsaksfaktorer	41
3.4.2.3.1. Språkinterne (indre) årsaksfaktorer	41
3.4.2.3.1. Språkeksterne (ytre) årsaksfaktorer	42
3.5. Hypoteser	42
4. METODE	43
4.1. Datamaterialet	43
4.1.1. Det eldre materialet	44
4.1.2. Det nye materialet	44
4.2. Mine egne opptak fra 2018	44
4.2.1. Personvern	44
4.2.2. Kravene til informantutvalget	45
4.2.3. Utvelgelse av informanter	45
4.2.4. Panelstudien	48
4.2.5. Utfordringer med intervju som innsamlingsmetode	49
4.2.6. Det sociolingvistiske intervjuet	50
4.2.7. Intervjuene mine	51
4.2.7.1. Bildeoppgaven	53
4.2.7.2. Forklare-veien-oppgaven	54
4.2.7.3. Den frie samtalen	55
4.3. Språklige variabler	56
4.4. Sosiale variabler	60
4.4.1. Årsklasser	61
4.4.2. Livsfaser	61

4.4.3. Kjønn	62
4.4.4. Sosialgrupper	62
4.5. Bearbeiding av materialet	63
4.5.1. Transkripsjon	63
4.5.2. Merking av variabler i Talebanken.....	64
4.6. Språkendring i tilsynelatende og virkelig tid.	64
5. RESULTATER	64
5.1. Signifikanstesting	65
5.2. Hvordan tabellene skal tolkes	66
5.3. Kj- og sj-lyden	67
5.3.1. Variabel 01: Tradisjonell kj-lyd.....	67
5.3.2. Variabel 02: Tradisjonell sj-lyd.....	70
5.4. Lang /e:/ eller /æ:/ foran /ʊ/ (variabel 03).....	72
5.5. Pronomen	74
5.5.1. Det personlige pronomenet i entall subjektsform (variabel 04.1 og 04.2).....	74
5.5.2. Det personlige pronomenet 1. person entall objektsform, 2. person entall objektsform og det refleksive pronomenet (variabel 05)	79
5.6. Nektelsesadverbet ikke – variabel 06	81
5.7. Kvantoren «noen».....	82
5.7.1. Variabel 07.1: Kvantoren «noe» (nøytrum).....	82
5.7.2. Variabel 07.2: Kvantoren «noen» (maskulinum, femininum og pluralis)	84
5.8. Spørreord (variabel 08)	86
5.9. To adverb	87
5.9.1. Variabel 09: Adverbet «da»	87
5.9.2. Variabel 10: Adverbet «nå»	91
5.10. Panelstudien.....	93
5.11. Sammenligning med Bergenhus bydel	95
6. DRØFTING	95
6.1. Drøfting av hypotese 1 om språk og årsklasse	96
6.2. Drøfting av hypotese 2 om språk og livsfase.....	98
6.3. Drøfting av hypotese 3 om språk og kjønn	102
6.3.1. Hypotese 3.1a og 3.1b	103

6.3.2. Hypotese 3.2a og 3.2b	104
6.3.3. Oppsummering av hypotese 3 om språk og kjønn	106
6.4. Drøfting av hypotese 4 om språk og sosialgruppe	107
6.5. Drøfting av hypotese 5 om sammenfallsprosessen mellom kj- og sj-fonemet	110
6.6. Informantenes oppfatninger om egen dialekt og om det å bo på Laksevåg	118
7. AVSLUTNING	121
7.1. Videre forskning	121
LITTERATURLISTE.....	123
VEDLEGG 1: MELDESKJEMA TIL NSD.....	130
VEDLEGG 2: SVAR FRA NSD	136
VEDLEGG 3: INFORMASJONSSKRIV TIL TRENDINFORMANTENE.....	139
VEDLEGG 4: INFORMASJONSSKRIV TIL POTENSIELLE PANELINFORMANTER.....	144
VEDLEGG 5: SPØRRESKJEMA FOR UTVELGELSE AV UNGDOMSINFORMANTER.....	146
VEDLEGG 6: INTERVJU-/SAMTALEGUIDE	147
VEDLEGG 7: SPØRRESKJEMA OM PERSONOPPLYSNINGER.....	152
VEDLEGG 8: LOGG	159
VEDLEGG 9: TEGNINGER FRA BILDEOPPGAVEN UNDER INTERVJUENE	160
VEDLEGG 10: GRUNNKRETSER I SPRÅKSAMFUNNET	161
VEDLEGG 11: DE SPRÅKLIGE VARIABLENE	162
VEDLEGG 12: SAMMENHENGEN MELLOM VARIABELNUMRE I MASTEROPPGAVEN OG VARIABELNUMRE I TALEBANKEN.....	163

VEDLEGG 13: SAMMENSTILLING AV INFORMANTNUMMER, OPPTAKSÅR, KJØNN, LIVSFASE, ÅRSKLASSE OG SOSIALGRUPPE.....	164
VEDLEGG 14: RESULTATER PÅ INDIVIDNIVÅ.....	165
VEDLEGG 15: SAMMENFALLSPROESSEN PÅ V01 (KJ).....	198
VEDLEGG 16: SAMMENFALLSPROESSEN PÅ V02 (SJ).....	200
VEDLEGG 17: SAMMENFALLSPROESSEN PÅ V01 (KJ) OG V02 (SJ) SETT UNDER ETT.....	202
VEDLEGG 18: RESULTATER PÅ ALLE VARIABLER SAMMENLAGT PR. OPPTAKSÅR.....	205
VEDLEGG 19: SIGNIFIKANSTESTING.....	207
VEDLEGG 20: OVERSIKT OVER ENDRINGER GJORT I REVIDERT UTGAVE AV DENNE AVHANDLINGEN.....	209
SAMMENDRAG.....	210
ABSTRACT.....	212

Tabeller

Tabell 1: Vokalinventaret	19
Tabell 2: Konsonantinventaret.....	19
Tabell 3: Substantivbøyningen.....	20
Tabell 4: Svak verbbøyning	21
Tabell 5: Sterk verbbøyning	22
Tabell 6: Adjektivbøyning.....	22
Tabell 7: Personlige pronomener	23
Tabell 8: Demonstrativene «den» og «denne».....	23
Tabell 9: Stadiene i språkendringsprosessen	36
Tabell 10: Fordeling av informanter i denne studien.....	44
Tabell 11: Sosialgruppeinndeling	63
Tabell 12: Signifikansgrenser	65
Tabell 13: V01 – Språk og årsklasser	68
Tabell 14: V01 – Språk og livsfaser.....	68
Tabell 15: V01 – Språk og kjønn	68
Tabell 16: V01 – Språk, livsfaser og kjønn.....	69
Tabell 17: V01 – Språk og sosialgrupper	69
Tabell 18: V02 – Språk og årsklasser	70
Tabell 19: V02 – Språk og livsfaser.....	70
Tabell 20: V02 – Språk og kjønn	70
Tabell 21: V02 – Språk, livsfaser og kjønn.....	71
Tabell 22: V02 – Språk og sosialgrupper	71
Tabell 23: V03 – Språk og årsklasser	72
Tabell 24: V03 – Språk og livsfaser.....	72
Tabell 25: V03 – Språk og kjønn	72
Tabell 26: V03 – Språk, livsfaser og kjønn.....	73

Tabell 27: V03 – Språk og sosialgrupper	73
Tabell 28: V04.1 (tsv.) – Språk og årsklasser	75
Tabell 29: V04.1 (tsv.) – Språk og livsfaser.....	75
Tabell 30: V04.1 (tsv.) – Språk og kjønn	76
Tabell 31: V04.1 (tsv.) – Språk, livsfaser og kjønn.....	76
Tabell 32: V04.1 (tsv.) – Språk og sosialgrupper	76
Tabell 33: V04.2 (tst.) – Språk og årsklasser	77
Tabell 34: V04.2 (tst.) – Språk og livsfaser	77
Tabell 35: V04.2 (tst.) – Språk og kjønn	77
Tabell 36: V04.2 (tst.) – Språk, livsfaser og kjønn	78
Tabell 37: V04.2 (tst.) – Språk og sosialgrupper.....	78
Tabell 38: V05 – Språk og årsklasser	79
Tabell 39: V05 – Språk og livsfaser.....	79
Tabell 40: V05 – Språk og kjønn	80
Tabell 41: V05 – Språk, livsfaser og kjønn.....	80
Tabell 42: V05 – Språk og sosialgrupper	80
Tabell 43: V06 – Språk og årsklasser	81
Tabell 44: V06 – Språk og livsfaser.....	81
Tabell 45: V06 – Språk og kjønn	81
Tabell 46: V06 – Språk, livsfaser og kjønn.....	82
Tabell 47: V06 – Språk og sosialgrupper	82
Tabell 48: V07.1 – Språk og årsklasser	83
Tabell 49: V07.1 – Språk og livsfaser.....	83
Tabell 50: V07.1 – Språk og kjønn.....	83
Tabell 51: V07.1 – Språk, livsfaser og kjønn.....	83
Tabell 52: V07.1 – Språk og sosialgrupper	84
Tabell 53: V07.2 – Språk og årsklasser	84

Tabell 54: V07.2 – Språk og livsfaser.....	84
Tabell 55: V07.2 – Språk og kjønn.....	85
Tabell 56: V07.2 – Språk, livsfaser og kjønn.....	85
Tabell 57: V07.2 – Språk og sosialgrupper	85
Tabell 58: V08 – Språk og årsklasser	86
Tabell 59: V08 – Språk og livsfaser.....	86
Tabell 60: V08 – Språk og kjønn	86
Tabell 61: V08 – Språk, livsfaser og kjønn.....	86
Tabell 62: V08 – Språk og sosialgrupper	87
Tabell 63: V09 – Språk og årsklasser	89
Tabell 64: V09 – Språk og livsfaser.....	89
Tabell 65: V09 – Språk og kjønn	89
Tabell 66: V09 – Språk, livsfaser og kjønn.....	90
Tabell 67: V09 – Språk og sosialgrupper	90
Tabell 68: V10 – Språk og årsklasser	91
Tabell 69: V10 – Språk og livsfaser.....	91
Tabell 70: V10 – Språk og kjønn	91
Tabell 71: V10 – Språk, livsfaser og kjønn.....	91
Tabell 72: V10 – Språk og sosialgrupper	92
Tabell 73: Resultater fra panelstudien.....	93
Tabell 74: Resultater for Laksevåg i 2018 og Bergenhus i 2010/2011	95
Tabell 75: Resultater hypotese 1	97
Tabell 76: Resultater hypotese 2 – eldregruppen (N=8) i 2018.....	100
Tabell 77: Resultater hypotese 2 – midtgruppen (N=8) i 2018.....	100
Tabell 78: Resultater hypotese 3 – yngregruppen (N=8) i 2018	101
Tabell 79: Resultater hypotese 2 – gjennomsnittlige standardavvik fordelt på livsfaser	101
Tabell 80: Resultater hypotese 3.1a og 3.1b – lavstatus-/høystatusformer.....	103

Tabell 81: Resultater hypotese 3.2a og 3.2b – eldre/ynge former.....	105
Tabell 82: Resultater hypotese 4 – lavstatus-/høystatusformer	108
Tabell 83: Yngre former i V01 (KJ), V02 (SJ), V03, V07.1, V07.2 og V.10 – språk og sosialgrupper	109
Tabell 84: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk, livsfaser og kjønn	116
Tabell 85: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk, livsfaser og kjønn.....	117
Tabell 86: Grunnkretser i språksamfunnet Laksevåg.....	161
Tabell 87: De språklige variablene	162
Tabell 88: Sammenhengen mellom variabelnumre i masteroppgaven og variabelnumre i <i>Talebanken</i>	163
Tabell 89: Trendinformantene fra 1978 og 2018.....	164
Tabell 90: Panelinformanten i 2018.....	164
Tabell 91: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og årsklasser.....	198
Tabell 92: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og livsfaser	198
Tabell 93: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og kjønn	198
Tabell 94: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk, livsfaser og kjønn	199
Tabell 95: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og sosialgrupper.....	199
Tabell 96: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og opptaksår	199
Tabell 97: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og årsklasser.....	200
Tabell 98: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og livsfaser	200
Tabell 99: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og kjønn.....	200
Tabell 100: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk, livsfaser og kjønn.....	201
Tabell 101: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og sosialgrupper	201
Tabell 102: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og opptaksår.....	201
Tabell 103: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og årsklasser.....	203
Tabell 104: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og livsfaser.....	203
Tabell 105: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og kjønn.....	203
Tabell 106: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk, livsfaser og kjønn	203

Tabell 107: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og sosialgrupper	204
Tabell 108: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og opptaksår.....	204
Tabell 109: V01 – Språk og opptaksår.....	205
Tabell 110: V02 – Språk og opptaksår.....	205
Tabell 111: V03 – Språk og opptaksår.....	205
Tabell 112: V04.1 (tsv.) – Språk og opptaksår.....	205
Tabell 113: V04.2 (tst.) – Språk og opptaksår	205
Tabell 114: V05 – Språk og opptaksår.....	205
Tabell 115: V06 – Språk og opptaksår.....	205
Tabell 116: V07.1 – Språk og opptaksår.....	206
Tabell 117: V07.2 – Språk og opptaksår.....	206
Tabell 118: V08 – Språk og opptaksår.....	206
Tabell 119: V09 – Språk og opptaksår.....	206
Tabell 120: V10 – Språk og opptaksår.....	206
Tabell 121: Oversikt over utførte signifikanstester.....	207
Tabell 122: Språklige varianter som er testet i signifikanstestene	208

Figurer, illustrasjoner, kart og bilder

Figur 1: Kart over Laksevåg bydel.....	5
Figur 2: Kart over Bergen kommune	5
Figur 3: Befolkningsutvikling i gamle Laksevåg kommune og dagens Laksevåg bydel 1930–2018	5
Figur 4: Befolkningsutvikling i Laksevåg bydel sammenlignet med Bergenhus og Fana 2001–2018.....	6
Figur 5: Befolkningsutvikling i språksamfunnet Laksevåg 2000–2018	6
Figur 6: Kart over skolekretsgrenser på Laksevåg	9
Figur 7: Utsnitt av kart over levekårssoner i Bergen	9
Figur 8: Boligsammensetning i områder hvor talemålet er undersøkt i <i>Dialektendringsprosessar</i>	11
Figur 9: Språksamfunnet Laksevåg.....	13
Figur 10: Registervariasjon og registersettvariasjon	35
Figur 11: Modell av mislykket og vellykket innovasjon	37
Figur 12: Illustrasjon av språkendringsprosessen	38
Figur 14: S-kurven.....	39
Figur 15: Spredning i storsamfunnet fra språksamfunn til språksamfunn.....	39
Figur 15: Språkendringsmønstre hos individet og samfunnet	40
Figur 16: Resultater hypotese 1	97

1. Innledning

På slutten av 1970-tallet ble talemålet til ungdomsskoleelever i Bergen undersøkt i en stor, byomfattende studie, *Talemål hos ungdom i Bergen* (TUB). Det ble gjort lydopptak av til sammen 92 ungdomsinformanter fra åtte forskjellige deler av kommunen, deriblant Laksevåg. I tillegg ble det gjort opptak av 12 eldre informanter fra Bergen sentrum for å kunne sammenligne ungdomstalemålet med den eldre bergensdialekten (Sandøy 1983, 1).

I denne masteroppgaven undersøker jeg dagens talemål på Laksevåg for å finne ut i hvilken grad og på hvilken måte dialekten der har endret seg de siste 40 årene. Ved å sammenligne mitt nyinnsamlede materiale med de gamle lydopptakene fra TUB, vil jeg kunne si noe om språkendring på Laksevåg fra slutten av 1970-tallet til i dag¹. Språkendring er egentlig variasjon over tid, altså *diakron* variasjon.

I tillegg undersøker jeg språkvariasjonen i 1978 og 2018 nærmere. Variasjonen i språksamfunnet i 1978 og variasjonen i språksamfunnet 2018, enten hos det enkelte individet eller mellom ulike grupper som kjønn, aldersgrupper (*livsfaser*) eller sosiale grupper, er eksempler på den *synkrone* variasjonen, altså variasjon på et gitt tidspunkt. Masteroppgaven min er altså en sosiolingvistisk oppfølgingsstudie av talemålet i et språksamfunn som er undersøkt tidligere, og den har både et diakront og synkront perspektiv.

Arbeidet mitt føyer seg i en rekke av flere tilsvarende oppfølgingsgranskinger som er utført i Bergen på 2000-tallet, nærmere bestemt i sentrumsbydelen Bergenhus, Nesttun-området sentralt i Fana bydel og Ytre Arna i Arna bydel. Dette gjør det mulig også å sammenligne språkutviklingen og talemålssituasjonen på Laksevåg med andre steder i Bergen kommune.

1.1. Problemstilling og underspørsmål

Den overordnede problemstillingen for masteroppgaven er følgende: På hvilken måte og i hvilken grad har dialekten på Laksevåg utviklet seg fra 1978 til i dag, på hvilken måte og i hvilken grad er det synkron variasjon i 2018? Hvordan kan denne dialektutviklingen forklares?

¹ Med formuleringer som «talemålet på Laksevåg i dag» og lignende, sikter jeg til talemålet som kommer til uttrykk i materialet jeg samlet inn gjennom sosiolingvistiske intervjuer på Laksevåg i perioden mars–august 2018.

Som en del av forklaringen vil jeg særlig undersøke om næringsutvikling og endring i sosial struktur på Laksevåg har virket inn på variasjonsmønsteret. Samtidig vil jeg også undersøke hvorvidt språkutviklingen henger sammen med språkbrukernes aldersgruppe, kjønn og sosiale bakgrunn.

Et annet element som kan bidra til forklaringen, er spørsmålet om identitet. Derfor er jeg interessert i å finne ut hvorvidt folk på Laksevåg opplever det å komme fra Laksevåg som en egen felles identitet som binder dem sammen og eventuelt skiller dem fra andre bergensere. Dette har jeg kartlagt gjennom å stille informantene mine en rekke spørsmål om tilhørigheten og identitetsfølelsen knyttet til Laksevåg og Bergen. Dette blir gjennomgått i kapittel 6.6.

1.2. Tidligere forskning

For mer enn hundre år siden utga dialektologen Amund B. Larsen (1849–1928) sammen med bergenseren Gerhard Stoltz *Bergens Bymaal* (1912). Dette var en av tre store bymålsstudier Larsen utga tidlig på 1900-tallet, og som la grunnlaget for arbeidet med bymålsstudier i Norge. I *Bergens Bymaal* gir Larsen og Stoltz en grundig oversikt over både lydlære, grammatikk, ordforråd og syntaks i bymålet, samt gjengir lydskriftprøver av både de to varietetene i beergensk, den dannede dagligtalen og det såkalte «vulgærsproget». Verket til Larsen og Stoltz er en viktig kilde til kunnskap om bergensdialekten og har vært et naturlig referansepunkt for de som har forsket på bergensdialekten etter dem.

Som jeg allerede har nevnt, ble det i 1978 og 1979 samlet inn materiale til en større gransking av talemålet til ungdomsskoleelever fra skoler over hele Bergen, *Talemål hos ungdom i Bergen*, heretter forkortet TUB. Laksevåg inngikk som én av åtte bydeler i undersøkelsen. De tolv informantene derfra, seks jenter og seks gutter, som var jevnt fordelt mellom tre sosialgrupper, var alle elever ved Håstein skole. Intervjuene der ble gjennomført på slutten av 1978. De øvrige stedene som ble undersøkt i TUB, var Bergen sentrum, Fyllingsdalen, Fana sentrum (Nesttun-området), Ytre Fana (Ytrebygda–Stend), Åsane, Indre Arna og Ytre Arna. Funnene fra TUB-studien er presentert i en rekke artikler, nærmere bestemt Johannessen (1983, 1984), Myking (1983a, 1983b, 1983c, 1988), Ulland (1983, 1984a, 1984b) og Hagen (1988). Talematerialet er lagret i Målføresamlinga ved Universitetet i Bergen, og jeg har i dette masterprosjektet dermed hatt tilgang til primærkildene fra 1978.

Dialektendringsprosessar, forkortet *DEP*, er et prosjekt ved Universitetet i Bergen som tar for seg talemålet på utvalgte steder på Vestlandet med sikte på «å utvikle innsikt i moderne dialektendringsprosessar og forholdet mellom samfunnsendring og språkendring» (Sandøy, Akselberg og Kristoffersen 2007, 1). I Bergen er det så langt publisert masteroppgaver med undersøkelser av dialekten i sentrumsbydelen Bergenhus (Nornes 2011) og Nesttun-området i Fana bydel (Doublet 2012). I tillegg er Trond Minde i ferd med å undersøke talemålet i Ytre Arna i Arna bydel gjennom sitt mastergradsprosjekt.

Også på 1990-tallet ble det skrevet hovedfagsoppgaver om bergensdialekten. I 1993², leverte Agnete Nesse hovedfagsoppgaven «Kollektiv og individuell variasjon i bergensdialekten», der hun undersøkte 13 ulike språklige variabler i talemålet til 30 informanter fra Nordnes og Sandviken i Bergen sentrum (Nesse 1994, 11–12, 48). I 1994 gransket Ida Elisabeth Jorem penbergensk blant ungdommer i Fana, mens Jorunn Hannaas i 1999 leverte hovedfagsoppgave om sj- og kj-realiseringsen hos til sammen 24 ungdommer i Fyllingsdalen og på Nesttun i Bergen (Hannaas 1999, 29–30).

² Hovedfagsoppgaven ble utgitt i 1994 i *Talemål i Bergen 5*. Derfor oppgir jeg årstallet 1994 når jeg refererer til denne.

2. Bakgrunnsstoff

2.1. Laksevåg

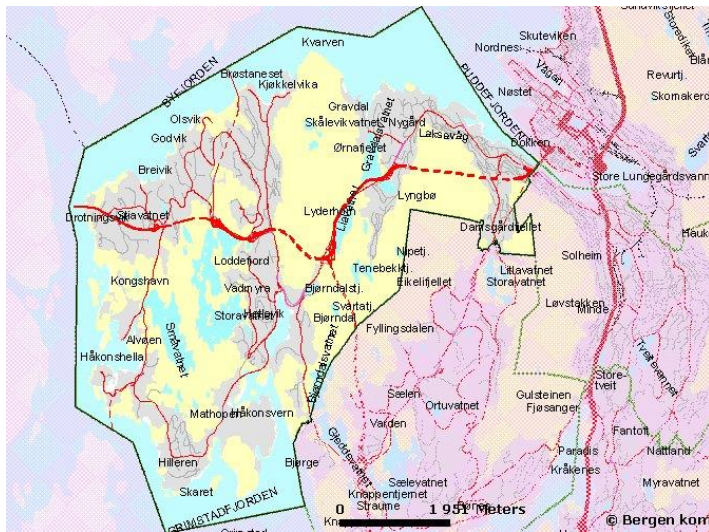
Laksevåg³ er en tidligere kommune og en nåværende bydel i Bergen. I 1972 ble Laksevåg, sammen med kommunene Fana, Åsane og Arna, innlemmet i Bergen kommune. Dagens Laksevåg bydel har med små unntak de samme grensene som den gamle kommunen. I dag er Loddefjord bydelssentrum i Laksevåg bydel. Dette er en drabantby med blokkbebyggelse, kjøpesenter, bibliotek, svømmehall og ishall. Loddefjord ligger imidlertid ikke på selve Laksevåg, og det er ikke sammenhengende bebyggelse mellom de to områdene.

Laksevåg, som har gitt navn til den gamle kommunen og den nåværende bydelen, er et mindre område av bydelen beliggende øst for fjellet Lyderhorn.

Området rundt Kirkebukten på indre Laksevåg omtales ofte som gamle Laksevåg sentrum ettersom rådhuset i den gamle kommunen lå der. Nå ligger det hovedsakelig en dagligvarebutikk med postkontor og to serveringssteder i gamle Laksevåg sentrum, i tillegg til en småbåthavn, Laksevåg kirke og Laksevåg lokalmuseum ved Håsteinarparken. Ved Kirkebukten avholdes årlig den tradisjonsrike sankthansfeiringen med brenning av et stort tønnebål. Det er buekorpsset Laksevågs bueskyttere som bygger tønnebålet og står for arrangementet. Litt ovenfor Laksevåg sentrum ligger lyststedet Damsgård Hovedgård fra 1770-årene, som ifølge Bymuseet i Bergen regnes som rokokkoarkitekturens hovedverk i tre i Norge.

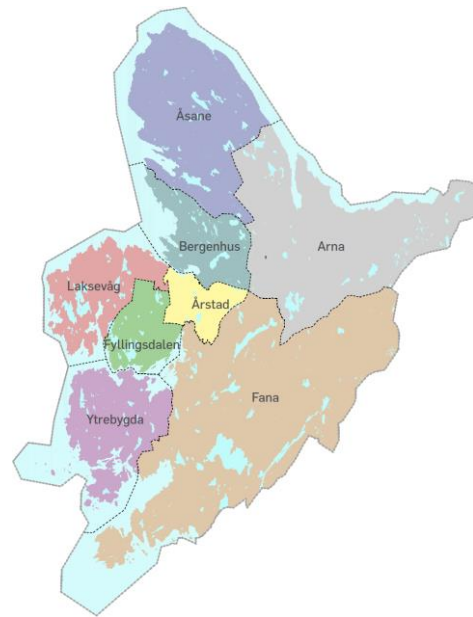
³ Navnet Laksevåg (norrønt Laxavágr) er opprinnelig et gårdsnavn sammensatt av det norrøne «lax» (laks) og «vågr» (fjordbukt), og det sikter til laksefangst (Norsk stadnamnleksikon, s.v. «Laksevåg», lest 9. januar 2018).

Figur 1: Kart over Laksevåg bydel

(Bergen kommune 2019)

Figur 2: Kart over Bergen kommune

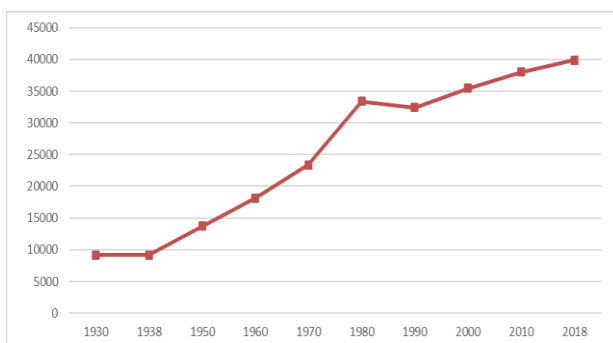

(Bergen kommune 2016, 9)

2.1.1. Befolkningsutvikling

Hele Laksevåg bydel hadde 39 858 innbyggere pr. 1. januar 2018 (Statistisk sentralbyrå [SSB] 2019b). Samtidig hadde selve Laksevåg, som utgjør språksamfunnet jeg studerer i denne masteroppgaven, 13 847 innbyggere (SSB 2019a), altså rundt 35 prosent av befolkningen i bydelen.

Figur 3: Befolkningsutvikling i gamle Laksevåg kommune og dagens Laksevåg bydel 1930–2018

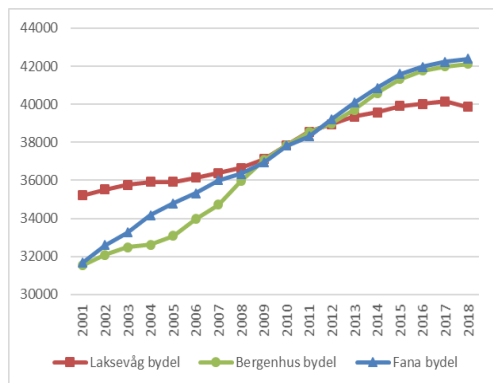

(Fossen 1991, 1998 og SSB 2019b)

Diagrammet nedenfor viser befolkningsutviklingen i Laksevåg bydel på 2000-tallet sammenlignet med to andre store bydeler i Bergen, sentrumsbydelen Bergenhus og Fana

bydel. Som vi ser av diagrammet, har veksten i folketallet vært sterkere i de to sistnevnte bydelene enn i Laksevåg bydel de to siste tiårene.

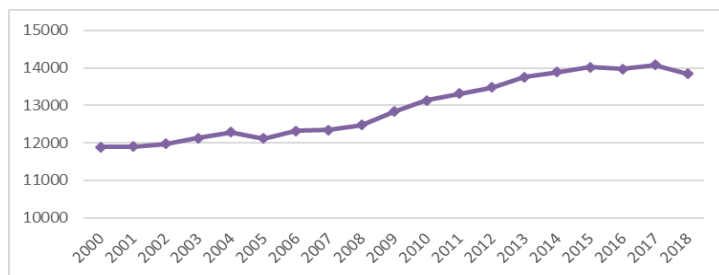
Figur 4: Befolkningsutvikling i Laksevåg bydel sammenlignet med Bergenhus og Fana 2001–2018

(SSB 2019b)

Figur 5 nedenfor viser folketallsutviklingen på selve Laksevåg etter år 2000. Jeg har summert folketallet i hver av grunnkretsene som utgjør språksamfunnet Laksevåg for å komme frem til tallene for språksamfunnet som helhet. Jeg har dessverre ikke hatt tilgang til tilsvarende tall for tiårene før tusenårskiftet. For disse årene har jeg kun overordnede tall for hele Laksevåg bydel eller gamle Laksevåg kommune, som presentert i Figur 3.

Figur 5: Befolkningsutvikling i språksamfunnet Laksevåg 2000–2018

(SSB 2019a)

2.1.2. Industriens betydning for Laksevåg

På begynnelsen av 1800-tallet var landbruk og fiske de viktigste næringsveiene på Laksevåg. Utover 1800-tallet spredte skipsindustrien seg ut fra bykjernen grunnet økt etterspørsel, blant annet til Laksevåg. Åpningen av Laksevågs første skipsverft, Graneverftet, innledet en 200 år lang periode med skipsindustri i området, og skipsindustrien etablerte seg som en

hjørnesteinsbedrift på Laksevåg (Byantikvaren i Bergen 2017, 26–35).

I 1882 ble flere av de store virksomhetene på Laksevåg slått sammen til et større jerndampskipsbyggeri ved navn Martens, Olsen & Co, som førte til at det ble Norges største industrielle anlegg. Under krisen i 1920-årene ønsket man å konsolidere skipsbyggingsindustrien i Bergen, og flere verft ble slått sammen med BMV til AS Bergens Mek. Verksteder. Under 2. verdenskrig ble verftsområdet kontrollert av den tyske okkupasjonsmakten, og samtidig som det medførte utbyggelse av verftet ble også mange bygninger skadet grunnet bomberaid og sabotasjeaksjoner. Etter 2. verdenskrig ble BMV gjenoppbygget og modernisert, og på 70-tallet tok BMV del i arbeid knyttet til den nye norske oljeindustrien. BMV og verftsmiljøet generelt står igjen som et historiefortellende, teknisk-industrielt kulturminne innen skips- og oljeindustri, som regnes som to av de mest betydningsfulle næringene i den norske samfunnsutviklingen (ibid.).

Verftsindustrien har også hatt stor betydning for befolkningen på Laksevåg. Ved sammenslåingen til AS Bergens Mek. Verksteder førte industrien til at Laksevåg utviklet seg til et klassesdelt samfunn, hvor det var forskjeller mellom industrieiere og arbeidere, og faglærte og ufaglærte. Samtidig førte det også til en opplevelse av tilhørighet og fellesskap blant befolkningen i industrisamfunnet, og etter 200 års virke er verftsindustrien tilknyttet en sterk identitetsverdi for Laksevågs beboere (ibid.).

2.1.3. Samferdsel

Laksevåg er knyttet til Bergen sentrum med Puddefjordsbroen, som åpnet i 1956 (Fossen 1991, 893). Gjennom Laksevåg går fylkesvei 582 (Carl Konows gate–Kringsjøveien–Lyderhornsveien). Før Damsgårdstunnelen på riksvei 555 åpnet i 1992/1993, var dette hovedferdselsåre for trafikken vestover mot Loddefjord og Sotra. Dette skapte store miljøproblemer for Laksevåg, og bare mellom 1970 og 1975 økte trafikken over Laksevåg med 290 prosent som følge av den økte privatbilismen (ibid., 978). Over Melkeplassen går fylkesvei 280 (Fyllingsveien–Svingen–Øvre Fyllingsveien), som frem før Løvstakktunnelen ble åpnet i 1968 var hovedveien til Fyllingsdalen. Veien blir fremdeles brukt som omkjøringsvei når tunnelen er stengt.

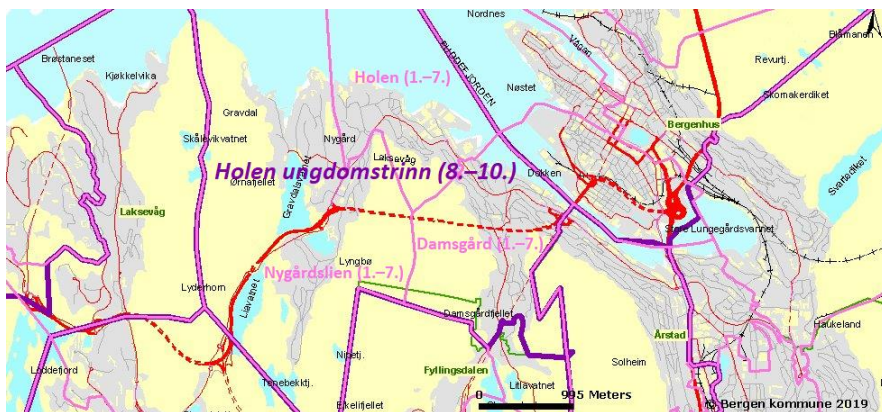
Før Puddefjordsbroen ble bygget, hadde Laksevåg passasjerfergeforbindelse fra Kirkebukten til Bergen sentrum. Laksevågfergen, som ruten ble kalt på folkemunne, var et kjent og kjært fremkomstmiddel som mange på Laksevåg hadde et sterkt forhold til. Få år etter at Puddefjordsbroen åpnet i 1956, ble fergeruten nedlagt som følge av sviktende passasjergrunnlag. Dette fikk også konsekvenser for Laksevåg sentrum, som hadde vært et viktig knutepunkt og møtested da Laksevågfergen gikk derfra. Denne utviklingen ble ytterligere forsterket da viktige deler av den kommunale administrasjonen ble flyttet fra Laksevåg i forbindelse med kommunesammenslåingen med Bergen i 1972 (Fossen 1991, 901–904).

I dag går det tre busslinjer fra sentrum til Laksevåg, henholdsvis linje 16 til Nipedalen, 17 til Gravdal og 19 til Melkeplassen. Det går også en tverrgående linje (nr. 20) mellom Haukeland universitetssjukehus og Bergen vest som blant annet forbinder Laksevåg med bydelssenteret Loddefjord.

2.1.4. Skoler

Laksevåg har tre barneskoler, Damsgård, Holen og Nygårdslie skoler. Holen skole har også ungdomstrinn, og er den eneste ungdomsskolen på Laksevåg. Frem til 2009 var barne- og ungdomstrinnet ved Holen skole adskilt som to skoler, der ungdomsskolen hadde navnet Håstein skole (*Bergen byleksikon*, s.v. «Holen skole», lest 24. januar 2018). Laksevåg huser også en fylkeskommunal, yrkesfaglig videregående skole med samme navn som bydelen, samt Sjøkrigsskolen, en avdeling ved Forsvarets høyskole.

Figur 6: Kart over skolekretsgrenser på Laksevåg

Kilde: Bergen kommune 2019. (Jeg har skrevet inn navn på skolekretsene. De rosa strekene indikerer grensene for barneskolekretsene, mens de lilla strekene utgjør grensene for ungdomsskolekretsene. Kretsen for Holen ungdomstrinn er mer eller mindre sammenfallende med språksamfunnet Laksevåg.)

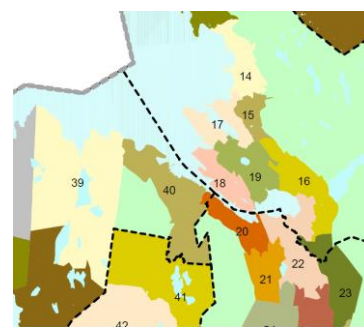
2.1.5. Levekår og helse

Indre Laksevåg har over tid pekt seg ut som et av områdene i byen med stor opphoping av levekårs- og helseproblemer (Bergen kommune 2016, 68–69). Derfor har kommunen iverksatt såkalt områdesatsing på indre Laksevåg. Dette innebærer en helhetlig innsats i et bestemt område med sikte på å styrke det sosiale og fysiske miljøet og bidra til å utjevne forskjellene i levekår (Bergen kommune 2014, 3–4).

I rapportene «Levekår og helse i Bergen» fra 2008, 2011 og 2016, deles kommunen inn i 51 levekårssoner som hver blir målt på en rekke ulike levekårsfaktorer som for eksempel utdannings- og inntektsnivå, forskjellige indikatorer for helse, ungdomsledighet, andel kommunale utleieboliger, andel barn med enslige foreldre, andel barn

med barnevernstiltak, andel innbyggere med innvandrerbakgrunn, språkferdigheter ved skolestart og barns deltagelse i fysisk aktivitet og kulturskole, for å nevne noe. Selve Laksevåg består av hele levekårszone 39 Gravdal og 40 Laksevåg, i tillegg til en liten flik av levekårszone 20 Solheim nord, som Figur 7 viser.

Figur 7: Utsnitt av kart over levekårssoner i Bergen

(Bergen kommune 2016, 8)

Resultatene fra levekårsundersøkelsen i 2016 viser samlet sett at Laksevåg og Solheim nord er to av de fem levekårssonene i Bergen kommune med størst opphoping av negative levekårsfaktorer, med en samlet skår på 10/10. Til sammenligning kommer den andre delen av språksamfunnet, levekårszone Gravdal, ut med skår 8/10 på samleindeksen. På en tilsvarende samleindeks der innvandrere er holdt utenfor, får Laksevåg og Solheim nord også her skåren 10/10, mens Gravdal ender opp med en skår på 9/10 (Bergen kommune 2016, 70).

På indre Laksevåg ligger det også en del tilbud til rusmiddelavhengige, for eksempel mottaks- og oppfølgingscenteret *Strax-huset* på Gyldenpris som blant annet inneholder byens eneste sprøyte- og brukerrom. I en gangtunnel like ved ligger en av to åpne russcener i Bergen. Russcenen på Gyldenpris og opphopingen av tilbud til rusavhengige på indre Laksevåg er et tema som har engasjert mange i bydelen etter at Strax-huset ble etablert der i 2011.

2.1.6. Andel innvandrere

Når de 51 levekårssonene rangeres etter andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika, kommer levekårssonene Laksevåg og Gravdal på henholdsvis 5. og 14. plass over sonene med høyest andel innvandrere. Laksevåg har 23,0 prosent innvandrerandel, mens Gravdal har 15,2 prosent. Levekårssonen med høyest innvandrerandel er Solheim nord, med 31,1 prosent (Bergen kommune 2016, 20).

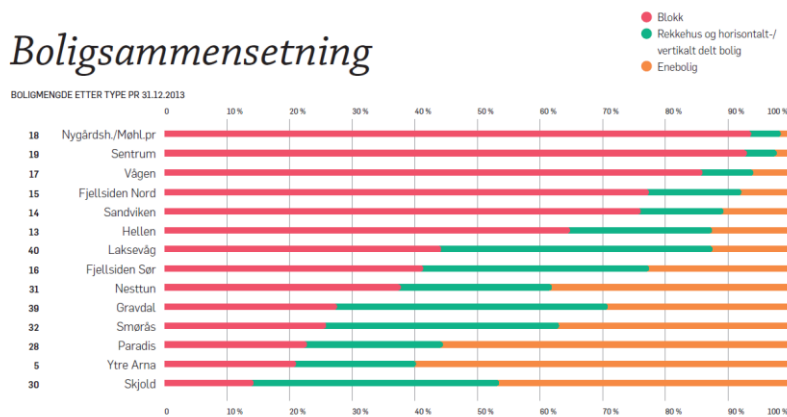
2.1.7. Boligsammensetning

I levekårszone Laksevåg består boligene av ca. 44 prosent blokkleiligheter, ca. 43 prosent rekkehus og horisontal-/vertikaldelte boliger og ca. 13 prosent eneboliger. Boligsammensetningen i levekårszone Gravdal er ca. 27 prosent blokkleiligheter, ca. 43 prosent rekkehus og horisontal-/vertikaldelte boliger og ca. 29 prosent eneboliger (Bergen kommune 2016, 18).

Figur 8 nedenfor viser sammensetningen av boligtyper i de fire delene av Bergen hvor det til nå er gjort oppfølgingsgranskinger av talemålet gjennom *Dialektendringsprosessar* (Bergenhus bydel, Nesttun-området sentralt i Fana bydel, Ytre Arna og Laksevåg).

Levekårssonene 13–19 ligger i Bergenhus bydel, levekårssone 28 og 30-32 ligger sentralt i Fana bydel, levekårssone 39–40 ligger på Laksevåg, mens levekårssone 5 utgjør Ytre Arna.⁴ Figuren har jeg klippet og limt inn fra rapporten «Levekår og helse i Bergen» (Bergen kommune 2016, 18), men jeg har redigert bort de øvrige levekårssonene som ikke var relevante i denne sammenligningen. Laksevåg skiller seg fra de andre områdene ved at Fana og Ytre Arna har langt større andel eneboliger, mens Bergenhus på sin side har mye større andel blokkleiligheter enn Laksevåg.

Figur 8: Boligsammensetning i områder hvor talemålet er undersøkt i *Dialektendringsprosesser*

Etter tusenårsskiftet har boligbyggingen på Laksevåg vært lav sammenlignet med andre deler av byen. I perioden 2000–2010 var det ca. 475 boliger under oppføring til sammen i de to levekårssonene Gravdal og Laksevåg, mens det i perioden 2010 – 2015 ble bygget ca. 100 nye boliger (Bergen kommune 2011, 40 og Bergen kommune 2016, 19).

2.1.8. Fremtidig utvikling på Laksevåg

Det foreligger store planer om byutvikling og fortetting på Laksevåg i årene fremover, både på kort og lang sikt. I løpet av 2019 og 2020 utbedres Carl Konows gate og Fyllingsveien med sikte på å gi bedre fremkommelighet for både gående, syklende og kjørende.

⁴ Bergenhus bydel omfatter også deler av levekårssone 22 Kronstad og 23 Landås, og det definerte Nesttun-området i Doublet (2012, 18) strekker seg også et stykke inn i levekårssone 26 Sædalen. For øvrig var kun deler av levekårssone 28 og 32 med i det avgrensede språksamfunnet i Doublet (ibid.).

Trolleybusslinjen mellom Birkelundstoppen og Bergen sentrum, som kjører på strøm fra ledninger over veinettet, skal forlenges fra sentrum gjennom Laksevåg til Lyngbø.

På noe lengre sikt skal skipsverftsindustrien flytte (Bergen kommune 2014, 21), og kommunen jobber nå med storstilte planer for byutvikling på Laksevåg. På bakgrunn av et ønske om å bygge en tettere by og utvide Bergen sentrum, samt endringene som skjer i industrien på Laksevåg, legger kommunen opp til «en transformasjon i de gamle industriområdene og en utvikling som forutsetter til dels sterk vekst. Det vil derfor være et ekstra fokus på Indre Laksevåg, der disse industriområdene der transformasjonen og veksten skal skje ligger.» (Bergen kommune 2017b, 13). Planene innbefatter blant annet fyllinger i Puddefjorden for å frigjøre mer byggeareal (ibid., 84), boligbygging i stor skala og næringsutvikling i form av for eksempel klynger av kunnskapsbaserte virksomheter og marin kompetanse (ibid., 70), samt mulighet for en fremtidig bybanelinje vestover gjennom Laksevåg (ibid., 7) og opprettelse av en båtrute på Byfjorden med stopp på Laksevåg (ibid., 36).

2.2. Avgrensning av språksamfunnet⁵ Laksevåg

For at min oppfølgingsgransking skal være mest mulig sammenlignbar med Laksevåg-studien i TUB, vil jeg konsentrere meg om talemålet *på* selve Laksevåg, og altså ikke i hele den gamle kommunen.

Området jeg definerer som *språksamfunnet Laksevåg*, utgjør nordøstre del av bydelen Laksevåg. Det består av det sammenhengende tettbygde området som strekker seg vestover fra og med grensene mot Bergenhus og Årstad bydeler ved Puddefjordsbroen og grensen mot Fyllingsdalen bydel ved Løvtakskiftet ovenfor Melkeplassen til og med Gravdal og Lyngbø så langt bebyggelsen strekker seg. Dermed blir området naturlig avgrenset i vest mot Tennebekktjørna, Liavatnet og fjellet Lyderhorn.

Denne grensedragningen sammenfaller med dagens opptaksområde (Bergen kommune 2017a)

⁵ Se kapittel 3.3. for en grundig teoretisk gjennomgang og diskusjon av termen *språksamfunn*.

for ungdomstrinnet ved Holen skole,⁶ med ett unntak: Gateadressen Klauvsteinen ligger innenfor det definerte språksamfunnet i Laksevåg bydel, riktignok helt inntil yttergrensen for både bydelen og språksamfunnet, men elevene derfra sokner likevel til en ungdomsskole i nabobydelen Fyllingsdalen. Det er imidlertid kun på ungdomstrinnet at denne begrensede gruppen elever fra Laksevåg går på skole i Fyllingsdalen. På barnetrinnet går de nemlig på Damsgård skole sammen med andre barn fra Laksevåg.

En slik avgrensning av språksamfunnet Laksevåg som en mindre del av dagens bydel samsvarer godt med inndelingen av postnumre og poststeder. Alle postnumre med poststed Laksevåg (5160–5165) ligger i sin helhet innenfor området jeg har avgrenset (Posten 2017).

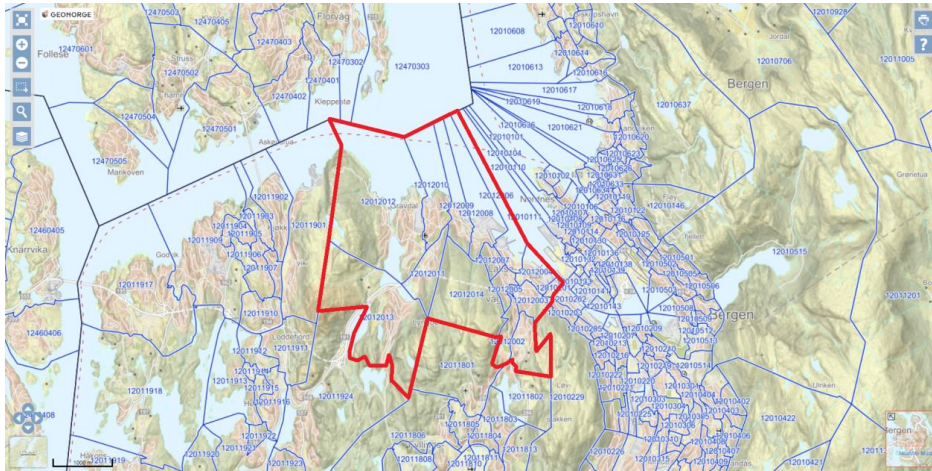
SSB deler inn Laksevåg bydel i delområdene Loddefjord og Laksevåg⁷, der delområdet Laksevåg består av samtlige grunnkretser som språksamfunnet mitt.⁸ Jeg har imidlertid også med grunnkretsen Gyldenpris, selv om denne tilhører delområdet Solheim. Dette skyldes nok at grunnkretsen Gyldenpris frem til bydelsreformen ved tusenårsskiftet lå i nabobydelen (Bergen kommune 2006). Siden grunnkretsen Gyldenpris nå ligger i Laksevåg bydel og ungdomsskoleelevene derfra sokner til Holen, har jeg valgt å ta Gyldenpris-kretsen med i språksamfunnet Laksevåg slik at grensene for språksamfunnet i størst mulig grad sammenfaller med bydels- og skolekretsgrensen.

Figur 9: Språksamfunnet Laksevåg

⁶ Holen skole er, som tidligere nevnt, den samme ungdomsskolen hvor TUB-informantene var elever i 1978, selv om den da het Håstein skole.

⁷ (Delområdet Laksevåg har koden 1201200. Se mer på <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/1/>)

⁸ Se vedlegg 10 for oversikt over hvilke grunnkretser språksamfunnet består av.

(Kartverket 2018)

2.3. Generelt om bymål

Dialektene som snakkes i bysamfunn, omtales ofte som bymål (Neteland og Bugge 2015, 303). Forskningen på bymål i Norge skjøt for alvor fart med fremveksten av sosiolingvistikken på 1970-tallet, men allerede så tidlig som i 1907 ble bymålet i Kristiania skildret av Amund B. Larsen. I 1912 utga Larsen og Gerhard Stoltz en tilsvarende gransking av bymålet i Bergen, og i 1925 utga han sammen med Mandius Berntsen en bymålsgransking fra Stavanger.

I mange norske byer eksisterer det to talemålsvarianter side om side. På den ene siden står den tradisjonelle eller folkelige bydialekten, ofte referert til som «gatespråket» eller «folkemålet», mens på motsatt side står det høyere talemålet, ofte omtalt som «finspråket» eller «talt riksmål» (Neteland og Bugge 2015, 323). Sistnevnte blir også kalt høystatusvarietetten eller det høyere talemålet, mens førstnevnte utgjør lavstatusvarietetten eller det lavere talemålet.

Det folkelige eller tradisjonelle bymålet representerer det mest opprinnelige talemålet i byen og har mange felles trekk med bygdemålene rundt byen. Samtidig skiller det seg også fra bygdedialektene ved at det blant annet har tatt opp enkeltord og bøyningsformer fra skriftspråket eller har hatt sine egne nyutviklinger (Skjekkeland 2010, 92).

Det høyere talemålet i en by har mange felles trekk med det høyere talemålet i andre byer og ligger samtidig tett opp mot skriftspråket, vanligvis bokmål. Begrepet «talt riksmål» skildrer talemål med ulik fonologi og prosodi ettersom det brukes om det høyere talemålet i byer i mange ulike deler av landet. Morfologien og leksikon (ordforrådet) er derimot

gjennomgående svært lik i de ulike variantene av talt riksmål (Skjekkeland 2010, 92). Professor emeritus Helge Sandøy⁹ er en sterk kritiker av begrepet «talt riksmål» fordi termen impliserer noe som er likt i hele landet. Dette stemmer ikke, hevder han.

Moderne norsk talemålsforskning viser at det folkelige talemålet, eller gatespråket, vinner terreng på bekostning av det høyere talemålet ved at det sprer seg til nye sosiale lag i byen. Samtidig har dette folkelige talemålet også påvirkning på dialektene i omlandet og i andre byer. Denne formen for spredning av trekk fra en bestemt dialekt til andre dialekter kan forklares ved hjelp av den såkalte bølgeteorien. Denne teorien forklarer spredningen av språklige innovasjoner fra talemålet i et sentrum til talemålet i omlandet som ringer i vann (Akselberg 2008b, 163). Selv om det høyere talemålet i bymål normalt har høyere prestisje enn den folkelige varianten, har prestisjefaktoren påfallende liten innvirkning på språkutviklingen i norske dialekter (Skjekkeland 2010, 93–95). «Talemålet lever egentlig sitt sjølvstendige liv trass i den kontakten me har med prestisjemål, skriftmålskultur og mediespråk», skriver Skjekkeland (2010, 94), og forklarer dette med talemålets funksjon som identitetsmarkør.

Siden byene vanligvis er preget av flytting og mer intens kontakt mellom folk fra flere forskjellige steder i landet, finner en ofte en utvikling mot forenkling i det grammatiske systemet (Skjekkeland 2010, 92). En annen faktor som fører til grammatisk og lydlig forenkling i bymål, er at byer som utgjør sentrum i en region, gjerne tar opp lydlig og grammatiske former som er samlende for landsdelen (Dalen 1972, 33). Innenfor forskningen på industristedtalemål er Trudgills (1986, 83–126) koinéformingsmodell dominerende. Men talemålsendringene som foregår på industristedene, foregår også i byer, om enn i et mindre omfang: «Talemålsendringene på industristeder kan tjene som ei eksemplifisering og tydeliggjøring av endringsmekanismer som også er til stede i andre byer og tettsteder, men med lavere intensitet» (Neteland og Bugge 2015, 315). Dermed kan det også være nyttig å bruke begrepsapparatet fra Trudgills koinéformingsmodell for å forstå og forklare talemålsutviklingen i byene. Metaforen «smelting» brukes om språksituasjonen som oppstår når et sted som opprinnelig er tynt befolket, blir industrialisert og plutselig får en massiv tilflytting utenfra og følgelig en eksplosiv vekst i innbyggertallet. I mange tilfeller

⁹ I flere samtaler, senest 16. mai 2019.

kommer tilflytterne fra ulike deler av landet. Dermed inngår forskjellige dialekter i «smeltegryten», og disse setter sitt preg på den nye dialekten som etter hvert oppstår på stedet. Slik «smelting» kan en også se i utviklingen av bysamfunn, ifølge Sandøy (2004, 66), som hevder at «the innovative forces appear most distinctly in the establishing epoch when a town or centre is a melting-pot».

Opprinnelig sto de to talemålsvariantene i byene i et sosiolektisk forhold til hverandre, det vil se at de tilhørte ulike sosiale lag i befolkningen, samt hadde ulik status. Folk snakket enten gatespråket eller finspråket ut fra hvilken plassering de hadde i det sosiale hierarkiet. Utviklingen i en rekke norske bymål de siste tiårene har imidlertid gått i retning av utvisking av de sosiolektiske forskjellene (Sandøy 2008, 215–216). De to variantene er i ferd med å blande seg og smelte sammen. I mange norske byer ser en blandings- eller overgangsformer mellom de to variantene, og mange har en dialekt der de blander ord og former fra de to variantene (Skjekkeland 2010, 94).

Når jeg senere i denne masteroppgaven henviser til de to variantene av bergensdialekten, vil jeg i utgangspunktet omtale gatespråket og finspråket som henholdsvis «lavstatus-» og «høystatusvarianten», der jeg med statusbegrepet henviser til graden av prestisje, som igjen er en del avhengig av sosioøkonomisk status.

2.4. Bergensdialekten

Bergen utpreger seg som en egen dialekt-øy midt i det sørvestlandske dialektområdet fordi bymålet har mange særtrekk som gjør det forskjellig fra de omliggende dialektene. Innen verbbygning er eksemplene mange: Bergensdialekten har såkalt e-mål, noe som betyr at verb i infinitiv slutter på *-e*, mens resten av sørvestlandsk har a-mål. Verb i perfektum partisipp har *et*-endelse i Bergen, mens vestnorsk for øvrig har *a*-endelse. Det typiske for dialektområdet er at sterke verb får omlyd i presens, men også her skiller bergensk seg ut ved at disse verbene får tostavede presensformer uten omlyd. Svake verb får i bergensdialekten det som kalles stående *-r* i presens, noe som er et dialekttrekk Bergen deler med Hardanger og Ryfylke, men igjen skiller seg fra resten av det sørvestlandske dialektområdet, der denne endelseskonsonanthen faller bort. Dette fenomenet gjelder også i ubestemt form av substantiver. Substantivenes grammatiske kjønn i bergensk er dessuten et dialekttrekk der

bergensk skiller seg fra alle andre norske dialekter, nemlig ved at substantivene kun har to grammatiske genus, *felleskjønn* og *nøytrum/intetkjønn*. Førstnevnte genus omfatter både tradisjonelle maskuline og tradisjonelle feminine substantiver, der de feminine substantivene i bergensk får den historiske maskuline bøyningen. Øvrige trekk ved bergensdialekten er at den verken har segmentasjon eller differensiering. Derimot er konsonantforbindelsene *nd* og *ld* assimilert til *nn* og *ll* i bergensk, noe som for øvrig også gjelder nordhordlandsmål¹⁰. Dialekten har heller ikke palataliserte velarer eller innskuddsvokal (svarabhaktivokal) i adjektiv. Bergensdialekten har også såkalt *r-farging* av trykklett *-e* til *-a*, slik at alle endelser på *-er* uttales *-ar* (Mæhlum og Røyneland 2012, 98–100).

Det høyere og det lavere talemålet i bergensk har flere navn, men omtales vanligvis som *penbergensk* og *gatebergensk*. Denne todelingen ble omtalt av Larsen og Stoltz (1912, 20) for mer enn hundre år siden, den gang med merkelappene «den dannede dagligtale» og «vulgærsproget». De to talemålsvariantene sto i et sosiolektisk forhold til hverandre og ble knyttet opp mot sosiale variabler som levekår og utdanningsnivå. Ifølge de to dialektologene ble «vulgærsproget» eller gatespråket stort sett brukt av personer som ikke hadde høyere utdanning enn folkeskolen.

I dag er bergensdialekten fremdeles delt i et høyere og et lavere talemål. Som bergenser har jeg merket meg at disse to varietetene på folkemunne, særlig blant unge, går under betegnelsene «jei-mei-dei» og «eg-meg-deg». Dette kan tyde på at distinksjonen mellom høystatusvariantene /jei/, /mei/ og /dei/ og lavstatusvariantene /e:g/, /me:g/ og /de:g/ er et *salient* trekk i bergensdialekten, altså et språktrekk som ligger høyt i bevisstheten hos språkbrukerne.¹¹

Talemål hos ungdom i Bergen (TUB) fra nivellering, eller utjevning, mellom de to variantene av bergensk, der lavstatusvariantene av de undersøkte variablene hadde høyest forekomst alle

¹⁰ Ifølge Helge Sandøy i samtale 16.5.2019.

¹¹ Reidunn Hernes (2006, 46–47) skriver bl.a. dette om saliens: «Paul Kerswill definerer saliens som “a property of a linguistic item that makes it in some way perceptually and cognitively prominent” (Kerswill og Williams 2002:81). Tanken er at språktrekk som på ein eller annan måte *blir oppfatta som framtrædande* av språkbrukarane, oppfører seg på ein særskild måte i dialektkontaktsituasjonar, og omgrepet er ofte blitt brukt for å forklara kvifor nokre språkformer ser ut til å spreia seg medan andre ikkje gjer det. Det som er spesielt interessant med saliensomgrepet, er at ein her koplær språkinterne og språkeksterne faktorar saman».

de undersøkte stedene i kommunene. Bergen sentrum og Fana sentrum skilte seg likevel ut som de to stedene med relativt mye høyere forekomst av prestisje- eller høystatusvarianter enn i resten av byen, selv om lavstatusvariantene riktignok var i flertall også i Bergen og Fana sentrum. Sandøy, Anderson og Doublet (2014, 244) ser dette i sammenheng med at disse to sentrene den gang var de mest urbaniserte delene av kommunen. I 1978 hadde altså talemålet i Bergen sentrum og Fana sentrum utviklet seg i samme retning; det divergerte fra resten av bydelene.

Oppfølgingsgranskingene i *Dialektendringsprosesser* viser en annen tendens (Nornes 2011 og Doublet 2012). Selv om talemålet i Bergen sentrum og Fana sentrum på visse variabler har fortsatt den generelle utviklingen i norske bymål mot høyere forekomst av lavstatusvarianter, skiller de to sentrene imidlertid lag på en rekke andre sentrale variabler. Der har Bergen sentrum fortsatt den generelle utviklingen mot flere lavstatusvarianter, mens Fana sentrum har beveget seg i stikk motsatt retning: Der øker bruksfrekvensen på en rekke høystatusvarianter. Bergensdialekten er altså igjen i ferd med å dele seg i to, med Bergen sentrum og Fana sentrum som «arvtakerne» av henholdsvis gatespråket og penbergensk. Dette er en interessant utvikling fordi den skiller seg fra en generell tendens i norsk dialektutvikling der dialekter nærmer seg eller konvergerer mot dialekten i regionscenteret. I Fana divergerer dialekten derimot fra dialekten i regionscenteret (Bergen sentrum).

Historisk sett var Fana et sted der velstående bergensere bosatte seg. Dette gjenspeiles fremdeles i dag ved at Fana generelt har høyere inntektsnivå og bedre levekår enn Bergen sentrum (Bergen kommune 2016). Sandøy, Anderson og Doublet (2014, 260–262) konkluderer med at det som opprinnelig har vært et skille i sosiale klasser mellom de to delene av byen, har beveget seg til å bli en geografisk divergering som har ført til en splittelse av dialekten. I sin undersøkelse av talemålet i Nesttun-området sentralt i Fana finner Doublet (2012, 140) «ingen sammenheng mellom språkbruk etter hvilken sosial klasse man tilhører» og konkluderer med at det er rimeligere å se bruken av høystatus- eller lavstatusvarianten i sammenheng med individets følelse av tilhørighet til henholdsvis bydelen spesifikt eller byen generelt.

Når det gjelder Laksevåg, har området ennå ikke blitt undersøkt på nytt på 2000-tallet. Min undersøkelse vil i så måte være nyttig for å se hvordan utviklingen har vært på Laksevåg

sammenlignet med de øvrige delene av byen som er undersøkt på nytt det siste tiåret. I TUB var det en generell tendens til at Laksevåg skåret høyt på bruken av lavstatusvarianter.

2.5. Grammatikkskisse for bergensdialekten

Grammatikkskissen i dette kapitlet bygger i hovedsak på grammatikken over bergensdialekten på nettsiden *Talemål på nettet*, publisert av Nordisk institutt, Universitetet i Bergen (2000).

2.5.1. Vokalinventaret

Det er ni vokalfonemer i bergensk. Alle vokalene kan opptre både som korte og lange, men kort /e/ og /æ/ faller sammen i ett fonem.

Tabell 1: Vokalinventaret

	Fremre		Midtre	Bakre
	urundet	rundet		
Høy	i	y	ɥ	ʊ
Mellomhøy	e	ø		ɔ
Lav	æ		ɑ	

I tillegg har bergensdialekten fem diftongfonemer: /øɥ/, /ai/, /æi/, /øy/ og /ɔi/.

2.5.2. Konsonantinventaret

Bergensk har 18 konsonantfonemer, som tabellen nedenfor viser. Skråstrekene indikerer et skille mellom stemte og ustemte konsonanter, der den ustemte står til venstre og den stemte til høyre for skråstrekene.

Tabell 2: Konsonantinventaret

	Bilabial	Labiodental	Alveolar	Postalveolar	Palatal	Velar	Uvular	Glottal
Plosiv	p / b		t / d			k / g		
Nasal	/ m		/ n			/ ŋ		
Frikativ		f /	s /	ʃ /	ç /		/ ʁ	h /
Approksimant		/ v			/ j			

Lateral approksimant			/l					
----------------------	--	--	----	--	--	--	--	--

2.5.3. Fonologiske regler

- Trykklett endelse /-en/ kan bli til stavelsesbærende [ŋ] etter [t], [d], [s], [n] og [l], som alle er alveolarer (Hagen 1988, 54). Etter [l] kan endelsen forsvinne, og [l] blir da stavelsesbærende.
- Kort /e/ blir uttalt svært åpent, nærmest som [æ]: [hæst], [fæst] Foran pause blir denne lyden ekstra åpen: «Du, Anne ...» [dʌ ana]
- Mens den såkalte sj-lyden i ord som «sjø» og «skjønn» tradisjonelt ble uttalt som to segmenter (/sjø:/, /sjøn/), uttales de i dag oftest som én lyd ([ʃø:] eller [ɛø:] og [ʃœn] eller [œn]). Fonemet /ʃ/ er nokså nytt i bergensdialekten, noe jeg kommer tilbake til i kapittel 6.
- Trykklett /e/ blir vanligvis uttalt som schwa-lyden [ə], slik at substantivet «bilde» og verbet «syng» uttales henholdsvis [²bildə] og [²syŋə].
- Trykklett /e/ foran /ʋ/ senkes til en /a/-lyd mellom [a] og [ɑ], slik at substantivet «bilder» og verbet «synger» uttales henholdsvis [²bildɑ] og [¹syŋɑ].
- Kort vokal blir forlenget like foran stavelsesbærende [ŋ] og [l]. Vokalen beholder likevel kvaliteten den hadde som kort, altså med en noe åpnere artikkelasjon enn de tilsvarende lange vokalene. Dermed blir det ikke sammenfall mellom ord som «vinden» og «vinen». Disse blir i stedet et minimalt par: [¹vi:ŋ] – [¹vi:n] (Hagen 1988, 55).

2.5.4. Substantiv

Substantivbøyningen i bergensdialekten foregår etter dette hovedmønsteret, med ett dominerende mønster for felleskjønnsordene og to for nøytrumsordene:

Tabell 3: Substantivbøyningen

1. Felleskjønn	-(e)	-en	-ɑʋ	-ene
2. Nøytrum	-	-e	-	-ene
3. Nøytrum	-(e)	-e	-ɑʋ/-ne	-ene

Felleskjønnsord som slutter på trykklett –aʁ i oppslagsformen, får endelsene –e og –ne i flertall:

/¹tyʁkaʁ/ /¹tyʁkaʁen/ /¹tyʁkaʁe/ /¹tyʁkaʁne/

En del ord med oppslagsform som slutter på –el og noen få ord med oppslagsform som slutter på –aʁ, følger hovedmønsteret for felleskjønn, men har sammendragning i flertall:

/¹spi:kaʁ/ /¹spi:kaʁen/ /²spi:kʁaʁ/ /²spi:kʁene/
 /²nøkel/ /²nøkelŋ/ el. /²nøkel/ /²nøklaʁ/ /²nøkʎe/

I tillegg har noen ord avvikende bøyning fra hovedmønsteret:

/bʊ:k/ /¹bʊ:ken/ /¹bø:kaʁ/ /¹bø:kene/
 /fʊ:t/ /¹fʊ:tŋ/ /¹føtaʁ/ /¹føtŋe/

2.5.5. Verb

2.5.5.1. Svake verb

De svake verbene i bergensdialekten kan deles inn i følgende fem klasser, navngitt etter hvert sitt eksempelverb:

Tabell 4: Svak verbbøyning

1. kaste	–e	–aʁ	–et	–et
2. dømme	–e	–aʁ	–te	–t
3. greie	–e	–aʁ	–de	–d
4. selge (telle¹²)	–e	–aʁ	*–te	*–t

¹² *Talemål på nettet* kaller den 4. klassen *telle*-klassen. Jeg velger heller å kalle klassen *selge*-klassen fordi jeg som bergenser har inntrykk av at vokalveksling i preteritum og perfektum partisipp av verbet «telle» er en eldre form som er på vei ut av bergensdialekten. Et søk i *Talebanken* på verbet «telle» i preteritum gir 13 treff i Bergen. Bare to av disse beleggene forekommer med vokalveksling. Begge informantene som står for beleggene med vokalveksling, altså formen «talte» i preteritum, er eldre informanter. Preteritumsformen «telte», altså bøyning etter mønsteret for *dømme*-klassen, forekommer derimot hos informanter i alle aldersgrupper. Selv om antall belegg på dette søket i *Talebanken* er lavt, styrker det likevel inntrykket jeg har av at vokalveksling i preteritum og perfektum partisipp av verbet «telle» er på vei ut av bergensdialekten. Således er det riktig å kalle den 4. verbklassen noe annet enn *telle*-klassen.

5. nå	–	–ɾ	–de	–d/–t
--------------	---	----	-----	-------

Stjernen foran endingene i preteritum og perfektum partisipp viser til at det som i hovedsak skiller denne klassen fra *dømme*-klassen, er at stammevokalen i noen av verbene i klassen skifter i disse verbtidene.

2.5.5.2. Sterke verb

De sterke verbene karakteriseres ved at de ikke har ending i preteritum, og at de har vokalskifte i stammen mellom bøyingsformene, at verbene ikke har endelse i preteritum, og at perfektum partisipp ofte har endelsen –e. I bergensdialekten kan disse verbene deles inn i følgende seks klasser etter hvordan vokalen endrer seg.

Tabell 5: Sterk verbbøyning

	Stammevokal	Eksempelverb			
1. klasse	i – i – e – e/i	/ ² bi:te/	/ ² skvi:ke/	/ ² sli:te/	
2. klasse	y – y – ø – ø/ʉ	/ ² bʏy:te/	/ ² fy:ke/	/ ² ʃy:te/	
3. klasse	i/æ – i/æ – a – u/ʊ	/ ² fine/	/ ² bine/	/ ² dʉike/	/ ² spræke/
4. klasse	e/æ – e/æ – a – ɔ	/ ² be:ʌe, ² bæ:ʌe/		/ ² ʃe:ʌe, ² ʃæ:ʌe/	
5. klasse	e/æ – e/æ – a – æ	/be:/	/ ² smæle/		
6. klasse	a – a – ʊ – a	/ta:/	/ ² fa:ʌe/		

Noen av de sterke verbene har svake bøyingsformer i presens og perfektum partisipp, for eksempel *gi*, *stå*, *slå*, og *få*.

2.5.6. Adjektiv

Adjektivene i bergensdialekten kan deles inn i to klasser med følgende bøyingsmønster:

Tabell 6: Adjektivbøyning

		Felleskjønn	Nøytrum	Flertall
1. Adjektiv med oppslagsform som ender på –en	Ubestemt	–en	–ent	–ne
	Bestemt	–ne	–ne	–ne
2. Adjektiv med oppslagsform som ikke ender på –en	Ubestemt	–	–t	–e
	Bestemt	–e	–e	–e

2.5.7. Personlige pronomen¹³

Tabell 7: Personlige pronomen

	Subjektsform	Objektsform	
		Ikke-refleksiv form	Refleksiv form
1. pers. ent.	<jeg> /e:g/ /e:/ /jei/	<meg> /me:g/ /me/ /mei/	
2. pers. ent.	<du> /d̥u:/	<deg> /de:g/ /de/ /dei/	
3. pers. ent., mask.	<han>, <den> /(h)an/, /den/ el. /d̥n/	<han/ham>, <den> /(h)an/ /(h)am/, /d̥n/	<seg> /se:g/ /se/ /sei/
3. pers. ent., fem.	<hun>, <den> /(h)on/ /(h)un/, /d̥n/ el.	<henne>, <den> /(h)on/ / ^h ene/, /den/ /d̥n/	<seg> /se:g/ /se/ /sei/
3. pers. ent., nøyt.	<det> /de:/	<det> /de:/	<seg> /se:g/ /se/ /sei/
1. pers. flt.	<vi> /vi:/	<oss> /ɔs/	
2. pers. flt.	<dere> / ^h d̥ɔkæ/ / ^h de:æ/	<dere> / ^h d̥ɔkæ/ / ^h de:æ/	
3. pers. flt.	<de> /di:/	<dem> /di:/	<seg> /se:g/ /se/ /sei/

2.5.8. Demonstrativene «den» og «denne»

Tabell 8: Demonstrativene «den» og «denne»

Entall		Flertall
Felleskjønn	Nøytrum	
<den> /den/ eller /d̥n/	<det> /de:/	<de> /di:/
<denne> / ^h d̥ene/	<dette> / ^h d̥ete/	<disse> / ^h d̥ise/

¹³ I tillegg til grammatikkskissen på nettsiden *Talemål på nettet* (Nordisk institutt, Universitetet i Bergen 2000), bygger tabellen også på fremstillingen i Kulbrandstad og Kinn (2016, 217).

3. Teori og hypoteser

3.1. Fra dialektologi til sosiolingvistikk

Da Ivar Aasen (1813–1896) fra 1842 reiste rundt i landet for å samle inn opplysninger om det norske dialektmangfoldet, hadde han til hensikt å utforme en grammatikk og en ordbok over det nye skriftlige landsmålet. Dataene fra de systematiske innsamlingene hans var ifølge Helge Sandøy (2013, 82) nokså pålitelige, og arbeidene hans blir fremdeles brukt som viktige oppslagsverk.

Dialektologi, som er den tradisjonelle talemålsforskningen, er den delen av språkvitenskapen som undersøker den geografiske utbredelsen av ulike språktrekk og har kart som et viktig hjelpemiddel (Mæhlum og Røynealand 2012, 14). Et annet ord for dette er dialektgeografi.

Den tradisjonelle dialektologien må ses i sammenheng med historisme og nasjonalromantiske strømninger i Europa på 1800-tallet. Historismen, som var et rådende tankesett i språkvitenskapen gjennom hele 1800-tallet og et stykke inn på 1900-tallet, hadde som utgangspunkt at fenomener i nåtiden måtte forstås gjennom å undersøke fenomenets opprinnelse og historiske utvikling (Mæhlum og Røynealand 2012, 15–16). Lenge hadde dialektologene en nærmest romantisk interesse for det gamle og en forestilling om det «ekte» målføret. Derfor var forskerne mest interessert i informanter som hadde dype røtter på hjemstedet, og som hadde vært utsatt for lite påvirkning utenfra (Venås 1991, 17–18). Innsamlingen foregikk gjennom standardiserte spørrelistene, og dermed fikk dialektforskerne informasjon om såkalt rapportert språkbruk, og altså ikke nødvendigvis det faktiske talemålet i bruk. Samtidig ble mye av variasjonen i språket oversett fordi det ikke ble sett på som like interessant. På den måten overså den tradisjonelle dialektologien mye av det dynamiske og komplekse ved språket (Mæhlum og Røynealand 2012, 16). I tillegg baserte mange språkforskere som undersøkte europeiske dialekter på 1800- og 1900-tallet, undersøkelsene sine nesten utelukkende på mannlige informanter fordi de mente at menn bedre bevarte de reneste og mest ekte formene av de regionale dialektene (Romaine 2000, 146). I nordisk sammenheng var dette ikke tilfellet i like stor grad (Mæhlum og Røynealand 2012, 16).

I norsk sammenheng regnes ofte Johan Storm (1836–1920) og særlig hans elev Amund B. Larsen (1849–1928) som opphavsmennene til dialektgeografien. Larsen var tidlig opptatt av

slektskapsforhold mellom dialekter, noe som siden ble et hyppig innslag i norske dialektavhandlinger. Som tidligere nevnt utførte Larsen pionerarbeid innenfor bymålsforskningen idet han tidlig på 1900-tallet gjennomførte granskinger av talemålet i både Kristiania, Bergen og Stavanger (Sandøy 2013, 82).

Sosiolingvistikken vokste frem på 1960- og 1970-tallet, og startpunktet settes ofte til William Labov og Peter Trudgills storbyundersøkelser i henholdsvis USA og England på denne tiden. Mens dialektologien undersøkte språket i en geografisk kontekst, er sosiolingvistikken studieobjekt språket som sosialt fenomen. Sosiolingvistene undersøker altså sammenhengen mellom språk, individ og samfunn. Venås (1991, 15) omtaler sosiolingvistikken som språksosiologi og viser hvordan disiplinen egentlig ligger i skjæringspunktet mellom flere disipliner. Den trekker veksler på både lingvistiske, sosiologiske, sosialantropologiske og psykologiske innsikter.

Både sosiolingvistikken og dialektologien behandler språket som et kollektivt fenomen, men mens den tradisjonelle dialektologien i større grad behandlet språket som noe statisk, legger sosiolingvistikken først og fremst vekt på det dynamiske ved språket. En undersøker språklig variasjon og endring i lys av sosiale forhold. Mens tradisjonelle dialektforskere ofte lot enkeltindivider med det mest arkaiske språket stå som prototypen for en bestemt dialekt, tar sosiolingvistikken i bruk samfunnsvitenskapelig metode og undersøker språket til flere tilfeldig utvalgte personer slik at en kan kvantifisere dataene og trekke generelle konklusjoner om talemålsvariasjonen i språksamfunnet.

Gjennom andre halvdel av 1900-tallet ble det stadig tydeligere at den tradisjonelle dialektologien ikke klarte å beskrive den dagsaktuelle språksituasjonen i Norge. I denne perioden, særlig i etterkrigstiden, gikk Norge gjennom store samfunnsmessige endringer med massiv urbanisering og stor geografisk og sosial mobilitet. De nye sosiolingvistiske idealene vokste frem nærmest som en reaksjon på de tradisjonelle metodene innen talemålsforskningen (Mæhlum og Røyneland 2012, 17). Til Norge kom disse idealene tidlig på 1970-tallet. Allerede på 1960-tallet økte interessen for grammatikk og fonologi, ifølge Helge Sandøy¹⁴. Dette kan muligens forklares med at en ny generasjon lærere med interesse for det strukturelle

¹⁴ I samtale 21. november 2017.

ble ansatt ved universitetene, samt at universitetssektoren generelt ekspanderte ved at flere tok universitetsutdanning. På denne tiden ble det laget mange synkrone fonemanalyser av ulike norske dialekter, men mange begynte også å interessere seg for og å skrive om morfologi.

Ikke all norsk talemålsforskning de siste tiårene av 1900-tallet kan kalles sosiolingvistisk. De første tiårene etter at de nye forskningsidealene hadde gjort sitt inntog i Norge, levde de to disiplinene side om side, «dels i et visst konkurranseforhold, dels i et slags symbiotisk fellesskap» (Mæhlum og Røynealand 2012, 17–18). De to disiplinene var nødt til å forholde seg til hverandre. Sosiolingvistene bygget på kunnskaper dialektologene satt på, mens dialektologene ikke kunne unngå å ta i bruk sosiolingvistikken sine nye innsikter om talemålsinnsamling og generelle talemålsforhold. Siden slutten av 1900-tallet har de to disiplinene i praksis smeltet sammen (ibid., 18).

I mangel av eldre opptak av talemateriale var studier i *tilsynelatende tid* lenge den eneste mulige metoden å studere språkendring i sosiolingvistikken. En brukte talemålet til voksne eller eldre i samtiden som et bilde på hvordan talemålet var på den tiden da de var unge. Studier i tilsynelatende tid forutsetter at personer snakker på den samme måten gjennom hele livet. Det er et problematisk synspunkt. I dag er det flere steder mulig å gjøre oppfølgingsgranskinger i *virkelig tid*, fordi en sitter på gammelt talemateriale som en kan sammenligne med. I tilfeller der en har fått tak i de samme informantene som ble intervjuet i den eldre studien, har en avdekket at mange forandrer språket sitt gjennom livet. Dette fenomenet kalles livsfaseendring (på engelsk *age-grading*). Jeg vil forklare dette nærmere i et senere kapittel.

Helge Sandøy mener at dialektologi ofte fremstilles stereotyp og unyansert i litteraturen. Ved å lese fremstillinger av tradisjonell dialektologi kan man få inntrykk av at dialektologien nærmest kun var opptatt av bygdemål. I norsk sammenheng er dette imidlertid helt feil, i hvert fall fra tidlig på 1900-tallet. Da ble det publisert en rekke studier av norske bymål, og mange av forskerne interesserte seg for sosial variasjon i språket (Sandøy 2013, 93–94).

3.2. *Språk eller dialekt?*

Termen dialekt har generelt blitt brukt som referanse til en underordnet varietet av et språk. En regional dialekt er en varietet assosiert med et geografisk sted. En sosial dialekt (eller *sosiolekt*) er på sin side en varietet knyttet til bestemte sosiale klasser eller grupper: «Social dialects say who we are, and regional dialects where we come from» (Romaine 2000, 2).

Størrelsene vi for eksempel kaller «engelsk språk» eller «flamsk dialekt» er ikke diskrete størrelser som tydelig kan avgrensnes. Alle varieteter er del av et kontinuum i sosialt og geografisk rom og tid. Uregelmessighetene som oppstår, reflekterer ofte geografiske og sosiale grenser og «weaknesses in communication networks» (Romaine 2000, 2).

Det er ingen lingvistiske årsaker til at vi skiller mellom dansk, svensk og norsk språk. Årsakene er utelukkende politiske og kulturelle. I denne sammenhengen trekkes ofte det følgende sitatet av Max Weinreich frem: «A language is a dialect with an army and a navy». Altså er suverenitet som nasjonalstat (avgjørende) viktig for å anerkjenne en varietet som et språk og ikke en dialekt (Romaine 2000, 13).

Noen lingvister har tatt i bruk begrepene «autonome» og «heteronyme» varieteter som alternative betegnelser på henholdsvis språk og dialekt. Dermed kan vi si at tyske dialekter er avhengige av, eller heteronyme i forhold til, standardtysk. Talerne av den aktuelle dialekten ser på tysk tv, blir undervist i standardtysk i skolen, leser standardtysk og så videre. Dermed har de standardtysk som et referansepunkt. Tyske dialekter nær grensen mot Nederland har nok mer til felles med nederlandske dialekter rett over grensen enn med standardtysk. Standardspråket tjener imidlertid til å skape en følelse av samhold blant talerne som har dette som referansepunkt, kanskje særlig nettopp de som bor langt unna hverandre. Termen «språk» kan benyttes om en autonom varietet sammen med alle varietetene som er heteronyme i forhold til den, altså underordnet den. Ettersom heteronymi og autonomi reflekterer politiske og kulturelle heller enn lingvistiske faktorer, kan de endre seg over tid, slik at for eksempel tidligere heteronyme varieteter kan oppnå autonomi (Romaine 2000, 14).

I denne masteroppgaven kommer jeg til å bruke termene «dialekt» og «varietet» litt om hverandre, og i noen tilfeller kommer jeg også til å snakke om «lavstatus-» og

«høystatusvarieteten».

3.3. *Språksamfunn*

Et begrep jeg ikke kommer utenom i en sosiolingvistisk studie, er *språksamfunnet*. De fleste sosiolingvistiske forskere forholder seg til dette begrepet, men det hersker likevel ingen unison enighet som hvordan det skal oppfattes.

I ulike sosiolingvistiske avhandlinger er begrepet problematisert i større eller mindre grad. Enkelte bruker termen uten nærmere forklaring. Helge Sandøy skriver (i Sandøy og Nesse 2016, 42) at grensedragningen mellom ulike språksamfunn ikke er opplagt, men er avjengog av hvor mye omgang menneskene trenger å ha med hverandre for å bli regnet som en del av det samme språksamfunnet. Videre hevder han at det er vanlig innen språkvitenskapen å begrense språksamfunnet til personer som har det samme språket. Det er ikke et krav at de må bruke språket på samme måte, men de skal være innforstått med hvilke sosiale verdier som er tillagt de ulike variantene av variabler i språket. Sandøy hevder at siden begrepet er operasjonelt, altså at det kan ha ulike definisjoner og bruksmåter ut fra perspektivet for undersøkelsen, trenger det ikke å defineres en gang for alle.

Jeg vil i det følgende presentere noen forskjellige teoretiske tilnærminger til begrepet, før jeg diskuterer meg frem til en hensiktsmessig definisjon av språksamfunnet som jeg vil legge til grunn for mitt videre arbeid med talemålet på Laksevåg.

Den første som brukte begrepet *språksamfunn* (engelsk: «speech community»), var den amerikanske strukturalisten og lingvisten Leonard Bloomfield i sin bok *Language* (1933, 42; referert i Hudson 1980, 26). Der hevdet han at et språksamfunn er en gruppe mennesker som samhandler gjennom tale («speech»). Siden har mange lingvister vist interesse for begrepet. Noen har nøydt seg meg enkle definisjoner, andre har gått grundigere til verks og lansert mer komplekse definisjoner av begrepet.

Av den enkle typen kan jeg nevne definisjoner som tar utgangspunkt i delt eller felles språk som et sentralt kriterium. John Lyons (1970, 326; referert i Hudson 1980, 25) hevder enkelt og greit at et språksamfunn er alle menneskene som bruker et bestemt språk eller en dialekt.

Charles Hockett (1958, 8; referert i Hudson 1980, 26) opererer også med kriteriet om å dele et felles språk eller en dialekt, men i tillegg må personene bruke språket eller dialekten til å kommunisere med hverandre. Hocketts definisjon inneholder dermed i likhet med definisjonen til Bloomfield et kriterium om kommunikasjon eller samhandling. Følgelig vil personer med det samme språket, men uten kontakt med hverandre, inngå i ulike språksamfunn. En konsekvens av Lyon og Hocketts definisjoner er at alle to- eller flerspråklige personer automatisk inngår i like mange språksamfunn som det antallet språk de behersker. Dermed fører disse modellene med seg stor overlapp mellom språksamfunnene ved at mange personer vil inngå i flere ulike språksamfunn.

Bloomfields definisjon fra 1933 spesifiserer ikke noen bestemt type språk eller dialekt, noe som åpner for at samhandlingen kan skje gjennom ulike språk. En lingvist som følger opp denne linjen, er John Gumperz (1962, referert i Hudson 1980, 26), som hevder at et språksamfunn (han bruker her termen «linguistic community») er en en- eller flerspråklig sosial gruppe som henger sammen basert på frekvensen av sosiale samhandlingsmønstre, og som avgrenses mot andre språksamfunn «by weaknesses in the lines of communication». Noen år senere utvider Gumperz (1968, referert i Hudson 1980, 26) definisjonen til også å innebære et krav om spesifikke lingvistiske forskjeller mellom språksamfunnets medlemmer og dem som står utenfor det. Siden både Gumperz og Bloomfields definisjoner åpner for to- og flerspråklighet, unngår deres definisjoner overlapp mellom språksamfunnene.

Suzanne Romaine (2000, 23) hevder at språket eksisterer avhengig av at en sosial gruppe gjør hevd på en varietet som sin egen og opprettholder de distinksjonene som skiller denne fra nabovarietene. Romaine kaller en slik gruppe et «speech community» (heretter SC), og foreslår videre at de felles konvensjonene som deles av SC-ets medlemmer, kalles den *kommunikative kompetansen*. Videre skiller Romaine mellom SC og «language community», der «[a] speech community is not necessarily coextensive with a language community». Medlemmene av et SC deler ikke nødvendigvis det samme språket, men et sett med normer og regler for språkbruk. Grensene mellom de ulike SC-ene er ikke først og fremst lingvistiske, men sosiale. Det kan være verdt å merke seg at den mest utbredte varianten av begrepet på engelsk er «speech community». «Speech» betyr som kjent «tale» på norsk, men det norske begrepet er likevel *språksamfunn*. Dette kan bidra til noe forvirring når en leser om Romaines skille mellom «speech communities» og «language communities».

Den amerikanske sosiolingvisten William Labov regnes som en av pionerene i utviklingen av sosiolingvistikken med sine studier av talemålet i New York på 1960-tallet. Labov representerer en strukturalistisk retning som tar utgangspunkt i språksamfunnet som et kollektiv der språkbrukerne har felles normer for språkbruk og evaluering. Labovs (1972, 120–121) klassiske definisjon av språksamfunnet er hyppig sitert av andre sosiolingvister:

The speech community is not defined by any marked agreement in the use of language elements, so much as by participation in a set of shared norms; these norms may be observed in overt types of evaluative behavior, and by the uniformity of abstract patterns of variation which are invariant in respect to particular levels of usage.

Et særtrekk ved Labovs definisjon er at den lar språkbrukerne selv få en finger med i spillet. Språksamfunnet blir dermed ikke noe usynlig som kun lingvisten med sin fagkunnskap kan få øye på, men noe som defineres ut fra språkbrukernes egen *følelse* av å være delaktig i et språksamfunn (Hudson 1980, 27).

Richard Anthony Hudson (1980, 25) er kritisk til den labovske tilnærmingen til begrepet. Han fremholder at språksamfunnet må eksistere som en psykologisk realitet for *den enkelte* språkbrukeren, og legger stor vekt på individets orientering i en mengde av språklige varianter. Dermed blir det altså språkbrukeren selv som avgjør hvem som hører til i hans eller hennes språksamfunn, det lar seg ikke avgjøre utenfra. Hudson synes å være inspirert av Robert Le Page (1968, referert i Hudson 1980, 27), som ikke bruker termen «speech community» overhodet, men isteden refererer til grupper i samfunnet med bestemte distinktive karakteristika, sosiale så vel som språklige. Le Page og hans kollega Andrée Tabouret-Keller (1985, referert i Hernes 2006, 55) er ikke så opptatt av å definere språksamfunnet med tydelige grenser. De mener det er en umulig oppgave sett fra språkbrukerens perspektiv. Kanskje er det ikke noe poeng i å operere med begrepet i det hele tatt? Som Hudson (1980, 30) selv skriver: «[I]t is possible that speech communities do not really exist in society except as prototypes in the minds of people, in which case the search for the ‘true’ definition of ‘speech community’ is just a wild goose chase».

Reidunn Hernes (2005, 164) synes verken Labovs «ekstremt strukturorientert[e]» eller Hudsons «ekstremt individorientert[e]» syn på språksamfunnet fanger opp hvordan språkbrukeren og språksamfunnet gjensidig påvirker hverandre i dialektiske prosesser. Hun

ser derfor hen til sosiologien. Både sosiologene Peter L. Berger og Thomas Luckmann og sosiologen Pierre Bourdieu har teorier som beskriver samspillet mellom individet og strukturene. Berger og Luckmanns teori omfatter begrepene *internalisering*, *eksternalisering* og *objektivering*, mens Bourdieus teorier legger vekt på interessemotsetningene mellom agentene og gruppene i samfunnet og tar i bruk begreper som *habitus*, *felt* og *kapital*. Ved hjelp av disse sosiologenes teorier forener Hernes posisjonene til Labov og Hudson i en alternativ forståelse av språksamfunnsbegrepet: Individet og kollektivet påvirker hverandre i en dialektisk prosess hvor språkbrukeren uttrykker sosial mening gjennom subjektivt funderte språklige valg (Hernes 2005, 164–165).

Hernes (2006, 16) utvikler en språksamfunnsmodell «som har plass både til dei individuelle aktørane og dei kollektive strukturane, og som har språkending som sentral dimensjon». Kort oppsummert innebærer modellen følgende: Språksamfunnet er ingen isolert enhet. Det lokale språksamfunnet er del av større sosiale og kulturelle enheter. Språksamfunn er ulike. For eksempel må kommunikasjonsmønstre, flyttemønstre og psykososiale forhold for det enkelte sted tas i betraktning. Språkbrukeren er ikke styrt av de kollektive strukturene i språksamfunnet, men har heller ikke total handlefrihet. Hernes legger vekt på *språknormer* som et sentralt begrep i modellen. Gjennom sosialisering blir normene *internaliserte* i språkbrukeren. Videre *eksternaliserer* språkbrukeren fortolkningene sine av den sosiale meningen i den språklige formen vedkommende bruker, og gjennom interaksjon med de andre aktørene i språksamfunnet dannes en felles oppfatning av hva den sosiale meningen som ligger i bruken av ulike språkformer, er (*objektivering*). Språkbrukeren kan indirekte få språket til å endre seg, men ikke som en bevisst handling (Hernes 2006, 71).

Fremstillingen over viser hvor vanskelig det har vært å komme til enighet om en felles definisjon av språksamfunnsbegrepet. Jeg vil avrunde denne fremstillingen ved å se hen til to alternative fremstillingsmåter, nemlig teoriene om sosiale nettverk og språklige praksisfellesskap.

Sosial nettverksteori, som er hentet fra sosialantropologien, har til hensikt å klargjøre hvilke sosiale krefter som virker inn når individet integreres i ulike fellesskap. Ifølge Mæhlum (2008, 116) refererer begrepet sosialt nettverk til «det nettet vi omgir oss med av uformelle sosiale kontakter, der familie, venner, skolekamerater og kolleger utgjør de viktigste

grupperingene», eller «de primære sosialiseringensagentene». En av de fremste eksponentene for sosial nettverksteori i sosiolingvistikken er Lesley Milroy, som i perioden 1975–1981 (Milroy og Gordon 2003, 73) utførte en større talemålsgransking i Belfast i Nord-Irland med utgangspunkt i sosial nettverksteori. Et av hennes mål med studien var å finne ut hvilke egenskaper ved et individuelt nettverk som fungerer som «a norm maintenance mechanism», eller en *normtraderer*. Gjennom dette arbeidet utarbeidet Milroy mye av den teorien om sosiale nettverk som andre sosiolingvister senere har bygget sine studier på. Milroy skiller mellom tette og åpne nettverk, der de mest tette nettverkene kjennetegnes ved forbindelseslinjer mellom alle medlemmene av nettverket slik at «alle kjenner alle», og tilsvarende at de mest åpne nettverkene kjennetegnes ved at det eneste som knytter medlemmene sammen, er at de kjenner jeget (personen som er utgangspunkt for nettverket), men ikke hverandre. Videre skiller Milroy mellom multiplekse og uniplekse nettverk, som karakteriserer relasjonene i nettverket. Dersom personene i nettverket er knyttet til hverandre gjennom flere roller samtidig (samme person kan for eksempel være både nabo, venn og kollega), har nettverket multiplekse relasjoner. Dersom personene derimot kun kjenner hverandre gjennom én rolle av gangen, har nettverket uniplekse relasjoner. Tette og multiplekse nettverk er typisk for rurale samfunn, men også for tradisjonelle arbeiderklassestrøk i storbyer. Åpne og uniplekse nettverk er på sin side et særlig kjennetegn ved moderne, urbane og mobile samfunn (Mæhlum 2008, 116–117).

Språklige praksisfellesskap ble introdusert på tidlig 1990-tall av Penelope Eckert og Sally McConnell-Ginet (1992, referert i Hernes 2006, 69 og Røyneland 2008, 32) og innebar et interesseskifte fra normer og systemer til agens og praksis. De senere årene har denne termen i økende grad blitt brukt istedenfor termen språksamfunn. Studiet av språklige praksisfellesskap har mye til felles med nettverksstudier, men med en viktig forskjell: Medlemskap i et språklig praksisfellesskap er bevisst og baserer seg på at en deltar i felles aktiviteter med de andre i gruppen, mens det er mulig å være medlem av et sosialt nettverk uten at en aktivt har gått inn for det (Hernes 2006, 69). Røyneland (2008, 32) betrakter den nye termen som en videreutvikling snarere enn et oppgjør med den tradisjonelle språksamfunnstermen. Sistnevnte passer best for sosialt homogene og språklig fokuserte samfunn der innbyggerne har bodd i det samme området gjennom generasjoner og dermed utviklet et felles normsett, mens språklige praksisfellesskap passer bedre heterogene og

språklig diffuse samfunn.

3.4. Språklig variasjon

Det er vanlig å skille mellom *diakron* og *synkron* talemålsvariasjon. Diakron variasjon betyr at språket varierer over tid eller i et historisk perspektiv, og er dermed det samme som språkendring. Synkron variasjon er den variasjonen som finnes i språksamfunnet på et bestemt tidspunkt, for eksempel i nåtiden (Akselberg 2008b, 133).

Geolektisk variasjon er talemålsvariasjon mellom geografiske områder. En geolekt er dermed en varietet som snakkes i et bestemt geografisk område og brukes vanligvis synonymt med ordet dialekt. Sosiolektisk variasjon er variasjon mellom sosiale grupper. En sosiolekt er følgelig en varietet som tilskrives en bestemt sosial gruppe. Talemålsvariasjon som kun foregår *hos* et enkeltindivid kalles idiolektisk variasjon (Akselberg 2008b, 128). Et annet begrep for idiolektisk variasjon er *intraindividuell variasjon*. Variasjon mellom personer i det samme språksamfunnet kalles på sin side *interindividuell variasjon* (Røyneland 2008, 30).

Talemålsvariasjonen kan gå for seg på alle språklige nivåer. Vi har følgelig både fonologisk, morfologisk, syntaktisk, leksikalsk, semantisk og prosodisk variasjon (Akselberg 2008b, 132).

I Norge er variasjonen størst innenfor fonologien, morfologien, leksikon og prosodien. Det er imidlertid kun de tre første som har vært mest undersøkt i studier av språklig variasjon sannsynligvis fordi det er lett å samle inn data om denne variasjonen, den er lett å oppdage (høre) og vanligvis stor. Samtidig er det vanlig å se bort fra prosodiske trekk i slike undersøkelser. Det kan gi problematiske resultater fordi en da går glipp av viktig informasjon. Innen folkelingvistikken, som er en gren av språkvitenskapen som undersøker allmennheten sin oppfatning av språk og språklig variasjon, er prosodisk variasjon en veldig viktig variabel. For eksempel er setningsmelodien det trekket nordmenn flest prøver å herme etter når de skal gi eksempler på andre dialekter (Akselberg 2008b, 132–133).

Akkommodasjonsteorien, eller tilpasningsteorien, er en av teoriene som brukes av sosiolingvister for å forstå og forklare språklig tilpasning mellom språkbrukere. Denne har sitt opphav i sosialpsykologien og illustrerer således hvordan sosiolingvistikken kombinerer

språkvitenskap med samfunnsvitenskap. Ettersom språkbrukere innehar et stort språklig repertoar med ulike registre (se registervariasjon omtalt nedenfor), kan språkbrukere foreta individuelle språklige vekslinger ut fra situasjon og hvem samtalepartneren eller samtalepartnerne er. Slik språklig tilpasning kalles akkommodasjon og kan skje både bevisst og underbevisst.

Tilpasningen består av to motstående strategier: Språkbrukeren kan *konvergere* mot samtalepartneren, noe som innebærer at vedkommende nærmer seg samtalepartnerens måte å snakke på i form av for eksempel ordvalg, uttalemåte eller setningsoppbygging. På den andre siden kan språkbrukeren også *divergere* fra samtalepartneren ved at språket blir mer ulikt talemåten til samtalepartneren.

Akkommodasjonsteorien bygger på en grunnleggende forutsetning om at språklig adferd er en form for respons som baserer seg på språkbrukerens ønske om enten sosial identifikasjon med eller distanse til andre mennesker, og at utfallet av tilpasningene blir opplevd som mest mulig positivt. Ifølge teorien er graden av sympati og anerkjennelse mellom samtalepartnere avhengig av i hvilken grad personenes holdninger, oppfatninger eller adferdsmønstre er like eller beslektede. Sosial symmetri eller asymmetri, status- og prestisjeforhold avgjør om konvergensen er gjensidig eller ensidig, eventuelt hvem av samtalepartnerne som konvergerer mot den andre i situasjonen. På sosialt gruppenivå kan konvergens og divergens tolkes på ulike måter. Konvergens kan på den ene siden tolkes som anerkjennelse av og et ønske om deltagelse i den sosiale gruppen samtalepartneren er en del av, men konvergens mot samtalepartneren kan også uttrykke at personen ikke ønsker å signalisere tilhørighet til sin egen sosiale gruppering. Når det gjelder divergens, kan denne også tolkes ulikt. På den ene siden kan divergerende språklig adferd tyde på at personen ønsker å fremheve sin egen sosiale tilhørighet, men det kan også uttrykke et ønske om avstandtagen fra samtalepartneren (Mæhlum 2008, 112–114).

3.4.1. Synkron variasjon

3.4.1.1. Registervariasjon

At the risk of slight oversimplification, we may say that one's dialect shows who (or what) you *are*, whilst one's register shows what you are *doing*. (Hudson, 1980, 49)

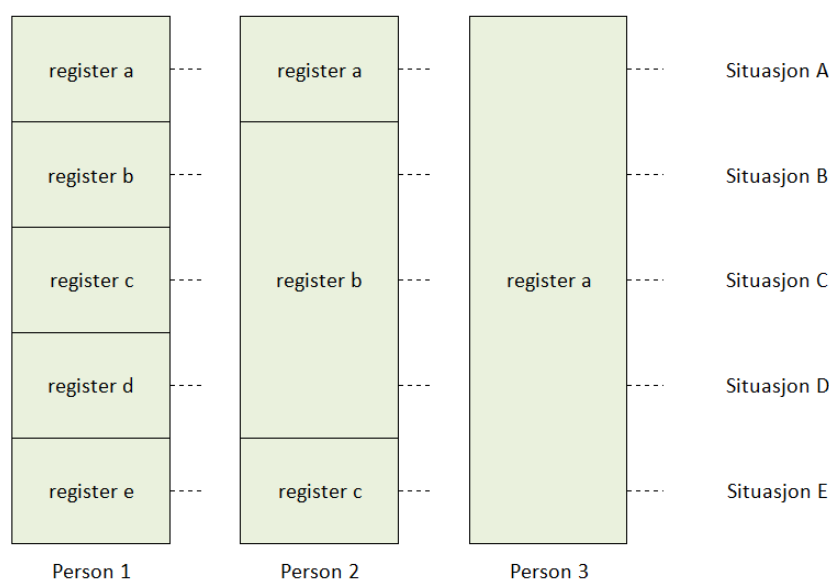
Termene «register» og «dialekt» brukes begge om varieteter, men ikke på samme måte. Ifølge Hudson (1980, 48) er forskjellen at «dialekt» brukes med henblikk på språkbrukeren, mens «register» derimot brukes med henblikk på selve brukssammenhengen eller situasjonen. Dette skillet mellom dialekt og register er viktig fordi den samme språkbrukeren vil kunne bruke veldig forskjellige språkformer i ulike sammenhenger til å uttrykke mer eller mindre det samme betydningsinnholdet uten at det av den grunn ville gitt mening å snakke om ulike dialekter for å beskrive denne variasjonen.

Akselberg (2008b, 135) forklarer registervariasjon slik:

Talespråket varierer (...) i høve til ulike sosiale faktorer og i høve til den sosiale situasjonen, særleg etter graden av formalitet ved kommunikasjonssituasjonen. Talespråkleg variasjon som er avhengig av kommunikasjonssituasjonen, altså av den sosiale situasjonen, kallar vi for registervariasjon.

Alle mennesker har flere språklige registre eller stiler til disposisjon, et såkalt registersett. Noen har mange ulike registre, mens andre har få. Av og til kan et bestemt register hos en person sammenfalle med en sosiolektisk eller geolektisk varietet. Også sosiale grupper har forskjellige sett med registre. Bruk av ulike registre i ulike situasjoner kalles registervariasjon, mens forskjellen i sett av registervariasjon mellom de ulike sosiale gruppene kalles registersettvariasjon (Akselberg 2008b, 135–136).

Figur 10: Registervariasjon og registersettvariasjon

(Etter Akselberg (2008b, 135), som igjen bygger på fremstillingen i Sandøy 1996, 112–113.)

Tidligere sosiolingvistiske undersøkelser av registervariasjon, deriblant en klassisk talemålsgransking fra Oslo på 1970-tallet, har avdekket store språklige forskjeller mellom formelle og uformelle samtalsituasjoner. En har også påvist kjønnsforskjeller i registervariasjonen, blant annet i Stavanger (Omdal 1967, referert i Akselberg 2008b 137), der omtrent halvparten av jentene på 70-tallet kun brukte det høyere talemålet, mens guttene brukte det høyere talemålet kun i visse situasjoner. I de senere årene har norske talemålsforskere vært mindre opptatt av å undersøke registervariasjon fordi slik variasjon er mye mindre i dag enn tidligere. Særlig ungdommene varierer språket sitt lite i dag. Registersettene deres er svært forenklet sammenlignet med for noen tiår siden. Det er også svært liten variasjon mellom kjønnene. I dag er den største registersettvariasjonen først og fremst mellom aldersgruppene (Akselberg 2008b, 138).

3.4.1.2. Variasjon mellom kjønn

Et gjennomgående funn i sosiolingvistiske studier har vært at jenter og kvinner snakker mer standardnært og er mer tilbøyelige til å endre talemålet sitt enn det gutter og menn er. Menn er mer lojale mot lokale normer og snakker mer dialekt enn jentene. På den ene siden ser man at jentene fører an når det gjelder språklige innovasjoner, både endringer som tilnærmer seg standarden og endringer som bryter med standarden. Dette kaller Labov for kjønnsparadokset (Mæhlum 2008, 120).

3.4.2. Diakron variasjon = språkendring

Språkendringsprosessen kan deles inn i de tre stadiene *innovasjon*, *endring* og *spredning*, og disse stadiene går for seg ulike steder, som tabellen nedenfor viser.

Tabell 9: Stadiene i språkendringsprosessen

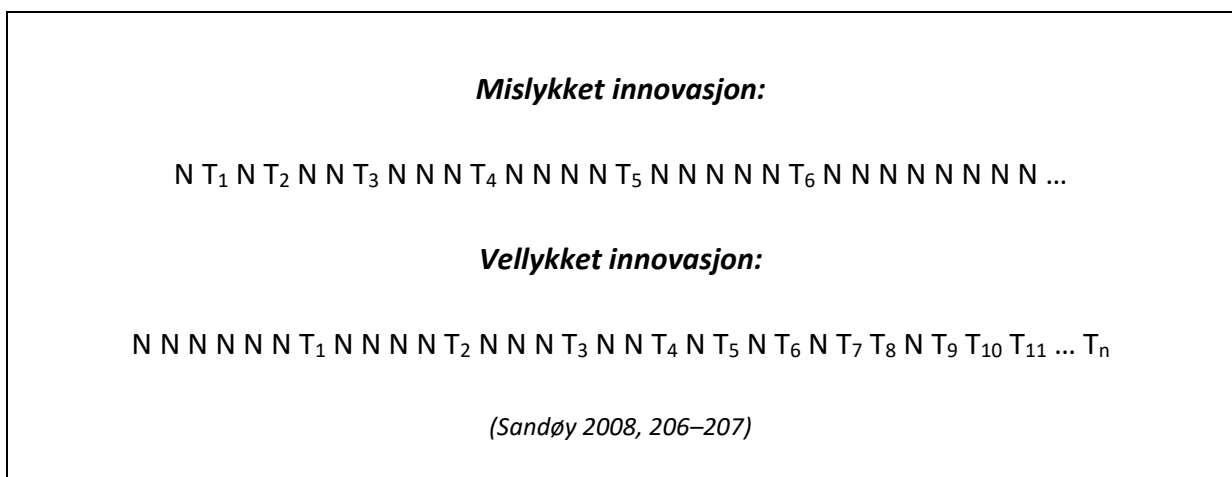
	Stadium	Hvor?	Nivå
1.	Innovasjon	Individ	Mikro
2.	Endring	Gruppe	Meso
3.	Spredning	Samfunn	Makro

Innovasjonen skjer på mikro- eller individnivå og er den første forekomsten av et språklig fenomen hos et enkeltindivid. Enkelt forklart innebærer det at en person, innovatøren, uttaler et ord på en ny måte. Ofte oppleves slike innovasjoner som «feil» av andre personer, som da gjerne reagerer overfor innovatøren med en eller annen form for sosial sanksjon, for eksempel

negative kommentarer. Slik sanksjonering fører ofte til at personen legger bort denne «feilen» og heretter holder seg til de aksepterte språknormene i gruppen eller samfunnet. Dermed har vi tale om en mislykket innovasjon, og slike finnes det mange av. Faktisk er det slik at de fleste innovasjoner er mislykkede. Men det kan også tenkes at personen ikke blir korrigert, og dermed begynner å bruke innovasjonen oftere, slik at det etter hvert blir en individuell vane.

De to modellene nedenfor, hentet fra Sandøy (2008, 206–207), illustrerer henholdsvis en mislykket og en vellykket innovasjon. I den vellykkede innovasjonen ser vi hvordan den nye språkformen, T, etter hvert kan bli en individuell vane som erstatter normalen, N. Hver av bokstavene i modellene teller som en forekomst av det aktuelle språklige trekket. Ved den mislykkede innovasjonen ser vi at innovasjonen aldri får fotfeste som en individuell vane hos den enkelte fordi normalen trenger innovasjonen tilbake. Dette kan for eksempel være fordi personen blir møtt med sosial sanksjonering av personene rundt seg når vedkommende bruker den nye språkformen, og dermed velger å legge den bort. Ved den vellykkede innovasjonen ser vi hvordan den nye språkformen blir tatt i bruk stadig oftere, før den til slutt har fortrent og erstattet den opprinnelige helt. Jeg vil imidlertid understreke at en innovasjon ikke trenger å erstatte bruken av andre språkformer fullt ut for at den skal kunne regnes som en vellykket innovasjon.

Figur 11: Modell av mislykket og vellykket innovasjon

Enkelte innovasjoner blir aldri til noen varig endring. De som kun blir hos en enkeltperson, blir en del av den idiolektiske eller intraindividuelle variasjonen (Akselberg 2008b, 133).

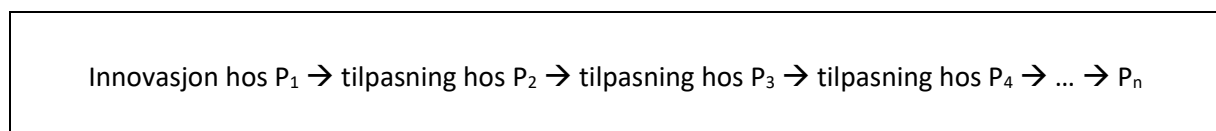
Endringen, som er det andre stadiet i prosessen, har grupperelasjoner som en relevant dimensjon. Dersom innovatøren påvirker andre personer i omgangskretsen rundt seg til å ta i bruk det nye språkfenomenet selv, er det snakk om endring på gruppenivået. Slik endring får vi gjerne dersom innovatøren har en viss status i gruppen.

Hvis vi kaller innovatøren P_1 , starter endringsprosessen altså først når et nytt individ, P_2 , begynner å ta etter språkvanen hos P_1 .

For at en slik endring skal kunne skje, må noen forutsetninger være på plass. For det første må P_2 ha de samme språkssystematiske preferansene som P_1 . Dette er et eksempel på språkinterne faktorer, som jeg forklarer nærmere i et senere underkapittel. Men P_2 kan også ha sosiale eller sosialpsykologiske motiver. Disse kan for eksempel være et ønske om å vise sympati, et forsøk på å øke sin egen prestisje eller et ønske om å utvikle en formålstjenlig gruppeidentitet (Sandøy 2008, 208).

Dersom flere personer etter hvert kommer til, får vi en endringsprosess som potensielt kan føre til at alle i språksamfunnet eller gruppen til slutt har tatt i bruk den nye vanen. Da kan språkendringsprosessen illustreres som nedenfor (Sandøy 2008, 207 – 208), der P_n er det totale antallet personer i populasjonen:

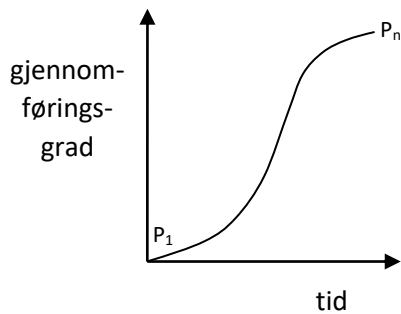
Figur 12: Illustrasjon av språkendringsprosessen

Språkendringer følger ofte et mønster som kan illustreres som en S-lignende kurve (Chambers og Trudgill 1980, 79, referert i Sandøy 2008, 209). Den horisontale aksene er tidsaksen, mens den vertikale aksene representerer gjennomføringsgraden av det nye språktrekket, altså hvor stor andel av populasjonen som har tatt i bruk det nye språktrekket. Kurven får en slags S-form fordi språkendringen typisk går tregt i starten, før den etter hvert skyter fart. Mot slutten av endringen bøyer kurven av igjen fordi det tar tid før de aller siste språkbrukerne går med på endringen. Disse har gjerne bevisste motiver for å holde lengst mulig på den gamle språkvanen. Språkendring kan også sammenlignes med hvordan en epidemi spres i en befolkning, slik Romaine (2000, 143) gjør nedenfor:

More generally speaking, the spread of linguistic change behaves much like the diffusion of other innovations, and even diseases. In fact, the models which biologists use to show how an epidemic spreads through a population are relevant to linguistic change. (...) We can imagine it as a model of either an epidemic or a change spreading through a population. At first, only a few persons are affected. Then the disease or change picks up momentum, and finally runs its course.

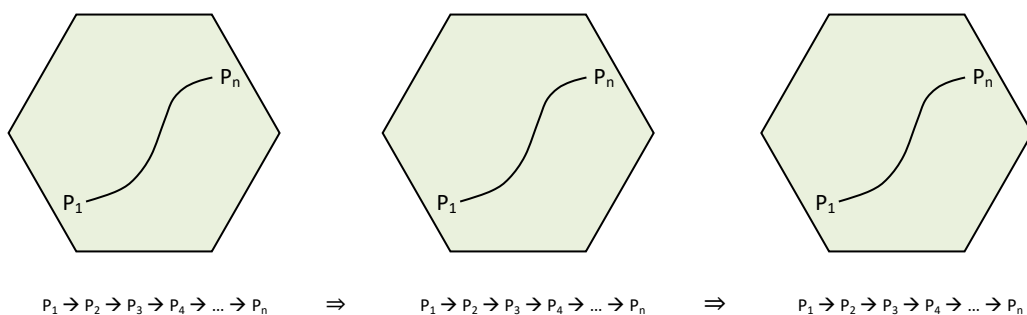
Figur 13: S-kurven

Spredningen er det tredje og siste stadiet i prosessen, og handler om hvordan den språklige nyvinningen sprer seg *mellom* grupper, altså i storsamfunnet. Sandøy (2008, 210) hevder at «[v]ed å skilje mellom *endringsprosessen* innafor eit språksamfunn og *spreiingsprosessen* mellom språksamfunn kan me halde fast på at endringa gjeld først og fremst i den sosiale dimensjonen innafor enkeltsamfunna, dvs. ei stadig aukande tilslutning frå kollektivet».

I hvert språksamfunn starter endringsprosessen på nytt, der den første personen som plukker opp den nye språkvanen blir å anse som innovatøren, P₁. I hvert språksamfunn får vi en ny S-kurve, slik at spredningsprosessen i storsamfunnet, fra språksamfunn til språksamfunn, kan illustreres slik:

Figur 14: Spredning i storsamfunnet fra språksamfunn til språksamfunn

(Sandøy 2008, 210)

3.4.2.1. Generasjonsendring og livsfaseendring

William Labov har utviklet en modell for forholdet mellom individet og samfunnet i språkendringsprosesser. Det er nemlig slik at individet kan ha et stabilt språk samtidig som språket i kollektivet er ustabil, og vice versa. Ulike kombinasjoner av stabilt og ustabil språk hos henholdsvis individet og kollektivet gir fire ulike scenarier i denne modellen.

Det første scenariet skisserer en situasjon der både individet og kollektivet har et stabilt språk. Da skjer det heller ingen språkendring i språksamfunnet. I det andre scenariet er språket hos individet ustabil samtidig som språket i kollektivet er uendret. Dette innebærer at individet endrer språket sitt gjennom livsløpet på samme måte i hver ny generasjon. Dette kalles livsfaseendring (*age-grading*). I det tredje scenariet er språket hos individet stabilt samtidig som språket i kollektivet endrer seg, altså at individet beholder det samme språksystemet hele livet, men nye generasjoner kommer til med sine språkendringer. Da endrer språket i samfunnet seg på sikt. Slik språkendring kalles generasjonsendring, og gjelder særlig fonologiske og morfologiske endringer i språket. Det fjerde og siste scenariet er når språket til både individet og kollektivet endrer seg samtidig. Dette kalles i modellen samfunnsendring (*communal change*), og gjelder særlig leksikalske og syntaktiske endringer (Labov 1994, 84).

Figur 15: Språkendringsmønstre hos individet og samfunnet

	Individet	Samfunnet
1. Stabilt språk	Stabilt	Stabilt
2. Livsfaseendring	Ustabil	Stabilt
3. Generasjonsendring	Stabilt	Ustabil
4. Samfunnsendring	Ustabil	Ustabil

(Labov 1994, 83)

3.4.2.2. Forandring ovenfra og forandring nedenfra

Når de to begrepene «forandring ovenfra» og «forandring nedenfra» brukes om språkendringer, sikter de til ulike utgangspunkt for spredningen av språklige innovasjoner gjennom det sosiale hierarkiet. Begrepene ble brukt av Labov første gang i New York-studien

hans fra 1966. Med disse begrepene sikter han til ulike nivåer av sosial bevissthet og plassering i det sosioøkonomiske hierarkiet.

Forandring ovenfra introduseres av personer i det dominante eller øvre sosiale sjiktet, og skjer i mange tilfeller åpent og bevisst. Ofte er slike endringer importert fra andre språksamfunn med høyere prestisje. Endringer som skjer ovenfra, får ikke automatisk innpass i den uanstrengte talen, «the vernacular»¹⁵, men starter i det som kalles «careful speech»¹⁶. Labov forklarer at inkonsistensen med den uanstrengte talen kan føre til at de importerte språktrekkene kan videreføres som et separat subsystem gjennom flere generasjoner. Forandring ovenfra gjelder først og fremst det leksikalske nivået, altså ordforrådet.

Forandring nedenfra skjer underbevisst, og er vanligvis ikke mulig å observere før endringen nesten er helt gjennomført. Endringene er systematiske eller strukturelle, og oppstår i den uanstrengte dagligdagse talen. Slike endringer kan bli introdusert av personer fra alle sosiale lag, men ifølge Labov finnes det ikke eksempler på at gruppen med den høyeste sosiale prestisjen har fungert som den innovatør (Labov 1994, 78).

3.4.2.3. Drivkrefter i språkendringsprosessen

Det er vanlig å dele årsakene til språkendringen inn i henholdsvis språkinterne og språkeksterne årsaksfaktorer.

3.4.2.3.1. Språkinterne (indre) årsaksfaktorer

- Regelinnsnevring
- Regelutvidelse
- Analogi
- Funksjonell tyngde
- Naturlighet

¹⁵ *The vernacular*. Sitat fra Labov 2006, 86: « [The *vernacular*] is commonly used to mean low, uneducated or low prestige speech, but I have tried to stabilize it as a technical term to signify the language first acquired by the language learner, controlled perfectly, and used primarily among intimate friends and family members. Thus every speaker has a vernacular, some quite close to the network standard, some quite remote from it.»

¹⁶«... careful speech, reflecting a superposed dialect learned after the vernacular is acquired» (Labov 1994, 78).

(Se Sandøy 1996, 129–135.)

3.4.2.3.1. Språkeksterne (ytre) årsaksfaktorer

Sandøy 1996, 135–141:

- Endringer i materiell og åndelig kultur
- Identifiseringsfunksjonen til språket
- Prestisje
- Skriftmålet
- Massemedia

3.5. Hypoteser

Før jeg var kommet så langt at jeg hadde konkrete resultater jeg kunne studere, utformet jeg disse fem hypotesene. De fire første knytter seg til hver av de fire sosiale variablene, mens den siste hypotesen omhandler fonemsammenfallet mellom /ç/ og /ʃ/, den såkalte kj- og sj-lyden. I kapittel 6 drøfter jeg resultatene opp mot hver av hypotesene og forsøker å svare på hvorvidt resultatene styrker eller svekker disse.

Hypotese 1 – Språk og årsklasse:

H1: «I materialet fra 2018 vil bruken av yngre språklige varianter øke med årsklassene, altså at årsklasse II har lavest og årsklasse IV har høyest andel yngre former.»

Hypotese 2 – Språk og livsfase:

H2: «Yngregruppen i 2018 vil ha et mer homogent språk enn eldregruppen i 2018.»

Hypotese 3 – Språk og kjønn:

Om aksene lavstatus–høystatus:

H3.1a: «Det vil ikke være forskjeller mellom kvinner og menn i bruken av lavstatus- og høystatusformer i materialet 2018.»

H3.1b: «I materialet fra 1978 vil kvinnene ha lavere bruk av lavstatusformer enn mennene.»

Om aksen eldre–yngre:

H3.2a: «Det vil ikke være forskjeller mellom kvinner og menn i bruken av eldre og yngre former i materialet fra 2018.»

H3.2b: «I 1978 vil kvinnene ha høyere bruk av yngre former enn mennene.»

Hypotese 4 – Språk og sosialgruppe:

H4: «Det er ikke forskjell mellom 1978 og 2018 i at sosialgruppe 3 har størst andel lavstatusformer.»

Hypotese 5 – Sammenfallet mellom kj- og sj-fonemet:

H5: «Sammenfallsprosessen på kj-variabelen har kommet lengre enn sammenfallsprosessen på sj-variabelen. Graden av sammenfall øker med årsklassene i materialet fra 2018.»

4. Metode

In an ideal world, a researcher interested in sociolinguistic variation in a given community would collect speech samples from every member of the community in every situation in use. Furthermore, the researcher would examine every linguistic variable as they relate to every social variable and present an analysis that accurately describes the local norms and practices shaping sociolinguistic variation. An endeavor of such scope is clearly beyond the reach of the most-talented, best-funded researchers. Instead every investigator makes choices about the breadth and depth of coverage to be pursued based on limited time and resources (Milroy og Gordon 2003, 72).

4.1. Datamaterialet

Datamaterialet i denne undersøkelsen består av opptakene som ble gjort på Håstein skole i forbindelse med TUB i 1978 og mine egne opptak av sosiolingvistiske intervju jeg gjennomførte med informanter på Laksevåg i perioden mars–august 2018.

4.1.1. Det eldre materialet

Selv om TUB-materialet fra Laksevåg består av intervju med til sammen tolv ungdommer, har jeg valgt å bruke kun åtte av disse i undersøkelsen min, slik at antallet ungdomsinformanter på de to opptakstidspunktene er det samme. Panelinformanten i 2018 er med blant disse åtte fra TUB. De resterende ble trukket tilfeldig blant 1978-informantene på en slik måte at jeg fikk fire kvinner og fire menn.

4.1.2. Det nye materialet

2018-materialet består av intervju med til sammen 24 tilfeldig utvalgte¹⁷ trendinformanter og én panelinformant. Trendinformantene fordeler seg jevnt på tre ulike aldersgrupper (livsfaser) med like mange av kvinner og menn i alle gruppene. Panelinformanten i 2018 deltok også i TUB-studien, men oppfyller ikke alle kriteriene til samtidig å inngå som trendinformant i 2018-materialet.

Tabellen nedenfor viser fordelingen av informanter i studien min:

Tabell 10: Fordeling av informanter i denne studien

Opptaksår	Type	Livsfase	Antall informanter og kjønn
1978	Trend	Yngre	Fire kvinner og fire menn
2018	Trend	Yngre	Fire kvinner og fire menn
2018	Trend	Midt	Fire kvinner og fire menn
2018	Trend	Eldre	Fire kvinner og fire menn
2018	Panel	Midt	Én kvinne

4.2. Mine egne opptak fra 2018

4.2.1. Personvern

Før jeg startet rekrutteringen av informanter, meldte jeg prosjektet inn til NSD – Personvernombudet for forskning og fikk tillatelse til å gjennomføre prosjektet som beskrevet. Spørsmålene i intervjuguiden omhandler ikke sensitive temaer, men siden jeg

¹⁷ Les mer om metoden for trekking av informanter i kapittel 4.2.3.

likevel behandler personopplysninger, håndterer vi taleopptakene fra samtalene som konfidensielt materiale. Opptakene vil bli oppbevart på ubestemt tid i Målføresamlinga ved Universitetet i Bergen, deriblant som en del av talekorpuset *Talebanken*. Informantenes navn er endret til tallkoder i korpuset, og eventuelle navn som nevnes i samtalene er anonymisert i transkripsjonen. Det er kun et begrenset antall personer som har tilgang til materialet i *Talebanken*. Adgang gis kun etter søknad ved forskningsformål, og alle med tilgang til materialet har taushetsplikt.

4.2.2. *Kravene til informantutvalget*

Jeg har lagt til grunn de samme kriteriene for å kunne være informant som i *Dialektendringsprosessar* for øvrig. Informantene må ha vokst opp og bodd mest mulig sammenhengende¹⁸ innenfor språksamfunnet siden 6-årsalderen, snakke en form for vestnorsk dialekt og fremdeles bo innenfor språksamfunnet i dag (Anderson 2013, 1–3). I tillegg er det et krav om at informantene må trekkes ut tilfeldig blant innbyggerne i språksamfunnet. Da blir studien en såkalt *trendstudie* som kan utnytte kvantitative analysemetoder, hvor de utvalgte informantene regnes som representative for sine respektive livsfaser og årsklasser.

Tidlig i prosessen med å kontakte potensielle trendinformanter til de to voksegruppene, støtte jeg imidlertid på en person som hadde bodd på Laksevåg siden 6-årsalderen, men som likevel snakket sognedialekt. Med «en form for vestnorsk dialekt» som kriterium ville denne personen vært aktuell som informant, men det ville rotet til undersøkelsen min, siden det er bergensdialekten på Laksevåg jeg er interessert i å studere. Etter å ha tatt opp dette dilemmaet med veileder og *Dialektendringsprosessar*-ansvarlig Helge Sandøy, ble vi enige om en innsnevring av dialektkriteriet til «en form for bergensk dialekt» med begrunnelsen at vi ikke tar med personer med et talemål som i hovedsak ikke kan lokaliseres til kommunen vi undersøker, men som derimot tydelig kan lokaliseres til andre dialektområder. Dette har hele tiden vært intensjonen og praksisen i *Dialektendringsprosessar*, uten at det har vært grundig nok drøftet. Det var første gang en støtte på et slikt tilfelle.

4.2.3. *Utvelgelse av informanter*

¹⁸ Kortere perioder med bosted utenfor språksamfunnet i forbindelse med utdanning aksepteres.

For å få et mest mulig representativt utvalg av informanter, ble informantene trukket ut ved tilfeldig utvalg. Det var ikke et alternativ å rykke inn en annonse i lokalavisen eller legge ut oppslag på Facebook-grupper for beboere på Laksevåg med åpne invitasjoner til å melde seg dersom en var interessert. En slik fremgangsmåte, såkalt selvrekruttering av informanter, ville sannsynligvis gitt et utvalg som er skjevtere fordelt i forhold til befolkningen på Laksevåg som helhet enn metoden med tilfeldig utvalg. Jeg antar at personer som er over gjennomsnittet interessert i dialekt og lokalmiljøet i større grad enn andre ville meldt seg til studien dersom jeg la selvrekruttering til grunn. Derfor var det viktig å holde på kriteriet om tilfeldig utvalg. Ettersom det imidlertid er frivillig å være med, vil nok en viss skjevhet likevel oppstå selv om de som spørres, er tilfeldig utvalgte. Skjevheten må imidlertid antas å bli mindre ved tilfeldig utvalg hvis en forutsetter at folks terskel for å svare ja til å delta på noe når en blir spurt, er lavere enn terskelen for aktivt å melde seg på når forespørselen går åpent ut til en stor gruppe.

Ideelt sett skulle jeg hatt mulighet til å trekke tilfeldig blant alle personer med folkeregistrert adresse innenfor språksamfunnet. Slike folkeregisteropplysninger har jeg imidlertid ikke hatt tilgang til. Derfor tok jeg i stedet utgangspunkt i telefonkatalogoppføringer hos Opplysningen 1881 på internett. En ulempe med dette er at ikke alle innbyggerne i språksamfunnet er oppført der. Da jeg startet arbeidet med å trekke ut informanter, hadde denne opplysningstjenesten 9041 personoppføringer innenfor språksamfunnet. Til sammenligning var innbyggertallet i språksamfunnet 13 847 (SSB 2018a). Det viser at til tross for at ikke alle er oppført i telefonkatalogen, for eksempel fordi enkelte har reservert seg mot slik oppføring, ga denne metoden meg mulighet til å trekke informanter fra et stort flertall av medlemmene av språksamfunnet.

En mulig måte å trekke ut informantene var å gå systematisk gjennom postnumrene og adressene og kontakte personer med et fast mellomrom mellom oppføringene, for eksempel hver 40. oppføring i nummeropplysningen. Nornes (2011) og Doublet (2012) brukte denne metoden da de skulle trekke ut sine informanter fra henholdsvis Bergenhus og Fana. Jeg fryktet imidlertid at en slik metode ville kunne gi et geografisk skjevt utvalg av informanter dersom jeg skulle lykkes med å skaffe nok informanter før jeg hadde nådd gjennom alle postnumrene. Det ville vært uheldig dersom alle informantene mine var bosatt innenfor den ene halvdel av språksamfunnet som følge av utvalgsmetoden. Jeg utformet derfor en metode hvor sannsynligheten for å bli trukket ut var like stor uavhengig av hvilken del av

språksamfunnet en hadde adresse i.

Denne metoden gikk ut på at jeg brukte en generator på internett til å lage en tilfeldig oppstilling av alle tallene mellom 1 og 9041, som var totalantallet personoppføringer innenfor språksamfunnet. Tanken med dette var at hvert tall skulle representere en bestemt plass i nummeroppføringene over folk på Laksevåg. Jeg fordelte tallene mellom 1 og 9041 på de ulike postnumrene i serien 5160–5165 og de øvrige adressene i språksamfunnet forholdsmessig etter antall oppføringer i katalogen. Jeg startet med postnummeret 5160 Laksevåg, som på daværende tidspunkt hadde 858 nummeroppføringer. Derfor lot jeg tallene fra 1 til 858 representere dette postnummeret. Tallet 1 sto for den første oppføringen på dette postnummeret, mens tallet 858 representerte den siste oppføringen på dette postnummeret. Neste postnummer i serien hadde 1710 oppføringer, og dermed lot jeg tallene fra 859 til 2568 representere dette postnummeret, og så videre. På denne måten ble hver personoppføring i nummeropplysningen, i teorien tildelt et tall mellom 1 og 9041. Jeg brukte så listen der tallene var trukket ut i tilfeldig rekkefølge til å avgjøre hvilke personer som skulle kontaktes med forespørsel om å delta. Systemet innebar at dersom for eksempel nummer 35 var trukket ut, tok jeg kontakt med oppføring nr. 35 på postnummeret 5160. Likeledes ville tallet 861 bety at jeg skulle ta kontakt med den tredje oppføringen på postnummeret 5161 (fordi dette postnummeret startet med 859), og så videre. Dette virker kanskje som en komplisert og tidkrevende måte å trekke ut informantene, men jeg laget et regneark i Excel der jeg enkelt kunne plote inn de uttrukne tallene for så å bli henvist til et eksakt sted i nummeroppføringen.

Før jeg kontaktet folk, søkte jeg imidlertid navnene deres opp i skattelistingene for å sjekke at alderen deres var innenfor livsfasene jeg var ute etter. Dersom alderen var utenfor aldersgruppene jeg søkte, gikk jeg videre til neste.

Dersom personene imidlertid falt innenfor en av aldersgruppene jeg trengte informanter til, sendte jeg dem en tekstmelding hvor jeg kort orienterte om at de var trukket ut til å være med i en dialektstudie fra Laksevåg, kriteriene for å kunne være med som informant og kort hva det innebar å stille til intervju/samtale. Dersom jeg ikke fikk svar innen et par dager, fulgte jeg opp med å ringe vedkommende. Etersom mange ikke svarte på tekstmeldingene, måtte mange ringes. Dette tok mye mer tid enn forventet. Det viste seg at mange ikke oppfylte kriteriene, for eksempel ved at de var innflyttere med en annen dialekt enn bergensk, eller at

de hadde bodd lengre perioder i andre bydeler. Andre oppfylte kriteriene, men var ikke interesserte i å være med. Først etter å ha kontaktet bortimot 200 personer, hadde jeg fylt opp med tilstrekkelig antall informanter.

Halvparten av informantene ble trukket tilfeldig, mens den andre halvparten av informantene var personer som informantene selv rekrutterte.

4.2.4. Panelstudien

I tillegg til hovedstudien med 24 tilfeldig utvalgte *trendinformanter* fra Laksevåg i tre ulike aldersgrupper, ønsket jeg å gjøre en kvalitativ studie av dialektendring hos én eller flere enkeltpersoner som deltok i TUB. Slike informanter blir da såkalte *panelinformanter* i en kvalitativ studie der jeg undersøker talemålet til et enkeltindivid diakront, altså historisk språkutvikling hos den enkelte.

Gjennom Målføresamlinga ved Universitetet i Bergen fikk jeg tilgang til navnene på de tolv elevene som ble intervjuet på Håstein skole i 1978. Jeg søkte så i ulike telefonkataloger på nett og sosiale medier for å spore opp disse personene. Enkelte av personene var umulige å spore opp, sannsynligvis fordi de har endret etternavn siden barndommen. Når jeg hadde funnet frem til personer jeg trodde kunne være TUB-informantene, dobbeltsjekket jeg opp mot skatteliste for å finne ut om disse hadde samme fødselsår som TUB-informantene. Av de personene jeg klarte å oppspore, bodde et flertall utenfor språksamfunnet i dag. Disse valgte jeg å eliminere. Til slutt satt jeg igjen med to TUB-informanter fra Laksevåg som fremdeles bodde innenfor språksamfunnet, én kvinne og én mann.

I motsetning til fremgangsmåten ved rekrutteringen av de øvrige informantene, tok jeg her den første kontakten gjennom et brev der jeg utdypet litt mer om prosjektet mitt og forklarte at jeg gjerne ville ha dem med som informanter på nytt for å undersøke hvorvidt språket deres hadde endret seg gjennom livet. Jeg skrev i brevet at jeg ville ringe dem etter en ukes tid for å høre om de var villige til å være med. Da jeg etter en uke ringte, fikk jeg tak i kvinnen, men til tross for gjentatte forsøk, lyktes jeg dessverre ikke med å få tak i mannen. Kvinnen takket ja til å være med som informant. Hun inngår imidlertid ikke som en av *trendinformantene* for språksamfunnet, ettersom hun har bodd i en annen bydel enn Laksevåg mer enn halvparten av

livet. Jeg valgte likevel å ha henne med som panelinformant fordi jeg syntes det ville være interessant å undersøke minst én informant som også hadde vært med i TUB, for på denne måten kvalitativt å kunne undersøke eventuell språkendring gjennom livet til det samme individet. Det sosiolingvistiske intervjuet med panelinformanten ble gjennomført på samme måte som med de øvrige informantene. Til intervjuet rekrutterte hun en ekstra person som ble med som trendinformant.

4.2.5. utfordringer med intervju som innsamlingsmetode

Intervjuet er den mest brukte metoden innen sosiolingvistiske studier av språklig variasjon. Metoden har imidlertid flere utfordringer ved seg når formålet er å studere informantenes «vernacular».

En typisk intervjusituasjon der én person har rollen som intervjuer og en annen som intervjuobjekt, har en helt annen dynamikk enn for eksempel en spontan samtale mellom venner. I et intervju er det vanligvis klart definerte roller der intervjueren stiller spørsmål og intervjuobjektet svarer. Turtakingsrettighetene i en slik samtale er ulikt fordelt, og styrkeforholdet mellom intervjuer og intervjuobjekt er heller ikke balansert. Intervjueren styrer samtalen gjennom å bestemme temaene og formen på spørsmålene. Denne ubalansen virker inn på svarene intervjuobjektet gir (Milroy og Gordon 2003, 61–62).

For det første vil folk når de blir stilt spørsmål, forsøke å innrette seg ved å svare så relevant og kort som mulig. Dette kalles «the cooperative principle» (Levinson 1983, referert i Milroy og Gordon 2003, 62). Når jeg egentlig ønsker at informantene skal produsere mest mulig tale, kan dette være ugunstig.

For det andre er intervjuet i mange vestlige samfunn en klart definert talehandling der formell talestil regnes som passende (Milroy og Gordon 2003, 61). Det kan bidra til at informantene bevisst eller underbevisst snakker mer formelt enn de vanligvis ville gjort.

En tredje utfordring ved intervju som metode for å fremskaffe materiale til sosiolingvistiske undersøkelser er at formatet setter visse begrensninger for hvilke språklige fenomener som vil kunne registreres, og i hvilken grad. Bruksfrekvensen til enkelte språkfenomener vil kunne

være en helt annen under et intervju enn i en spontan samtale, mens andre fenomener vil kunne være helt fraværende.

Et eksempel på det sistnevnte er problemet med å få belegg på det personlige pronomenet i andre person flertall («dere») i intervjusituasjoner. Et intervjuobjekt som svarer på spørsmål fra en intervjuer vil sjeldent få behov for å bruke dette pronomenet.

4.2.6. Det sosiolingvistiske intervjuet

Det er altså mange sider ved det klassiske intervjuformatet som begrenser graden av spontanitet i talen til informantene i sosiolingvistiske undersøkelser. For i størst mulig grad å omgå eller redusere disse begrensningene har sosiolingvister utviklet en bestemt type intervjuformat som kalles sosiolingvistisk intervju. Dette formatet er utformet spesielt med tanke på å lokke frem lengre sekvenser med uforberedt, uanstrengt og konverserende tale, altså tale som er mest mulig lik den dagligdagse talen som folk bruker når de ikke tenker over hvordan de snakker. Det er denne talen Labov (1972, 79) kaller «the vernacular» eller «casual speech». Sammenlignet med en såkalt survey, et intervju basert på spørreskjemametode, er det sosiolingvistiske intervjuet relativt mindre strukturert (Milroy og Gordon 2003, 57). Formen på det sosiolingvistiske intervjuet legger til rette for en fri, uformell og uanstrengt samtale der informantene i størst mulig grad bruker sin «vernacular».

Milroy og Gordon (2003, 65–68) skisserer flere intervjustrategier for å lokke frem den uformelle, uanstrengte talen. Disse går stort sett ut på enten å påvirke innholdet i intervjuene eller modifisere dynamikken i én-til-én-intervjuene.

Når folk er følelsesmessig involvert i en samtale, blir de mer opptatt av hva de sier, enn hvordan de sier det. Dette kan for eksempel være når de føler seg opprømt, begeistret, sint eller redd. Strategien med å påvirke innholdet i intervjuene kan innebære at intervjueren stiller spørsmål som vekker slike følelser hos intervjuobjektet (Milroy og Gordon 2003, 65). Et spørsmål som ofte blir stilt i sosiolingvistiske intervjuer, er om informantene kan fortelle om en situasjon der de var i livsfare. Når dette spørsmålet stilles, har en ofte opplevd at informantene blir veldig engasjerte, og forhåpentligvis glemmer de da et øyeblikk at de blir intervjuet. Selv om Labov hadde hell med dette spørsmålet, finnes det også en del eksempler

på forskere som ikke har lyktes like godt med dette.

En måte å endre dynamikken kan være å endre antallet intervjuere eller intervjuobjekter (ibid., 66). Labov og kollegene hans fikk for eksempel rikere data fra gruppeintervju enn klassiske én-til-én-intervju. Milroy og Gordon skriver at «if a speech event can be defined as something other than an interview, it is very likely that group members will talk to each other rather than adopt the role of respondents» (2003, 67).

Siden målet med sosiolingvistiske intervju er å samle inn opptak av lengre sekvenser med dagligdags tale, er det ikke noe poeng at alle informantene skal stilles nøyaktig de samme spørsmålene etter et spørreskjema. Likevel har intervjueren en viktig oppgave med å holde samtalen i gang, og derfor er det nyttig å ha noen tema og spørsmål planlagt på forhånd som en kan ta utgangspunkt i. I Labovs sosiolingvistiske nabolagsstudier fra Philadelphia på 1980-tallet hadde han forberedt spørsmålssett rundt ulike temaer eller moduler, som igjen var gruppert i et nettverk med naturlige overganger mellom de ulike temaene. Men det finnes også eksempler på vellykkede sosiolingvistiske intervju som har vært mindre strukturerte enn dette. Det viktigste er å lykkes med å finne samtaleemner som klarer å engasjere informantene. Gordon (2001), referert i Milroy og Gordon (2003, 66), fant for eksempel ut at spørsmål om barndomsminner hos de voksne informantene og spørsmål om de sosiale strukturene i skolen hos ungdomsinformantene hadde en slik engasjerende effekt.

Selv om intervjuet som sosiolingvistisk metode byr på noen utfordringer, er det mulig å begrense omfanget av disse ved å tilpasse det sosiolingvistiske intervjuet. En av fordelene med denne metoden sammenlignet med spørreskjemaer eller samtaler om hvordan informantene snakker, er at det gir oss tilgang til *registrert* språkbruk, i motsetning til *rapportert* språkbruk. En rekke studier har vist at det kan være stort avvik mellom registrert og rapportert talespråklig variasjon (Akselberg 2008b, 141–142).

4.2.7. *Intervjuene mine*

Overfor informantene omtalte jeg intervjuene bevisst som samtaler. Både i den skriftlige og muntlige kommunikasjonen med informantene ble ordet «samtale» brukt flere ganger, og det ble understreket at hensikten med intervjuene eller samtalene var å få i gang en mest mulig

naturlig samtale om ulike temaer.

Et annet metodisk grep er at alle informantene intervjues parvis. Til sammen gjorde jeg 14 intervju med 28 informanter. Jeg har bare undersøkt talemålet til 25 av dem (24 trendinformanter og én panelinformant). En person som oppfylte informantkriteriene ble overflødig fordi jeg hadde tilstrekkelig antall informanter med samme kjønn og livsfase som vedkommende, mens to andre som var med på intervjuene oppfylte ikke alle kriteriene, men var likevel med for å ivareta prinsippet om at informantene alltid skulle intervjues sammen med noen de kjente fra før. Slik fikk samtaleene en annen dynamikk enn dersom de hadde vært organisert som én-til-én-intervjuer. Dette grepet gjorde at informantene kom i overtall i forhold til meg som intervjuer, og at de underveis kunne begynne å snakke seg imellom om temaer som engasjerte dem. Dette la et godt grunnlag for at informantene skulle kunne snakke mest mulig slik de gjør i avslappede situasjoner der de ikke tenker over hvordan de snakker – altså når de bruker sin *vernacular*.

De voksne informantene fikk beskjed om å rekruttere en ekstra person de kjente godt som også oppfylte kriteriene til å være med som informant. Noen stilte opp sammen med ektefellen eller en slektning, mens andre stilte sammen med en venn. Denne metoden hadde to hensikter. For det første ville det forhåpentligvis gjøre informantene tryggere på situasjonen, slik at de snakket mer uanstrengt og det ble mer flyt i samtalen. I tillegg ville den andre personen underbevisst hos den første personen ha en slags kontrollørfunksjon, slik at personene ikke konvergente mot meg som intervjuer, men holdt seg til å snakke på den måten de vanligvis gjør. De voksne informantene fikk selv velge hvor intervjuet skulle gjennomføres. Et av intervjuene ble gjennomført på arbeidsplassen til en av informantene, mens de resterende intervjuene ble gjennomført hjemme hos informantene. Tanken bak dette var at dersom intervjuene ble gjennomført i kjente og trygge omgivelser for informantene, ville det kunne bidra til å begrense de formaliserende effektene av å bli intervjuet av en fremmed person med opptaksutstyr.

Samtalene varte i minst 60 minutter for å ivareta kravet i *Dialektendringsprosesser* om minst 30 minutter tale per informant. Lyden ble tatt opp med mikrofoner som sto på bordet.

Alle intervjuene gikk for seg på samme måte etter følgende tredeling:

1. Bildeoppgave med tegninger
2. Forklare-veien-oppgave
3. Fri samtale basert på temaer og spørsmål fra intervjuguide

4.2.7.1. Bildeoppgaven

Første del var en bildeoppgave der informantene fikk utdelt hver sin tegning (se vedlegg 9) jeg hadde tegnet. De to tegningene var nokså like, men hadde mange små detaljer som skilte dem. For eksempel kunne en gjenstand på det ene bildet være utelatt eller erstattet med noe annet på det andre bildet, eller det kunne være ulikt antall av noe. Informantene fikk i oppgave å finne så mange som mulig av de totalt 28 forskjellene mellom de to bildene. Dette skulle de gjøre ved å snakke sammen og stille hverandre spørsmål om tegningene, men de fikk ikke lov å se på tegningen til den andre.

Bildeoppgaven hadde flere hensikter. For det første ønsket jeg å gi informantene en myk start der de selv fikk snakke fritt med hverandre uten innblanding fra meg. Slik ville jeg få dem i tale fra første stund og begrense omfanget av treghet eller ordknapphet som gjerne ville oppstått i starten dersom noen av informantene var beskjedne eller ukomfortable med intervjusituasjonen. Dessuten forestilte jeg meg at en slik enkel og praktisk samarbeidsoppgave i begynnelsen ville flytte oppmerksomheten bort fra mikrofonene, den fremmede intervjueren og det faktum at det ble gjort lydopptak.

For det andre var hensikten å lokke frem realiseringer av kj-variabelen og sj-variabelen ved å få informantene til å bruke ord som «kjeks», «kjelke», «kjevle», «kirke», «kjole» og «kjøleskap», «ski», «skilt», «sky» og «innsjø». Her måtte jeg passe på ikke å overdrive forekomsten av slike ord for at informantene skulle forstå hva jeg var ute etter, så jeg måtte også ha med mange elementer i bildet som overhodet ikke hadde noe med realisering av kj- eller sj-lyden å gjøre, for at det ikke skulle bli for åpenbart for informantene.

Én av informantene mine gjennomskuet imidlertid hensikten med disse gjenstandene i bildet, og påpekte et par ganger underveis i bildeoppgaven at ordet hun nettopp hadde sagt antageligvis var et ord jeg var interessert i å få henne til å uttale («Og der er det et kjevle, som muligens er et ord han ønsket vi skulle si.»). Siden denne informanten dermed rettet

oppmerksomheten mot språket når hun uttalte ordene, er det mulig at hun uttalte ordene på en annen måte enn hun ville gjort i spontan tale. Derfor valgte jeg ved merkingen av variablene hos begge informantene på dette opptaket¹⁹ å utelate forekomstene av kj- og sj-variabelen i de tilfellene der informantene nevnte gjenstandene som jeg bevisst hadde tegnet inn på bildet for å lokke frem disse variablene. Jeg mener det er tilstrekkelig å utelate kun disse ordene, fordi jeg tror at informantene ikke nødvendigvis ble oppmerksomme på andre kj-/sj-lyder de uttalte spontant i helt andre ord mens de snakket om bildene.

Når jeg snakket med informantene etter at opptaket var ferdig, nevnte jeg for enkelte av dem at jeg i bildeoppgaven bevisst hadde lagt inn visse ord jeg ville ha dem til å uttale. Ingen av disse ga da uttrykk for at de hadde gjennomskuet dette underveis, men ettersom jeg ikke diskuterte dette med alle i etterkant, er det mulig at noen av informantene likevel skjønnte det under bildeleken. Her ligger det altså en mulig feilkilde.

Dersom jeg skulle gjort feltarbeidet om igjen, ville jeg lagt inn færre slike elementer i bildene for at det skulle bli vanskeligere å avsløre.

4.2.7.2. *Forklare-veien-oppgaven*

Etter bildeleken fikk informantene beskjed om å simulere veibeskrivelser de ville gitt dersom en gruppe turister tok kontakt og spurte dem om veien til ulike destinasjoner i Bergen sentrum og på Laksevåg. Hensikten med denne oppgaven var å få dem til å realisere pronomenet «dere», som ellers sannsynligvis ikke ville dukket opp i løpet av intervjuene, og som jeg lenge vurderte å ha med som en variabel²⁰ i masteroppgaven. Jeg lyttet gjennom alle forekomstene av pronomenet i *Talebanken* og merket dem etter hvilken variant informantene brukte. Senere valgte jeg imidlertid å utelate variabelen fra masteroppgaven, både fordi fire av informantene i 2018 og seks av informantene i 1978 ikke har et eneste belegg på variabelen, samt at metoden for å lokke frem realiseringene av pronomenet gjennom forklare-veien-oppgaven er problematisk, som jeg forklarer nedenfor.

¹⁹ Dette gjelder informant 02140 og 02141.

²⁰ Lavstatusvariant: [²dɔkə], høystatusvariant: [²de:ɔ].

Forklare-veien-oppgaven i intervjuene var bare delvis vellykket. Mange av informantene forsto ikke at de skulle formulere seg slik de ville snakket til turistene, og snakket derfor først i tredje person om hva de ville sagt til turistene («Da ville jeg bedt dem om å gå ned denne gaten og ta til høyre i første krysset».) Andre glemte at de snakket til en *gruppe* turister, og brukte pronomenet «du» i stedet for «dere». Det varierte litt hvorvidt jeg korrigerte dem helt til de brukte riktig pronomen i frykt for at de dermed skulle skjønne at jeg var ute etter pronomenet «dere». Dette resulterte i at jeg for fire av informantene faktisk ikke fikk et eneste belegg på «dere»-variabelen fordi de heller brukte «du» eller snakket til meg om hva de ville sagt til turistene. I andre tilfeller måtte jeg, gjerne opptil flere ganger underveis, minne informantene om at de verken skulle snakke til meg som intervjuer eller *om* turistene, men at de skulle formulere seg som om de snakket *til* turistene. Under flere av samtalene ble det en del prøving og feiling før jeg fikk informantene til å bruke rett pronomen. Jeg lot derfor informantene gi minst to veibeskrivelser hver. Selv om jeg aldri ba informantene rett ut om å bruke pronomenet «dere», måtte jeg veilede enkelte av dem såpass mye at jeg tror det ble ganske klart for mange av dem at jeg var ute etter å få dem til å bruke akkurat dette ordet. I disse tilfellene der informantene ble oppmerksomme på ordet de skulle bruke, forsvant elementet av spontan tale. Det gir problematiske resultater. Men også i de tilfellene der informantene raskt forsto instruksene og løste oppgaven slik jeg ville uten at jeg måtte korrigere dem underveis, kan en problematisere metoden. En kan vel neppe hevde at realiseringene av pronomenet «dere» i en intervjusituasjon der informantene simulerer at de snakker til noen som ikke er til stede, kan karakteriseres som dagligdags og uanstrengt tale.

4.2.7.3. Den frie samtalen

Formålet med samtalene er å innhente lydopptak av informantenes spontane, uanstrengte og uformelle tale, altså den måten de snakker på når de ikke er bevisste på hvordan de snakker. Denne talen tilsvare det Labov (1972, 79) kaller «the vernacular» eller «casual speech». Det kan være svært vanskelig å få tak i denne spontane talen hos informantene fordi intervjusituasjonen med en ukjent intervjuer med lydopptaker gjør situasjonen formell. Dette er en metodisk utfordring. Målet med opptakene er altså å finne ut hvordan mennesker snakker når de *ikke* observeres av en forsker. Det paradoksale med dette er at det nettopp er systematisk observasjon som er den beste måten å innhente slike data på. Derfor kalles dette «observatørens paradoks» (Akselberg og Mæhlum 2008, 81–82).

Metoden må utformes med hensikt å begrense observatørens paradoks mest mulig. Det er flere måter å gjøre dette på.

Samtalene bør helst dreie seg om tema som det enkelt og «ufarlig» å snakke om. Derfor valgte jeg å snakke med ungdomsinformantene om kino, fritidsinteresser og skolehverdagen, mens de voksne informantene ble spurt om barndomsminner, minner fra skoletiden, fritidsinteresser og lokalmiljøet.

Jeg brukte en samtaleguide jeg på forhånd hadde utarbeidet. Spørsmålene var gruppert etter tema som «barndom», «skole», «fritidsinteresser», «lokal miljøet» og «dialekt», men dette var ingen spørsmålsliste jeg fulgte slavisk. Listen bygget delvis på samtaleguider som er brukt i *Dialektendringsprosesser* tidligere, men jeg tilpasset den med en del spørsmål om lokalmiljøet samt oppdaterte med spørsmål som er mer relevante for dagens ungdommer. Bevisst plasserte jeg dialektspørsmålene helt til slutt i samtalen fordi jeg ikke ville at informantene skulle bli for bevisste om sin egen tale underveis i samtalen. Jeg hadde langt flere spørsmål enn jeg rakk over, og dersom jeg skulle gjort feltarbeidet om igjen ville jeg nok kanskje hatt litt færre spørsmål på listen og arbeidet med å skape gode overganger mellom temaene for å begrense følelsen av å bli intervjuet.

Analysen

Gjennom et sett språklige variabler, et sett sosiale variabler og en korrelasjonsanalyse skal jeg undersøke om det er sammenheng mellom den språklige og de sosiale faktorene i variasjonsmønstrene.

4.3. Språklige variabler

William Labov (1963, 279) stiller opp tre krav til språklige variabler som skal brukes til å undersøke et språksamfunn. De må være frekvente, en del av språkstrukturen og variere etter sosiale variabler. Jeg har særlig vektlagt frekvenskriteriet i utvelgelsen av variabler. Det er viktig at variablene forekommer hyppig nok til at jeg har tilstrekkelig antall belegg. Ved svært få belegg på en variabel blir resultatene usikre. Samtidig har jeg valgt å holde meg til

variabler som amme variablene som har blitt undersøkt i tilsvarende granskinger fra andre deler av Bergen, slik at det blir mulig å sammenligne resultatene fra de ulike bydelene.

Jeg har tre fonologiske (V01, V02 og V03) og ni leksikalske variabler (variablene V04.1 til og med V10).

Variabel 01 (KJ): Tradisjonell kj-lyd

Denne variabelen har fire varianter:

- Ustemt palatal frikativ: [ç]
- Ustemt postalveolar/palatoalveolar frikativ: [ʃ]
- Alveolo-palatal frikativ: [ç]

Denne varianten kan omtales som en fremskutt palatal frikativ. Den har artikulasjonssted som en post-/palatoalveolar frikativ, men artikulasjonsmåte som ligner på en palatal frikativ.

- Palatal affrikat: [tʃ]

Variabel 02 (SJ): Tradisjonell sj-lyd

Denne variabelen har fem varianter:

- To adskilte lyder: [sj]
- Ustemt postalveolar/palatoalveolar frikativ: [ʃ]
- To hørlige segmenter bestående av ustemt postalveolar/palatoalveolar frikativ pluss stemt palatal approksimant: [ʃj]
- Ustemt palatal frikativ: [ç]
- Alveolo-palatal frikativ: [ç]

Denne varianten kan omtales som en fremskutt palatal frikativ. Den har artikulasjonssted som en post-/palatoalveolar frikativ, men artikulasjonsmåte som ligner på en palatal frikativ.

Variabel 03: Lang e/æ foran ɾ

Denne variabelen har to varianter:

Lavstatusvariant: e-lyd: /e:/

Høystatusvariant: æ-lyd: /æ:/

Ifølge Helge Sandøy²¹ må /ʌ/ være en del av stammen for at denne vokalvariasjonen mellom e-lyd og æ-lyd skal kunne skje. Det er grunnen til at denne variasjonen ikke forekommer i presensformen av verbet «se». Her heter det kun /se:ʌ/.

Variabel 04.1 (tsv.): Personlig pronomen, 1. person entall, subjektsform, trykksvak posisjon

/eg/ /e/ /ei/ /je/ /jei/

Her regner jeg /eg/ som lavstatusvariant, /ei/, /je/ og /jei/ som høystatusvarianter, og /e/ som en mellomvariant.

Variabel 04.2 (tst.): Personlig pronomen, 1. person entall, subjektsform, trykksterk posisjon

/e:g/ /e:/ /ei/ /je/ /jei/

Her regner jeg /e:g/ som lavstatusvariant, /ei/, /je/ og /jei/ som høystatusvarianter, og /e:/ som en mellomvariant.

Variabel 05: Personlige pronomen, 1. person entall i objektsform, 2. person entall i objektsform og reflexivt pronomen (*meg, deg, seg*)

- /me:g/, /de:g/, /se:g/ (i tabeller omtalt som **m/d/se:g**)
- /me/, /de/, /se/ (i tabeller omtalt som **m/d/se**)
- /mei/, /dei/, /sei/ (i tabeller omtalt som **m/d/sei**)

²¹ I samtale 9. mai 2019.

Variabel 05 består egentlig av de tre variablene 05.1 (pronomenet *meg*), 05.2 (pronomenet *deg*) og 05.3 (pronomenet *seg*), men i analysen og drøftingen behandler jeg disse leksemene som én sammenslått variabel med tre varianter: lavstatusvarianten med stemt velar plosiv /g/ i utlyd, høystatusvarianten med diftongen /ei/ i utlyd, samt en mellomvariant med monoftongen /e/ i utlyd. Inndelingen i høystatus- og lavstatusvariant bygger på Ulland (1984b, 60). Ulland regnet imidlertid også formene med monoftong-utlyd (**m/d/se**) som lavstatusformer, i tillegg til **m/d/se:g**, men bare dersom vokalkvaliteten var trang ([e]), som i [me], [de] og [se].

Realiseringene der monoftongen var en åpnere [ɛ] eller schwa-lyden [ə], altså variantene [mɛ], [dɛ], [sɛ], [mə], [də] og [sə], regnet han ikke som noen variant (ibid.). Doublet (2012, 34) omtaler regner **m/d/se** som en mellomform, og holder disse utenfor utregningen av totalfordelingen mellom høystatus- og lavstatusvarianter i materialet fra Fana (ibid., 102). Samtidig opptrer **m/d/se** bare i trykklett posisjon, mens de to andre variantene kan realiseres både med og uten trykk (ibid., 34). I annoteringen av mitt materiale skilte jeg ikke mellom vokalkvaliteten i realiseringen av formene /me/, /de/ og /se/. På bakgrunn av det jeg har nevnt i det foregående velger jeg derfor å regne **m/d/se** som en (nøytral) mellomvariant.

Variabel 06: Nektelsesadverbet *ikke*

Lavstatusvariant: <ikkje>²²

Høystatusvariant: <ikke>

Variabel 07.1: Kvantoren *noe*

Lavstatusvariant og eldre variant: /²nøke/

Høystatusvariant og yngre variant: /²nø:e/

Variabel 07.2: Kvantoren *noen*

Lavstatusvariant: /²nøken/

Høystatusvariant: /²nø:en/

²² Uavhengig av hvilken realisering av *kj*-lyden informantene bruker.

Jeg skiller ikke mellom entall og flertall i V07.1 og V07.2.

Variabel 08: Fremlyd i spørreord,

De aktuelle leksemene er *hva, hvem, hvor, hvordan, hvorfor* og *hvilken*. Jeg slår leksemene sammen til én variabel med to varianter, der realiseringen av initialkonsonanten med enten /k/ eller /v/ avgjør hvilken variant det er snakk om.

- Lavstatusvariant: k-uttale i fremlyd, altså /kɑ:/, /kɛm/, /kʊ:ɐ/, /¹kʊ(ɐ)dan/, /¹kʊsɲ/, /¹kʊfɔɐ/, /kɑ:/, /¹kaslaks/, /kas/, /¹kala/
- Høystatusvariant: v-uttale i fremlyd, altså /vɑ:/, /vɛm/, /vʊ:ɐ/, /¹vʊ(ɐ)dan/, /¹vʊfɔɐ/, /¹vilke(n)/

Variabel 09: Adverbet *da*

Lavstatusvariant: <då> /dɔ:

Høystatusvariant: <da> /dɑ:/

Variabel 10: Adverbet *nå*

Lavstatusvariant: <no> /nʊ:/

Høystatusvariant: <nå> /nɑ:/

4.4. Sosiale variabler

I denne masteroppgaven opererer jeg med fire sosiale variabler: Årsklasser, livsfaser, kjønn og sosialgrupper.

Det er i tillegg samlet inn flere opplysninger om informantene som kunne vært brukt som sosiale variabler i studien, men jeg har vært nødt til å begrense antallet sosiale variabler i masteroppgaven av hensyn til oppgavens omfang. Eksempler på slike data er informantenes yrke og høyeste fullførte utdanning, samt informantenes foreldres yrke, utdanning, oppvekststed og dialekt.

4.4.1. Årsklasser

Årsklasseinndelingen tar utgangspunkt i fødselsåret til informantene.

Dialektendringsprosessar bruker inndelingen nedenfor, der hver årsklasse representerer et spenn på 30 år, altså omtrent en generasjon (Anderson 2013, 2). Mine informanter tilhører årsklasse II, III og IV.

Årsklasse I: født år 1890–1911

Årsklasse II: født år 1920–1949

Årsklasse III: født år 1950–1979

Årsklasse IV: født år 1980–2009

Årsklasse V: født år 2010–2039

4.4.2. Livsfaser

I prosjektene i *Dialektendringsprosessar* har man samlet inn talemålsmateriale fra informanter i tre aldersgrupper: ungdommer som fremdeles bor hjemme og holder på med obligatorisk skolegang på stedet de kommer fra, voksne midt i yrkesaktiv alder og eldre i slutten av yrkesaktiv alder eller som har vært pensjonister en stund (Anderson 2013, 1–2). Egentlig deler *Dialektendringsprosessar* livsfasene inn slik at aldersgruppen 30–59 år utgjør midtgruppen, mens aldersgruppen 60–80 år utgjør eldregruppen. Men for å unngå problemene som oppstår med informanter som befinner seg i «grenseland» mellom to livsfaser, har man favorisert informanter som aldersmessig befinner seg midt i hver av livsfasene. Derfor har *Dialektendringsprosessar* satt 35–50 år og 65–80 år som foretrukne aldersgrenser for henholdsvis midt- og eldregruppen, men har tillatt avvik oppover og nedover i alder inntil 30–59 år for midtgruppen og 60–80 år for eldregruppen dersom det har vært problemer med å skaffe nok informanter (ibid., 2).

I TUB var alle ungdomsinformantene fra Laksevåg 9. klassinger, noe som tilsvarer 10. klasse etter innføringen av tiårig grunnskole. For å ha med informanter med samme alder som i TUB, trakk jeg derfor ut elevinformantene mine bare fra 10. trinn. Alle disse var født i 2002, og var dermed i alderen 15–16 år på opptakstidspunktet. Senere fant jeg ut at selv om alle ungdomsinformantene ved Håstein skole i 1978 var niendeklassinger, var noen født i 1962, mens andre var født i 1963. Det betyr at TUB-informantene på opptakstidspunktet i 1978 var i

alderen 14–16 år.

Siden jeg undersøkte et språksamfunn med rundt 14 000 innbyggere var det aldri aktuelt å avvike fra de snevre aldersgrensene for midt- og eldregruppen som følge av mangel på informanter. Ved utvelgelsen av informanter opererte jeg derfor med følgende aldersgrenser som utvalgs-kriterium:

<i>Livsfase yngre/yngregruppen</i>	<i>14–16 år</i>
<i>Livsfase midt/midtgruppen</i>	<i>35–50 år</i>
<i>Livsfase eldre/eldregruppen</i>	<i>65–80 år</i>

Siden TUB-informantene er født i 1962/1963, var disse i alderen 54–56 da jeg i 2018 samlet inn det nye talemåls materialet. Følgelig var de noen år eldre enn den snevre aldersgrensen for midtgruppen. De er imidlertid fremdeles innenfor midtgruppen når man legger de utvidede aldersgrensene for midtgruppen til grunn. Dermed kan det forsvares at jeg i drøftingskapitlet sammenligner resultatene fra yngregruppen i 1978 med midtgruppen i 2018 for å undersøke eventuell livsfaseendring.

Denne problematikken illustrerer for øvrig at metodikken i *Dialektendringsprosessar* medfører at det er mest ideelt å gjennomføre oppfølgingsgranskinger av talemålet omtrent 30 år, altså en generasjon, etter at den første talemålsgranskningen fant sted. I mitt tilfelle gikk det nesten 40 år mellom TUB-intervjuene på Håstein skole i november 1978 og mine nye opptak på Laksevåg i perioden mars–august 2018.

4.4.3. Kjønn

Jeg lot informantene selv oppgi kjønn i spørreskjemaet for personopplysninger (vedlegg 7). Ingen av informantene oppga noen annen kjønnsidentitet enn kvinne eller mann. Det er like mange kvinner som menn i hver livsfase.

4.4.4. Sosialgrupper

En annen sosial variabel i studien min er sosialgruppe. Alle informantene har oppgitt yrke i spørreskjemaet, og ut fra dette har jeg plassert dem i én av tre sosialgrupper basert på en

inndeling som de øvrige prosjektene i *Dialektendringsprosesser* har fulgt.

Inndelingen av sosialgrupper baserer seg på den marxistiske inndelingen til Finn Gabrielsen (1984, 55–57). Med utgangspunkt i denne inndelingen deler jeg informantene mine inn i tre sosialgrupper: (1) Personer som har makt over kapital og folk og som er sjef for mer enn én person, for eksempel rådmann eller regnskapssjef. (2) Personer som er selvstendig næringsdrivende og gjør intellektuelt arbeid, for eksempel lærer, ingeniør, bonde eller fisker. (3) Vanlige arbeidstakere som selger arbeidskraften sin og gjør manuelt arbeid, for eksempel håndverkere (om man ikke vet at de har eget firma) og husmor (kan diskuteres, siden de ikke selger arbeidskraften sin).

Informantene er altså plassert i sosialgruppe etter yrke. Har informanten flere yrker, teller det yrket som gir høyest plassering. Er personen arbeidsledig, har jeg tatt utgangspunkt i tidligere yrke eller det yrket vedkommende er utdannet til. De yngste informantene er plassert i sosialgruppe etter foreldrenes yrke. Hvis de bor med begge foreldrene, eller hvis det er ukjent hvem av foreldrene de bor sammen med, er det fars yrke som teller. Hvis de bare bor sammen med mor, er mors yrke lagt til grunn.

Tabell 11: Sosialgruppeinndeling

Sosialgruppe 1	Personer med makt over kapital og folk, typisk direktører eller folk i stillinger med personalansvar for minst én person.
Sosialgruppe 2	Selvstendig næringsdrivende og personer som driver med såkalt intellektuelt arbeid.
Sosialgruppe 3	Vanlige arbeidstakere som selger arbeidskraften sin og driver med manuelt arbeid. I denne gruppen har vi også plassert husmødre.

Sosialgruppeinndelingen skiller seg noe fra den som ble fulgt i TUB. Samfunnsendringene siden 70-tallet er så store at det ikke er hensiktsmessig å bruke den samme inndelingen i dag.

4.5. Bearbeiding av materialet

4.5.1. Transkripsjon

Jeg transkriberte alle lydopptakene til nynorsk ved hjelp av dataprogrammet *Praat*. Programmet fungerer slik at man lytter til opptaket, markerer hvor i opptaket en talesekvens starter og slutter, for så å skrive inn det som blir sagt. Det tar erfaringsmessig ca. tolv effektive arbeidstimer å transkribere en time lydopptak. Med over 14 timer lydmateriale var dette et tidkrevende arbeid. Når transkripsjonene var ferdig, ble lyd materialet og transkripsjonene overført til *Talebanken* sammen med anonymiserte personopplysninger for hver enkelt informant.

4.5.2. Merking av variabler i Talebanken

Når en søker opp et bestemt ord i Talebanken, vil en kunne spille av lydsekvensen hvor ordet forekommer. Neste steg i prosessen var å merke variablene mine. Da søkte jeg opp alle realiseringene av de språklige variablene jeg hadde valgt ut. Jeg lyttet så til uttalen for hver enkelt variant, og avgjøre hvilken variant som ble brukt i hvert enkelt tilfelle. Denne metoden kalles *impresjonistisk* merking, og er vanlig i denne typen norske studier (Bøe 2015, 44).

4.6. Språkendring i tilsynelatende og virkelig tid.

Når vi ikke har gammelt lydmateriale som dokumenterer hvordan språket var på et tidspunkt i fortiden, brukes «tilsynelatende tid»-studier på talematerialet fra nåtiden for å si noe om hvordan språket var før i tiden og hvordan det har endret seg. Man regner da med at folk beholder den samme måten å snakke på gjennom hele livet, og at aldersforskjeller i språkbruk i nåtiden gjenspeiler hvordan språket har endret seg over tid. Talemålet de eldre snakker i dag regnes i «tilsynelatende tid»-studier som representativt for talemålet på den tiden denne generasjonen vokste opp.

Når vi derimot har gammelt lydmateriale å sammenligne med, gjør vi «virkelig tid»-studier. Da har vi reelt materiale som dokumenterer talemålet før i tiden.

5. Resultater

I dette kapittelet presenterer jeg resultater på gruppenivå for hver av variablene. Gruppene tilsvarer de sosiale variablene årsklasse, livsfase, kjønn og sosialgruppe.

5.1. Signifikanstesting

For å finne ut om forskjellene jeg finner mellom resultatene for de ulike gruppene med stor sannsynlighet skyldes at det faktisk er forskjell i språklig praksis mellom gruppene eller om det bare skyldes tilfeldigheter, er resultatene signifikanstestet. Selve signifikanstesting er utført i SPSS av stipendiat Per Sigmund Sævik Bøe, mens jeg selv har tolket resultatene.

Det er brukt to forskjellige typer tester avhengig av hvor mange grupper som er satt opp mot hverandre i den aktuelle testen. Der hvor resultatene fra kun to grupper er testet mot hverandre, er det gjennomført t-test, mens der hvor resultatene fra flere grupper er testet mot hverandre, er testen ANOVA med Tukey HSD som post-hoc-test brukt. T-testene som er kjørt i SPSS er tosidige (two-tailed) tester, men i de tilfellene hvor jeg har hatt en klar direksjonell hypotese (f.eks. «I materialet fra 1978 vil kvinnene ha høyere bruk av høystatusformer og yngre former enn mennene»), har jeg kunnet bruke ensidige (one-tailed) tester, og da har jeg måttet halvere p-verdiene fra SPSS for å få den riktige p-verdien, jf. Larson-Hall (2010, 266): «If we had had a directional alternative hypothesis (also called a one-tailed test), [...] then we would have had to divide the p-value that SPSS returns by 2 in order to obtain the correct p-value result.». Se vedlegg 19 for oversikt over hvilke tester som er brukt for å teste de ulike gruppene opp mot hverandre.

Tabell 12: Signifikansgrenser

Probabilitetsnivå	Symbol	Betydning
$p \leq 0,001$	***	Svært høy signifikans
$0,001 < p \leq 0,01$	**	Høy signifikans
$0,01 < p \leq 0,05$	*	Signifikans
$0,05 < p \leq 0,10$	T	Tendens (til signifikans)
$p > 0,10$	i.s.	Ikke signifikans

Jeg bruker de samme signifikansgrensene som er brukt i Fossheim (2010, 59) og i de øvrige masteroppgavene som er skrevet innenfor *Dialektendringsprosesser*. Disse er gjengitt i **Tabell 12** ovenfor.

Resultatene fra signifikanstesting er gjengitt nederst i hver tabell i resultatkapittelet. Alle testene er gjort ved at resultatene for de ulike gruppene er testet parvis mot hverandre, og alltid for kun én språklig variant om gangen. Signifikanstesting returnerer såkalte p-verdier, men i stedet for å oppgi disse i tall, bruker jeg symbolene i **Tabell 12** for å vise om det er

tendenser til (T), eller signifikante (angitt med én, to eller tre stjerner avhengig av grad av signifikans), forskjeller mellom gruppene, eller om forskjellene ikke er signifikante (i.s.).

Når jeg oppgir resultatene fra signifikanstesting, skriver jeg for eksempel p [c] eller p [f] for å indikere hvilken av variantene på variabelen de oppgitte resultatene gjelder. I de tilfellene hvor variablene er binære, altså at variabelen kun har to varianter, blir p -verdiene fra testingen av de to variantene alltid de samme. I tabellene for disse variablene skriver jeg bare p uten noen nærmere angivelse av variant, som dermed må leses som at de oppgitte p -verdiene gjelder for begge variantene. I de tilfellene hvor variablene egentlig består av flere enn to varianter, men jeg bare har signifikanstestet resultatene på to av variantene fordi de øvrige variantene har svært få belegg, vil signifikanstesting likevel ikke automatisk gi samme resultater på de to variantene som er testet. Derfor er også disse resultatene oppgitt med angivelse av hvilken variant som er testet.

For eksempel er følgende resultater fra signifikanstesting oppgitt i [Tabell 20](#):

p [c]: K1978 \neq M1978 (T). p [f]: K1978 \neq M1978 (*). p [c], p [f], og p [sj]: K1978 \neq M1978 (i.s.).
 p [c], p [c], p [f], p [f] og p [sj]: K2018 \neq M2018 (i.s.)

Dette må leses som at det er en tendens til at det er signifikante forskjeller mellom kvinner og menn i 1978 for bruk av varianten [c], mens det for bruken av varianten [f] derimot er signifikante forskjeller mellom kvinner og menn i 1978. For de tre øvrige variantene er det ikke signifikante forskjeller mellom kvinner og menn i 1978. At p [c], p [f], og p [sj] er listet opp etter hverandre på denne måten, er gjort for å spare plass. Det må ikke tolkes som at signifikanstestene har gitt samme resultater for hver av de tre variantene, men bare at p -verdiene i alle tilfellene er større enn 0,10, som regnes som ikke signifikant.

5.2. Hvordan tabellene skal tolkes

Prosenttallene i tabellene er gjennomsnittet av prosenttallene for hver av informantene i den enkelte gruppen.

Dette kan illustreres med følgende eksempel: Dersom en gruppe består av tre informanter med henholdsvis 20, 40 og 60 prosent skår på en bestemt variant, vil prosenttallet for denne varianten i gruppen være 40 prosent, siden dette er det gjennomsnittlige prosenttallet. På

denne måten får alle informantene like stor vekt, uavhengig av hvor mye eller lite de snakker.

Dersom prosenttallet for variantene stedet skulle stått for hvor stor andel antall belegg på varianten utgjorde av det totale antallet belegg på hele variabelen, ville informantene med flest belegg på variabelen fått større vekt i utregningen enn informantene med færre belegg. Enkelt sagt ville de som snakket mest på opptakene, fått størst innvirkning på resultatene.

Dersom en informant ikke har noe belegg på en variabel, vet vi ikke hvilket variasjonsmønster vedkommende har. I slike tilfeller opererer *Dialektendringsprosesser* med at informanten ikke regnes med i gruppene i akkurat denne variabelen, det vil si at vedkommende ikke skal regnes inn i delingstallet en bruker for å finne gjennomsnittet. Dette er imidlertid ikke tilfelle i noen av variablene i masteroppgaven²³.

Tallene i parentes viser det totale antallet belegg på variabelen innenfor den bestemte gruppen.

5.3. Kj- og sj-lyden

5.3.1. Variabel 01: Tradisjonell kj-lyd

Tabell 13 viser at bruken av varianten [ç] synker dramatisk med årsklassene, fra nesten å være enerådende realisering av kj-lyden hos informantene i årsklasse II til nesten ikke å være i bruk i det hele tatt i årsklasse IV. Resultatene for varianten [c] viser det motsatte.

Informantene i årsklasse II har nesten ingen belegg på denne varianten, mens informantene i årsklasse IV er oppe i gjennomsnittlig 82,7 prosent bruk av varianten. Informantene i årsklasse III som ble intervjuet i 2018 bruker de to variantene om lag like mye, rundt 40 prosent for hver av variantene. Disse tar, i tillegg til informantene i årsklasse IV, også i bruk varianten [j] i rundt 15 prosent av tilfellene. Informantene i årsklasse III som ble

²³ Det finnes imidlertid flere eksempler på at informanter ikke har noen belegg på enkelte undervariabler av V05 (*meg, deg, seg*) og V08 (*spørreord*), noe som fremkommer av tabellene for resultater på individnivå i vedlegg 14. Likevel har alle informantene belegg på «hovedvariablene» V05 og V08 når undervariablene er slått sammen.

intervjuet i 1978 har et variasjonsmønster som ligner på informantene i årsklasse II, men med fem prosentpoeng lavere frekvens på [ç], først og fremst til fordel for [ɛ].

Tabell 13: V01 – Språk og årsklasser

			[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç̃]	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	90,7	6,8	2,1	0,3	99,9 (238)
	Årsklasse II	N=4	95,7	2,1	0,0	2,1	99,9 (140)
2018	Årsklasse III	N=10	39,9	42,6	16,2	1,2	99,9 (340)
	Årsklasse IV	N=10	2,3	82,7	14,4	0,6	100,0 (347)

p [ç]: II ≠ III (2018) (*), II ≠ IV (***) , III (2018) ≠ IV (*). **p** [ɛ]: II ≠ III (2018) (*), II ≠ IV (***) , III (2018) ≠ IV (**).
p [ʃ] og **p** [çç̃]: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

I **Tabell 14**, som viser resultatene på gruppenivå for livsfasene, ser vi at ungdomsinformantene i 2018 omtrent ikke har belegg på variantene [ɛ] og [ʃ], som jeg i drøftingskapittelet omtaler som henholdsvis nøytraliserings- og ombyttingsvarianten, og begge et uttrykk for sammenfallsprosessen mellom kj- og sj-fonemet. Tabellen viser også at det for alle variantene utenom affrikaten, [çç̃], er signifikante forskjeller eller tendenser til signifikante forskjeller mellom opptil flere av gruppene.

Tabell 14: V01 – Språk og livsfaser

			[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç̃]	Sum
1978	Yngre	N=8	90,7	6,8	2,1	0,3	99,9 (238)
	Yngre	N=8	0,4	82,4	16,5	0,7	100,0 (277)
2018	Midt	N=8	7,2	71,0	21,7	0,0	99,9 (276)
	Eldre	N=8	93,0	4,4	0,0	2,6	100,0 (274)

p [ç]: E ≠ M (***) , E ≠ Y2018 (***) , E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (***) , Y2018 ≠ Y1978 (***) .
p [ɛ]: E ≠ M (***) , E ≠ Y2018 (***) , E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (***) , Y2018 ≠ Y1978 (***) .
p [ʃ]: E ≠ M (*) , E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (T) , Y2018 ≠ Y1978 (i.s.) .
p [çç̃]: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.) .

Når det gjelder spørsmålet om kjønnsforskjeller på variabel 01, er det kun tendens til signifikante forskjeller mellom kjønnene i bruken av varianten [ʃ] i 2018-materialet. Det er ikke signifikante kjønnsforskjeller for øvrig.

Tabell 15: V01 – Språk og kjønn

			[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç̃]	Sum
1978	Kvinner	N=4	84,6	10,5	4,2	0,7	100,0 (115)
	Menn	N=4	96,8	3,2	0,0	0,0	100,0 (123)
2018	Kvinner	N=12	31,6	48,2	19,5	0,7	100,0 (416)
	Menn	N=12	35,5	57,0	6,0	1,5	100,0 (411)

p [j]: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (T). p [ç], p [c] og p [cç]: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Når de sosiale variablene livsfaser og kjønn kombineres, og resultatene for kjønnene innenfor hver livsfase signifikant testes mot hverandre, viser resultatene at det i 2018-materialet kun er signifikante forskjeller mellom kvinner og menn i midgruppen, og da kun for varianten [j]. I den diakrone signifikantestingen, der resultatene for kvinnene i 1978 testes mot resultatene for kvinnene i midtgruppen i 2018, og tilsvarende for mennene, viser resultatene signifikante forskjeller mellom 1978 og 2018 hos begge kjønn når det gjelder bruken av [ç] og [c], samt hos kvinnene når det gjelder bruken av [j].

Tabell 16: V01 – Språk, livsfaser og kjønn

			[ç]	[c]	[j]	[cç]	Sum
Yngre							
1978	Kvinner	N=4	84,6	10,5	4,2	0,7	100,0 (115)
	Menn	N=4	96,8	3,2	0,0	0,0	100,0 (123)
2018	Kvinner	N=4	0,8	79,2	20,1	0,0	100,1 (138)
	Menn	N=4	0,0	85,6	13,0	1,4	100,0 (139)
Midt							
2018	Kvinner	N=4	2,9	58,8	38,3	0,0	100,0 (139)
	Menn	N=4	11,6	83,3	5,1	0,0	100,0 (137)
Eldre							
2018	Kvinner	N=4	91,2	6,6	0,0	2,1	99,9 (139)
	Menn	N=4	94,8	2,1	0,0	3,0	99,9 (135)
p [ç]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.),					YK1978 ≠ MK (***) , YM1978 ≠ MM (***) .		
p [c]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.),					YK1978 ≠ MK (**), YM1978 ≠ MM (***) .		
p [j]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (*), K2018 ≠ YM2018 (i.s.),					YK1978 ≠ MK (*), YM1978 ≠ MM (i.s.) .		
p [cç]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.),					YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.) .		

Det er få signifikante forskjeller å spore mellom sosialgruppene for realisering av kj-lyden. Imidlertid er det tendens til signifikante forskjeller mellom sosialgruppe 1 og 2 i 2018 for bruken av [j], altså ombytting. Det er verdt å merke seg det lave antallet informanter i enkelte av sosialgruppene, særlig i sosialgruppe 1.

Tabell 17: V01 – Språk og sosialgrupper

			[ç]	[c]	[j]	[cç]	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0 (24)
	Sosialgruppe 2	N=2	85,0	9,3	5,7	0,0	100,0 (55)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	90,0	6,2	3,8	0,0	100,0 (79)
	Sosialgruppe 3	N=5	91,1	7,2	1,1	0,6	100,0 (159)

	Sosialgruppe 1	N=3	3,8	61,0	33,3	1,9	100,0 (105)
2018	Sosialgruppe 2	N=8	39,6	54,1	4,7	1,5	99,9 (273)
	Sosialgruppe 3	N=13	36,7	49,7	12,9	0,7	100,0 (449)

p [j]: 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (T), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.).
p [ç], p [c] og p [cç]: 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.).

5.3.2. Variabel 02: Tradisjonell sj-lyd

Merk at for [jj] er p-verdien til forskjellen mellom III og IV nær en tendens, nemlig p=0,121.

Tabell 18: V02 – Språk og årsklasser

			[ç]	[c]	[j]	[jj]	[sj]	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	15,8	9,7	20,7	28,8	25,1	100,1 (104)
	Årsklasse II	N=4	0,0	3,6	36,9	36,4	23,1	100,0 (123)
2018	Årsklasse III	N=10	1,7	25,6	47,8	14,3	10,6	100,0 (351)
	Årsklasse IV	N=10	0,6	62,4	36,7	0,3	0,0	100,0 (340)

p [ç]: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (**), III (2018) ≠ IV (*). **p [jj]:** II ≠ III (2018) (T), II ≠ IV (**), III (2018) ≠ IV (i.s.).
p [ç], p [j] og p [sj]: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Merk at **p [ç]:** M ≠ Y1978 (0,142)

Tabell 19: V02 – Språk og livsfaser

			[ç]	[c]	[j]	[jj]	[sj]	Sum
1978	Yngre	N=8	15,8	9,7	20,7	28,8	25,1	100,1 (104)
	Yngre	N=8	0,0	58,3	41,7	0,0	0,0	100,0 (270)
2018	Midt	N=8	2,8	51,7	45,1	0,4	0,0	100,0 (281)
	Eldre	N=8	0,0	1,8	37,4	36,0	24,8	100,0 (263)

p [ç]: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (T), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (T).
p [c]: E ≠ M (***) , E ≠ Y2018 (***) , E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (**), Y2018 ≠ Y1978 (***) .
p [j]: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).
p [jj]: E ≠ M (***) , E ≠ Y2018 (***) , E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (***) , Y2018 ≠ Y1978 (***) .
p [sj]: E ≠ M (*) , E ≠ Y2018 (*) , E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (*) , Y2018 ≠ Y1978 (*)

Tabell 20: V02 – Språk og kjønn

			[ç]	[c]	[j]	[jj]	[sj]	Sum
1978	Kvinner	N=4	20,8	14,7	29,6	17,5	17,5	100,1 (37)
	Menn	N=4	10,7	4,7	11,8	40,0	32,7	99,9 (67)

2018	Kvinner	N=12	0,5	27,9	44,7	13,3	13,6	100,0 (401)
	Menn	N=12	1,4	46,6	38,1	11,0	2,9	100,0 (413)

p [ç]: K1978 ≠ M1978 (T). **p [ʃj]:** K1978 ≠ M1978 (*). **p [ç], p [ʃ], og p [sj]:** K1978 ≠ M1978 (i.s.).
p [ç], p [ç], p [ʃ], p [ʃj] og p [sj]: K2018 ≠ M2018 (i.s.)

Tabell 21: V02 – Språk, livsfaser og kjønn

			[ç]	[ç]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]	Sum
Yngre								
1978	Kvinner	N=4	20,8	14,7	29,6	17,5	17,5	100,1 (37)
	Menn	N=4	10,7	4,7	11,8	40,0	32,7	99,9 (67)
2018	Kvinner	N=4	0,0	47,4	52,6	0,0	0,0	100,0 (130)
	Menn	N=4	0,0	69,3	30,7	0,0	0,0	100,0 (140)
Midt								
2018	Kvinner	N=4	1,4	36,4	62,1	0,0	0,0	99,1 (140)
	Menn	N=4	4,2	67,0	28,1	0,7	0,0	100,0 (141)
Eldre								
2018	Kvinner	N=4	0,0	0,0	19,4	39,8	40,8	100,0 (131)
	Menn	N=4	0,0	3,6	55,4	32,3	8,8	100,1 (132)

p [ç]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).
p [ç]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (**).
p [ʃ]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).
p [ʃj]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (***)
p [sj]: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.)

Tabell 22: V02 – Språk og sosialgrupper

			[ç]	[ç]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]	Sum
1978	Sosialgr. 1	N=1	16,7	0,0	50,0	33,3	0,0	100,0 (12)
	Sosialgr. 2	N=2	0,0	15,3	26,4	28,5	29,9	100,1 (33)
	Sosialgr. 1+2	N=3	5,6	10,2	34,3	30,1	19,9	100,1 (45)
	Sosialgr. 3	N=5	21,9	9,4	12,5	27,9	28,2	99,9 (59)
2018	Sosialgr. 1	N=3	0,0	43,8	56,2	0,0	0,0	100,0 (105)
	Sosialgr. 2	N=8	1,4	43,1	37,3	14,3	3,9	100,0 (281)
	Sosialgr. 3	N=13	0,9	32,2	40,5	13,6	12,8	100,0 (428)

p [ç], p [ç], p [ʃ], p [ʃj] og p [sj]: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

5.4. Lang /e:/ eller /æ:/ foran /ʁ/ (variabel 03)

Tabell 23 viser store forskjeller mellom årsklassene i 2018. Fra informantene i årsklasse II til informantene i årsklasse IV faller den gjennomsnittlige bruken av varianten /e:/ fra 75,4 til 13,7 prosent, mens /æ:/ tilsvarende styrker seg fra 24,6 til 86,3 prosent. Informantene i årsklasse III legger seg noenlunde midt mellom de to andre årsklassene.

Tabell 23: V03 – Språk og årsklasser

			/e:/	/æ:/	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	68,1	31,9	100,0 (83)
	Årsklasse II	N=4	75,4	24,6	100,0 (57)
2018	Årsklasse III	N=10	38,6	61,4	100,0 (200)
	Årsklasse IV	N=10	13,7	86,3	100,0 (146)

p: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (**), III (2018) ≠ IV (i.s.).

I tabell 24 ser vi at de yngre informantene i 1978 hadde 68,1 prosent bruk av e-varianten, mens denne varianten ikke ble brukt i det hele tatt av de yngre informantene i 2018. Midtgruppen i 2018 hadde 34,1 prosent bruk av /e:/. Ettersom midtgruppen i 2018 og yngregruppen i 1978 representerer den samme populasjonen, ser vi her et eksempel på livsfaseendring, der denne gruppen har halvert bruken av /e:/ i løpet av de siste 40 årene. Eldregruppen i 2018 har noenlunde samme fordeling mellom variantene som de yngre informantene i 1978 hadde.

Tabell 24: V03 – Språk og livsfaser

			/e:/	/æ:/	Sum
1978	Yngre	N=8	68,1	31,9	100,0 (83)
	Yngre	N=8	0,0	100,0	100,0 (118)
2018	Midt	N=8	34,1	65,9	100,0 (133)
	Eldre	N=8	68,9	31,1	100,0 (152)

p: E ≠ M (*), E ≠ Y2018 (***), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (*), M ≠ Y1978 (*), Y2018 ≠ Y1978 (***).

I Tabell 25 ser vi at varianten /e:/ dominerte hos begge kjønn i 1978, men at kvinnene hadde 18,7 prosent høyere skår på e-realiserings enn mennene. I 2018 er derimot varianten /æ:/ den dominerende med gjennomsnittlig bruk i nesten to av tre tilfeller. For alle informantene i 2018 sammenlagt er det tilnærmet ingen forskjell mellom kjønnene for V03.

Tabell 25: V03 – Språk og kjønn

			/e:/	/æ:/	Sum
--	--	--	------	------	-----

1978	Kvinner	N=4	77,5	22,5	100,0 (23)
	Menn	N=4	58,8	41,2	100,0 (60)
2018	Kvinner	N=12	33,9	66,1	100,0 (193)
	Menn	N=12	34,8	65,2	100,0 (210)

p: K1978 ≠ M1978 (*), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Situasjonen er imidlertid en annen når vi ser de sosiale variablene livsfaser og kjønn i sammenheng. **Tabell 26** viser kjønnsforskjeller i alle livsfaser utenom hos de yngre informantene i 2018. Det er riktignok ingen entydig tendens. Hos de yngre informantene i 1978 og hos de eldre informantene i 2018 har kvinnene en gjennomsnittlig bruk av /e:/ som ligger mellom 19 og 23,8 prosentpoeng høyere enn resultatet for mennene. I midtgruppen er det omvendt. Der er det mennene som skårer høyest på e-varianten, med 47,5 prosent mot kvinnenes 20,8 prosent.

Tabell 26: V03 – Språk, livsfaser og kjønn

			/e:/	/æ:/	Sum
Yngre					
1978	Kvinner	N=4	77,5	22,5	100,0 (23)
	Menn	N=4	58,8	41,2	100,0 (60)
2018	Kvinner	N=4	0,0	100,0	100,0 (42)
	Menn	N=4	0,0	100,0	100,0 (76)
Midt					
2018	Kvinner	N=4	20,8	79,2	100,0 (62)
	Menn	N=4	47,5	52,5	100,0 (71)
Eldre					
2018	Kvinner	N=4	80,8	19,2	100,0 (89)
	Menn	N=4	57,0	43,0	100,0 (63)

p: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (**), YM1978 ≠ MM (i.s.).

I 1978 var det kun minimale forskjeller mellom sosialgruppe 3 og de to øverste sosialgruppene sammenlagt for variabel 03. I 2018 var det imidlertid tydelige forskjeller mellom sosialgruppene, der bruken av /e:/ stiger med sosialgruppene. Mens informantene i den høyeste sosialgruppen gjennomsnittlig bruker /e:/ i 11,1 prosent av tilfellene, er den tilsvarende andelen oppe i 45,8 prosent i sosialgruppe 3.

Tabell 27: V03 – Språk og sosialgrupper

			/e:/	/æ:/	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	80,0	20,0	100,0 (5)
	Sosialgruppe 2	N=2	63,6	36,4	100,0 (17)

	Sosialgruppe 1+2	N=3	69,0	31,0	100,0 (22)
	Sosialgruppe 3	N=5	67,6	32,4	100,0 (61)
	Sosialgruppe 1	N=3	11,1	88,9	100,0 (50)
2018	Sosialgruppe 2	N=8	24,4	75,6	100,0 (152)
	Sosialgruppe 3	N=13	45,8	54,2	100,0 (201)

p: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

Hovedtendensen for variabel 03 er at varianten /æ:/ er i ferd med å overta for /e:/ i bergensdialekten på Laksevåg, noe resultatene både på årsklasse- og livsfasenivå tydelig viser. I tillegg varierer språket mellom sosialgruppene i 2018, der bruksfrekvensen til den nye varianten /æ:/ er høyere jo høyere sosialgruppe informantene har.

5.5. Pronomen

5.5.1. Det personlige pronomenet i entall subjeksform (variabel 04.1 og 04.2)

V04 er splittet opp for bruk av førstepersonspronomenet i subjeksform i henholdsvis trykksvak (tsv.) og trykksterk (tst.) stilling. For V04 sett under ett er det tydelig at det i all hovedsak er variantene /e:g/ og /e:/ som er og har vært i bruk i talemålet på Laksevåg. I alle livsfaser og på begge opptakstidspunkt er det en stor overvekt av varianten /e/ i trykksvak stilling (mellom 59 og 75 prosent), mens det i trykksterk stilling derimot er en stor overvekt av /e:g/ i alle livsfaser og på begge opptakstidspunkt (mellom 60 og 72 prosent).

I trykksvak stilling har bruken av /eg/ økt med omtrent ti prosentpoeng fra 1978 til 2018, mens bruken av /e/ synker tilsvarende. I trykksterk stilling øker også bruken av /e:g/ i løpet av de fire tiårene som er gått siden TUB-studien, men ikke mer enn omtrent fire prosentpoeng. Her er det imidlertid viktig å poengtere at jeg kun har ungdomsinformanter fra 1978, mens jeg i 2018 hadde informanter i tre ulike aldersgrupper.

Fordelingen mellom /eg/ og /e/ på V04 (tsv.) er tilnærmet den samme på begge opptakstidspunktene når vi kun ser på yngreggruppen. Det betyr at det er midt- og eldregruppen i 2018 som trekker opp gjennomsnittet på /eg/ i trykksvak stilling.

Det samme er tilfellet i trykksterk stilling. Selv om varianten /e:g/ generelt er mye mer brukt i trykksterk enn i trykksvak stilling, er fordelingen mellom variantene i yngreggruppen tilnærmet den samme i 2018 som i 1978. I trykksterk stilling har eldregruppen i 2018 omtrent samme fordeling mellom /e:g/ og /e:/ som yngreggruppen. Midtgruppen i 2018 har imidlertid drøye ti prosentpoeng høyere bruksprosent på /e:g/.

Det er generelt små kjønnsforskjeller på V04. Brutt ned på de ulike livsfasene er imidlertid forskjellene markante mellom kvinner og menn i den yngste aldersgruppen i trykksvak stilling. På begge opptakstidspunktene har kvinnene her ca. ti prosentpoeng høyere bruksfrekvens på varianten /e:g/ enn mennene. I trykksterk stilling er det kun i eldregruppen at det er en viss forskjell mellom kjønnene. Her er det imidlertid mennene som har høyest frekvens på /e:g/-varianten med syv prosentpoeng ned til kvinnene.

Det er også noen forskjeller mellom sosialgruppene på variabelen, men det er ikke mulig å se noe entydig mønster. I 1978 er det den ene informanten i sosialgruppe 1 som har høyest bruksfrekvens på /e:g/, mens det i 2018 er sosialgruppe 3 som har høyest andel bruk av denne varianten.

Variabel 04.1 (tsv.): Det personlige pronomenet i entall subjektform – trykksvak posisjon

Merk at forskjellen mellom III (2018) og IV på /eg/ og /e/ er henholdsvis $p=0,167$ og $p=0,166$.

Tabell 28: V04.1 (tsv.) – Språk og årsklasser

			/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	25,1	74,7	0,2	0,0	0,0	100,0 (281)
	Årsklasse II	N=4	43,9	55,8	0,3	0,0	0,0	100,0 (251)
2018	Årsklasse III	N=10	37,4	61,8	0,1	0,5	0,1	99,9 (903)
	Årsklasse IV	N=10	29,4	69,7	0,9	0,0	0,0	100,0 (1134)

p /eg/: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (*), III (2018) ≠ IV (i.s.). **p /e/:** II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (*), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Tabell 29: V04.1 (tsv.) – Språk og livsfasener

			/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
--	--	--	------	-----	------	------	-------	-----

1978	Yngre	N=8	25,1	74,7	0,2	0,0	0,0	100,0 (281)
	Yngre	N=8	27,3	71,6	1,1	0,0	0,0	100,0 (918)
2018	Midt	N=8	38,2	61,8	0,0	0,0	0,0	100,0 (678)
	Eldre	N=8	40,0	58,9	0,3	0,6	0,2	100,0 (692)

p /eg/: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (*), E ≠ Y1978 (*), M ≠ Y2018 (T), M ≠ Y1978 (*), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).
p /e/: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (*), E ≠ Y1978 (**), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (*), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

Tabell 30: V04.1 (tsv.) – Språk og kjønn

			/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Kvinner	N=4	29,7	70,3	0,0	0,0	0,0	100,0 (107)
	Menn	N=4	20,5	79,1	0,4	0,0	0,0	100,0 (174)
2018	Kvinner	N=12	37,3	61,7	0,8	0,2	0,1	100,1 (1296)
	Menn	N=12	33,1	66,5	0,2	0,2	0,0	100,0 (992)

p /eg/: K1978 ≠ M1978 (*), K2018 ≠ M2018 (i.s.). **p /e/:** K1978 ≠ M1978 (*), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Merk at YM1978 vs. MM har $p=0,187$ for /eg/ og $p=0,177$ for /e/.

Tabell 31: V04.1 (tsv.) – Språk, livsfaser og kjønn

			/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
Yngre								
1978	Kvinner	N=4	29,7	70,3	0,0	0,0	0,0	100,0 (107)
	Menn	N=4	20,5	79,1	0,4	0,0	0,0	100,0 (174)
2018	Kvinner	N=4	32,0	66,2	1,8	0,0	0,0	100,0 (548)
	Menn	N=4	22,6	77,0	0,4	0,0	0,0	100,0 (370)
Midt								
2018	Kvinner	N=4	39,6	60,4	0,0	0,0	0,0	100,0 (317)
	Menn	N=4	36,9	63,1	0,0	0,0	0,0	100,0 (361)
Eldre								
2018	Kvinner	N=4	40,2	58,4	0,4	0,6	0,3	99,9 (431)
	Menn	N=4	39,7	59,5	0,2	0,6	0,0	100,0 (261)

p /eg/: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).
p /e/: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Vær obs på at forskjellen mellom sosialgruppe 2 og 3 i 2018 for både varianten /eg/ og /e/ ligger ganske nært det som regnes som en tendens, med p -verdi på henholdsvis 0,167 og 0,125.

Tabell 32: V04.1 (tsv.) – Språk og sosialgrupper

			/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Sosialgr. 1	N=1	33,3	66,7	0,0	0,0	0,0	100,0 (9)

	Sosialgr. 2	N=2	23,7	76,3	0,0	0,0	0,0	100,0 (85)
	Sosialgr. 1+2	N=3	26,9	73,1	0,0	0,0	0,0	100,0 (94)
	Sosialgr. 3	N=5	24,1	75,6	0,3	0,0	0,0	100,0 (187)
	Sosialgr. 1	N=3	34,1	65,9	0,0	0,0	0,0	100,0 (271)
2018	Sosialgr. 2	N=8	30,0	69,4	0,3	0,3	0,0	100,0 (655)
	Sosialgr. 3	N=13	38,6	60,4	0,7	0,2	0,1	100,0 (1362)

p /eg/: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

p /e/: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

Variabel 04.2 (tst.): Det personlige pronomenet i entall subjektsform – trykksterk posisjon (JEG tst.)

Tabell 33: V04.2 (tst.) – Språk og årsklasser

			/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	60,5	39,5	0,0	0,0	0,0	100,0 (66)
	Årsklasse II	N=4	69,2	30,4	0,4	0,0	0,0	100,0 (187)
2018	Årsklasse III	N=10	64,5	34,4	0,7	0,2	0,2	100,0 (487)
	Årsklasse IV	N=10	62,9	35,7	1,2	0,0	0,1	99,9 (527)

p /e:g/: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

p /e/: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Tabell 34: V04.2 (tst.) – Språk og livsfaser

			/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Yngre	N=8	60,5	39,5	0,0	0,0	0,0	100,0 (66)
	Yngre	N=8	59,8	38,6	1,4	0,0	0,2	100,0 (381)
2018	Midt	N=8	71,5	27,4	1,1	0,0	0,0	100,0 (433)
	Eldre	N=8	62,5	36,8	0,2	0,3	0,3	100,1 (387)

p /e:g/: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

p /e/: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

Tabell 35: V04.2 (tst.) – Språk og kjønn

			/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
--	--	--	-------	------	------	------	-------	-----

1978	Kvinner	N=4	61,2	38,8	0,0	0,0	0,0	100,0 (31)
	Menn	N=4	59,8	40,2	0,0	0,0	0,0	100,0 (35)
2018	Kvinner	N=12	63,0	35,3	1,3	0,2	0,2	100,0 (631)
	Menn	N=12	66,2	33,2	0,5	0,0	0,1	100,0 (570)

p /e:g/: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.). **p /e:/:** K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Tabell 36: V04.2 (tst.) – Språk, livsfaser og kjønn

			/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
Yngre								
1978	Kvinner	N=4	61,2	38,8	0,0	0,0	0,0	100,0 (31)
	Menn	N=4	59,8	40,2	0,0	0,0	0,0	100,0 (35)
2018	Kvinner	N=4	58,2	40,2	1,5	0,0	0,0	99,9 (180)
	Menn	N=4	61,4	37,0	1,2	0,0	0,3	99,9 (201)
Midt								
2018	Kvinner	N=4	71,9	26,2	1,8	0,0	0,0	99,9 (226)
	Menn	N=4	71,1	28,6	0,3	0,0	0,0	100,0 (207)
Eldre								
2018	Kvinner	N=4	59,0	39,6	0,4	0,5	0,5	100,0 (225)
	Menn	N=4	66,0	34,0	0,0	0,0	0,0	100,0 (162)

p /e:g/: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).
p /e:/: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Tabell 37: V04.2 (tst.) – Språk og sosialgrupper

			/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Sosialgr. 1	N=1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0 (4)
	Sosialgr. 2	N=2	65,5	34,5	0,0	0,0	0,0	100,0 (17)
	Sosialgr. 1+2	N=3	77,0	23,0	0,0	0,0	0,0	100,0 (21)
	Sosialgr. 3	N=5	50,6	49,4	0,0	0,0	0,0	100,0 (45)
2018	Sosialgr. 1	N=3	69,0	28,1	2,4	0,0	0,5	100,0 (174)
	Sosialgr. 2	N=8	57,1	42,2	0,8	0,0	0,0	100,1 (360)
	Sosialgr. 3	N=13	68,2	30,9	0,6	0,2	0,2	100,1 (667)

p /e:g/: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (T), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).
p /e:/: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (T), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

5.5.2. *Det personlige pronomenet 1. person entall objektsform, 2. person entall objektsform og det refleksive pronomenet (variabel 05)*

Jeg skilte ikke mellom trykksvak og trykksterk posisjon da jeg merket V05, selv om det for sammenlignbarheten med V04 hadde vært en fordel. Grunnen til at jeg valgte å merke variabelen uten å skille mellom trykksterke og trykksvake belegg, er at det samme er gjort i bydelstudiene til Nornes (2011) og Doublet (2012), og likeså i TUB (Ulland 1984b, 60).

For å kunne sammenligne med V04 må jeg dermed beregne resultatene på nytt der jeg slår sammen de trykksvake og trykksterke beleggene på V04. For fullt ut å kunne sammenligne V05 med V04 må det videre forutsettes at det relative forholdet mellom trykksterke og trykksvake forekomster av henholdsvis «jeg» og «meg, deg og seg» i talemålet er det samme. Det tviler jeg på. Jeg antar at førstepersonspronomenet forekommer langt oftere i trykksterk posisjon enn de avhengige formene «meg», «deg» og «seg».

Tabell 38: V05 – Språk og årsklasser

			m/d/se:g	m/d/se	m/d/sei	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	44,0	54,4	1,6	100,0 (65)
	Årsklasse II	N=4	82,8	17,2	0,0	100,0 (93)
2018	Årsklasse III	N=10	78,0	19,6	2,4	100,0 (246)
	Årsklasse IV	N=10	71,3	28,7	0,0	100,0 (160)

p m/d/se:g: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).
p m/d/se: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Tabell 39: V05 – Språk og livsfaser

			m/d/se:g	m/d/se	m/d/sei	Sum
1978	Yngre	N=8	44,0	54,4	1,6	100,0 (65)
	Yngre	N=8	72,1	27,9	0,0	100,0 (133)
2018	Midt	N=8	80,2	19,8	0,0	100,0 (128)
	Eldre	N=8	75,7	21,2	3,0	99,9 (238)

p m/d/se:g: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (**), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (***), Y2018 ≠ Y1978 (**). **p m/d/se:** E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (***), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (***), Y2018 ≠ Y1978 (**).

Tabell 40: V05 – Språk og kjønn

			m/d/se:g	m/d/se	m/d/sei	Sum
1978	Kvinner	N=4	35,8	61,0	3,1	99,9 (18)
	Menn	N=4	52,2	47,8	0,0	100,0 (47)
2018	Kvinner	N=12	75,4	23,4	1,2	100,0 (276)
	Menn	N=12	76,6	22,5	0,9	100,0 (223)

p m/d/se:g: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.).
p m/d/se: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Tabell 41: V05 – Språk, livsfaser og kjønn

			m/d/se:g	m/d/se	m/d/sei	Sum
Yngre						
1978	Kvinner	N=4	35,8	61,0	3,1	99,9 (18)
	Menn	N=4	52,2	47,8	0,0	100,0 (47)
2018	Kvinner	N=4	66,9	33,1	0,0	100,0 (69)
	Menn	N=4	77,2	22,8	0,0	100,0 (64)
Midt						
2018	Kvinner	N=4	83,5	16,5	0,0	100,0 (76)
	Menn	N=4	77,0	23,0	0,0	100,0 (52)
Eldre						
2018	Kvinner	N=4	75,9	20,7	3,5	100,1 (131)
	Menn	N=4	75,6	21,8	2,6	100,0 (107)

p m/d/se:g: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (**), YM1978 ≠ MM (i.s.). **p m/d/se:** EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (**), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Tabell 42: V05 – Språk og sosialgrupper

			m/d/se:g	m/d/se	m/d/sei	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	33,3	66,7	0,0	100,0 (3)
	Sosialgruppe 2	N=2	46,4	47,3	6,2	99,9 (15)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	42,1	53,8	4,2	100,1 (18)
	Sosialgruppe 3	N=5	45,2	54,8	0,0	100,0 (47)
2018	Sosialgruppe 1	N=3	85,4	14,6	0,0	100,0 (37)
	Sosialgruppe 2	N=8	69,2	29,5	1,3	100,0 (172)
	Sosialgruppe 3	N=13	78,1	20,9	1,1	100,1 (290)

p m/d/se:g/: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.). **p m/d/se/:** 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

5.6. Nektelsesadverbet ikke – variabel 06

Resultatene på variabel 06 viser at varianten <ikkje> var enerådende blant de yngre informantene begge opptaksår, og nesten enerådende blant de voksne informantene i 2018. Kun fem informanter har belegg på varianten <ikke>. Hos fire av dem ligger andelen bruk av <ikke>-varianten på mellom 1,3 og 5,1 prosent. Den resterende informanten, en eldre kvinne i sosialgruppe 3, brukte <ikke> i 13,0 prosent av tilfellene.

Tabell 43: V06 – Språk og årsklasser

			<ikkje>	<ikke>	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	100,0	0,0	100,0 (295)
	Årsklasse II	N=4	98,4	1,6	100,0 (274)
2018	Årsklasse III	N=10	97,9	2,1	100,0 (786)
	Årsklasse IV	N=10	100,0	0,0	100,0 (895)

p: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Tabell 44 nedenfor viser fordelingen mellom livsfasene. Merk at E vs. M har $p=0,162$.

Tabell 44: V06 – Språk og livsfaser

			<ikkje>	<ikke>	Sum
1978	Yngre	N=8	100,0	0,0	100,0 (295)
	Yngre	N=8	100,0	0,0	100,0 (735)
2018	Midt	N=8	99,6	0,4	100,0 (615)
	Eldre	N=8	97,0	3,0	100,0 (605)

p: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (T), E ≠ Y1978 (T), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

Tabell 45: V06 – Språk og kjønn

			<ikkje>	<ikke>	Sum
1978	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (128)
	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (167)
2018	Kvinner	N=12	98,5	1,5	100,0 (1086)
	Menn	N=12	99,2	0,8	100,0 (869)

p: K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Tabell 46: V06 – Språk, livsfaser og kjønn

			<ikkje>	<ikke>	Sum
Yngre					
1978	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (128)
	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (167)
2018	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (396)
	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (339)
Midt					
2018	Kvinner	N=4	99,1	0,9	100,0 (305)
	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (310)
Eldre					
2018	Kvinner	N=4	96,4	3,6	100,0 (385)
	Menn	N=4	97,6	2,4	100,0 (220)

p: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Tabell 47 nedenfor viser resultatene brutt ned på sosialgrupper.

Tabell 47: V06 – Språk og sosialgrupper

			<ikkje>	<ikke>	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	100,0	0,0	100,0 (20)
	Sosialgruppe 2	N=2	100,0	0,0	100,0 (55)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	100,0	0,0	100,0 (75)
	Sosialgruppe 3	N=5	100,0	0,0	100,0 (220)
2018	Sosialgruppe 1	N=3	98,8	1,2	100,0 (223)
	Sosialgruppe 2	N=8	98,8	1,2	100,0 (572)
	Sosialgruppe 3	N=13	98,9	1,1	100,0 (1160)

p: 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

5.7. Kvantoren «noen»

Varianten [nɔːgət]/[nɔːgən] finnes ikke i materialet fra Laksevåg verken hos informantene i 2018 eller ungdomsinformantene i 1978. Nornes (2011) fant heller ingen belegg på denne varianten i sitt materiale fra Bergenhus 2010/2011 eller blant ungdomsinformantene fra Bergenhus i 1978/1979. Derimot fant hun at de eldre informantene i 1978/1979 (fødselsår 1908/1909) hadde 13,7 prosent bruk av varianten [nɔːgət]/[nɔːgən] (Nornes 2011, 89).

5.7.1. Variabel 07.1: Kvantoren «noe» (nøytrum)

Merk at *p*: II ≠ IV (0,108), altså svært nær en tendens.

Tabell 48: V07.1 – Språk og årsklasser

			/ ² nøke/	/ ² nø:e/	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	53,9	46,1	100,0 (85)
	Årsklasse II	N=4	64,0	36,0	100,0 (72)
2018	Årsklasse III	N=10	26,7	73,3	100,0 (185)
	Årsklasse IV	N=10	22,8	77,2	100,0 (172)

p: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Merk at E vs. Y2018 har p=0,191.

Tabell 49: V07.1 – Språk og livsfaser

			/ ² nøke/	/ ² nø:e/	Sum
1978	Yngre	N=8	53,9	46,1	100,0 (85)
	Yngre	N=8	15,7	84,3	100,0 (150)
2018	Midt	N=8	27,5	72,5	100,0 (142)
	Eldre	N=8	50,8	49,2	100,0 (137)

p: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

Tabell 50: V07.1 – Språk og kjønn

			/ ² nøke/	/ ² nø:e/	Sum
1978	Kvinner	N=4	60,2	39,8	100,0 (42)
	Menn	N=4	47,7	52,3	100,0 (43)
2018	Kvinner	N=12	37,3	62,7	100,0 (226)
	Menn	N=12	25,3	74,7	100,0 (203)

p: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Tabell 51: V07.1 – Språk, livsfaser og kjønn

			/ ² nøke/	/ ² nø:e/	Sum
Yngre					
1978	Kvinner	N=4	60,2	39,8	100,0 (42)
	Menn	N=4	47,7	52,3	100,0 (43)
2018	Kvinner	N=4	30,0	70,0	100,0 (72)
	Menn	N=4	1,3	98,7	100,0 (78)
Midt					
2018	Kvinner	N=4	24,9	75,1	100,0 (89)
	Menn	N=4	30,0	70,0	100,0 (53)
Eldre					
2018	Kvinner	N=4	57,0	43,0	100,0 (65)

Menn	N=4	44,6	55,4	100,0 (72)
------	-----	------	------	------------

p: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Tabell 52: V07.1 – Språk og sosialgrupper

			/ ² nɔke/	/ ² nɔ:e/	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	100,0	0,0	100,0 (8)
	Sosialgruppe 2	N=2	37,5	62,5	100,0 (16)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	58,3	41,7	100,0 (24)
	Sosialgruppe 3	N=5	51,3	48,7	100,0 (61)
2018	Sosialgruppe 1	N=3	9,8	90,2	100,0 (60)
	Sosialgruppe 2	N=8	15,1	84,9	100,0 (118)
	Sosialgruppe 3	N=13	46,2	53,8	100,0 (251)

p: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (T).

5.7.2. Variabel 07.2: Kvantoren «noen» (maskulinum, femininum og pluralis)

Merk at p: II ≠ IV (0,144), altså ikke langt fra en tendens.

Tabell 53: V07.2 – Språk og årsklasser

			/ ² nɔken/	/ ² nɔ:en/	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	49,6	50,4	100,0 (30)
	Årsklasse II	N=4	51,7	48,3	100,0 (27)
2018	Årsklasse III	N=10	21,7	78,3	100,0 (117)
	Årsklasse IV	N=10	14,2	85,8	100,0 (113)

p: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Merk at M vs. Y1978 har p=0,188 og Y2018 vs. Y1978 har p=0,128, altså nær tendens.

Tabell 54: V07.2 – Språk og livsfaser

			/ ² nɔken/	/ ² nɔ:en/	Sum
1978	Yngre	N=8	49,6	50,4	100,0 (30)
	Yngre	N=8	10,4	89,6	100,0 (94)
2018	Midt	N=8	14,0	86,0	100,0 (93)
	Eldre	N=8	46,3	53,7	100,0 (70)

p: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠

Y1978 (i.s.).

Tabell 55: V07.2 – Språk og kjønn

			/ ² nɔken/	/ ² nø:en/	Sum
1978	Kvinner	N=4	62,5	37,5	100,0 (11)
	Menn	N=4	36,7	63,3	100,0 (19)
2018	Kvinner	N=12	24,2	75,8	100,0 (122)
	Menn	N=12	23,0	77,0	100,0 (135)

p: K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Tabell 56: V07.2 – Språk, livsfaser og kjønn

			/ ² nɔken/	/ ² nø:en/	Sum
Yngre					
1978	Kvinner	N=4	62,5	37,5	100,0 (11)
	Menn	N=4	36,7	63,3	100,0 (19)
2018	Kvinner	N=4	20,8	79,2	100,0 (45)
	Menn	N=4	0,0	100,0	100,0 (49)
Midt					
2018	Kvinner	N=4	13,2	86,8	100,0 (43)
	Menn	N=4	14,8	85,2	100,0 (50)
Eldre					
2018	Kvinner	N=4	38,4	61,6	100,0 (34)
	Menn	N=4	54,2	45,8	100,0 (36)

p: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Tabell 57: V07.2 – Språk og sosialgrupper

			/ ² nɔken/	/ ² nø:en/	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	100,0	0,0	100,0 (3)
	Sosialgruppe 2	N=2	25,0	75,0	100,0 (4)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	50,0	50,0	100,0 (7)
	Sosialgruppe 3	N=5	49,3	50,7	100,0 (23)
2018	Sosialgruppe 1	N=3	2,1	97,9	100,0 (28)
	Sosialgruppe 2	N=8	15,7	84,3	100,0 (99)
	Sosialgruppe 3	N=13	33,4	66,6	100,0 (130)

p: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe

2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

5.8. Spørreord (variabel 08)

Tabell 58: V08 – Språk og årsklasser

			k-fremlyd	v-fremlyd	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	99,4	0,6	100,0 (102)
	Årsklasse II	N=4	90,0	10,0	100,0 (76)
2018	Årsklasse III	N=10	92,1	7,9	100,0 (256)
	Årsklasse IV	N=10	97,3	2,7	100,0 (274)

p: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Tabell 59: V08 – Språk og livsfaser

			k-fremlyd	v-fremlyd	Sum
1978	Yngre	N=8	99,4	0,6	100,0 (102)
	Yngre	N=8	96,7	3,3	100,0 (225)
2018	Midt	N=8	94,2	5,8	100,0 (193)
	Eldre	N=8	90,9	9,1	100,0 (188)

p: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

Tabell 60: V08 – Språk og kjønn

			k-fremlyd	v-fremlyd	Sum
1978	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (42)
	Menn	N=4	98,7	1,2	99,9 (60)
2018	Kvinner	N=12	97,9	2,1	100,0 (301)
	Menn	N=12	90,0	10,0	100,0 (305)

p: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Tabell 61: V08 – Språk, livsfaser og kjønn

			k-fremlyd	v-fremlyd	Sum
Yngre					
1978	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (42)
	Menn	N=4	98,7	1,2	99,9 (60)
2018	Kvinner	N=4	95,8	4,2	100,0 (85)
	Menn	N=4	97,5	2,5	100,0 (140)
Midt					
2018	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (106)
	Menn	N=4	88,5	11,5	100,0 (87)
Eldre					
2018	Kvinner	N=4	97,7	2,3	100,0 (110)
	Menn	N=4	84,1	15,9	100,0 (78)

p: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Merk at forskjellen mellom sosialgruppe 1 og 2 har en *p*-verdi som er ganske nær det som ville vært regnet som en tendens, $p=0,130$

Tabell 62: V08 – Språk og sosialgrupper

			k-fremlyd	v-fremlyd	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	100,0	0,0	100,0 (7)
	Sosialgruppe 2	N=2	100,0	0,0	100,0 (20)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	100,0	0,0	100,0 (27)
	Sosialgruppe 3	N=5	99,0	1,0	100,0 (75)
2018	Sosialgruppe 1	N=3	100,0	0,0	100,0 (86)
	Sosialgruppe 2	N=8	85,0	15,0	100,0 (215)
	Sosialgruppe 3	N=13	98,0	2,0	100,0 (305)

p: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (*).

5.9. To adverb

5.9.1. Variabel 09: Adverbet «da»

Adverbet «da» har to mulige realiseringer, høystatusvarianten <da> /da:/ og lavstatusvarianten <då> /dɑ:/. Høystatusvarianten sammenfaller med bokmål og sentraløstlandsk, mens lavstatusvarianten sammenfaller med nynorsk.

Under arbeidet med merking av variabelen i *Talebanken* for bruken av variantene /da:/ og

/dɔ:/, kategoriserte jeg samtidig beleggene etter de syntaktiske funksjonene setningsadverbial, tidsadverbial og subjunksjonal (leddsetningsinnleder), samt at jeg hadde en egen kategori for «da» brukt som del av en interjeksjon («ja da», «jo da» og «nei da»). Jeg velger å kalle denne kategorien interjeksjonsfrase²⁴. I tillegg hadde jeg en liten restkategori for belegg det ikke var mulig å kategorisere fordi setningene var ufullstendige.

Resultatene viser at «da» brukt i interjeksjonsfrasene «ja da», «jo da» og «nei da», realiseres annerledes enn i de andre kategoriene. Av til sammen 241 forekomster av «da» som del av en interjeksjonsfrase i det nye og det eldre materialet til sammen, ble samtlige belegg realisert med [da:]. Jeg velger dermed å regne «ja da», «jo da» og «nei da» mer som leksikaliseringer til faste uttrykk uten variasjon, og dermed blir det mest riktig å holde interjeksjonsfrasene utenfor analysen av «da»-variabelen. I de øvrige kategoriene er det overveldende bruk av lavstatusvarianten og så små forskjeller mellom de ulike kategoriene at jeg velger å presentere resultatene under ett.

Også i TUB fant Myking (1983b, 24–25) at varianten [da:] dominerte i kategorien for «da» brukt som komponent i interjeksjonsmakrosyntagme (IMS). Hele 29 av 37 ungdomsinformanter i Bergen kommune hadde /da:/ som eneste form, mens kun to informanter, begge fra Ytre Arna, hadde /dɔ:/ som eneste form. Myking fant også ut at de aller fleste informantene med /da:/ som ene- eller flertallsform i kategorien interjeksjonsmakrosyntagme, hadde /dɔ:/ som ene- eller flertallsform ellers. Myking hevder at denne tendensen er såpass sterk at det er snakk om en mulig leksikalisering, og at dette adverbet som komponent i interjeksjon dermed bør skilles ut som en egen variabel, slik at den gjenværende variabelen bare teller belegg i frittstående posisjon.

Normes (2011) analyserte ikke denne variabelen i sin masteroppgave, så en sammenligning med Bergenhus forutsetter tilgang til Bergenhus-materialet gjennom *Talebanken*. Doublet (2012) undersøkte imidlertid variabelen i sin gransking av talemålet i Fana. Hun slo riktignok sammen adverbene «da» og «nå» i analysen til én variabel. Dette kommer jeg ikke til å gjøre ettersom disse utgjør to forskjellige leksemer. Siden «da» og «nå» har ulike koder i *Talebanken*, vil det likevel være mulig å hente ut separate belegg på «da» i Fana-materialet

²⁴ I TUB ble termen «interjeksjonsmakrosyntagme» brukt (Myking 1983b, 24–25).

for å kunne sammenligne «da»-variabelen de to stedene. Noe som imidlertid kompliserer dette er at det i Fana-materialet i *Talebanken* kun er markert for høystatus- eller lavstatusvariant av «da» uten nærmere klassifikasjon av hvilken funksjon adverbet har. En må derfor først sørge for å utelate alle belegg på «da» brukt som komponent i interjeksjonsfrase for at Doublets resultater fra Fana skal kunne sammenlignes med mine resultater fra Laksevåg.

Tabell 63: V09 – Språk og årsklasser

			/dɔ:/	/dɑ:/	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	99,3	0,7	100,0 (173)
	Årsklasse II	N=4	95,9	4,1	100,0 (253)
2018	Årsklasse III	N=10	87,5	12,5	100,0 (636)
	Årsklasse IV	N=10	90,6	9,4	100,0 (717)

p: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Tabell 64 viser at varianten /dɑ:/ brukes i mye større grad i yngre- og eldregruppen enn i midtgruppen i 2018.

Dersom vi tenker oss at de som var yngre i 1978 tilsvarer aldersgruppen «midt» i 2018, ser vi at denne gruppen har holdt språket stabilt gjennom livet på denne variabelen. For denne variabelen har det altså ikke skjedd noen livsfaseendring.

Tabell 64: V09 – Språk og livsfaser

			/dɔ:/	/dɑ:/	Sum
1978	Yngre	N=8	99,3	0,7	100,0 (173)
	Yngre	N=8	88,2	11,8	100,0 (542)
2018	Midt	N=8	98,0	2,0	100,0 (548)
	Eldre	N=8	84,3	15,7	100,0 (516)

p: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

I **Tabell 65** ser vi kjønnsfordelingen på variabel 09. Forskjellen mellom de kvinnelige og mannlige informantene i 2018 er på 7 prosentpoeng, mens den i 1978-materialet kun er på 1,5 prosentpoeng.

Tabell 65: V09 – Språk og kjønn

			/dɔ:/	/dɑ:/	Sum
1978	Kvinner	N=4	98,5	1,5	100,0 (27)
	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (146)
2018	Kvinner	N=12	93,7	6,3	100,0 (822)

Menn	N=12	86,7	13,3	100,0 (784)
------	------	------	------	-------------

p: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.).

Dersom en studerer resultatene for kjønnene fordelt på livsfasene, ser vi en enda større forskjell mellom kvinner og menn i eldre- og yngregruppen, mens det i midtgruppen ikke er noen kjønnsforskjell å spore. Tallene viser også at høystatusvarianten nesten ikke brukes av informantene i midtgruppen.

Tabell 66: V09 – Språk, livsfaser og kjønn

			/dɔ:/	/da:/	Sum
Yngre					
1978	Kvinner	N=4	98,5	1,5	100,0 (27)
1978	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (146)
2018	Kvinner	N=4	93,6	6,4	100,0 (271)
2018	Menn	N=4	82,8	17,2	100,0 (271)
Midt					
2018	Kvinner	N=4	97,4	2,6	100,0 (272)
2018	Menn	N=4	98,7	1,3	100,0 (276)
Eldre					
2018	Kvinner	N=4	90,0	10,0	100,0 (279)
2018	Menn	N=4	78,5	21,5	100,0 (237)

p: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Det er først og fremst i materialet fra 2018 at det er forskjeller mellom sosialgruppene. Her er det sosialgruppe 2 som har lavest andel bruk av varianten /dɔ:/ på variabelen, 80,3 prosent. Høyest ligger sosialgruppe 1 med en andel på 97,5 prosent.

Tabell 67: V09 – Språk og sosialgrupper

			/dɔ:/	/da:/	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	100,0	0,0	100,0 (4)
	Sosialgruppe 2	N=2	100,0	0,0	100,0 (29)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	100,0	0,0	100,0 (33)
	Sosialgruppe 3	N=5	98,8	1,2	100,0 (140)
2018	Sosialgruppe 1	N=3	97,5	2,5	100,0 (245)
	Sosialgruppe 2	N=8	80,3	19,7	100,0 (435)
	Sosialgruppe 3	N=13	94,6	5,4	100,0 (926)

p: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.).

5.9.2. Variabel 10: Adverbet «nå»

Variabel 10, adverbet «nå», har to varianter, <nå> /nɔ:/ og <no> /nʊ:/. Også her sammenfaller den ene varianten med bokmål og den andre med nynorsk.

Beleggene på V10, i likhet med beleggene på V09, er merket etter adverbets funksjon i setningen. Det vil for denne variabelen si hvorvidt ordet har funksjon som tids- eller setningsadverbial i setningen. I presentasjonen av resultatene og analysen vil jeg imidlertid slå sammen disse underkategoriene og behandle V10 som én variabel med én høystatus- og én lavstatusvariant.

Tabell 68: V10 – Språk og årsklasser

			/nʊ:/	/nɔ:/	Sum
1978	Årsklasse III	N=8	100,0	0,0	100,0 (148)
	Årsklasse II	N=4	100,0	0,0	100,0 (80)
2018	Årsklasse III	N=10	92,1	7,9	100,0 (221)
	Årsklasse IV	N=10	92,3	7,7	100,0 (136)

p: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (i.s.), III (2018) ≠ IV (i.s.).

Tabell 69: V10 – Språk og livsfaser

			/nʊ:/	/nɔ:/	Sum
1978	Yngre	N=8	100,0	0,0	100,0 (148)
	Yngre	N=8	90,4	9,6	100,0 (90)
2018	Midt	N=8	97,9	2,1	100,0 (172)
	Eldre	N=8	92,2	7,8	100,0 (175)

p: E ≠ M (i.s.), E ≠ Y2018 (i.s.), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (i.s.).

Tabell 70: V10 – Språk og kjønn

			/nʊ:/	/nɔ:/	Sum
1978	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (56)
	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (92)
2018	Kvinner	N=12	99,8	0,2	100,0 (242)
	Menn	N=12	87,3	12,7	100,0 (195)

p: K2018 ≠ M2018 (T).

Tabell 71: V10 – Språk, livsfaser og kjønn

			/nʊ:/	/nɔ:/	Sum
--	--	--	-------	-------	-----

Yngre					
1978	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (56)
1978	Menn	N=4	100,0	0,0	100,0 (92)
2018	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (40)
2018	Menn	N=4	80,8	19,2	100,0 (50)
Midt					
2018	Kvinner	N=4	99,3	0,7	100,0 (81)
2018	Menn	N=4	96,6	3,4	100,0 (91)
Eldre					
2018	Kvinner	N=4	100,0	0,0	100,0 (121)
2018	Menn	N=4	84,4	15,6	100,0 (54)

p: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (i.s.).

Tabell 72: V10 – Språk og sosialgrupper

			/nɔ:/	/nɔ:/	Sum
1978	Sosialgruppe 1	N=1	100,0	0,0	100,0 (10)
	Sosialgruppe 2	N=2	100,0	0,0	100,0 (26)
	Sosialgruppe 1+2	N=3	100,0	0,0	100,0 (36)
	Sosialgruppe 3	N=5	100,0	0,0	100,0 (112)
2018	Sosialgruppe 1	N=3	95,2	4,8	100,0 (49)
	Sosialgruppe 2	N=8	82,7	17,3	100,0 (120)
	Sosialgruppe 3	N=13	99,8	0,2	100,0 (268)

p: 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), *p*: 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), *p*: 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (T)

Det er interessant å sammenligne tabellene «Språk og kjønn» for variablene V09 (adverbet «da») og V10 (adverbet «nå»). Selv om tallene ikke er identiske, er mønsteret at kvinnene har høyere bruksfrekvens på lavstatusvarianten enn mennene i begge variabler. For V10 er avstanden imidlertid større enn for V09. Her ligger kvinnene 12,5 prosentpoeng over mennene i bruk av lavstatusvarianten <no>.

Også variasjonen mellom livsfasene og mellom kjønnene i de ulike livsfasene følger det samme mønsteret i både V09 og V10. Midtgruppen bruker nesten utelukkende <no> i begge kjønn, mens bruken av <nå> størst hos mennene i yngre- og eldregruppen i 2018. Imidlertid skiller V09 og V10 seg fra hverandre ved at kvinnene i yngre- og eldregruppen i 2018 har null variasjon på V10, mens de på V09 i noen grad også tar i bruk <nå>.

5.10. Panelstudien

Panelinformanten var 15 år gammel da hun ble intervjuet på Håstein skole på slutten av 1978. Ut fra foreldrenes yrke da hun var ungdomsinformant, ble hun plassert i sosialgruppe 1. Da hun ble intervjuet på nytt i juni 2018, var hun 54 år gammel, altså tilsvarende midtgruppen om en legger til grunn de utvidede aldersgrensene for midtgruppen. Hun var bosatt på Melkeplassen, hvor hun også vokste opp. Hun hadde imidlertid bodd i andre deler av Bergen enn Laksevåg i nærmere 30 år av livet. Hun kvalifiserte dermed ikke til å inngå som informant i trendstudien fra Laksevåg, i tillegg til at alderen hennes gjorde at hun var litt eldre enn alderskriteriet jeg hadde satt for midgruppen, nemlig 35–50 år.

Informanten inngår som en av de åtte utvalgte trendinformantene i 1978, men er kun panelinformant i 2018. Ettersom elevinformanter plasseres i sosialgruppe basert på foreldrenes yrke, er den samme informanten plassert i sosialgruppe 1 i 1978, da hun var skoleelev, og i sosialgruppe 2 i 2018. Strengt tatt er ikke dette av noen betydning ettersom panelinformanten ikke inngår som trendinformant i materialet fra 2018.

Nedenfor følger gjengivelse av resultatene fra panelstudien.

Tabell 73: Resultater fra panelstudien

Informantnummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosialgruppe
02142	1978	Kvinne	Yngre	III	1
02142	2018	Kvinne	Midt	III	2
V01	[ç]	[ç]	[j]	[cç]	
1978	100,0 (24)	0,0	0,0	0,0	
2018	20,0 (7)	71,4 (25)	5,7 (2)	2,9 (1)	
V02	[ç]	[ç]	[j]	[j]	[sj]
1978	16,7 (2)	0,0	50,0 (6)	33,3 (4)	0,0
2018	0,0	14,3 (5)	20,0 (7)	54,3 (19)	11,4 (4)
V03	/e:/	/æ:/			
1978	80,0 (4)	20,0 (1)			
2018	85,7 (12)	14,3 (2)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
1978	33,3 (3)	66,7 (6)	0,0	0,0	0,0
2018	45,6 (41)	52,2 (47)	1,1 (1)	1,1 (1)	0,0
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
1978	100,0 (4)	0,0	0,0	0,0	0,0
2018	79,7 (55)	20,3 (14)	0,0	0,0	0,0

V05	/mdse:g/	/mdse/	/mdsei/
1978	33,3 (1)	66,7 (2)	0,0
2018	78,9 (15)	21,1 (4)	0,0
V06	<ikkje>	<ikke>	
1978	100,0 (20)	0,0	
2018	100,0 (126)	0,0	
V07.1	/ ² nɔke/	/ ² nɔ:e/	
1978	100,0 (8)	0,0	
2018	100,0 (22)	0,0	
V07.2	/ ² nɔken/	/ ² nɔ:en/	
1978	100,0 (3)	0,0	
2018	85,7 (12)	14,3 (2)	
V08	k-fremlyd	v-fremlyd	
1978	100,0 (7)	0,0	
2018	100,0 (24)	0,0	
V09	/dɔ:/	/da:/	
1978	100,0 (4)	0,0	
2018	99,1 (108)	0,9 (1)	
V10	/nɔ:/	/nɔ:/	
1978	100,0 (10)	0,0	
2018	100,0 (22)	0,0	

Resultatene fra panelstudien viser at panelinformanten har hatt et ganske stabilt språk gjennom livet, med små eller ingen forskjeller i prosentvis bruk av variantene på flere av variablene mellom de to ulike opptaksårene.

De variablene der hun har forskjeller mellom de to opptaksårene som er verdt å merke seg, er V01 (KJ), V02 (SJ), V04.1, V04.2, V05 (pronomenene) samt V07.2.

I 1978-materialet har informanten dessverre svært få belegg på de fleste variablene, noe som gjør det vanskelig å trekke noen tydelige konklusjoner i sammenligningen mellom 1978- og 2018-resultatene.

5.11. Sammenligning med Bergenhus bydel

Tabell 74: Resultater for Laksevåg i 2018 og Bergenhus i 2010/2011

V03		/e:/	/æ:/				Sum
Laksevåg 2018	N=24	34,3	65,7				100,0 (403)
Bergenhus 2010/2011	N=18	29,9	70,1				100,0 (248)
V04.1 (tsv.)		/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
Laksevåg 2018	N=24	35,2	64,1	0,5	0,2	0,1	100,1 (2288)
Bergenhus 2010/2011	N=18	28,8	65,1	0,1	2,2	3,7	99,9 (1477)
V04.2 (tst.)		/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
Laksevåg 2018	N=24	64,6	34,3	0,9	0,1	0,1	100,0 (1201)
Bergenhus 2010/2011	N=18	64,1	22,8	0,6	2,0	10,4	99,9 (275)
V05		m/d/se:g	m/d/se	m/d/sei			Sum
Laksevåg 2018	N=24	76,0	23,0	1,0			100,0 (499)
Bergenhus 2010/2011	N=18	64,9	19,9	15,1			99,9 (247)
V06		<ikkje>	<ikke>				Sum
Laksevåg 2018	N=24	98,9	1,1				100,0 (1955)
Bergenhus 2010/2011	N=18	82,7	17,3				100,0 (1169)
V07²⁵		/ ² nɔke(n)/	/ ² nɔ:e(n)/				Sum
Laksevåg 2018	N=24	28,8	71,2				100,0 (686)
Bergenhus 2010/2011	N=18	22,2	77,8				100,0 (336)

Tallene fra Bergenhus er hentet fra Nornes (2011, 74–79).

6. Drøfting

I dette kapittelet drøfter jeg jeg resultatene jeg presenterte i forrige kapittel. For å forklare endringene vil jeg introdusere språkendring i bergensdialekten på Laksevåg gjennom to akser, henholdsvis lavstatus-høystatus og eldre-yngre. For enkelte av variablene er det hensiktsmessig å dele inn variantene etter bergensdialektens to varieteter, mens det for andre varianter er mer hensiktsmessig å omtale variantene som henholdsvis eldre og yngre former. Jeg kommer tilbake til dette nedenfor. Videre vil jeg i dette kapittelet drøfte resultatene i lys av hypotesene mine.

²⁵ Jeg opererer med V07 oppdelt i V07.1 (nåkke-noe) og V07.2 (nåkken-noen), mens Nornes har slått disse sammen til én variabel. For å kunne sammenligne Laksevåg og Bergenhus har jeg her generert nye tall i Talebanken der variantene på V07.1 og V07.2 er lagt sammen for å få ut sammenlignbare tall.

6.1. Drøfting av hypotese 1 om språk og årsklasse

Hypotesen lyder som følger: «I materialet fra 2018 vil bruken av yngre språklige varianter øke med årsklassene, altså at årsklasse II har lavest og årsklasse IV har høyest andel yngre former.»

Først må jeg avklare hvorvidt det er aktuelt å skille mellom eldre og yngre former for den enkelte variabel, og deretter hvilke varianter som skal regnes som yngre former.

For variabel 01 og 02, tradisjonell kj- og sj-lyd, er det ingen tvil om at mellomvarianten [ɛ] må regnes som en yngre variant. Denne lyden ble ikke engang omtalt i artikkelen som omhandlet kj- og sj-lyden i TUB (Johannessen, 1983), og det er først de senere årene at den har fått oppmerksomhet, slik som hos Sandøy i Sandøy og Nesse (2016, 39).

For variabel 03 er det heller ingen tvil om at realisering med /æ:/ er en yngre variant. Den var svært sjelden i bergensdialekten tidlig på 1900-tallet (Larsen og Stoltz 1912, 59–60).

Når det gjelder pronomenene i variabel 04.1 (tsv.), 04.2 (tst.) og 05 er jeg mer usikker på om mellomformene /e/, /me/, /de/ og /se/ kan regnes som yngre former.

Jeg har ikke grunnlag for å dele inn variabel 06 (nektelsesadverbet), 08 (fremlyd i spørreord) og 09 (adverbet «da») i en yngre og eldre form. De to variantene av disse variablene har lenge levd side om side i bergensdialekten som henholdsvis lavstatus- og høystatusvariant (Myking 1983c, 68 og Myking 1988, 10).

For variabel 07.1 og 07.2 er det klart at variantene /²nø:e/ og /²nø:en/ må kunne regnes som yngre former selv om de også er høystatusformer. Tradisjonelt var høystatusformene i bergensdialekten /²nø:get/ og /²nø:gen/, men over tid har former fra bokmål tatt over plassen som høystatusvarianter (Myking 1983c, 111). Det ser vi også dokumentert i «høystatusbydelen» Fana, hvor det i materialet fra 2010 ikke var noen forekomster av de eldre

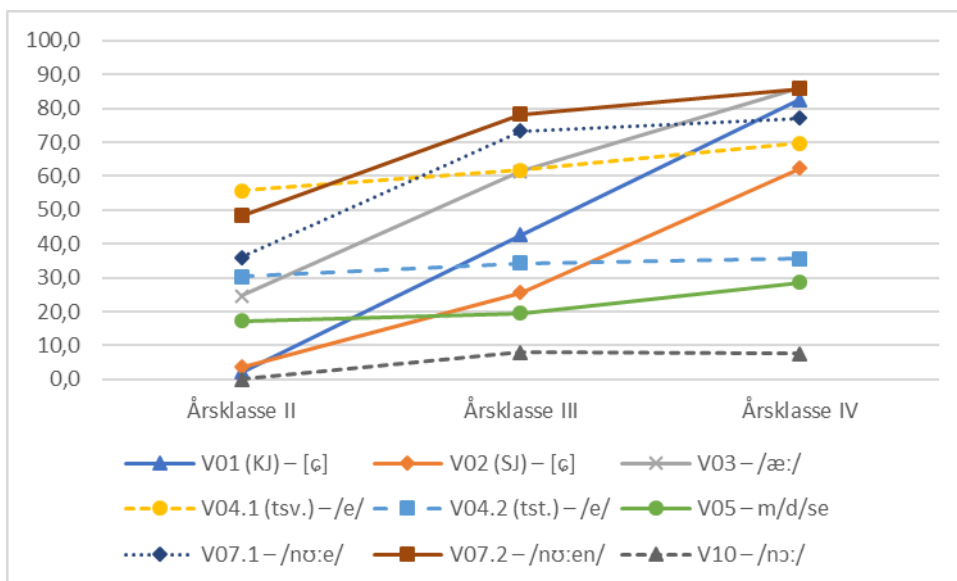
eller opprinnelige høystatusformene, mens formene fra bokmål helt hadde tatt over som høystatusformer (Doublet 2012, 93).

Variabel 10 (adverbet «nå») kan strengt tatt også deles inn i en høystatus- og en lavstatusvariant i bergensk, men i likhet med variabel 07.1 og 07.2, har bokmålsvarianten erstattet den opprinnelige høystatusvarianten (Myking 1983c, 111). Opprinnelig var formen /næ:/ høystatusvariant, mens det i dag er bokmålsformen /nɔ:/ som er høystatusvariant. Dermed kan også variabel 10 analyseres etter aksene eldre–yngre.

Tabell 75: Resultater hypotese 1

		(KJ)	(SJ)		(tsv.)	(tst.)				
	Årskl.	V01	V02	V03	V04.1	V04.2	V05	V07.1	V07.2	V10
		[ɕ]	[ɕ]	/æ:/	/e/	/e/	m/d/se	/²nɔ:e/	/²nɔ:en/	/nɔ:/
2018	N=4 II	2,1	3,6	24,6	55,8	30,4	17,2	36,0	48,3	0,0
	N=10 III	42,6	25,6	61,4	61,8	34,4	19,6	73,3	78,3	7,9
	N=10 IV	82,7	62,4	86,3	69,7	35,7	28,7	77,2	85,8	7,7

Figur 16: Resultater hypotese 1

Tabell 75 og Figur 16 viser at hypotese 1 styrkes av resultatene for alle variablene utenom variabel 10, der prosenttallet faller ørlite fra årsklasse III til årsklasse IV.

Hypotesen styrkes særlig for variablene V01 (KJ), V02 (SJ), V03, V04.1 (tsv.), hvor signifikanstesting av bruken av de yngre variantene mellom de ulike årsklassene gir *p*-

verdier som er signifikante eller viser en tendens.

For variabel V04.2 (tst.), V05, V07.1, V07.2 og V10 er det imidlertid bare ikke signifikante (i.s.) p -verdier, selv om signifikanstesting på V07.1 og V07.2 ga p -verdier som ligger nært intervallet som regnes som en tendens ($0,05 < p \leq 0,10$) i sammenligningen mellom årsklasse II og IV, nemlig $p=0,108$ på V07.1 og $p=0,144$ på V07.2.

For V01 og V02 har jeg regnet nøytraliseringsvarianten [ε] som den yngre varianten. Det ville bli misvisende å regne ombyttingsvariantene alene som en yngre varianter ettersom det finnes en variant på V01 og V02 som er enda yngre, nemlig nøytraliseringsvarianten [ε]. Skulle jeg hatt med resultatene for ombytting i drøftingen av hypotese 1, ville det i så fall være mer riktig å legge sammen prosenttallene for ombytting og prosenttallene for nøytralisering, og hevde at summen utgjør resultatene for den yngre varianten «sammenfall», som et motstykke til den eldre varianten «ikke sammenfall». Jeg velger ikke å presentere tall for det her, men viser til [Tabell 91](#) og [Tabell 97](#) i vedlegg 15 og 16. Både for V01 og V02 øker det gjennomsnittlige prosenttallet for varianten «sammenfall» med årsklassene.

At resultatene mine bidrar til å styrke hypotese 1 er strengt tatt ikke særlig oppsiktsvekkende, ettersom hypotesen innebærer en antagelse om at jo senere informantene er født, i desto større grad tar de i bruk de yngre eller nyere språklige variantene. Ettersom språkendring jo først og fremst skjer ved at den yngste generasjonen i et språksamfunn tar i bruk andre språktrekk enn foreldregenerasjonen, gir det nærmest seg selv at bruken av yngre former vil være størst hos informantene som er født senest, altså årsklasse IV.

6.2. Drøfting av hypotese 2 om språk og livsfase

«Yngregruppen i 2018 vil ha et mer homogent språk enn eldregruppen i 2018.»

For å kunne vurdere om resultatene mine styrker eller svekker hypotese 2 om at de unge informantene i 2018 har et mer homogent språk enn de eldre informantene, måtte jeg først bestemme en måte å måle hvor homogent informantene snakker.

Metoden går ut på det følgende: Jeg har funnet standardavviket på hver variabel for hver av

de tre livsfasene i 2018-materialet. I statistikken brukes spredningsmål for å kunne si noe om variasjonen i et datasett. Det vanligste spredningsmålet er standardavviket, som forteller om avvikene fra gjennomsnittsverdien for en gruppe (Løvås 2013, 54–55). Jeg fikk hjelp av min veileder, professor emeritus Helge Sandøy, til å regne ut standardavvikene i SPSS for de tre livsfasene for hver variabel. Deretter regnet jeg ut det gjennomsnittlige standardavviket for hver alle variablene for å kunne sammenligne variasjonen hos de eldre med variasjonen hos de yngre informantene. Jo lavere gjennomsnittlig standardavvik, desto mer homogent snakker informantene.

I binære variabler²⁶, som bare har to varianter, er standardavviket nødvendigvis det samme for begge variantene. I variabler med flere varianter²⁷ er dette ikke tilfelle. For enkelhets skyld velger jeg likevel å ta utgangspunkt i kun ett standardavvik per variabel, og jeg velger da å ta utgangspunkt i den varianten som den aktuelle gruppen bruker mest av. Dette vil likevel illustrere mye av variasjonen i gruppen for den enkelte variabelen dersom denne varianten skiller seg ut med en svært høy bruksprosent sammenlignet med de andre variantene. Dersom bruken av de ulike variantene derimot er jevnere fordelt (f.eks. tre varianter med rundt 30 prosent hver), er det mer problematisk å rapportere standardavviket kun for varianten med høyest prosentvis skår.

Fem av variablene mine har flere enn to varianter. Likevel er tre av disse tilnærmet binære i mitt materiale fordi flere av variantene nærmest ikke er i bruk. Dette gjelder variablene V04.1 (tsv.), V04.2 (tst.) og V05. Her er standardavvikene for de to variantene som i hovedsak er brukt tilnærmet de samme. Når det gjelder V01 (KJ) ser vi av **Tabell 14** at variabelen tilnærmet er binær hos informantene i yngregruppen (og utregningene av standardavvik fra SPSS viser minimale forskjeller mellom standardavviket regnet på de to mest brukte variantene), mens informantene i eldregruppen har hele 93,0 prosent bruk av den ene varianten. Jeg mener dette er et tilstrekkelig høyt tall til å kunne forsvare å rapportere standardavviket kun for denne varianten når jeg skal måle variasjonen i eldregruppen på denne variabelen. Likeledes viser **Tabell 19** at V02 (SJ) faktisk er helt binær hos de yngste informantene (ergo er standardavviket utregnet for hver av variantene det samme). Språket til informantene i eldregruppen fordeler

²⁶ De binære variablene er V03, V06, V07.1, V07.2, V08, V09 og V10.

²⁷ Variablene med flere enn to varianter er V01 (KJ), V02 (SJ), V04.1 (tsv.), V04.2 (tst.) og V05.

seg derimot jevnere på de ulike variantene av V02 (SJ), der de tre mest brukte variantene er [ʃ] (37,4 prosent), [ʃj] (36,0 prosent) og [sj] (24,8 prosent). Standardavvikene for disse tre variantene er henholdsvis 24,89; 15,78 og 24,19, altså skiller standardavviket regnet på varianten [ʃj] seg vesentlig fra standardavviket regnet på de to andre nevnte variantene. Siden standardavviket både på den mest brukte varianten, [ʃ] og en annen hyppig brukt variant, [sj] ligger rundt 24–25, mener jeg likevel det kan forsvares å rapportere standardavviket fra den hyppigst brukte varianten også i dette tilfellet.

I Tabell 76 nedenfor gjengir jeg standardavvikene for den mest brukte varianten av hver variabel hos eldregruppen, avrundet til én desimal. I kolonnen «prosent» oppgir jeg gjennomsnittet av de individuelle bruksprosentene på denne varianten i eldregruppen. Prosenttallet i den første raden er altså det samme tallet som er oppgitt for [ç] i eldregruppen i Tabell 14.

Tabell 76: Resultater hypotese 2 – eldregruppen (N=8) i 2018

Variabel	Hyppigst brukt variant	Prosent	Standardavvik	Spenn
V01 (KJ)	[ç]	93,0	8,8	73,5–100,0
V02 (SJ)	[ʃ]	37,4	24,9	6,9–81,5
V03	/e:/	68,9	25,8	10,5–87,5
V04.1 (tsv.)	/e/	58,9	7,5	42,3–66,0
V04.2 (tst.)	/e:g/	62,5	19,8	37,3–93,9
V05	m/d/se:g	75,7	13,8	55,8–95,0
V06	<ikkje>	97,0	4,6	87,0–100,0
V07.1	/ ² nøke/	50,8	39,4	0,0–100,0
V07.2	/ ² nø:en/	53,7	38,1	0,0–100,0
V08	k-fremlyd	90,1	13,9	60,0–100,0
V09	/dø:/	84,2	26,1	26,5–100,0
V10	/nø:/	92,2	22,1	37,5–100,0
Gjennomsnittlig standardavvik:			20,4	

Selv om hypotesen omhandler eldre- og yngregruppen, har jeg laget en tilsvarende oversikt for midtgruppen. Den viser at det gjennomsnittlige standardavviket er 15,6 prosent for resultatene fra midtgruppen.

Tabell 77: Resultater hypotese 2 – midtgruppen (N=8) i 2018

Variabel	Hyppigst brukt variant	Prosent	Standardavvik	Spenn
V01 (KJ)	[ç]	71,1	22,1	34,3–90,9
V02 (SJ)	[ç]	51,7	28,9	11,4–85,7
V03	/æ:/	65,9	28,8	17,6–100,0

V04.1 (tsv.)	/e/	61,8	8,8	50,8–77,5
V04.2 (tst.)	/e:g/	71,5	16,2	39,1–94,7
V05	m/d/se:g	80,2	13,9	53,3–100,0
V06	<ikkje>	99,6	1,2	96,5–100,0
V07.1	/ ² nø:e/	72,6	21,7	30,8–100,0
V07.2	/ ² nø:en/	86,0	21,5	50,0–100,0
V08	k-fremlyd	94,2	16,3	53,8–100,0
V09	/dɔ:/	98,0	2,7	94,6–100,0
V10	/nø:/	97,9	4,8	86,2–100,0
Gjennomsnittlig standardavvik:			15,6	

Den siste tabellen viser det tilsvarende for yngreggruppen. Yngreggruppen har et gjennomsnittlig standardavvik på 16,0, som må kunne regnes som likt med resultatet fra midtgruppen.

Tabell 78: Resultater hypotese 3 – yngreggruppen (N=8) i 2018

Variabel	Hyppigst brukt variant	Prosent	Standardavvik	Spenn
V01 (KJ)	[ç]	82,4	16,0	54,3–100,0
V02 (SJ)	[ç]	58,3	33,1	14,3–100,0
V03	/æ:/	100,0	0,0	100,0–100,0
V04.1 (tsv.)	/e/	71,6	10,6	56,1–89,0
V04.2 (tst.)	/e:g/	59,8	8,0	48,8–69,7
V05	m/d/se:g	72,1	13,5	47,1–88,2
V06	<ikkje>	100,0	0,0	100,0–100,0
V07.1	/ ² nø:e/	84,3	34,8	0,0–100,0
V07.2	/ ² nø:en/	89,6	29,5	16,7–100,0
V08	k-fremlyd	96,7	4,1	91,7–100,0
V09	/dɔ:/	88,2	22,3	35,1–100,0
V10	/nø:/	90,4	19,8	42,9–100,0
Gjennomsnittlig standardavvik:			16,0	

Jo lavere det gjennomsnittlige standardavviket er, desto mindre avviker informantene i gruppen fra gruppegjennomsnittet. Et lavt gjennomsnittlig standardavvik tyder på homogenitet i gruppen, altså liten variasjon, mens et høyere gjennomsnittlig standardavvik tyder på større variasjon.

Tabell 79: Resultater hypotese 2 – gjennomsnittlige standardavvik fordelt på livsfaser

	Eldreggruppen	Midtgruppen	Yngreggruppen
Gjennomsnittlig standardavvik	20,4	15,6	16,0

Jeg oppsummerer de gjennomsnittlige standardavvikene for hver av aldersgruppene

(livsfasene) i Tabell 79 over. Siden yngregruppen har et lavere gjennomsnittlig standardavvik enn eldregruppen, styrker resultatene hypotesen om at informantene i yngregruppen har et mer homogent språk enn eldregruppen.

Jeg merker meg at midtgruppen kommer ut med et lavere gjennomsnittlig standardavvik enn yngregruppen. Forskjellen er imidlertid liten. Midtgruppen og yngregruppen på Laksevåg er dermed omtrent like homogene i bruken av variablene jeg har undersøkt, mens eldregruppen har et mer heterogent variasjonsmønster for de samme variablene.

Det er Helge Sandøy som har utviklet denne måten å studere variasjon på. I Sandøy (2018) bruker han denne metoden for å sammenligne språkvariasjonen i en rekke by- og bygdesamfunn som er undersøkt i prosjektene *Dialektendringsprosesser* og *Språkutvikling på industristader* ved Universitetet i Bergen. Resultatene mine fra Laksevåg føyer seg i det samme mønsteret som for Stavanger, Bergen sentrum (Bergenshus bydel) og Molde, der de yngste informantene har et mer homogent språk enn de eldste (ibid., 282).

Hva kan så forklare denne utviklingen? Siden 1970-tallet har vi flere steder sett hvordan de klart adskilte varietetene i bymålene gradvis har «smuldret vekk», og at det i stedet har utviklet seg et fellesspråk eller en kompromissvarietet. Dette skaper homogeniteten jeg har avdekket i utregningen av spredningsmålet.

6.3. Drøfting av hypotese 3 om språk og kjønn

Hypotese 3 er delt opp i flere deler. Hypotese 3.1 (a og b) omhandler dimensjonen høystatus–lavstatus, mens hypotese 3.2 (a og b) tar for seg dimensjonen eldre–yngre. Både hypotese 3.1b og 3.2b bygger på det jeg heretter omtaler som «den generelle kjønnshypotesen», altså at kvinner normalt er tilbøyelige til hyppigere bruk av både høystatusformer og nyere former i språket enn menn (Mæhlum 2008, 120–122). Når jeg likevel både i hypotese 3a og 3b kun forventer at den generelle kjønnshypotesen slår til i 1978-materialet og at jeg ikke forventer noen (signifikante) kjønnsforskjeller i 2018-materialet, er dette fordi nyere sociolingvistisk forskning viser mindre forskjeller mellom kjønnene og kjønnsforskjeller som også går i motsatt retning, eller at forskjellene ikke nødvendigvis går *mellom* kjønnene, men innad i

kvinne- og mannsgruppene (ibid.).

6.3.1. Hypotese 3.1a og 3.1b

Hypotese 3.1a er formulert slik: «Det vil ikke være (**signifikante**) forskjeller mellom kvinner og menn i bruken av lavstatus- og høystatusformer i materialet fra 2018», mens hypotese 3.1b er formulert slik: «I materialet fra 1978 vil kvinnene ha (**signifikant**) lavere bruk av lavstatusformer enn mennene.». Til grunn for begge hypotesene ligger den generelle kjønnsypotesen.

For å svare på hypotesene ser jeg på resultatene for variablene som har varianter som tydelig kan klassifiseres som tilhørende enten høystatus- eller lavstatusvarieteteten. Dette gjelder alle de leksikalske variablene mine, altså alle variablene fra og med variabel 04.1 til og med variabel 10. I **Tabell 80** nedenfor har jeg samlet prosenttallene for lavstatusvarianten for hver av variablene fordelt på kvinner og menn for hvert av opptaksårene. Grønn bakgrunnsfarge indikerer at kjønnsforskjellene går i samme retning som den generelle kjønnsypotesen, mens rød bakgrunnsfarge indikerer at forskjellene i materialet går i motsatt retning av den generelle kjønnsypotesen.

Tabell 80: Resultater hypotese 3.1a og 3.1b – lavstatus-/høystatusformer

			(tsv.) V04.1	(tst.) V04.2	V05	V06	V07.1	V07.2	V08	V09	V10
			/eg/	/e:g/	m/d/se:g	<ikkje>	/ʔnɔke/	/ʔnɔken/	k-fr.lyd	/dɔ:/	/nø:/
1978	Kvinner	N=4	29,7	61,2	35,8	100,0	60,2	62,5	100,0	98,5	100,0
	Menn	N=4	20,5	59,8	52,2	100,0	47,7	36,7	98,7	100,0	100,0
p kvinner ≠ menn			(*)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)
2018	Kvinner	N=12	37,3	63,0	75,4	98,5	37,3	24,2	97,9	93,7	99,8
	Menn	N=12	33,1	66,2	76,6	99,2	25,3	23,0	90,0	86,7	87,3
p kvinner ≠ menn			(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(T)

I 2018-materialet er det ingen signifikante forskjeller mellom kvinnene og mennenes bruk av lavstatusvariantene for noen av variablene. For variabel 10 gir signifikanstesten riktignok en *p*-verdi på 0,082, noe som kan tolkes som en tendens (T) til signifikant forskjell mellom gruppene. Her er det interessant å merke seg at kjønnsforskjellen på denne variabelen i 2018-materialet går i motsatt retning av det som er det mest vanlige mønstret å finne i sociolingvistisk forskning, der kvinnene er mer tilbøyelige til å bruke høystatusvarianter enn

menn. I mitt materiale er det altså en tendens til det motsatte for bruken av pronomenet «nå» (V10). For øvrig går forskjellene i motsatt retning av den generelle kjønnsypotesen (om at kvinner bruker høystatusformer i større grad enn menn) også for V04.1, V06, V07.1, V07.2, V08 og V09, selv om ingen av disse forskjellene er signifikante. Kun V04.2, V05 og V06 har resultater som føyer seg inn i mønsteret for den generelle kjønnsypotesen, men som sagt er heller ingen av disse forskjellene signifikante.

I 1978-materialet har både kvinnene og mennene 100 prosent skår på lavstatusvarianten av V06 og V10. Kun for V05 og V09 er retningen på kjønnsforskjellene i tråd med hypotese 3a, men ingen av disse er signifikante. Av alle kjønnsforskjellene i 1978-materialet for de ni variablene jeg undersøker i denne bolken, er det bare forskjellene mellom kvinnene og mennenes bruk av førstepersonspronomenet i trykksvak stilling (V04.1) som er signifikante ($p = 0,041$). Til slutt vil jeg likevel oppgi én av de ikke-signifikante *p-verdiene* fra signifikanstesting av kjønnsforskjellene i 1978-materialet, nemlig *p-verdien* fra testingen av kjønnsforskjellene på V05. Denne er 0,1385, som er i nærheten av det intervallet som regnes som tendens. Det er altså *i nærheten av* en tendens (til signifikant) forskjell mellom kvinner og menn for bruken av V05 (pronomenene *meg*, *deg* og *seg*).

Samlet sett vil jeg konkludere med at resultatene styrker hypotese 3.1a. Signifikanstestene viser ingen signifikante kjønnsforskjeller på variablene i 2018-materialet.

Samtidig svekker resultatene hypotese 3.1b. Tilfellene der kjønnsforskjellene i resultatene mine går i samme retning som hypotesen er i mindretall sammenlignet med tilfellene der kjønnsforskjellene i resultatene går imot hypotesen, og ingen av disse er signifikante. Av kjønnsforskjellene som går i motsatt retning av hypotesen, er derimot den ene forskjellen signifikant.

6.3.2. Hypotese 3.2a og 3.2b

Hypotese 3.2a er formulert slik: «Det vil ikke være (**signifikante**) forskjeller mellom kvinner og menn i bruken av eldre og yngre former i (materialet fra) 2018», mens hypotese 3.2b er formulert slik: «I (materialet fra) 1978 vil kvinnene ha (**signifikant**) høyere bruk av yngre former enn mennene.»

I **Tabell 81** nedenfor har jeg stilt opp den nyeste eller yngste varianten for hver av variablene som har varianter som tydelig kan deles inn i en eldre og en yngre variant eller flere eldre og én yngre variant. Dette gjelder de fonologiske variablene, V01 (KJ), V02 (SJ) og V03, i tillegg til V07.1, V07.2 og V10. I likhet med i **Tabell 80** betyr grønn bakgrunnsfarge at kjønnsforskjellene går i samme retning som den generelle kjønnsypotesen, mens rød bakgrunnsfarge betyr at kjønnsforskjellene går i motsatt retning av den generelle kjønnsypotesen.

Tabell 81: Resultater hypotese 3.2a og 3.2b – eldre/yngre former

			(KJ) V01 [ç]	(SJ) V02 [ç]	V03 /æ:/	V07.1 /²nʊ:e/	V07.2 /²nʊ:en/	V10 /nɔ:/
1978	Kvinner	N=4	10,5	14,7	22,5	39,8	37,5	0,0
	Menn	N=4	3,2	4,7	41,2	52,3	63,3	0,0
p kvinner ≠ menn			(i.s.)	(T)	(*)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)
2018	Kvinner	N=12	48,2	27,9	66,1	62,7	75,8	0,2
	Menn	N=12	57,0	46,6	65,2	74,7	77,0	12,7
p kvinner ≠ menn			(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(T)

I 2018-materialet er det ingen signifikante forskjeller mellom kvinnene og mennenes bruk av de yngre eller nyere formene. For variabel 10, adverbet *nå*, ser vi imidlertid en tendens til forskjeller mellom kvinner og menn ($p = 0,082$), en kjønnsforskjell som for øvrig går i motsatt retning av den generelle kjønnsypotesen.

I materialet fra 1978 går kjønnsforskjellene på to av variablene (V01 og V02) i samme retning som hypotese 3.2b og den generelle kjønnsypotesen, mens kjønnsforskjellene på tre av variablene (V03, V07.1 og V07.2) går i motsatt retning. Gjennomgående er differansen mellom prosentene for kvinner og menn størst for de tre variablene der kjønnsforskjellene går motsatt vei av den generelle kjønnsypotesen (differanser på mellom 12,5 og 25,8 prosentpoeng i motsetning til differanser på 7,3 og 10,0 prosentpoeng for variablene der kjønnsforskjellene følger hypotesen). For V10 er det ingen kjønnsforskjeller.²⁸

²⁸ Ettersom verken kvinnene eller mennene bruker den yngre (og høystatus-) formen av den binære variabelen V10 i det hele tatt, betyr det at de har 100 prosent skår på den eldre varianten, lavstatusvarianten /nɔ:/. Yngregruppen i 1978 har altså null variasjon på V10, noe som strengt tatt betyr at V10 slett ikke er noen variabel i det hele tatt i disse informantenes tilfeller.

Signifikanstesting viser at det kun er signifikant forskjell ($p = 0,041$) mellom kjønnene for én av variablene, nemlig realisering av lang e- eller æ-lyd foran /ʁ/. Ut fra hypotesene hadde jeg forventet at kvinnene skulle bruke æ-lyden hyppigere enn mennene, men i mitt materiale er det altså mennene som bruker denne varianten signifikant hyppigere enn kvinnene.

Signifikanstesting viser for øvrig at det er en tendens ($p = 0,0715$) til at kvinnene i 1978 i større grad enn mennene bruker den alveolo-palatale frikativten, nøytraliseringsvarianten [ɛ], som realisering av sj-lyden.

Jeg vil konkludere med at resultatene styrker hypotese 3.2a ettersom signifikanstesting ikke viser noen signifikante forskjeller, og kun en tendens for én av variablene.

Jeg vil konkludere med at resultatene derimot svekker hypotese 3.2b mer enn de styrker den. Dette fordi flertallet av variantene har resultater som går i motsatt retning av hypotesen, og resultatene for den ene av disse variablene dessuten viser signifikante kjønnsforskjeller, samt at differansen mellom kvinnene og mennenes gjennomsnittlige bruk av de yngre formene gjennomgående er større for variablene der kjønnsforskjellene går i motsatt retning av hypotesen enn for variablene der kjønnsforskjellene går i samme retning som hypotesen.

6.3.3. Oppsummering av hypotese 3 om språk og kjønn

Av de fire delhypotesene under hypotese 3 er det kun delhypotesene som går ut på at det ikke vil være kjønnsforskjeller (hypotese 3.1a og 3.2a), som styrkes av resultatene mine. Begge delhypotesene som innebærer en forventning om at det vil være kjønnsforskjeller (hypotese 3.1b og 3.2b), svekkes av resultatene. Av dette kan jeg ikke annet enn å konkludere med at resultatene mine ikke påviser noen kjønnsforskjeller i talemålet på Laksevåg, verken i 1978 eller i 2018.

Kan det tenkes at jeg ikke finner kjønnsforskjeller i materialet fordi jeg nå studere alle kvinnene og alle mennene i 2018 under ett, men at det likevel finnes kjønnsforskjeller når jeg kombinerer resultatene med gruppetilhørighet, slik Røyneland (2005, referert i Mæhlum 2008, 120) fant? På grunn av svært ujevn størrelse på sosialgruppene mine, og særlig få informanter i sosialgruppe 1, har jeg ikke kombinert de sosiale variablene kjønn og sosialgruppe. Jeg har imidlertid kombinert kjønn og livsfaser og signifikant testet forskjellene mellom eldre kvinner

og eldre menn, midtgruppekvinner og midgruppemenn samt yngre kvinner og yngre menn. En gjennomgang av resultatene fra disse testene (se [Tabell 16](#), [Tabell 21](#), [Tabell 26](#), [Tabell 51](#), [Tabell 56](#) og [Tabell 71](#)) viser at det verken er signifikante forskjeller eller tendenser til forskjeller mellom kjønnene innad i livsfasene for noen av variablene. Ikke engang på V10, der jeg fant tendens til forskjell mellom kvinnene og mennene sett under ett i, finner jeg noen tendenser til forskjeller mellom kjønnene innad i livsfasene.

6.4. Drøfting av hypotese 4 om språk og sosialgruppe

Hypotese 4 er formulert slik: «Det er ikke forskjell mellom 1978 og 2018 i at sosialgruppe 3 har størst andel lavstatusformer.»

Ved formuleringen av hypotesen måtte jeg passe på å ikke formulere den som en tautologi eller ringslutning av typen «informantene i sosialgruppe 3 vil ha størst andel lavstatusformer». Det er lett å gå i denne fellen når størrelsene sosialgrupper og høystatusformer ikke er helt uavhengige av hverandre. Når språket deles inn i en høystatus- og en lavstatusvarietet impliseres det jo samtidig at høystatusvarietetet hører til den høyere sosiale klassen mens lavstatusvarietetet hører til den lavere sosiale klassen. En slik utforming av hypotesen ville gitt en sirkulær hypotese, og da har hypotesen strengt tatt ikke noe innhold.

Likevel har det vært nyttig å stille opp en hypotese om sosialgruppene for også å kunne få frem resultater der høystatus/lavstatus-aksen i språket settes i sammenheng med de den ikke-språklige variabelen sosialgruppe eller sosial klasse. Det er nyttig for beskrivelsen sin del, både av talemålssituasjonen på Laksevåg og av talemålssituasjonen i Bergen som helhet, når vi nå har mulighet til å sammenligne resultatene fra enda en bydel med de bydelene som ble undersøkt i *Dialektendringsprosesser* for noen år siden.

Tabellen nedenfor er bygget opp på samme måte som tabellene under drøftingen av hypotese 3. Ettersom det bare er én informant i sosialgruppe 1 i 1978-materialet og bare to informanter i sosialgruppe 2 i det samme materialet, kommer jeg til å behandle disse to sosialgruppene under ett for 1978, slik at den høyeste sosialgruppen faktisk blir en gruppe og

ikke bare ett individ.

Hypotesen går ut på at det ikke er forskjeller mellom opptaksårene i det at sosialgruppe 3 har høyest bruk av lavstatusvariantene. Til grunn for hypotesen ligger det allerede til grunn en forutsetning om at sosialgruppe 3 har høyest bruk av lavstatusvariantene fordi inndelingen i to varieteter i språket nettopp er definert ut fra hvilke sosiale grupper som bruker de ulike variantene i språket. Først vil jeg se på om denne forutsetningen er innfridd.

Tabell 82: Resultater hypotese 4 – lavstatus-/høystatusformer

	Sos.gr.	N	(tsv.)		V05	V06	V07.1	V07.2	V08	V09	V10
			V04.1	V04.2							
			/eg/	/e:g/	m/d/se:g	<ikkje>	/ ² nøke/	/ ² nøken/	k-fr.lyd	/dɔ:/	/nʊ:/
1978	1	N=1	33,3	100,0	33,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	2	N=2	23,7	65,5	46,4	100,0	37,5	25,0	100,0	100,0	100,0
	1+2	N=3	26,9	77,0	42,1	100,0	58,3	50,0	100,0	100,0	100,0
	3	N=5	24,1	50,6	45,2	100,0	51,3	49,3	99,0	98,8	100,0
p 3 ≠ 1+2			(i.s.)	(T)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)
2018	1	N=3	34,1	69,0	85,4	98,8	9,8	2,1	100,0	97,5	95,2
	2	N=8	30,0	57,1	69,2	98,8	15,1	15,7	85,0	80,3	82,7
	3	N=13	38,6	68,2	78,1	98,9	46,2	33,4	98,0	94,6	99,8
p 3 ≠ 2			(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(T)	(i.s.)	(*)	(i.s.)	(T)
p 3 ≠ 1			(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)

I resultatene for 1978 ser vi at av de syv variablene der det er forskjeller mellom sosialgruppene i materialet, er denne forutsetningen innfridd kun for V05.

Signifikanstesting viser en tendens til forskjeller mellom de to (sic!) sosialgruppenes bruk av lavstatusformen /e:g/ i trykksterk stilling ($p = 0,0625$).

I resultatene for 2018 er dette oppfylt for alle de ni variablene. Fire av variablene (V06, V07.1, V07.2 og V10) har et variasjonsmønster der bruken av lavstatusformer hele veien minker med sosialgruppene, altså at sosialgruppe 3 har større andel lavstatusformer enn sosialgruppe 2, som igjen har større andel lavstatusformer enn sosialgruppe 1. For de fem øvrige variablene (V04.1, V04.2, V05, V08 og V09) gjelder dette bare i overgangen mellom sosialgruppe 2 og 3. Signifikanstesting viser at det stort sett ikke er signifikante forskjeller, men i 2018 er det en tendens til forskjell mellom sosialgruppe 2 og 3 i realiseringen av V07.1 ($p = 0,100$), en signifikant forskjell mellom sosialgruppe 2 og sosialgruppe 3 for realiseringen

av V08 ($p = 0,038$) og en tendens til forskjell mellom de samme to gruppenes bruk av lavstatusformer i V10 ($p = 0,059$). I tillegg merker jeg meg at det er *i nærheten* av en tendens til forskjell mellom sosialgruppe 1 og 2 sin bruk av lavstatusvariantene av spørreordene (V08, $p = 0,130$).

Hypotesen går ut på at det ikke er forskjell mellom opptaksårene i det at sosialgruppe 3 har størst andel lavstatusformer. Når det gjennomgående ikke stemmer at sosialgruppe 3 har størst andel lavstatusformer i 1978, svekker dette hypotesen om at mønsteret er det samme på de to opptaksårene.

At resultatene i 2018 derimot føyer seg ganske fint inn i det forventede mønsteret om at sosialgruppe 3 gjennomgående skal ha høyest bruk av lavstatusvariantene og dermed også lavest bruk av høystatusvariantene, gir støtte til at det fortsatt er fruktbart å operere med et skille mellom et høyere og et lavere talemål.

Jeg har ikke hatt noen hypotese om sosialgrupper og bruken av yngre former. Det er et gjennomgående funn i flere sosiolingvistiske granskinger at personer i middelklassen er de mest kreative når det kommer til det å ta i bruk nye former, særlig gjelder dette kvinner i middelklassen, jf. den generelle kjønnshypotesen jeg har nevnt tidligere. Dersom jeg hadde hatt en ekstra hypotese om at sosialgruppe 2 vil ha større andel nye former enn de øvrige sosialgruppene, ville jeg kunne stilt opp en tilsvarende tabell over de yngste variantene på de variablene der aksene eldre-yngre er relevant. Jeg har likevel laget en slik tabell, **Tabell 83** nedenfor. Mønsteret i den tabellen er at sosialgruppe 1 i 2018 gjennomgående (med unntak av for V10) har høyest andel nye eller yngre former, mens sosialgruppe 3 i 2018 gjennomgående har lavest andel yngre former. I 1978 er mønsteret helt i tråd med hypotesen for alle variablene der den nye formen er i bruk.

Tabell 83: Yngre former i V01 (KJ), V02 (SJ), V03, V07.1, V07.2 og V.10 – språk og sosialgrupper

Sos.gr.		V01 [ç]	V02 [ç]	V03 /æ:/	V07.1 /²nʊ:e/	V07.2 /²nʊ:en/	V.10 /nɔ:/
1978	1 N=1	0,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0
	2 N=2	9,3	15,3	36,4	62,5	75,0	0,0
	1+2 N=3	6,2	10,2	31,0	41,7	50,0	0,0
	3 N=5	7,2	9,4	32,4	48,7	50,7	0,0

<i>p</i> 1+2 ≠ 3		(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)
2018	1 N=3	61,0	43,8	88,9	90,2	97,9	4,8
	2 N=8	54,1	43,1	75,6	84,9	84,3	17,3
	3 N=13	49,7	32,2	54,2	53,8	66,6	0,2
<i>p</i> 3 ≠ 2		(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(T)	(i.s.)	(T)
<i>p</i> 3 ≠ 1		(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)	(i.s.)

6.5. Drøfting av hypotese 5 om sammenfallsprosessen mellom kj- og sj-fonemet

En velkjent pågående språkendring i flere norske bymål er at kj- og sj-fonemet er i ferd med å falle sammen til ett fonem, altså at ord ikke lengre kan skilles fra hverandre med de to lydene. Før jeg går nærmere inn på hva dette sammenfallet innebærer, vil jeg først skrive litt om opphavet til de to lydene.

Opphavet til kj-lyden

Den tradisjonelle kj-lyden har i norsk oppstått ved at den velare plosiven [k] og den alveolare plosiven [t] i visse omgivelser er blitt palataliserte til frikativten [ç].²⁹ Dette gjelder forbindelsene [k] pluss fremre vokal [i, y, e, ø, æ], konsonantgruppen 'kj' pluss vokal og, i mange ord og dialekter, konsonantgruppen 'tj' (Hægstad og Torp 1909, Thorson 1949, Skard 1976 og Dalbakken 1996 referert i Hannaas 1999, 9–11).

Kj-lyden opptrer i norsk både i fremlyd og innlyd, men svært sjeldent i utlyd. I bergensk forekommer den mest i fremlyd, men også i innlyd, blant annet i det frekvente nektelsesadverbet /içe/ (Papazian 1994, 56).

Allerede i 1912 skrev Larsen og Stoltz (1912, 39) følgende om lyden:

²⁹ Palataliseringen til frikativten [ç] er bare et foreløpig slutt punkt i en språkendringsprosess som har bestått av flere stadier med ulike realiseringer av lyden, men jeg kommer ikke til å gå nærmere inn på disse her.

Kj og **k** foran palatalvokaler representeres almindelig, likesom i de fleste av vore bymål, av [ç], en blot spirant; men vi har også truffet enkelte som uttaler en palatal lukkelyd ([c]) foran spiranten, altså [cç], [...].³⁰

Larsen og Stoltz dokumenterer altså at kj-lyden i Bergen bymål tidlig på 1900-tallet ble realisert som den ustemte palatale frikativten [ç], selv om de også fant at realisering med affrikaten [cç] kunne forekomme hos enkelte.

Opphavet til sj-lyden

I norsk varierer det veldig fra dialekt til dialekt hvilke lyder og lydforbindelser som resulterer i en sj-lyd. Eric Papazian (1994, 11–12) hevder at lyden har syv forskjellige opphav i gamle ord i norsk, der fellesnevneren er at de fleste av opphavene er eller inneholder en [s]. I tillegg til dette forekommer sj-lyden i en rekke importord, særlig fra tysk, engelsk og fransk, både i før- og ettervokalisk posisjon. Bare ett av de syv opphavene Papazian lister opp, er gjeldende i bergensk, nemlig at konsonantgruppene 'sj' og 'skj' før- og ettervokalisk, samt 'sk' før en opprinnelig fremre vokal, uttales med sj-lyd. Dette gir sj-lyd i ord som «sjø», «skjul», «ski», «hesje» og «treskje».

Larsen og Stoltz (1912, 40) skrev følgende om sj-lyden i bergensk:

Oldn. **sj** og **skj** uttales ens; de er ikke som i østnorsk en helt igjennem væsentlig ensartet lyd [...]; dog er der indtrådt nogen assimilation, så at der ikke uttales først ren *s* og så ren *j*; begyndelseslyden er egentlig *s*, men synes for tiden at nærme sig mere og mere til østlandsk; [...].

Larsen og Stoltz hevdet altså at mens sj-lyden i østnorsk kun besto av ett segment, [ʃ], hadde bergensk opprinnelig to segmenter, der førstesegmentet var [s]. Imidlertid så de tendenser til at førstesegmentet var i ferd med å assimileres til [ʃ].

Den videre utviklingen av lyden har gått i retning av bortfall av sistesegmentet, altså at [ʃʃ] blir til [ʃ]. Dette er blant annet dokumentert i TUB, der man opererte med følgende varianter av sj-lyden (Johannessen 1983, 6):

³⁰ Larsen og Stoltz brukte lydskriftalfabetet *Norvegia* i *Bergens bymaal* (1912), men ettersom flere av tegnene som brukes i *Norvegia*, ikke finnes i Unicode, har jeg av praktiske grunner erstattet lydskrifttegnene i sitatet med de tilsvarende IPA-tegnene, jf. oversikten i Sandøy 1996, 246–247.

1. ‘sj’ – alveolar + palatal frikativ, uttalt med stemt eller ustemt andre-element ([sj] eller [sç]).
2. ‘ʃj’ – palato-alveolar + palatal frikativ, uttalt med stemt eller ustemt andre-element ([ʃj] eller [ʃç]).
3. ‘ʃ’ – palato-alveolar frikativ åleine ([ʃ]).

TUB-studien viste at det på slutten av 1970-tallet var klare aldersforskjeller mellom de unge og de eldre informantene i realiseringen av sj-lyden, når en ser hele Bergen under ett. Mens ‘ʃ’ dominerte blant de unge, brukte de eldre mest ‘ʃj’. Varianten ‘sj’, som Larsen og Stoltz (1912, 40) omtalte som «det ægttere vestlandske», var på sin side i ferd med å forsvinne helt hos de yngste (Johannessen 1983, 9–10).

Sammenfallet i bergensdialekten

Sammenfallet er både et ungdoms- og byfenomen ved at det først oppstår i ungdomsgruppene, og siden sprer seg gjennom «hopp» fra by til by gjennom såkalt *sentrumshopping*.

Sammenblandingen av disse to fonemene fikk mye oppmerksomhet på 1980-tallet og skapte stort engasjement i leserbrevspalter, radioprogrammer, i klasserom og rundt middagsbord.

Både lærere og foreldre forsøkte å korrigere ungdommene. Selv om all denne oppmerksomheten rundt sammenblandingen av lydene sikkert hadde betydning for noen enkeltindivider, hadde den liten innvirkning på dialekten til kollektivet (Sandøy i Sandøy og Nesse 2016, 39).

Som utgangspunkt ble *sj* i bergensdialekten uttalt som to segmenter, enten [sç] eller [ʃç], mens *kj* ble uttalt med den ustemte palatale frikativ [ç]. I det neste stadiet ble [ʃç] assimilert til [ʃ]. Denne nye lyden hadde skjev sosial fordeling. Ungdommene fra den laveste sosialgruppen, særlig i Fyllingsdalen bydel, reagerte mot den nye lyden. I stedet tok de bort førstesegmentet i [sç]/[ʃç], slik at bare den palatale frikativ [ç] sto igjen. Dermed falt produktet sammen med [ç] av *kj*, slik at både *skjønn* og *kjønn* ble uttalt [çæn]. I andre sosiale grupper skjedde en motsatt tendens, der [ʃ] tok over for [ç], slik at både *skjønn* og *kjønn* ble uttalt [ʃæn]. De to sammenfallsproduktene (høystatusproduktet [ʃ] og lavstatusproduktet [ç]) spredte seg raskt i ungdomsgruppene i alle sosiale lag og i alle bydeler. De ble et gruppekjennetegn for ungdomsgruppen. Etter hvert regulerte sammenfallsproduktene seg fonetisk i retning av en kompromisslyd mellom de to variantene, den alveolo-palatale frikativ [ɶ]. Dette ble sosialt mer nøytralt. Sammenfallprosessen i bergensdialekten skjer svært raskt, med en økning fra 2,5

prosent sammenfall i 1978 til 94,2 prosent i 1995 (ibid., 38–39).³¹

Sandøy hevder at sj- og kj-sammenfallet i bergensk er et eksempel på at ekstern- og internspråklige faktorer mer eller mindre virker samtidig. På den ene siden har visse sosiale mekanismer, der ulike lyder tillegges verdier som opposisjon og lojalitet, spilt inn på gruppenivå. På den andre siden har også fonetiske mekanismer spilt inn (ibid., 38–39). For eksempel ligger artikulasjonen av de to lydene [ç] og [ʃ] svært nær hverandre i munnhulen, noe som legger godt til rette for at et sammenfall kan skje.

Drøfting av sammenfallsprosessen på Laksevåg

I det videre vil jeg drøfte sammenfallsprosessen på Laksevåg ut fra resultatene på kj- og sj-variabelen. Her tar jeg i bruk begrepene *sammenfallsvarianter*, *ombyting* og *nøytralisering*.

Sammenfallsvariantene

En forutsetning for å kunne snakke om et sammenfall mellom de to fonemene, er at de samme variantene er allofoner av begge fonemene, altså at de opptrer både som kj- og sj-lyd. For disse to fonemene bergensk gjelder dette de tre variantene [ç], [œ] og [ʃ], som jeg omtaler som sammenfallsvariantene.

Jeg vil straks introdusere begrepet *ombyting*, men dette forutsetter at jeg først klassifiserer sammenfallsvariantene [ç], [œ] og [ʃ] som opprinnelige varianter av *enten* kj- eller sj-fonemet. Med «opprinnelig» sikter jeg her til hva som var vanlig *før* sammenfallsprosessen startet, noe som vanligvis tidfestes til 1970-tallet (Johannessen 1983, 14).

På bakgrunn av redegjørelsen for opphavet til kj- og sj-lyden over er det rimelig trygt å klassifisere [ç] som en opprinnelig kj-lyd og [ʃ] som en opprinnelig sj-lyd.

Den ustemte, alveolo-palatale frikativten, [œ], er mer problematisk å klassifisere som enten det

³¹ Etter å ha lest ulike studier som har tatt for seg kj-/sj-sammenfallet i bergensk, ser jeg at disse har hatt ulike måter å måle graden av sammenfall på, noe som gjør at tallene fra forskjellige studier ikke er fullt ut sammenlignbare. Tallet fra TUB er andel ombyttinger.

ene eller det andre. For det første er den langt mindre omtalt i litteraturen om sammenfallsprosessen. I forskningsartiklene fra TUB ble den for eksempel ikke brukt i det hele tatt. Ettersom jeg finner den brukt både som kj- og sj-lyd i TUB-materialet jeg har undersøkt, kan det slås fast at varianten [ɛ] var i bruk også på 1970-tallet, men at forskerne som arbeidet med TUB ikke var oppmerksomme på den, og at forekomstene av lyden dermed ble oppfattet som andre varianter. Som tidligere nevnt, omtaler Sandøy (i Sandøy og Nesse 2016, 38–39) varianten [ɛ] som en kompromissvariant mellom sammenfallsproduktene [ç] og [ʃ]. Siden jeg ikke har holdepunkter for å kunne klassifisere [ɛ] som en opprinnelig klar kj- eller sj-lyd, velger jeg å behandle den som en nøytral mellomvariant.

I TUB ble ombyting eller ombytte definert som at sj- og kj-lyden «blir brukte feil, dvs. bytte om» (Johannessen 1983, 12). I ordet «feil» la man at bruken ikke samsvarte med tradisjonelt norsk talemål.

Resultatene fra TUB avdekket store aldersforskjeller når det gjaldt ombyting i Bergen. Mens de eldre (kun fra Bergen sentrum) ikke hadde ombyting i det hele tatt, hadde vel halvparten av ungdomsinformantene ombyting i større eller mindre grad (ibid., 14). Det var imidlertid ingen informanter med fullstendig ombyting: «[O]mbytte former lever ved sida av korrekte former, ofte i same ord og fonetiske omgjevnader.» (ibid., 23). Siden det kun var ungdomsinformantene som byttet om de to frikativene, tolket en dette som at fenomenet den gang var relativt nytt. Imidlertid kunne en ikke fastslå nøyaktig hvor nytt det var, ettersom TUB-studien ikke hadde informanter i aldersgruppen 16–70 år. Andre observasjoner tydet likevel på at fenomenet var helt nytt på slutten av 1970-tallet: «Blant anna hevdar forskarar ved Nordisk institutt (innfødde bergensarar) at dei ikkje har observert fenomenet før i dei siste åra.» (ibid., 14)

I sosialgruppe 1 og 2 var det mest vanlig med ombyting av typen der en brukte sj-lyd for kj-lyd (omtalt som «skjendis»), mens det i sosialgruppe 3 var mest vanlig med den motsatte typen ombyting, nemlig at en brukte kj-lyd for sj-lyd (omtalt som «chipsreiar»). En fant en sterk tendens til sosiale forskjeller når det gjaldt ombyting totalt sett, der sosialgruppe 2³²

³² Sosialgruppeinndelingen i TUB var en litt annen enn den jeg har brukt til inndeling av informantene i denne masteroppgaven.

skilte seg ut som den gruppen med størst grad av ombyting (ibid., 21).

Jentene sto for størstedelen av beleggene på ombyting, og disse hadde særlig ombyting av typen sj-lyd for kj-lyd. For denne typen ombyting, samt for ombyting totalt sett, var kjønnsforskjellene signifikante (ibid., 20).

Begrepene «ombyting» og «nøytralisering»

Jeg velger å forholde meg til ombyting på samme måte måten som i TUB. Ovenfor definerte jeg [ʃ] som en opphavlig sj-lyd og [ç] som en opphavlig kj-lyd. Dermed definerer jeg *ombyting* som at personene bruker [ʃ] for det tradisjonelle kj-fonemet (variabel 01) og [ç] for det tradisjonelle sj-fonemet (variabel 02). Videre kaller jeg bruk av [ç] for *nøytralisering*, både når den er brukt som kj-lyd og som sj-lyd.

Slik jeg ser det er både nøytralisering og ombyting uttrykk for sammenfallsprosessen mellom kj- og sj-fonemet i bergensdialekten. I tabellene hvor jeg presenterer resultatene fra undersøkelsen av sammenfallsprosessen bruker jeg for enkelhets skyld det noe upresise paraplybegrepet «sammenfall» både om nøytralisering og ombyting.

Jeg har undersøkt sammenfallsprosessen både på kj- og sj-variabelen (V01 og V02) separat, samt for begge variablene sammenlagt. Samtlige tabeller med resultatene brutt ned på de ulike sosiale variablene ligger i vedlegg 15, 16 og 17. Det er ulike tendenser for sammenfall for de to variablene, og derfor vil jeg i hovedsak konsentrere meg om sammenfallsprosessen på de to variablene separat. I disse tabellene (vedlegg 15 og 16) presenterer jeg signifikanstesting av «ikke sammenfall» og «sammenfall» mot hverandre. Resultatene fra signifikanstesting av «sammenfall» brutt ned på nøytralisering og ombyting er gjengitt i de ordinære resultattabellene for V01 (nøytralisering = [ç] og ombyting = [ʃ]) og V02 (nøytralisering = [ç] og ombyting = [ç]).

Sammenfallsprosessen på kj-variabelen (V01) på Laksevåg

Tabell 84 nedenfor viser at mens de unge i 1978 kun hadde 8,9 prosent sammenfall (summen av gjennomsnittlig prosentandel nøytralisering og ombyting) på kj-variabelen, er

sammenfallet hos de unge i 2018 oppe i hele 98,9 prosent. Samtidig har de eldre i 2018 kun 4,4 prosent sammenfall, og dette er kun nøytralisering. Det er signifikante forskjeller mellom eldre- og midtgruppen og mellom eldre- og yngregruppen i 2018. Det er også signifikante forskjeller mellom de unge 1978-informantene og midtgruppen, både for kvinner og menn hver for seg og hele gruppene under ett, samt mellom de unge informantene på de to ulike opptakstidspunktene.

At det er signifikante forskjeller mellom de ungdommene i 1978 og de middelaldrende i 2018, skulle i sosiolingvistisk terminologi kanskje kunne tyde på livsfaseendring, altså at folk endrer språket gjennom livet i tråd med hvilken fase av livet de er i. I dette tilfellet er nok dette imidlertid ikke forklaringen på forskjellene.

Det er nok mer sannsynlig at informantene i midtgruppen heller har fulgt med den generelle språkendringen i samfunnet med tiden, altså at de har hengt seg på den generelle utviklingen snarere enn at endringen skjer som følge av at de er gått over i en annen livsfase. Det må nesten være tilfellet her ettersom sammenfallsprosessen opprinnelig ble regnet som et ungdomsfenomen, både blant språkforskere og generelt i befolkningen. Da gir det ikke mening at den dramatiske forskjellen i sammenfall mellom yngregruppen i 1978 (8,9 prosent) og midtgruppen i 2018 (92,8 prosent) – som jo er representanter for den samme populasjonen³³ – skal skyldes at folk på Laksevåg har lagt om språket etter hvert som de har blitt voksne fordi de oppfatter sammenfallet som et fenomen hos voksne mennesker. Dette tilfellet er et godt eksempel på at ikke all slik språkendring som kan spores når en sammenligner språket til yngre informanter på et gitt tidspunkt med språket til middelaldrende informanter på et annet tidspunkt om lag en generasjon senere, kan kalles livsfaseendring.

Tabell 84: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk, livsfaser og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombytting</i>	
Yngre						
1978	Kvinner	N=4	85,3	10,5	4,2	100,0 (115)
	Menn	N=4	96,8	3,2	0,0	100,0 (123)

³³ De unge informantene i 1978 er middelaldrende i 2018. Selv om det er andre individer som inngår som middelaldrende informanter i 2018, har jeg gjennom metoden med tilfeldig trekking av informanter fått et informantutvalg som ideelt sett skal være representativt for populasjonen.

	K+M	N=8	91,0	6,8	2,1	99,9 (238)
2018	Kvinner	N=4	0,8	79,2	20,1	100,1 (138)
	Menn	N=4	1,4	85,6	13,0	100,0 (139)
	K+M	N=8	1,1	82,4	16,5	100,0 (277)
Midt						
2018	Kvinner	N=4	2,9	58,8	38,3	100,0 (139)
	Menn	N=4	11,6	83,3	5,1	100,0 (137)
	K+M	N=8	7,2	71,0	21,7	99,9 (276)
Eldre						
2018	Kvinner	N=4	93,4	6,6	0,0	100,0 (139)
	Menn	N=4	97,9	2,1	0,0	100,0 (135)
	K+M	N=8	95,6	4,4	0,0	100,0 (274)

p ikke sammenfall og **p sammenfall**: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (***) , YM1978 ≠ MM (***) , E ≠ M (***) , E ≠ Y2018 (***) , E ≠ Y1978 (i.s.) , M ≠ Y2018 (i.s.) , M ≠ Y1978 (***) , Y2018 ≠ Y1978 (***)

Sammenfallsprosessen på sj-variabelen (V02) på Laksevåg

Tabell 85 nedenfor viser at mens de unge i 1978 hadde 25,5 prosent sammenfall på sj-variabelen, er de unge i 2018 oppe i 58,3 prosent sammenfall. Her er det verdt å merke seg at mesteparten av sammenfallet på sj-variabelen i 1978 var ombytting, mens sammenfallet hos de unge i 2018 kun består av nøytralisering for denne variabelen. Midtgruppen har samlet sett nesten like stor grad av sammenfall som yngreggruppen i 2018, mens det er eldregruppen som skiller seg ut med bare 1,8 prosent sammenfall.

Tabell 85: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk, livsfaser og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				Nøytralisering	Ombytting	
Yngre						
1978	Kvinner	N=4	64,5	14,7	20,8	100,0 (37)
	Menn	N=4	84,5	4,7	10,7	99,9 (67)
	K+M	N=8	74,5	9,7	15,8	100,0 (104)
2018	Kvinner	N=4	52,6	47,4	0,0	100,0 (130)
	Menn	N=4	30,7	69,3	0,0	100,0 (140)
	K+M	N=8	41,7	58,3	0,0	100,0 (270)
Midt						
2018	Kvinner	N=4	62,1	36,4	1,4	99,9 (140)
	Menn	N=4	28,8	67,0	4,2	100,0 (141)
	K+M	N=8	45,5	51,7	2,8	100,0 (281)
Eldre						
2018	Kvinner	N=4	100,0	0,0	0,0	100,0 (131)
	Menn	N=4	96,4	3,6	0,0	100,0 (132)

K+M	N=8	98,2	1,8	0,0	100,0 (263)
-----	-----	------	-----	-----	-------------

p ikke sammenfall og p sammenfall: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (T), E ≠ M (**), E ≠ Y2018 (***), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (T)

Forslag til videre forskning:

- se på kjønn, livsfaser og sosialgrupper: Er det noen som peker seg ut med mer eller mindre sammenfall enn resten?
- hva er hovedtendensen på KJ og SJ? Er det den samme på begge variabler?
- hvordan kan sammenfallet forklares?
- høystatusfenomen? (ombytting på KJ)
- lavstatusfenomen? (ombytting på SJ)
- hva med nøytralisering? (yngre form?)

6.6. Informantenes oppfatninger om egen dialekt og om det å bo på Laksevåg

Som det fremgår av samtaleguiden i vedlegg 6, stilte jeg informantene flere spørsmål knyttet til lokalmiljøet på Laksevåg underveis i intervjuene. I slutten av hvert intervju hadde jeg også lagt inn en folkelingvistisk bolk der jeg stilte informantene spørsmål om dialekten. I dette underkapittelet vil jeg oppsummere hovedtrekkene fra disse delene av samtalene gruppert på informantene i henholdsvis yngre-, midt- og eldregruppen.

De unge informantene

Felles for alle de unge informantene er at de går på ungdomsskolen og at de stort sett har de fleste vennene sine i nærmiljøet på Laksevåg. De har i langt mindre grad enn de voksne informantene venner og nettverk utenfor Laksevåg. Til tross for at ungdommene bor i forskjellige deler av Laksevåg, virker den store sankthansfeiringen på indre Laksevåg å være noe som samler de fleste av dem hvert år. Ingen av ungdommene bruker noen spesiell betegnelse på personer som kommer fra Laksevåg – de omtaler seg selv som bergensere. Kun tre av de åtte ungdommene har hørt ordet «laksevågstril», men ingen av dem bruker ordet selv. De forbinder det med noe man brukte før i tiden om personer som kom fra Laksevåg, uten at de ellers har noen formening om hva betegnelsen innebar. På spørsmål om hvor de mener yttergrensene for Laksevåg går, er ungdommene så nær som én samstemte om den samme avgrensningen som jeg har gjort av språksamfunnet. På spørsmål om de er stolte av å

komme fra Laksevåg, er det litt delte meninger. Noen svarer tydelig ja, mens noen ikke har noen spesiell formening om det. Noen trekker frem positive ting ved Laksevåg, mens andre viser til sosiale forskjeller mellom Laksevåg og Fana, og nevner at det kan være litt «røft» noen steder på Laksevåg.

Når det gjelder synet på dialekten, er alle ungdommene bevisste på at bergensdialekten har to varieteter. Høystatusvarietetten kaller de «finbergensk», «pent bergensk», «penbergensk» og «dannet bergensk», mens ingen av bruker noe bestemt navn på lavstatusvarietetten³⁴. Alle knytter høystatusvarietetten til Fana bydel. De er åpne for at man kan snakke pent bergensk også i andre deler av Bergen, men knytter det å snakke den varietetten særlig til rikdom og hvilket strøk man bor i, mens noen også nevner at det også kan avhenge av om foreldrene og de andre man omgås snakker penbergensk. Ingen av informantene bruker noe bestemt navn på den varietetten de selv snakker. De kaller den bare bergensk, men alle er tydelige på at de ikke snakker høystatusvarietetten. Når informantene blir bedt om å nevne eksempler på de to varietetene, er det uttaleforskjellen i de personlige pronomenerne «jeg», «meg», «deg» og «seg» som nevnes, samt uttaleforskjellen i nektelsesadverbet «ikke». En nevner også presensformen av verbet «være» som eksempel på typisk penbergensk, med tydelig «er»-uttale. En av informantene sier at bergensdialekten de snakker på Laksevåg kanskje er litt «grovere», med mer skarring og litt mer utydelig eller rask tale enn i andre deler av Bergen. De unge informantene synes ellers å ha liten oversikt over hvordan bergensdialekten høres ut i andre deler av Bergen enn i Laksevåg og Fana. De har et avslappet forhold til at språket endrer seg, og nevner det flerkulturelle samfunnet, amerikansk kultur, engelsk språk og sosiale medier som påvirkningskilder til at språket endrer seg. Enkelte nevner at de ikke ser problemer med at kj- og sj-lyden faller sammen eller at mange sier «mast» som preteritumsform av verbet «miste».

De voksne informantene

De voksne informantene skiller seg fra de unge informantene ved at de i langt større grad uttrykker stolthet over å komme fra Laksevåg. Flere av dem omtaler seg selv som Laksevåg-patrioter. En av dem forteller at hun blir litt ertet av kollegene sine fordi hun og andre på

³⁴ Informantene brukte ikke begrepene «høystatus-» og «lavstatusvarietetten».

Laksevåg har en tendens til å uttrykke større stolthet og patriotisme overfor bydelen sin den gjennomsnittlige bergenser. Flere er med i Facebook-grupper for beboere på Laksevåg. Noen av informantene sier at de er opptatt av å handle mest mulig i lokale butikker, og at de forsøker å gjennomføre så mye som mulig av innkjøpene sine på Laksevåg senter. Ellers reiser mange vestover til Loddefjord og Sotra for å handle på de større kjøpesentrene Vestkanten og Sartor. Flere trekker frem Laksevågs sentrale beliggenhet og nærhet til både sentrum, fjorden og byfjellene som positivt med Laksevåg. Andre skryter av det store mangfoldet i bydelen. Det er imidlertid ikke til å stikke under stol at de fleste er bekymret for opphopningen av rustjenester og sosiale boliger på Laksevåg, og flere nevner også levekårsstatistikkene der Laksevåg over tid har kommet dårlig ut. Dette har bidratt til å gi Laksevåg et dårlig rykte, noe informantene synes er synd. Flere mener imidlertid at Laksevåg har fått et dårligere rykte enn stedet fortjener, og særlig informantene fra den ytre delen av Laksevåg kjenner seg ikke igjen i den gjengse oppfatningen av Laksevåg hos bergensere flest, ettersom rus- og levekårsutfordringene først og fremst gjelder indre Laksevåg. Informantene i midtgruppen er veldig samstemte i hvilke områder de oppfatter som tilhørende Laksevåg, mens en del av de eldste informantene virker å fremdeles ha et forhold til den gamle Laksevåg kommune. Likevel er den generelle oppfatningen av hva som er Laksevåg i overensstemmelse med min egen avgrensning av språksamfunnet. De fleste trekker en tydelig grense mot Loddefjord, som de føler lite felles tilhørighet med. På spørsmål om de bruker egne betegnelser på seg selv og andre innbyggere fra Laksevåg, virker det heller ikke som om informantene i midtgruppen er særlig bekvemme med ord som «laksevågstril» og «laksianer». Disse blir blant annet omtalt som «ut» (utdatert, på vei ut) og som «harry», og blir først og fremst knyttet til generasjonen over dem. De eldste informantene opplyser at de gjerne omtaler seg som «laksevågstril».

Under samtalen om dialekten er det gjennomgående også blant de voksne informantene at det er uttalen av pronomenerne «jeg», «meg», «deg» og «seg», samt nektelsesadverbet «ikke» som tydelig viser forskjellene mellom høystatus- og lavstatusvarietetene i bergensk. Informantene bruker ord som «pent», «fint», «penbergensk», «Fana-bergensk» og «Kalfarbergensk» om den fine varianten. Andre begynner å imitere en overdrevent «pen» bergensdialekt når de snakker om høystatusvarietetene. Ingen av de voksne informantene identifiserer seg med høystatusvarietetene, men det virker likevel ikke som om de har noe veldig bevisst forhold til hvordan de selv snakker. De fleste kaller ikke dialekten sin noe annet

enn «vanlig bergensk» eller lignende.

7. Avslutning

7.1. Videre forskning

Denne masteroppgaven gir langt fra en uttømmende beskrivelse av talemålet på Laksevåg. Det er fremdeles mange språklige variabler igjen å undersøke. Eksempler på slike språklige variabler er:

- Realiseringen av pronomenet «hun» (høystatus: /hʉn/ - lavstatus: /hon/)
- Syllabisering av /n/ og /l/ + vokalforlengelse (blant annet undersøkt av Nesse 1994)
- Realiseringen av pronomenet «dere» (høystatus: /dere/ - lavstatus: /dɔkar/)
- Bruken av «han» eller «den» som anaforisk pronomen
- Bruken av «der» eller «det» som formelt subjekt i presenteringskonstruksjoner

Det vil også være mulig å gjøre videre analyser av de språklige variablene som blir undersøkt i denne avhandlingen. Analysene av kj-/sj-lydene er nå gjort manuelt ved lytting og sammenligning av de ulike realisasjonene. Ved hjelp av digitale verktøy vil det være mulig å gjøre mer presise fonetiske analyser av disse lydene. For å bedre muliggjøre sammenligning med de andre bydelene og undersøkelsene i Dialektendringsprosesser, vil det være mulig å utføre en ny lytting og merking av variabel 01 (KJ) og 02 (SJ) av alt materialet fra hele bergensområdet. Ved at den samme personen lytter til og merker alt materialet, vil en unngå forskjeller som skyldes at ulike personer har lyttet og merket materialet.

I tillegg til videre analyser av de språklige variablene, vil det også være mulig å utføre videre analyser av den sosiale bakgrunnen til informantene. I Talebanken finnes registreringer på flere sosiale faktorer enn de som blir analyserte i denne oppgaven. Det vil være mulig å gjennomføre analyser på bakgrunn av for eksempel hvorvidt informantene har foreldre som selv er oppvokst på Laksevåg eller er innflyttere, og om utdanningsnivået, yrkesgruppen eller den sosiale gruppen til foreldrene har innvirkning på språket til informantene. Fra opplysningene om hvilken barneskole informantene har gått på vil det være mulig å gjøre analyser ut fra geografisk tilhørighet på et enda mer lokalt nivå.

Det vil også være mulig å gjennomføre andre undersøkelser i samme område, med den hensikt å utvide eller utdype resultatene fra denne undersøkelsen. Gjennom masketester, spørreskjema og intervjuer kan det utføres holdningsgranskninger, slik som blant annet har blitt gjort i Øygarden (Aasmundseth, 2010) og Fana (Doublet, 2012). Etter nye om lag 30 år vil det også kunne hentes inn nye data og gjøres nye analyser i virkelig tid, både for å kartlegge den videre utviklingen og for å validere resultatene i tilsynelatende tid fra denne undersøkelsen.

Litteraturliste

- Akselberg, Gunnstein. 2008a. «Talevariasjon i Noreg». I *Språkmøte*, redigert av Brit Mæhlum, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy, 149–166. Oslo: Cappelen Damm.
- . 2008b. «Talevariasjon, register og medvit». I *Språkmøte*, redigert av Brit Mæhlum, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy, 127–147. Oslo: Cappelen Damm.
- Akselberg, Gunnstein og Brit Mæhlum. 2008. «Sosiolingvistisk metode». I *Språkmøte*, redigert av Brit Mæhlum, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy, 73–87. Oslo: Cappelen Damm.
- Anderson, Ragnhild. 2013. «Metodisk opplegg for feltarbeid på Vestlandet». <https://folk.uib.no/hnohs/DEP/Methodisk%20opplegg,%20versjon%206.pdf>.
- Bergen byleksikon*, s.v. «Holen skole», lest 24. januar 2018, <http://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/1421487/>.
- Bergen kommune. 2006. Referat fra bystyresak nr. 037/99. I «Innstillinger fra formannskapet med bystyrevedtak 1999» i *Bergen kommuneforhandlinger 1999 IA*, 251–253, Bergen kommune, Grafisk senter.
- . 2011. «Levekår og helse i Bergen». Rapport. https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00328/Levek_r_og_helse_20_328477a.pdf
- . 2014. «Områdesatsing i Bergen kommune». Rapport. https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00214/Omr_desatsing_i_Ber_214978a.pdf.
- . 2016. «Levekår og helse i Bergen». Rapport. https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00328/Levek_r_og_helse_20_328479a.pdf.

- . 2017a. «Forskrift om skolekretsgrenser i Bergen kommune». Vedlegg til byrådssak 1073/17. http://www3.bergen.kommune.no/BKSAK_filer/bksak/0/VEDLEGG/2017136157-6723299.pdf.
- . 2017b. «Strategisk planprogram for Laksevåg». Utgave: Fagetatens forslag datert 16. oktober 2017. https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00324/Strategisk_planprog_324395a.pdf.
- . 2019. Bergen kommunes karttjeneste. <https://www.bergenskart.no/>.
- Bloomfield, Leonard. 1933. *Language*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Byantikvaren i Bergen. 2017. «Kulturminnegrunnlag Strategisk planprogram for Laksevåg». Skriftserienr. 2017–1. https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00303/Kulturminnegrunnlag_303458a.pdf.
- Bymuseet i Bergen. (Nettsiden mangler dato). «Damsgård Hovedgård». Lest 25. mai 2019. <https://www.bymuseet.no/vaare-museer/damsgaard-hovedgaard/>.
- Bøe, Per Sigmund Sævik. 2015. «Sj-lyden på Vestlandet: 100 år med endringer. En historisk-dialektologisk undersøkelse av talemålsmateriale fra ti steder på Vestlandet». *Maal og Minne* 107, (1): 37–60.
- Dalen, Arnold. 1972. «Trøndermåla». I *Trøndermål: språkarv og språkmangfold i Trøndelag og på Nordmøre*, redigert av Arnold Dalen og Ola Stemshaug, 9–41. Oslo: Samlaget.
- Doublet, Maria-Rosa. 2012. «Bare fra Bergen, eller fra Fana i Bergen? En intern språkkrig mellom bergensvarietetene». Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Eckert, Penelope og Sally McConnell-Ginet. 1992. «Communities of Practice: Where language, gender and power all live». I *Locating Power: Proceedings of the Second Berkeley Women and Language Convergence*, redigert av K. Hall, M. Bucholtz og B. Moonwomon, 89–99. Berkeley, CA: Berkeley Women and Language Group.
- Fossen, Kjell. 1991. *Laksevåg: Strandstedet, jordbruks- og fiskerlandet ved søndre led*. Bind 3 av *Laksevågs historie*. Bergen: Bergen kommune.
- Fossheim, Marie. 2010. «Språket på Midøya – en sosiolingvistisk oppfølgingsstudie av talemålet på ei øy i Romsdalen». Masteroppgave, Universitetet i Bergen.

- Gabrielsen, Finn. 1984. *Eg eller je? Ei sosiolingvistisk gransking av yngre mål i Stavanger*. Oslo: Novus forlag.
- Gumperz, John J. 1962. «Types of Linguistic Communities». *Anthropological Linguistics* 4, (1): 28–40.
- . 1968. «The Speech Community». I *International Encyclopedia of the Social Sciences*, redigert av David L. Sills og Robert K. Merton, 381–386. London: Macmillan.
- Hagen, Jon Erik. 1988. «Bergensmålets fleksjonsmorfologi». I *Talemål i Bergen 4*, redigert av Helge Sandøy, 39–137. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Hannaas, Jorunn. 1999. «En sosiolingvistisk studie av kj- og sj-realiseringsen blant ungdommer i Bergen». Hovedfagsoppgave, Universitetet i Bergen.
- Hernes, Reidunn. 2005. «Kvar i verda finst språket? Ei drøfting av sosiolingvistikken sitt studieobjekt – i spenningsfeltet mellom individ og kollektiv». *Målbryting 7*: 145–167.
- . 2006. «Talemål i endring? Ein longitudinell studie av talemålsutvikling og språkleg røyndomsoppfatning hjå ungdomar i Os». Doktoravhandling, Universitetet i Bergen.
- Hockett, Charles. 1958. *A Course in Modern Linguistics*. New York: Macmillan.
- Hudson, Richard Anthony. 1980. *Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johannessen, Stig Helge. 1983. «Om ‘skjendisar’ og ‘chipsreiarar’. Bruken av sje-lyd og kje-lyd i bergensmålet». I *Talemål i Bergen 1/83*, redigert av Helge Sandøy, 5–28. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- . 1984. «Om uttalen av trykklett e i bergensmålet». I *Talemål i Bergen 1/84*, redigert av Helge Sandøy, 5–27. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Kartverket. 2018. «Statistiske enheter grunnkretser». Datasett i den offentlige kartdatabasen *Geonorge*. [http://www.norgeskart.no/geoportal/#5/355422/6668909/1/wms/\[http://openwms.statkart.no/skwms1/wms.grunnkretser\]/+Grunnkretsnummer/+Grunnkretser/+grunnkretser_WMS](http://www.norgeskart.no/geoportal/#5/355422/6668909/1/wms/[http://openwms.statkart.no/skwms1/wms.grunnkretser]/+Grunnkretsnummer/+Grunnkretser/+grunnkretser_WMS).
- Kulbrandstad, Lars Anders og Torodd Kinn. 2016. *Språkets mønstre*, 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

- Labov, William. 1963. «The Social Motivation of a Sound Change». *WORD* 19, (3): 273–309.
- . 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- . 2006. *The Social Stratification of English in New York City*, 2. utgave. Cambridge: Cambridge University Press
- Laksevågs bueskyttere. (Nettsiden mangler dato). «Tønnebålet» Lest 25. mai 2019.
https://labue.no/t_nneb_let/.
- Larsen, Amund B. og Gerhard Stoltz. 1912. *Bergens bymaal*. Oslo: Bymålslaget.
- Larson-Hall, Jenifer. 2010. *A Guide to Doing Statistics in Second Language Research Using SPSS*. New York: Routledge.
- Le Page, Robert. 1968. «Problems of description in multilingual communities». I *Transactions of the Philological Society*, 189–212. Oxford: Blackwell.
- Le Page, Robert og Andrée Tabouret-Keller. 1985. *Acts of Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons, John. 1970. *New Horizons in Linguistics*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin.
- Løvås, Gunnar. 2013. *Statistikk for universiteter og høyskoler*, 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Milroy, Lesley og Matthew Gordon. 2003. *Sociolinguistics: Method and Interpretation*. Oxford: Blackwell.
- Myking, Johan. 1983a. ««Å ligge i ovnen og sitte på kaffikjelen» Parverb i bergensmålet: ligge/legge og sitte/sette». I *Talemål i Bergen 1/83*, redigert av Helge Sandøy, 29–42. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- . 1983b. «Adverba *då* og *no* i bergensmålet. Lingvistisk og sosiolingvistisk variasjon». I *Talemål i Bergen 2/83*, redigert av Helge Sandøy, 5–66. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- . 1983c. «Fem leksikalske variabler i bergensmålet». I *Talemål i Bergen 2/83*, redigert av Helge Sandøy, 67–121. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.

- . 1988. «Grammatiske kv-ord som sosiolingvistisk variabel». I *Talemål i Bergen 4*, redigert av Helge Sandøy, 5–38. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Mæhlum, Brit. 2008. «Språk og identitet». I *Språkmøte*, redigert av Brit Mæhlum, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy, 105–126. Oslo: Cappelen Damm.
- Mæhlum, Brit og Unn Røyneland. 2012. *Det nordiske dialektlandskapet. Innføring i studiet av dialekter*. Trondheim og Oslo: Cappelen Damm.
- Nesse, Agnete. 1994. «Kollektiv og individuell variasjon i bergensdialekten». Hovedfagsoppgave. I *Talemål i Bergen 5*, redigert av Helge Sandøy, 1–165. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Neteland, Randi og Edit Bugge. 2015. «Språkendringer de siste to hundreåra i byer og på industristeder». I *Talemål etter 1800*, redigert av Helge Sandøy, 301–333. Oslo: Novus forlag.
- Nordisk institutt, Universitetet i Bergen. 2000. «Bergen bymål». *Talemål på nettet*. <http://dialekt.uib.no/kommuner/bergen/bergen.pdf>.
- Nornes, Marianne Valeberg. 2011. «Bergensk i Bergenhus – ei sosiolingvistisk oppfølgingsgransking av talemålet i Bergenhus bydel». Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Norsk stadnamleksikon*, s.v. «Laksevåg», lest 9. januar 2018, <http://www.norskstadnamleksikon.no/>.
- Papazian 1994. «Om sje-lyden i norsk, og ombytinga av den med kje-lyden». *Norskrift: tidsskrift for nordisk språk og litteratur*, (83): 1–105.
- Posten. 2017. «Søk i postnummer og -sted». Søk utført 13. november 2017. https://adresesok.posten.no/nb/postal_codes/advanced/.
- Romaine, Suzanne. 2000. *Language in Society: An Introduction to Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Røyneland, Unn. 2008. «Språk og dialekt». I *Språkmøte*, redigert av Brit Mæhlum, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy, 15–34. Oslo: Cappelen Damm.

- Sandøy, Helge (red). 1983. «Kort orientering om prosjektet "Talemål hos ungdom i Bergen"». I *Talemål i Bergen 1/83*, redigert av Helge Sandøy, 1–4. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Sandøy, Helge. 1996. *Talemål*. Oslo: Novus forlag.
- . 2004. «Types of Society and Language Change in the Nordic Countries». I *Language Variation in Europe. Papers from ICLaVE 2*, redigert av Britt-Louise Gunnarsson et al., 43–76. Uppsala: Uppsala universitet.
- . 2008. «Språkendring». I *Språkmøte*, redigert av Brit Mæhlum, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy, 195–219. Oslo: Cappelen Damm.
- . 2009. «Standardtalemål? Ja, men ...! Ein definisjon og ei drøfting av begrepet». *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 27, (1): 27–47.
- . 2013. «Perspektiv på norsk talemålsforskning siste 100 åra». I *Talemålsforskning i Norden dei siste 100 åra. Eit symposium i Åseral i 2011 i høve 100-års-jubileet for Didrik Arup Seips hovudfagsavhandling om åsdølmålet*, redigert av Lennart Elmevik og Ernst Håkon Jahr, 79–108. Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.
- . 2018. «Samfunnstype og språkleg variasjon. Om språkendringar i Norge». I *Dansk til det 21. århundrede – sprog og samfund*, redigert av Tanya K. Christensen, Christina Fogtman, Torben Juel Jensen, Martha Sif Karrebæk, Marie Maegaard, Nicolai Pharao og Pia Quist, 273–284. København: U Press.
- Sandøy, Helge, Gunnstein Akselberg og Gjert Kristoffersen. 2007. «Dialektendringsprosessar». Prosjektskisse, Universitetet i Bergen <http://folk.uib.no/hnohs/DEP/Prosjektbeskriving,%20Dialektendringsprosessar.pdf>.
- Sandøy, Helge og Agnete Nesse. 2016. «Språkendring». I *Mønster*. Bind 1 av *Norsk språkhistorie*, redigert av Helge Sandøy, 31–99. Oslo: Novus forlag.
- Sandøy, Helge, Ragnhild Lie Anderson og Maria-Rosa Doublet. 2014. «The Bergen dialect splits in two». I *Stability and Divergence in Language Contact: Factors and Mechanisms*, redigert av Kurt Braunmüller, Steffen Höder og Karoline Köhl, 239–264. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

- Skjekkeland, Martin. 2009. *Språk og samfunn i endring. Ein studie av tilhøvet mellom lokal identitet og talemålsutvikling*. Oslo: Novus forlag.
- . 2010. *Dialektlandet*. Kristiansand: Portal forlag.
- Statistisk sentralbyrå [SSB]. 2019a. «Befolkning, etter grunnkrets, statistikkvariabel og år» Tabell 04317. Lest 24. mai 2019. <https://www.ssb.no/statbank/table/04317/>.
- . 2019b. «Befolkning, etter region, statistikkvariabel og år» Tabell 10826. Lest 24. mai 2019. <https://www.ssb.no/statbank/table/10826/>.
- Trudgill, Peter. 1986. *Dialects in contact*. Oxford: Blackwell.
- Ulland, Harald. 1983. «Bruken av *den, han* og *ho* om inanimata i talemålet i Bergen». I *Talemål i Bergen 1/83*, redigert av Helge Sandøy, 43–78. Bergen: Nordisk institutt, universitetet i Bergen.
- . 1984a. «Det bergenske ego. Om formene *eg, e* og *jei* i bergensk». I *Talemål i Bergen 1/84*, redigert av Helge Sandøy, 28–53. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- . 1984b. «Nokre personlege pronomener som sosiolingvistiske variablar i bergensk». I *Talemål i Bergen 1/84*, redigert av Helge Sandøy, 54–71. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Venås, Kjell. 1991. *Mål og miljø. Innføring i sosiolingvistikk eller språksosiologi*. Oslo: Novus forlag.

Vedlegg 1: Meldeskjema til NSD

MELDESKJEMA

Meldeskjema (versjon 1.6) for forsknings- og studentprosjekt som medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt (jf. personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter).

1. Intro		
Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?	Ja • Nei ○	En person vil være direkte identifiserbar via navn, personnummer, eller andre personentydige kjennetegn. Les mer om hva personopplysninger er.
Hvis ja, hvilke?	☒ Navn ☐ 11-sifret fødselsnummer ☒ Adresse ☐ E-post ☐ Telefonnummer ☒ Annet	NBI Selv om opplysningene skal anonymiseres i oppgave/rapport, må det krysses av dersom det skal innhentes/registreres personidentifiserende opplysninger i forbindelse med prosjektet. Les mer om hva behandling av personopplysninger innebærer.
Annet, spesifiser hvilke	Fødselsår, kjønn, utdanning, yrke, bosted og flyttinger (tidligere bosteder)	
Skal direkte personidentifiserende opplysninger kobles til datamaterialet (koblingsnøkkel)?	Ja • Nei ○	Merk at meldeplikten utløses selv om du ikke får tilgang til koblingsnøkkel , slik fremgangsmåten ofte er når man benytter en databehandler .
Samles det inn bakgrunnsopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (indirekte personidentifiserende opplysninger)?	Ja • Nei ○	En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger som alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.
Hvis ja, hvilke	Navn, fødselsår, kjønn, utdanning, yrke, bosted og flyttinger (tidligere bosteder)	NBI For at stemme skal regnes som personidentifiserende, må denne bli registrert i kombinasjon med andre opplysninger, slik at personer kan gjenkjennes.
Skal det registreres personopplysninger (direkte/indirekte/via IP-/epost adresse, etc) ved hjelp av nettbaserte spørreskjema?	Ja ○ Nei •	Les mer om nettbaserte spørreskjema .
Blir det registrert personopplysninger på digitale bilde- eller videoopptak?	Ja ○ Nei •	Bilde/videoopptak av ansikter vil regnes som personidentifiserende.
Søkes det vurdering fra REK om hvorvidt prosjektet er omfattet av helseforskningsloven?	Ja ○ Nei •	NBI Dersom REK (Regional Komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk) har vurdert prosjektet som helseforskning, er det ikke nødvendig å sende inn meldeskjema til personvernombudet (NBI Gjelder ikke prosjekter som skal benytte data fra pseudonyme helseregistre). Les mer. Dersom tilbakemelding fra REK ikke foreligger, anbefaler vi at du avventer videre utfylling til svar fra REK foreligger.
2. Prosjektittel		
Prosjektittel	En sosiolingvistisk oppfølgingsgranskning av talemålet på Laksevåg i Bergen	Oppgi prosjektets tittel. NBI Dette kan ikke være «Masteroppgave» eller liknende, navnet må beskrive prosjektets innhold.
3. Behandlingsansvarlig institusjon		
Institusjon	Universitetet i Bergen	Velg den institusjonen du er tilknyttet. Alle nivå må oppgis. Ved studentprosjekt er det studentens tilknytning som er avgjørende. Dersom institusjonen ikke finnes på listen, har den ikke avtale med NSD som personvernombud. Vennligst ta kontakt med institusjonen. Les mer om behandlingsansvarlig institusjon .
Avdeling/Fakultet	Det humanistiske fakultet	
Institutt	Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier	
4. Daglig ansvarlig (forsker, veileder, stipendiat)		

Fornavn	Helge	Før opp navnet på den som har det daglige ansvaret for prosjektet. Veileder er vanligvis daglig ansvarlig ved studentprosjekt. Les mer om daglig ansvarlig .
Etternavn	Sandøy	
Stilling	Professor emeritus	
Telefon	40483636	
Mobil		
E-post	helge.sandoy@uib.no	
Alternativ e-post	helge.sandoy@lle.uib.no	
Arbeidssted	Universitetet i Bergen	
Adresse (arb.)	Sydnesplassen 7	
Postnr./sted (arb.sted)	5007 BERGEN	
5. Student (master, bachelor)		
Studentprosjekt	Ja • Nei ○	Dersom det er flere studenter som samarbeider om et prosjekt, skal det velges en kontaktperson som føres opp her. Øvrige studenter kan føres opp under pkt 10.
Fornavn	Øystein	
Etternavn	Hassel	
Telefon	40299505	
Mobil		
E-post	oystein.hassel@gmail.com	
Alternativ e-post	oystein.hassel@student.uib.no	
Privatadresse	Gyldenprisveien 19, bolignr. 312	
Postnr./sted (privatadr.)	5056 BERGEN	
Type oppgave	☒ Masteroppgave ☐ Bacheloroppgave ☐ Semesteroppgave ☐ Annet	
6. Formålet med prosjektet		
Formål	<p>Prosjektet blir en del av «Dialektendringsprosessar» (prosjektnr. 22256, tidl. meldt inn til NSD), et prosjekt som tar for seg talemålet på utvalgte steder på Vestlandet med sikte på «å utvikle innsikt i moderne dialektendringsprosessar og forholdet mellom samfunnsendring og språkendring».</p> <p>Probl.stilling: På hvilken måte og i hvilken grad har talemålet på Laksevåg utviklet seg fra 1979 til i dag?</p> <p>Underspm.: Hvordan kan ev. språkendring forklares? Henger variasjonen mellom språkbrukerne i språksamfunnet sammen med aldersgruppe/kjønn? Opplever folk på Laksevåg det å komme fra Laksevåg som en egen identitet?</p> <p>Resultatene fra Laksevåg skal sammenlignes med Bergen sentrum (Bergenhus) basert på Marianne V. Nornes' masteroppgave (2010/11).</p>	Redegjør kort for prosjektets formål, problemstilling, forskningsspørsmål e.l.
7. Hvilke personer skal det innhentes personopplysninger om (utvalg)?		
Kryss av for utvalg	☐ Barnehagebarn ☒ Skoleelever ☐ Pasienter ☐ Brukere/klienter/kunder ☐ Ansatte ☐ Barnevernsbarn ☐ Lærere ☐ Helsepersonell ☐ Asylsøkere ☒ Andre	Les mer om forskjellige forskningstematikker og utvalg .

Beskriv utvalg/deltakere	<p>Totalt skal jeg intervju 8 yngre, 8 middelaldrende og 8 eldre tilfeldig utvalgte informanter, altså 24 til sammen. Av disse skal halvparten være av hvert kjønn, og kjønnene skal fordele seg likt på hver alderskategori. Kravene til informantutvalget er at informantene må ha vokst opp og bodd på Laksevåg siden seksårsalderen, snakke en form for vestnorsk dialekt, samt at de må bo på Laksevåg i dag. Studien min blir da en kvantitativ trendstudie hvor de tilfeldige utvalgte informantene blir regnet som representative for sine respektive årsklasser. For å oppnå størst mulig sammenlignbarhet skal jeg velge ut informanter fra den samme skolekretsen som i Talemål hos ungdom i Bergen (1978).</p> <p>Siden man på 1970-tallet ikke hadde like strenge krav til personvern som i dag, har Målføresamlinga ved UiB fremdeles navnene til ungdomsinformantene TUB. Dersom jeg oppnår kontakt med de samme personene og får noen av dem til å stille til nye intervjuer i dag, samt at de fremdeles tilfredsstillt kravene til å delta som representanter for språksamfunnet Laksevåg, vil jeg også kunne gjøre en såkalt panelstudie i tillegg til den allerede nevnte trendstudien. Dette vil være en kvalitativ undersøkelse der jeg undersøker hvorvidt de enkelte informantene har endret talemålet sitt fra 1978 til i dag. Slik vil jeg kunne undersøke om mine enkeltinformanter har endret språket sitt i takt med de generelle endringene på Laksevåg.</p>	Med utvalg menes dem som deltar i undersøkelsen eller dem det innhentes opplysninger om.
Rekruttering/trekking	<p>Kontakter Hølen skole for å komme i kontakt med ungdomsinformantene. Disse er under 18 år, og jeg vil derfor innhente skriftlig samtykke fra foresatte.</p> <p>De voksne informantene trekkes gjennom telefonkatalogen på internett ved at jeg søker opp aktuelle postnumre og trekker f.eks. hver 40. person på listen.</p> <p>Jeg styrer utvalget slik at informantene fordeler seg likt på kjønn og aldersgrupper: jeg skal intervju 8 yngre, 8 middelaldrende og 8 eldre informanter.</p>	Beskriv hvordan utvalget trekkes eller rekrutteres og oppgi hvem som foretar den. Et utvalg kan rekrutteres gjennom f.eks. en bedrift, skole, idrettsmiljø eller eget nettverk, eller trekkes fra registre som f.eks. Folkeregisteret, SSB-registre, pasientregistre.
Førstegangskontakt	Undertegnede (Øystein Hassel) tar kontakt med utvalget. Ungdomsinformantene blir rekruttert gjennom kontakt med Hølen skole og elevene vil få utlevert samtykkeskjema med informasjon om prosjektet som de må få foresatte til å signere på for å kunne delta. De voksne informantene vil jeg ta kontakt med pr. telefon, samt sende informasjonsskriv.	Beskriv hvordan førstegangskontakten opprettes og oppgi hvem som foretar den. Les mer om førstegangskontakt og forskjellige utvalg på våre temasider .
Alder på utvalget	☒ Barn (0-15 år) ☐ Ungdom (16-17 år) ☒ Voksne (over 18 år)	Les om forskning som involverer barn på våre nettsider.
Omtrentlig antall personer som inngår i utvalget	24	
Samles det inn sensitive personopplysninger?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om sensitive opplysninger .
Hvis ja, hvilke?	☐ Rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning ☐ At en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling ☐ Helseforhold ☐ Seksuelle forhold ☐ Medlemskap i fagforeninger	
Inkluderes det myndige personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse?	Ja ☐ Nei ☒	Les mer om pasienter, brukere og personer med redusert eller manglende samtykkekompetanse .
Samles det inn personopplysninger om personer som selv ikke deltar (tredjepersoner)?	Ja ☒ Nei ☐	Med opplysninger om tredjeperson menes opplysninger som kan identifisere personer (direkte eller indirekte) som ikke inngår i utvalget. Eksempler på tredjeperson er kollega, elev, klient, familiemedlem, som identifiseres i datamaterialet. Les mer .
Hvem er tredjeperson og hvilke opplysninger registreres?	Foreldrenes yrke/utdanning og dialektbakgrunn	
Registreres det sensitive opplysninger om tredjeperson?	Ja ☐ Nei ☒	

8. Metode for innsamling av personopplysninger		
Kryss av for hvilke datainnsamlingsmetoder og datakilder som vil benyttes	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Papirbasert spørreskjema ☐ Elektronisk spørreskjema ☒ Personlig intervju ☒ Gruppeintervju ☐ Observasjon ☐ Deltakende observasjon ☐ Blogg/sosiale medier/internett ☐ Psykologiske/pedagogiske tester ☐ Medisinske undersøkelser/tester ☐ Journaldata (medisinske journaler) 	<p>Personopplysninger kan innhentes direkte fra den registrerte f.eks. gjennom spørreskjema intervju, tester, og/eller ulike journaler (f.eks. elevmapper, NAV, PPT, sykehus) og/eller registre (f.eks. Statistisk sentralbyrå, sentrale helseregistre).</p> <p>NBI Dersom personopplysninger innhentes fra forskjellige personer (utvalg) og med forskjellige metoder, må dette spesifiseres i kommentar-boksen. Husk også å legge ved relevante vedlegg til alle utvalgs-gruppene og metodene som skal benyttes.</p> <p>Les mer om registerstudier. Dersom du skal anvende registerdata, må variabeliste lastes opp under pkt. 15</p> <p>Les mer om forskningsmetoder.</p>
	☐ Registerdata	
	☐ Annen innsamlingsmetode	
Tilleggsopplysninger	Intervjuene/samtalene skal tas opp på bånd. Lydmaterialet, som lagres i Talebanken, skal brukes til å gjøre språklige analyser av informantenes talemål/dialekt.	
9. Informasjon og samtykke		
Oppgi hvordan utvalget/deltakerne informeres	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Skriftlig ☒ Muntlig ☐ Informeres ikke 	<p>Dersom utvalget ikke skal informeres om behandlingen av personopplysninger må det begrunnes.</p> <p>Les mer. Vennligst send inn mal for skriftlig eller muntlig informasjon til deltakerne sammen med meldeskjema.</p> <p>Last ned en veiledende mal her.</p> <p>Les om krav til informasjon og samtykke.</p> <p>NBI Vedlegg lastes opp til sist i meldeskjemaet, se punkt 15 Vedlegg.</p>
Samtykker utvalget til deltakelse?	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Ja ☐ Nei ☐ Flere utvalg, ikke samtykke fra alle 	<p>For at et samtykke til deltakelse i forskning skal være gyldig, må det være frivillig, uttrykkelig og informert.</p> <p>Samtykke kan gis skriftlig, muntlig eller gjennom en aktiv handling. For eksempel vil et besvart spørreskjema være å regne som et aktivt samtykke.</p> <p>Dersom det ikke skal innhentes samtykke, må det begrunnes. Les mer.</p>
Innhentes det samtykke fra foreldre for barn under 15 år?	Ja ☒ Nei ☐	<p>Les mer om forskning som involverer barn og samtykke fra unge.</p>
Hvis nei, begrunn		
Blir tredjepersoner informert?	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Skriftlig ☐ Muntlig ☒ Informeres ikke 	<p>Merk at identifiserende opplysninger om tredjeperson er personopplysninger og skal behandles som dette på lik linje med andre personopplysninger. Dette innebærer blant annet at både informasjon og samtykke skal vurderes konkret i hvert tilfelle.</p>
Informeres ikke, begrunn	Fordi det bare skal innhentes informasjon om yrke/utdanning og dialektbakgrunnen til informantenes foreldre, og jeg ikke regner dette som sensitive opplysninger.	
10. Informasjonssikkerhet		
Hvordan oppbevares navnelisten/ koblingsnøkkelen og hvem har tilgang til den?	Direkte personidentifiserende opplysninger (navnelisten/koblingsnøkkelen) ligger lagret på en separat disk som ikke er tilkoblet nett. Kun arkivar og Talebanken-ansvarlig har tilgang til denne.	
Oppbevares direkte personidentifiserbare opplysninger på andre måter?	Ja ☐ Nei ☒	
Spesifiser		<p>NBI Som hovedregel bør ikke direkte personidentifiserende opplysninger registreres sammen med det øvrige datamaterialet. Vi anbefaler koblingsnøkkel.</p>

Hvordan registreres og oppbevares personopplysningene?	☐ På server i virksomhetens nettverk ☒ Fysisk isolert PC tilhørende virksomheten (dvs. ingen tilknytning til andre datamaskiner eller nettverk, interne eller eksterne) ☐ Datamaskin i nettverkssystem tilknyttet Internett tilhørende virksomheten ☐ Privat datamaskin ☐ Videoopptak/fotografi ☐ Lydopptak ☐ Notater/papir ☒ Mobile lagringsenheter (bærbar datamaskin, minnepenn, minnekort, cd, ekstern harddisk, mobiltelefon) ☐ Annen registreringsmetode	<p>Merk av for hvilke hjelpemidler som benyttes for registrering og analyse av opplysninger.</p> <p>Sett flere kryss dersom opplysningene registreres på flere måter.</p> <p>Med «virksomhet» menes her behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>NBI Som hovedregel bør data som inneholder personopplysninger lagres på behandlingsansvarlig sin forskningsserver.</p> <p>Lagring på andre medier - som privat pc, mobiltelefon, minnepinne, server på annet arbeidssted - er mindre sikkert, og må derfor begrunnes. Slik lagring må avklares med behandlingsansvarlig institusjon, og personopplysningene bør krypteres.</p>
Annen registreringsmetode beskriv		
Hvordan er datamaterialet beskyttet mot at uvedkommende får innsyn?	Beskyttet med brukernavn og passord i Talebanken, som ligger på domenet clarino.uib.no. Lyd og transkripsjon er lagret i talebanken. Vi arbeider ikke med utskrifter.	Er f.eks. datamaskintilgangen beskyttet med brukernavn og passord, står datamaskinen i et låsbart rom, og hvordan sikres bærbare enheter, utskrifter og opptak?
Samles opplysningene inn/behandles av en databehandler (ekstern aktør)?	Ja ☐ Nei ☒	Dersom det benyttes eksterne til helt eller delvis å behandle personopplysninger, f.eks. Questback, transkriberingsassistent eller tolk, er dette å betrakte som en databehandler . Slike oppdrag må kontraktreguleres.
Hvis ja, hvilken		
Overføres personopplysninger ved hjelp av e-post/Internett?	Ja ☐ Nei ☒	F.eks. ved overføring av data til samarbeidspartner, databehandler mm.
Hvis ja, beskriv?		<p>Dersom personopplysninger skal sendes via internett, bør de krypteres tilstrekkelig.</p> <p>Vi anbefaler ikke lagring av personopplysninger på nettskytjenester. Bruk av nettskytjenester må avklares med behandlingsansvarlig institusjon.</p> <p>Dersom nettskytjeneste benyttes, skal det inngås skriftlig databehandleravtale med leverandøren av tjenesten. Les mer.</p>
Skal andre personer enn daglig ansvarlig/student ha tilgang til datamaterialet med personopplysninger?	Ja ☒ Nei ☐	
Hvis ja, hvem (oppgi navn og arbeidssted)?	Direkte personidentifiserende opplysninger er det kun undertegnede, arkivaren (Bente Selback, LLE, UiB) og Talebanken-ansvarlig (Ragnhild Lie Anderson, LLE, UiB) som har tilgang til. Andre opplysninger ligger strukturert i metafilen som er inkludert i Talebanken. Adgang til Talebanken gis kun til forskere etter tillatelse fra Talebanken-ansvarlig. Jeg legger ved erklæring om vilkår for bruk av materialet fra Talebanken.	
Utleveres/deles personopplysninger med andre institusjoner eller land?	☒ Nei ☐ Andre institusjoner ☐ Institusjoner i andre land	F.eks. ved nasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles eller ved internasjonale samarbeidsprosjekter der personopplysninger utveksles.
11. Vurdering/godkjenning fra andre instanser		
Søkes det om dispensasjon fra taushetsplikten for å få tilgang til data?	Ja ☐ Nei ☒	For å få tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra f.eks. NAV, PPT, sykehus, må det søkes om dispensasjon fra taushetsplikten . Dispensasjon søkes vanligvis fra aktuelt departement.
Hvis ja, hvilke		
Søkes det godkjenning fra andre instanser?	Ja ☒ Nei ☐	I noen forskningsprosjekter kan det være nødvendig å søke flere tillatelser. Søkes det f.eks. om tilgang til data fra en registerer? Søkes det om tillatelse til forskning i en virksomhet eller en skole? Les mer om andre godkjenninger .
Hvis ja, hvilken	Holen skole	
12. Periode for behandling av personopplysninger		
Prosjektstart	08.10.2017	Prosjektstart Vennligst oppgi tidspunktet for når kontakt med utvalget skal gjøres/datainnsamlingen starter.
Planlagt dato for prosjektslutt	20.11.2018	Prosjektslutt: Vennligst oppgi tidspunktet for når datamaterialet enten skal anonymiseres/slettes, eller arkiveres i påvente av oppfølgingsstudier eller annet.

Skal personopplysninger publiseres (direkte eller indirekte)?	☐ Ja, direkte (navn e.l.) ☐ Ja, indirekte (identifiserende bakgrunnsopplysninger) ☒ Nei, publiseres anonymt	Les mer om direkte og indirekte personidentifiserende opplysninger. NBI Dersom personopplysninger skal publiseres, må det vanligvis innhentes eksplisitt samtykke til dette fra den enkelte, og deltakere bør gis anledning til å lese gjennom og godkjenne sitater.
Hva skal skje med datamaterialet ved prosjektslutt?	☒ Datamaterialet anonymiseres ☒ Datamaterialet oppbevares med personidentifikasjon	NBI Her menes datamaterialet, ikke publikasjon. Selv om data publiseres med personidentifikasjon skal som regel øvrig data anonymiseres. Med anonymisering menes at datamaterialet bearbejdes slik at det ikke lenger er mulig å føre opplysningene tilbake til enkeltpersoner. Les mer om anonymisering av data .
Planlagt dato for avsluttet behandling av personopplysninger:	31.12.2117	NBI Merk at "Planlagt dato for avsluttet behandling av personopplysninger" må være senere enn "Planlagt dato for prosjektslutt" over.
Oppgi hvorfor	☒ Oppbevares for oppfølgingsstudier/videre forskning ☐ Oppbevares for undervisningsformål ☒ Annet	Hovedregelen for videre oppbevaring av data med personidentifikasjon er samtykke fra den registrerte. Årsaker til oppbevaring kan være planlagte oppfølgingsstudier, undervisningsformål eller annet. Datamaterialet kan oppbevares ved egen institusjon, offentlig arkiv eller annet. Les om arkivering hos NSD .
Annet, beskriv	Oppbevares på ubestemt tid med tanke på fremtidig forskning.	
Hvor skal datamaterialet oppbevares?	Talebanken: http://clarino.uib.no	
13. Finansiering		
Hvordan finansieres prosjektet?		Fyller ut ved eventuell eksternt finansiering (oppdragsforskning, annet).
14. Tilleggsopplysninger		
Tilleggsopplysninger	Prosjektet Dialektendringsprosesser (prosjektnr. 22256) ved Universitetet i Bergen. Kontaktperson: Helge Sandøy, professor emeritus, LLE, Universitetet i Bergen I tillegg: Ansvarlig for talebanken: Førsteamanuensis Ragnhild Lie Anderson, LLE, Universitetet i Bergen	Dersom prosjektet er del av et prosjekt (eller skal ha data fra et prosjekt) som allerede har tilrådning fra personvernombudet og/eller konsesjon fra Datatilsynet, beskriv dette her og oppgi navn på prosjektleder, prosjektittel og/eller prosjektnummer.
15. Vedlegg		
Vedlegg	Antall vedlegg: 4. <ul style="list-style-type: none"> • erklæring_om_vilkaar_for_aa_bruke_materiale_fraa_tal_ebanken.pdf • intervjuguide_for_laksevaag.doc • informasjonsskriv_og_samtykkeskjema_til_panel__tren_d__og_elevinformanter_laksevaag.doc • spørrereskjema_om_personopplysninger.doc 	

Vedlegg 2: Svar fra NSD

Helge Sandøy
Sydnesplassen 7
5007 BERGEN

Vår dato: 06.11.2017

Vår ref: 56297 / 3 / OOS

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 30.09.2017 for prosjektet:

56297	<i>En sosiolingvistisk oppfølgingsgranskning av talemålet på Laksevåg i Bergen</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Bergen, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Helge Sandøy</i>
Student	<i>Øystein Hassel</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Ved prosjektslutt 20.11.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dag Kiberg

Øyvind Straume

Kontaktperson: Øyvind Straume tlf: 55 58 21 88 / Oyvind.Straume@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Øystein Hassel, oystein.hassel@gmail.com

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 56297

INFORMASJONSSKRIVET

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet, og personvernombudet har ingen merknader til dette.

FORSKNING PÅ BARN

Studien innebærer rekruttering av ungdom fra Hole skole. Foreldrene samtykker til deltakelse for barna.

Personvernombudet presiserer at deltakelsen til barna er frivillig for barnet, selv om de foresatte samtykker.

Forsker må sørge for at barna forstår at deltakelse er frivillig og at de når som helst kan trekke seg dersom de ønsker det.

INFORMASJON OM TREDJEPERSON

Opplysninger om andre personer enn respondentene selv regnes som tredjepersoner. Studien innebærer at det kan komme frem opplysninger om respondentene sine foreldre. Dersom personopplysninger om tredjeperson samles inn er hovedregelen at den opplysningene gjelder må få informasjon om prosjektet. Personvernombudet vurderer at det kun skal registreres opplysninger som er nødvendig for formålet med prosjektet, at opplysningene er av mindre omfang og ikke særskilt sensitive. Basert på dette vurderer personvernombudet at prosjektleder kan unntas fra plikten til å informere.

DATASIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger Universitetet i Bergen sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

PROSJEKTSLUTT OG LAGRING UTOVER PROSJEKTSLUTT

Forventet prosjektslutt er 20.11.2018. Ifølge prosjektmeldingen skal datamaterialet da oppbevares på ubestemt tid med tanke på fremtidig forskning. Informasjonen som gis til deltakerne sikrer et gyldig samtykke for videre lagring og gjenbruk av datamaterialet på ubestemt tid. I tråd med den informasjonen som er gitt skal nye prosjekter meldes til personvernombudet før de igangsettes. Personvernombudet har ingen innvendinger til planlagt datalagring.

Vedlegg 3: Informasjonsskriv til trendinformantene

Til de voksne informantene:

FORESPØRSEL OM DELTAGELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

Prosjektet *Dialektendringsprosesser* ved Universitetet i Bergen studerer språkbruk og holdninger til språk på utvalgte steder på Vestlandet. Formålet med studien er å forstå generelle endringsmønstre i språk og samfunn. Øystein Hassel sin masteroppgave, som undersøker dialekten på Laksevåg, er en del av dette prosjektet.

Til denne granskningen ønsker vi å ha samtale med noen innbyggere i ulike aldersgrupper på Laksevåg. Samtaleemnene vil blant annet være kino, barndomsminner, skoleminner og hjemstedet. Det blir gjort opptak under samtalen, som vil ta omtrent 60 minutter. To og to personer blir intervjuet samtidig. Det eneste kravet vi setter når vi velger ut folk til samtaler, er at de har vokst opp på Laksevåg etter 6-årsalderen og snakker en form for bergensk dialekt. Noen av dere som blir spurt om å delta, har også vært med på en tidligere språkgransking (i 1979).

Det er frivillig å være med, og du kan trekke deg uten begrunnelse når som helst underveis inntil prosjektet er ferdig høsten 2018. Hvis du trekker deg, blir navn og andre opplysninger slettet fra arkivet vårt.

Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning ved Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Vi gjør bare språklige analyser, men på grunn av det offentlige regelverket blir opptakene av samtalen behandlet som konfidensielt materiale, og ingen enkeltpersoner skal kunne kjennes igjen i rapporter fra studien. Navnet på deltageren og eventuelle navn på andre personer blir endret til tallkoder ved behandlingen av materialet. Materiale og kodesystem blir lagret på ulike steder. Personene som har tilgang til materialet, har taushetsplikt. Etter prosjektslutt ønsker vi å lagre intervjumaterialet på ubestemt tid i Målføresamlinga ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen. Om noen ønsker å bruke det samme materialet i et nytt tilsvarende forskningsprosjekt om språk, blir det sendt ny melding til Personvernombudet, og det kan bli aktuelt å kontakte deg igjen.

Ring eller send e-post til en av oss dersom du lurer på noe.

Med vennlig hilsen

- Masterstudent Øystein Hassel, telefon 402 99 505, oystein.hassel@gmail.com
- Prosjektleder *Dialektendringsprosesser* og veileder for det aktuelle masterprosjektet, professor emeritus Helge Sandøy, telefon 55 58 24 05, helge.sandoy@uib.no

Til prosjektet *Dialektendringsprosessar*

Samtykkeerklæring:

Jeg har fått informasjon om prosjektet, sier meg villig til å være med i samtale i løpet av 2018, og godtar at denne samtalen blir brukt i forskningssammenhenger som er nevnt i skrevet ovenfor, og at materialet blir oppbevart i Målføresamlinga ved Universitetet i Bergen.

Dato: ___/___-2018

Underskrift:

Til ungdomsinformantene:

Til foresatte for _____ ved 10. trinn, Holen skole

Bergen, ___/___-2018

FORESPØRSEL OM DELTAGELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

_____, elev ved Holen skole, er trukket ut til å delta i et intervju i forbindelse med en dialektstudie som gjennomføres ved Universitetet i Bergen. Intervjuet gjennomføres på skolen i skoletiden.

Se baksiden av dette arket for nærmere informasjon om prosjektet.

Vi trenger imidlertid samtykke fra foresatte for å kunne gjennomføre intervjuet. Derfor ligger det også vedlagt et eget samtykkeskjema. Informasjonen om prosjektet er gjentatt der. Dersom dere tillater at eleven deltar i intervjuet, ber vi om at samtykkeerklæringen signeres og returneres til skolen så snart som mulig.

Med vennlig hilsen

Øystein Hassel
Masterstudent i nordisk språk og litteratur, UiB
Telefon: 402 99 505
E-post: oystein.hassel@gmail.com

Prosjektet *Dialektendringsprosessar* ved Universitetet i Bergen studerer språkbruk og holdninger til språk på utvalgte steder på Vestlandet. Formålet med studien er å forstå generelle endringsmønstre i språk og samfunn. Øystein Hassel sitt masterprosjekt, som undersøker dialekten på Laksevåg, er en del av dette prosjektet.

Til denne granskingen ønsker vi å ha samtale med noen innbyggere i ulike aldersgrupper på Laksevåg, blant annet åtte elever på ungdomstrinnet ved Holen skole. Samtaleemnene vil blant annet være fritidsinteresser, kino, skolehverdagen og hjemstedet. Det blir gjort opptak under samtalen, som vil ta omtrent 60 minutter. Samtalen skjer med to elever sammen og foregår på skolen i skoletiden. Det eneste kravet vi setter når vi velger ut folk til samtaler, er at de har vokst opp på Laksevåg etter 6-årsalderen og snakker en form for vestlandsk dialekt. For personer under 18 år må en foresatt godkjenne at vedkommende kan være informant. Derfor ber vi her en av de foresatte om tillatelse til slik samtale på Holen skole i løpet av våren 2018.

Det er frivillig å være med, og en kan trekke seg uten begrunnelse når som helst underveis inntil prosjektet er ferdig høsten 2018. Hvis en trekker seg, blir navn og andre opplysninger slettet fra arkivet vårt.

Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning ved Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Vi gjør bare språklige analyser, men på grunn av det offentlige regelverket blir opptakene av samtalen behandlet som konfidensielt materiale, og ingen enkeltpersoner skal kunne kjennes igjen i rapporter fra studien. Navnet på deltageren og eventuelle navn på andre personer blir endret til tallkoder ved behandlingen av materialet. Materiale og kodesystem blir lagret på ulike steder. Personene som har tilgang til materialet, har taushetsplikt. Etter prosjektslutt ønsker vi å lagre intervjumaterialet på ubestemt tid i Målføresamlinga ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen. Om noen ønsker å bruke det samme materialet i et nytt tilsvarende forskningsprosjekt om språk, blir det sendt ny melding til Personvernombudet, og det kan bli aktuelt å kontakte deg igjen.

Dersom du tillater at eleven deltar i prosjektet som beskrevet ovenfor, ber vi om at du signerer det vedlagte arket og returnerer det til skolen.

Ring eller send e-post til en av oss dersom du lurer på noe.

Med vennlig hilsen

- Masterstudent Øystein Hassel, telefon 402 99 505, oystein.hassel@gmail.com

- Prosjektleder *Dialektendringsprosessar* (og veileder for det aktuelle masterprosjektet), professor emeritus Helge Sandøy, telefon 55 58 24 05, helge.sandoy@uib.no

SAMTYKKEERKLÆRING

(Dette arket returneres til skolen.)

Jeg har fått informasjon om prosjektet og tillater at _____ stiller til samtale/intervju i løpet av våren 2018. Jeg godtar at denne samtalen blir brukt i forskningssammenhenger som er nevnt i skrivet nedenfor, og at materialet blir oppbevart i Målføresamlinga ved Universitetet i Bergen.

Dato: ___/___-2018

Underskrift: _____

FORESPØRSEL OM DELTAGELSE I FORSKNINGSPROSJEKT

Prosjektet *Dialektendringsprosesser* ved Universitetet i Bergen studerer språkbruk og holdninger til språk på utvalgte steder på Vestlandet. Formålet med studien er å forstå generelle endringsmønstre i språk og samfunn. Øystein Hassel sitt masterprosjekt, som undersøker dialekten på Laksevåg, er en del av dette prosjektet.

Til denne granskingen ønsker vi å ha samtale med noen innbyggere i ulike aldersgrupper på Laksevåg, blant annet åtte elever på ungdomstrinnet ved Holen skole. Samtaleemnene vil blant annet være fritidsinteresser, kino, skolehverdagen og hjemstedet. Det blir gjort opptak under samtalen, som vil ta omtrent 60 minutter. Samtalen skjer med to elever sammen og foregår på skolen i skoletiden. Det eneste kravet vi setter når vi velger ut folk til samtaler, er at de har vokst opp på Laksevåg etter 6-årsalderen og snakker en form for vestlandsk dialekt. For personer under 18 år må en foresatt godkjenne at vedkommende kan være informant. Derfor ber vi her en av de foresatte om tillatelse til slik samtale på Holen skole i løpet av våren 2018.

Det er frivillig å være med, og en kan trekke seg uten begrunnelse når som helst underveis inntil prosjektet er ferdig høsten 2018. Hvis en trekker seg, blir navn og andre opplysninger slettet fra arkivet vårt.

Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning ved Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Vi gjør bare språklige analyser, men på grunn av det offentlige regelverket blir opptakene av samtalen behandlet som konfidensielt materiale, og ingen enkeltpersoner skal kunne kjennes igjen i rapporter fra studien. Navnet på deltageren og eventuelle navn på andre personer blir endret til tallkoder ved behandlingen av materialet. Materiale og kodesystem blir lagret på ulike steder. Personene som har tilgang til materialet, har taushetsplikt. Etter prosjektslutt ønsker vi å lagre intervjumaterialet på ubestemt tid i Målføresamlinga ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen. Om noen ønsker å bruke det samme materialet i et nytt tilsvarende forskningsprosjekt om språk, blir det sendt ny melding til Personvernombudet, og det kan bli aktuelt å kontakte deg igjen.

Dersom du tillater at eleven deltar i prosjektet som beskrevet ovenfor, ber vi om at du signerer dette arket og returnerer det til skolen.

Ring eller send e-post til en av oss dersom du lurer på noe.

Med vennlig hilsen

- Masterstudent Øystein Hassel, telefon 402 99 505, oystein.hassel@gmail.com

- Prosjektleder *Dialektendringsprosesser* (og veileder for det aktuelle masterprosjektet), professor emeritus Helge Sandøy, telefon 55 58 24 05, helge.sandoy@uib.no

Vedlegg 4: Informasjonsskriv til potensielle panelinformanter

Til: [navn]

Bergen, [dato]

FORESPØRSEL OM DELTAGELSE I DIALEKTSTUDIE FRA LAKSEVÅG

På slutten av 1970-tallet gjennomførte Universitet i Bergen (UiB) en omfattende studie av dialekten til ungdommer i ulike deler av Bergen – *Talemål hos ungdom i Bergen (TUB)*. Som en del av denne studien ble det gjort dialektopptak av en gruppe elever ved Håstein skole skoleåret 1978/-79. **Jeg skriver til deg fordi du er med på et av disse dialektopptakene fra Håstein skole.**

Jeg er masterstudent i nordisk språk og litteratur ved UiB og holder for tiden på med en ny dialektstudie fra Laksevåg gjennom prosjektet *Dialektendringsprosesser*. I denne studien gjør jeg lydopptak av intervju/samtaler med tilfeldig utvalgte innbyggere i ulike aldersgrupper, for så å gjøre språklige analyser av disse opptakene. Jeg skal både undersøke eventuell dialektvariasjon mellom ulike aldersgrupper på Laksevåg i dag og sammenligne mine egne resultater med studien fra slutten 1970-tallet for å undersøke om dialekten på Laksevåg har endret seg i løpet av de nesten 40 årene som er gått siden den forrige studien ble gjennomført.

I tillegg til å kontakte et tilfeldig utvalg innbyggere på Laksevåg gjennom søk i telefonkatalogen, tar jeg også kontakt med enkelte av dem som var med i TUB-studien i 1978/-79 for å høre om dere er villige til å stille opp på nytt i studien min. Slik vil jeg også kunne gjøre interessante tilleggsanalyser av hvordan dialekten hos enkeltpersoner eventuelt har endret seg gjennom livet.

Det er frivillig å være med, og du kan trekke deg uten begrunnelse når som helst underveis inntil prosjektet er ferdig høsten 2018. Hvis du trekker deg, blir navn og andre opplysninger slettet fra arkivet vårt. Prosjektet er godkjent av Personvernombudet for forskning ved Norsk senter for forskningsdata (NSD).

Hvis du er villig til å stille opp i studien min, innebærer det å være med i en samtale/intervju sammen med en person du selv velger (f.eks. en venn, en nabo eller et familiemedlem). Denne andre personen bør helst ha bodd på Laksevåg siden 6-årsalderen og snakke en form for bergensk dialekt, for da kan jeg også bruke vedkommende som informant i studien, i tillegg til deg. Samtalen kan gjennomføres der det passer best for dere, for eksempel hjemme hos en av dere eller ved universitetet. Samtalen varer i ca. 60 minutter, og temaene for samtalen vil blant annet være barndomsminner, skoleminner og lokalmiljøet.

Vi gjør bare språklige analyser, men på grunn av det offentlige regelverket blir lydopptak av samtalen behandlet som konfidensielt materiale, og ingen enkeltpersoner skal kunne kjennes igjen i rapporter fra studien. Navnet på deltagerne og eventuelle navn på andre personer blir endret til tallkoder ved behandlingen av materialet. Materiale og kodesystem blir lagret på ulike steder. Personene som har tilgang til materialet, har taushetsplikt. Etter prosjektslutt ønsker vi å lagre intervjumaterialet på ubestemt tid i Målføresamlinga ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier ved Universitetet i Bergen. Om noen ønsker å bruke samme materiale i et nytt tilsvarende forskningsprosjekt om språk, blir det sendt ny melding til Personvernombudet, og det kan bli aktuelt å kontakte deg igjen.

Jeg vil ringe deg om ca. en uke for å høre om du kunne tenke deg å bli med og eventuelt avtale tid og sted for en samtale.

Skulle du ha noen spørsmål før den tid, kan du eventuelt ringe meg på telefon 402 99 505 eller sende en e-post til oystein.hassel@gmail.com. Min veileder, professor emeritus Helge Sandøy, kan også kontaktes på telefon 55 58 24 05.

Med vennlig hilsen

Øystein Hassel
Masterstudent i nordisk språk og litteratur, UiB

Vedlegg 5: Spørreskjema for utvelgelse av ungdomsinformanter

Navn (både fornavn og etternavn): _____

Klasse: _____

(Vi trenger navn for å kunne trekke ut frivillige elever til å være med i en dialektstudie ved UiB. Når elevene er trukket ut, fjernes øverste del av skjemaene. Dermed vil det i ettertid ikke være mulig å koble opplysningene til navn.)

Kjønn: _____

Hvilket år er du født? _____

1. Hvilken dialekt snakker du?

- En form for bergensk
 En annen form for vestlandsk dialekt. Skriv her: _____
 En annen dialekt. Skriv her: _____

2. Har du adresse med postnummer 5160 LAKSEVÅG, 5161 LAKSEVÅG, 5162 LAKSEVÅG, 5163 LAKSEVÅG, 5164 LAKSEVÅG eller 5165 LAKSEVÅG?

- Ja Nei* Vet ikke*

*Hvis du svarte «Nei» eller «Vet ikke»: Hvilken gate/vei bor du i?

3. Har du bodd noen andre steder etter du fylte 6 år?

- Ja* Nei

*Hvis du svarte «Ja», skriv hvor du har bodd og når du bodde der (så nøyaktig som mulig):

Sted (f.eks. «Landåsveien» eller «Fyllingsdalen»):

Tidsrom (f.eks. «2010–2015»):

4. Er du villig til å bli intervjuet sammen med en medelev til en dialektstudie som blir gjennomført ved Universitetet i Bergen (UiB)?

Jeg studerer språk ved UiB og gjør en dialektstudie i forbindelse med masteroppgaven min. Jeg trenger åtte frivillige elever fra Holen skole som vil stille opp til en samtale/intervju. Vil du hjelpe meg?

To og to elever blir intervjuet sammen. Samtalene skjer på skolen i skoletiden, og hver samtale vil vare i ca. 60 minutter. Vi vil blant annet snakke om fritidsinteresser, kino, skolehverdagen og hjemstedet. Det blir gjort lydopptak med mikrofon, men selve opptakene skal ikke publiseres noe sted. Jeg skal bruke opptakene til å analysere dialekten til de som snakker. Navnet ditt vil bli anonymisert.

- Ja Nei

Vedlegg 6: Intervju-/samtaleguide

Samtaleguide for Laksevåg

Del 1 – Fri samtale

De voksne informantene

- Hvordan kjenner dere hverandre?
- Hvordan vil dere beskrive samholdet mellom innbyggerne her på Laksevåg?
- Noen nye innflyttere? Hva med dem?
- Er det mye/lite innflytting? Hvorfor?

Fortid

- Fortell om hvordan det var å vokse opp på Laksevåg.
- Fortell om et barndomsminne: For eksempel første skoledag.
- Hvordan var det å gå på skole her?
- Har dere gått på Holen skole? Hvordan uttales navnet? Hålen eller Holen?
- Hvilke(t) fag likte dere best? Hva gjorde dere på i skoletimene?
- Har dere hatt en lærer som har betydd ekstra mye for dere?
- Reiste dere på tur med skolen?
- Husker dere første skoledag i 1. klasse? Første skoledag på ungdomsskolen? Fortell om den.
- Kan dere fortelle om en feriereise dere har vært på en gang?
- Hvordan feiret dere høytider som jul i barndommen?
- Hva jobbet foreldrene deres med?
- Husker du den første jobben du hadde?
- Til de aller eldste: Husker dere noe fra krigen eller tiden rett etter krigen?
- Har dere noen gang vært i livsfare? Fortell om en gang dere har vært i fare på en eller annen måte. Har dere for eksempel opplevd en brann?
- Hva var det beste med gamle dager/slik det var før? Hva synes dere er bra med slik det er i dag?

Nåtid

- Hva jobber dere med? Hvis dere er pensjonister, hva har dere jobbet med?
 - Hva gjør dere i fritiden?
 - Er dere interessert i sport?
 - Følger dere med på fotball? Heier dere på Brann?
- Fortell om en favorittfilm/-bok. Hvorfor er det favoritten deres?
- Har dere noe favoritt-tv-program eller en tv-serie?
 - Hva betyr musikk for dere? Har dere noen favorittartister?
 - Er dere med i et lag eller en forening?
 - Har du noen hobbyer?
 - Har dere kjæledyr?
 - Liker dere å gå turer?
 - Hva gjør dere i helgene?
 - Går dere ofte på kino? Kan dere fortelle om en film dere har sett på kino en gang?
 - Hva gjorde dere forrige sommer?

- Hva bruker dere å gjøre om vinteren?
- Bruker dere sosiale medier? Hvilke?
- Beskriv en perfekt dag, der dere får bestemme alt dere vil, fra morgen til kveld.

Lokalmiljø

- Tenk dere at en familie vurderer å flytte til Laksevåg. Hvilke positive og negative sider har dere å fortelle om stedet?
- Hva synes dere har endret seg her på Laksevåg siden dere vokste opp? Hva tror dere har endret seg om 20 år?
- Hvilke aktivitetstilbud er det for voksne her på Laksevåg?
- Hvilke tilbud savner dere?
- Hvilke aktiviteter er mest populære? (størst oppslutning om, f.eks. musikk, kor, korps, idrett)
- Hvilke idrettslag har dere her på Laksevåg? Er dere med i et idrettslag?
- Hva gjør dere på store dager som 17. mai? Er dere på Laksevåg eller «i byn»?
- Pleier dere å se på tønnebålet/St. Hansbålet på Laksevåg?
- Har dere noe forhold til byfjellene (særlig Damsgårdsfjellet, Lyderhorn og Løvtakken)? Har dere gått 7-fjellsturen?
- Bruker dere Løvtien? Hva synes dere om den?
- Foretrekker dere å handle/shoppe på kjøpesentre i sentrum, på Laksevåg senter eller på Vestkanten (Loddefjord)? Hvorfor? Hva slags butikker liker dere å gå i?
- Er buekorpset/buekorpseene på Laksevåg en viktig del av lokalmiljøet? Har dere gått i buekorps selv?
- Hvordan synes dere det er blitt nede i gamle Laksevåg sentrum etter at de opparbeidet Håsteinarparken rundt elven?
- Synes dere det burde bli bygget flere nye boliger på Laksevåg?
- Tror dere Laksevåg får bybane en gang i fremtiden? Vil dere at den skal komme hit?
- Burde Laksevåg-fergen komme tilbake?
- Brukte dere biblioteket på Laksevåg før det ble nedlagt? Ville dere brukt det hvis det åpnet igjen?
- Abonnerer dere på Sydvesten (lokalavis for Fyllingsdalen og Laksevåg bydeler)
- Hva synes dere om forslaget om å bygge kunstige øyer med boliger i Puddefjorden og forbinde Laksevåg og sentrum med broer?
- Hva synes dere om folk fra andre bydeler? Er det noen intern rivalisering mellom folk fra Laksevåg og folk fra andre deler av byen?

Identitet Laksevåg

- Er dere stolte av å komme fra Laksevåg?
- Føler dere dere først og fremst som bergensere eller som personer fra Laksevåg?
- Hva kaller man folk som kommer fra Laksevåg? Bruker man fremdeles begrepet laksevågstril?
- Er det å komme fra Laksevåg en egen identitet? Hva med identiteten som bergenser? Er dette motsetninger, eller utfyller laksevågidentiteten bergensidentiteten?
- Hvor mener dere at grensene for området Laksevåg går?
- Føler dere et fellesskap med folk fra andre deler av Laksevåg bydel, som for eksempel Loddefjord eller Olsvik? Er de også Laksevåg-folk? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Føler dere noe fellesskap med folk som bor lengre inne på Løvtakksiden, Solheimsviken og Danmarks plass?

Kontakt med Bergen sentrum

- Hvor ofte har dere vært i sentrum («i byn») de to siste ukene? Pleier dere ofte å reise til sentrum? Hva gjør dere der?
- Har dere mange (nære) venner i sentrum? Hva med andre deler av Bergen?
- Har dere ofte besøk av folk fra sentrum eller andre deler av Bergen?

Ungdomsinformantene

Interesser

- Kjenner dere hverandre godt? Bor dere langt fra hverandre? Hvilken skole gikk dere på før ungdomsskolen?
- Hvordan er det ellers her på Laksevåg? Kjenner de fleste unge hverandre?
- Hva liker dere å gjøre på fritiden?
- Hvilke tilbud er det for unge på Laksevåg?
- Hvilke tilbud savner dere?
- Hvilke tilbud er mest populære? (idrett, musikk, dans, kor, korps)
- Hva gjør dere i helgene?
- Hva med shopping? Hvor gjør dere det? Laksevåg senter? Vestkanten? Bergen sentrum?
- Sosiale medier: Snapchat, Instagram, Jodel, Facebook. Hvilke sosiale medier bruker dere mest? Kan dere forklare konseptet «snaps streak»? Bruker dere Facebook noe særlig, eller har andre sosiale medier tatt over?
- Ser dere på tv-serier? Hvilke serier er populære blant unge?
- Så dere på SKAM da det gikk? Synes dere serien fremstiller det å være ung på en realistisk måte?
- Hva betyr musikk for dere? Har dere noen favorittartister? Hvilken musikk er populær blant vennene deres?
- Følger dere med på fotball? Heier dere på Brann?
- Har dere vært på kino i det siste? Hvilken film så dere?
- Fortell om en favorittfilm/-bok. Hvorfor er det favoritten deres?
- Hva gjorde dere i sommerferien?
- Hva pleier dere å gjøre om vinteren (i feriene)?
- Fortell om et spesielt ferieminne (enten positivt eller negativt, eller begge deler).
- Beskriv en perfekt dag der dere får bestemme alt dere vil fra morgen til kveld.

Skole og fremtid

- Sier dere «Hålen skole» eller «Holen skole»?
- Hvordan er det å gå på skole på Laksevåg? Har dere mest å gjøre med folk i deres egen klasse, eller er det mye samhold på tvers av klassene på 10. trinn? Hva med de andre trinnene?
- Holen skole er jo stengt på grunn av rehabilitering, så dere må ta buss til Fyllingsdalen og tilbringe skoledagene deres i et midlertidig skolebygg her. Hvordan går det? Skolen ligger jo rett ved siden av en barneskole – deler dere uteområde med barneskolen? Bruker dere uteområdene i friminuttene? Har dere fått noe kontakt med ungdomsskoleelevene borte på Lynghaug skole etter at dere flyttet skolehverdagen deres hit til Fyllingsdalen?
- Husker dere første skoledag i 1. klasse? Første skoledag på ungdomsskolen? Fortell om den.
- Har dere vært på skoleturer? Fortell.
- Har dere hatt arbeidsuke? Hva gjorde dere da?
- Har dere noe favorittfag? Hvorfor?
- Hvilke valgfag har dere? Burde dere hatt flere/andre valgfag i skolen?
- Hvordan kunne lærerne gjort skolefagene mer engasjerende?
- Har dere mange prøver og tentamener fremover? Hvordan forbereder dere dere til de avsluttende prøvene?
- Hva er planene deres for tiden etter ungdomsskolen?
- Hvilken linje har dere søkt på VGS?
- Hva har dere lyst å jobbe med i fremtiden?
- Vil dere bo på Laksevåg eller et annet sted i Bergen? Eller flytte ut av Bergen?

Lokalmiljø

- Tenk dere at en familie vurderer å flytte til Laksevåg. Hvilke positive og negative sider har dere å fortelle om stedet?

- Hva synes dere har endret seg her på Laksevåg siden dere var små? Hva tror dere har endret seg om 20 år?
- Hvilke idrettslag har dere her på Laksevåg?
- Hva gjør dere på store dager som 17. mai? Er dere på Laksevåg eller «i byn»?
- Pleier dere å se på tønnebålet/St. Hansbålet på Laksevåg?
- Har dere noe forhold til byfjellene (særlig Damsgårdsfjellet, Lyderhorn og Løvtakken)? Har dere gått 7-fjellsturen?
- Bruker dere Løvtien? Hva synes dere om den?
- Foretrekker dere å handle/shoppe på kjøpesentre i sentrum, på Laksevåg senter eller på Vestkanten (Loddefjord)? Hvorfor? Hva slags butikker liker dere å gå i?
- Er buekorpset/buekorpene på Laksevåg en viktig del av lokalmiljøet? Har dere gått i buekorps selv?
- Hvordan synes dere det er blitt nede i gamle Laksevåg sentrum etter at de opparbeidet Håsteinarparken rundt elven?
- Synes dere det burde bli bygget flere nye boliger på Laksevåg?
- Tror dere Laksevåg får bybane en gang i fremtiden? Vil dere at den skal komme hit?
- Hva synes dere om forslaget om å bygge kunstige øyer med boliger i Puddefjorden og forbinde Laksevåg og sentrum med broer?
- Hva synes dere om folk fra andre bydeler? Er det noen intern rivalisering mellom folk fra Laksevåg og folk fra andre deler av byen?
- Kunne dere tenke dere å begynne på Laksevåg VGS etter ungdomsskolen? Hvorfor/hvorfor ikke?

Identitet Laksevåg

- Er dere stolte av å komme fra Laksevåg?
- Føler dere dere først og fremst som bergensere eller som personer fra Laksevåg?
- Hva kaller man folk som kommer fra Laksevåg? Bruker man fremdeles begrepet laksevågstril?
- Er det å komme fra Laksevåg en egen identitet? Hva med identiteten som bergenser? Er dette motsetninger, eller utfyller laksevågidentiteten bergensidentiteten?
- Hvor mener dere at grensene for området Laksevåg går?
- Føler dere et fellesskap med folk fra andre deler av Laksevåg bydel, som for eksempel Loddefjord eller Olsvik? Er de også Laksevåg-folk? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Føler dere noe fellesskap med folk som bor lengre inne på Løvtakksiden, Solheimsviken og Danmarks plass?

Kontakt med Bergen sentrum

- Hvor ofte har dere vært i sentrum («i byn») de to siste ukene? Pleier dere ofte å reise til sentrum? Hva gjør dere der?
- Har dere mange (nære) venner i sentrum? Hva med andre deler av Bergen?
- Har dere ofte besøk av folk fra sentrum eller andre deler av Bergen?

Del 2 – Språkoppfatninger

Dialektspørsmål bergensk

- Kan dere gi eksempler på noe som er typisk for bergensdialekten?
- Hva kaller dere de ulike variantene av bergensk?
- Kan dere gi eksempler på de ulike variantene av bergensk?
- Hvilken dialekt snakker dere på Laksevåg? Finnes det en egen Laksevåg-dialekt?
- Kan man høre på dialekten til en person at vedkommende kommer fra Laksevåg?

- Er det forskjell på hvem som snakker de ulike typene bergensk? Hva går denne forskjellen eventuelt ut på? (Er det for eksempel en geografisk, sosial eller aldersmessig forskjell?)

Lokal dialekt og dialektendring

- Hva kaller dere deres egen dialekt?
- Synes dere dialekten på Laksevåg endrer seg, eller snakker gamle og unge likt? Hvordan? Hva slags språk endrer den seg til?
- Hvorfor endrer/ender ikke dialekten på Laksevåg seg, tror dere?
- Hvem endrer dialekten sin? (Barn, unge, voksne, gamle? Alle?)
- Hva synes dere om endringene i dialekten på Laksevåg? Gjør det noe?

Holdninger til egen og andres dialekt

- Hva synes dere om dialekten på Laksevåg? Bergensk? Stril? Østlandsk? Sognemål? Stavangersk? Trøndersk? Nordnorsk? Hvorfor synes dere det?
- Synes dere noen dialekter er finere enn andre? Hvilke?
- Hva tror dere andre bergensere synes om dialekten til dere på Laksevåg?
- Hvordan liker dere å høre bergensdialekten på radio/tv/film?
- Synes dere folk fra Bergen bør endre språkbruken eller dialekten sin når de snakker på radio/tv/film?

Skriftspråk

- Hvilket skriftspråk bruker dere mest i private sammenhenger? Hvorfor?

Dialekt og atferd

- Hvis dere fikk snakke en annen dialekt enn den dere snakker nå, hvilken ville dere valgt?
- Snakker dere annerledes når dere er utenfor Laksevåg, for eksempel andre steder i Bergen? Hva med når dere er utenfor Bergen? Varierer dere språkbruken ut fra sammenhengen? Hvis ja, hvordan og hvorfor?
- Kommenterer dere dialekten til andre noen gang? Har dere noen gang gjort narr av andre sin dialekt?
- Får dere noen gang kommentarer på dialekten deres? Av hvem? Har noen gjort narr av dialekten deres noen gang?
- Har dere opplevd at noen retter på språket/dialekten deres, for eksempel på uttalen av bestemte ord?
- Kommer dere på noen bestemte ord eller uttalemåter som dere aldri kunne brukt selv? Forklar.

Vedlegg 7: Spørreskjema om personopplysninger

Spørreskjema om personopplysninger (voksne informanter)

– etter samtaleopptaket

(Informanten fyller ut i samarbeid med intervjueren)

Du

1. Navn (fornavn og etternavn): _____
2. Fødselsdato og fødselsår: _____
3. Kjønn: _____

Bosted

4. Hvilken kommune bor du i? _____
5. Hva er navnet på stedet/bydelen du bor i? _____
6. Hva er adressen din? (Ta med gatenavn og gatenummer, postnummer og poststed):

7. Har du bodd andre steder? (Sett kryss.)

___ Ja

___ Nei

Dersom du har bodd andre steder, hvor har du bodd, og når bodde du der?

Sted (Navn på kommune/bydel)	Tidsrom (omtrent)

Utdanning

8. Hvilken utdanning har du?

9. Kryss av foran typen skole du har gjennomført, og skriv navnet på skolen/skolene du gikk på:

folkeskole (Navn på skolen(e): _____)

ungdomsskole/realskole/framhaldsskole (Navn: _____)

yrkesfaglig skole (Navn: _____)

videregående skole (Navn: _____)

høyere utdanning (Navn: _____)

Yrke

10. Yrke: _____

11. Arbeidsplass: _____

12. Beskriv kort de viktigste arbeidsoppgavene dine:

13. På jobben: Har du mest kontakt med andre som bor i samme kommunen som deg, eller som bor i andre kommuner? (Sett kryss.)

Samme kommune

Andre kommuner

Ektefelle/samboer

14. Er du gift eller samboer? (Sett kryss.)

Ja

Nei

Dersom du er gift/samboer:

Hvilken utdanning har ektefelle/samboer? _____

Hvilket yrke har hun/han? _____

Hvor har hun/han dialekten sin fra? (Helst kommunenavn.) _____

Foreldre

15. Fyll ut skjemaet for de voksne du bodde sammen med som barn (for eksempel mor, far, stemor, stefar, andre voksne)

<i>Voksne du bodde sammen med</i>	<i>Hvor har denne voksne dialekten sin fra? (Helst kommunenavn.) Føy eventuelt til om hun eller han har vokst opp et annet sted.</i>	<i>Hvilken utdanning har denne voksne?</i>	<i>Hva jobbet denne voksne med?</i>
<i>Ev. mor</i>			
<i>Ev. far</i>			
<i>Ev. andre</i>			
<i>Ev. andre</i>			

Reiser (Ikke obligatorisk å fylle ut dette)

16. Besøker du ofte/jevnlige andre bygder/byer? (Fyll inn opplysninger i skjemaet nedenfor.)

<i>Sted</i>	<i>Hvor ofte er du der?</i>	<i>I hvilke ærend reiser du dit? (besøke slekt, besøke venner, jobb osv.)</i>	<i>Hvor mange nære bekjente har du der?</i>

Dialekt

17. Hvilke(n) dialekt(er) snakker du? (Dersom du har en blandingsdialekt, skriv hvilke dialekter du blander.)

18. Bruker du ulike dialekter i ulike situasjoner? Dersom ja, i hvilke situasjoner bruker du hver av dem?

19. Hvilke dialekter har de beste vennene dine?

Spørreskjema om personopplysninger (elevinformanter)

– etter samtaleopptaket

(Informanten fyller ut i samarbeid med intervjueren)

Du

1. Navn (fornavn og etternavn): _____

2. Fødselsdato og fødselsår: _____

3. Kjønn: _____

Bosted

4. Hvilken kommune bor du i? _____

5. Hva er navnet på stedet/bydelen du bor i? _____

6. Hva er adressen din? (Ta med gatenavn og gatenummer, postnummer og poststed):

7. Har du bodd andre steder? (Sett kryss.)

___ Ja

___ Nei

Dersom du har bodd andre steder, hvor har du bodd, og når bodde du der?

Sted (Navn på kommune /bydel)	Tidsrom (omtrent)

Utdanning

8. Hvilken klasse går du i nå? _____

9. Hvilke skoler har du gått på?

Barneskole: _____

Ungdomsskole: _____

Videregående skole: _____

De voksne hjemme

10. Fyll ut skjemaet for de voksne du bor sammen med (for eksempel mor, far, stemor, stefar, andre voksne)

<i>Voksne du bodde sammen med</i>	<i>Hvor har denne voksne dialekten sin fra? (Helst kommunenavn.) Føy eventuelt til om hun eller han har vokst opp et annet sted.</i>	<i>Hvilken utdanning har denne voksne?</i>	<i>Hva jobbet denne voksne med?</i>
<i>Ev. mor</i>			
<i>Ev. far</i>			
<i>Ev. andre</i>			
<i>Ev. andre</i>			

Reiser (ikke obligatorisk å fylle ut dette)

11. Besøker du ofte/jevnlige andre bygder/byer? (Fyll inn opplysninger i skjemaet nedenfor.)

<i>Sted</i>	<i>Hvor ofte er du der?</i>	<i>I hvilke ærend reiser du dit? (besøke slekt, besøke venner, idrettsarrangementer osv.)</i>	<i>Hvor mange nære bekjente har du der?</i>

Dialekt

12. Hvilke(n) dialekt(er) snakker du? (Dersom du har en blandingsdialekt, skriv hvilke dialekter du blander.)

13. Bruker du ulike dialekter i ulike situasjoner? Dersom ja, i hvilke situasjoner bruker du hver av dem?

14. Hvilke dialekter har de beste vennene dine?

Vedlegg 8: Logg

Logg

Sted:
Dato:
Navn på informantene:
Intervjuer:
Lengde på samtalen:
Beskriv utseendet til informantene:
Hvordan mottatt til samtalen:
Plassering under samtalen:
Hvordan virket informantene under samtalen?
Hvis det skjer noe synlig under samtalsituasjonen som den bør kjenne til som skal lytte på båndet, skal det refereres her:
Sekvenser som i situasjonen ga informantene særlige opplevelser eller sinnsstemninger? (Pinlig, rørende etc.)
Særtrekk i kroppsspråket under samtalen:
Holdninger informantene formidler indirekte til samtalsituasjonen:
Holdninger informantene formidler indirekte til språk:

Vedlegg 9: Tegninger fra bildeoppgaven under intervjuene

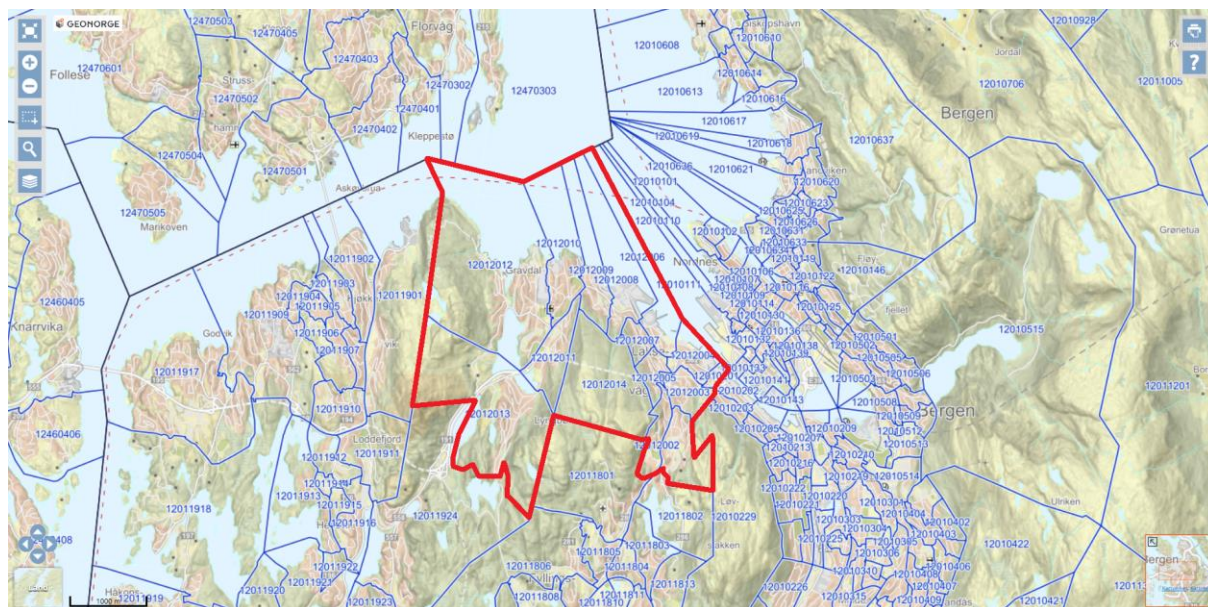

Vedlegg 10: Grunnkretser i språksamfunnet

Tabell 86: Grunnkretser i språksamfunnet Laksevåg

12010201	Gyldenpris	12012008	Laksevågsneset
12012001	Melkeplassen	12012009	Kringsjø
12012002	Solhaugveien	12012010	Nygårdsvik
12012003	Øvre Damsgård	12012011	Nygårdslie
12012004	Frydenbø	12012012	Gravdal
12012005	Store Damsgård	12012013	Lyngbø
12012006	Laksevåg sentrum	12012014	Damsgårdsfjellet
12012007	Lille Damsgård		

Jeg har tegnet inn grensene for språksamfunnet med rød strek på kartet nedenfor, som er lastet ned fra Kartverket (2018) sine nettsider.

Vedlegg 11: De språklige variablene

Tabell 87: De språklige variablene

V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ç̃]	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃ̃]	[sj]
V03	/e:/	/æ:/			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
V05	/me:g/ /de:g/ /se:g/	/me/ /de/ /se/	/mei/ /dei/ /sei/		
V06	<ikkje>	<ikke>			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
V08	<i>K-fremlyd:</i> /ka:/ /kem/ /kʊ:ɸ/ / ¹ kʊ(ɸ)dan/ / ¹ kʊsɲ/ / ¹ kʊfɔɸ/ /ka:/ /kas/ / ¹ kaslaks/ / ¹ kala/	<i>V-fremlyd:</i> /va:/ /vem/ /vʊ:ɸ/ / ¹ vʊ(ɸ)dan/ / ¹ vʊsɲ/ / ¹ vʊfɔɸ/ / ¹ vilke(n)/			
V09	/dɔ:/	/da:/			
V10	/nʊ:/	/nø:/			

Vedlegg 12: Sammenhengen mellom variabelnumre i masteroppgaven og variabelnumre i Talebanken

Tabell 88: Sammenhengen mellom variabelnumre i masteroppgaven og variabelnumre i *Talebanken*

Variabelnummer i masteroppgaven	Variabelnummer i Talebanken	Merknader
V01	F21	Variabel 01 består kun av variantene «kj>kj», «kj>x», «kj>S» og «TSJ» på variabel F21 i <i>Talebanken</i> .
V02	F21	Variabel 02 består kun av variantene «sj>kj», «sj>x», «sj>S», «sj>Sj» og «sj>sj» på variabel F21 i <i>Talebanken</i> .
V03	F11	
V04.1 (tsv.)	L02	Variabel 04.1 (tsv.) består kun av variantene «sv-eg», «sv-e», «sv-ei», «sv-je» og «sv-jei» på variabel L02 i <i>Talebanken</i> .
V04.2 (tst.)	L02	Variabel 04.2 (tst.) består kun av variantene «st-eg», «st-e», «st-ei», «st-je» og «st-jei» på variabel L02 i <i>Talebanken</i> .
V05	L03, L04 og L36	
V06	L12	
V07.1	L37	
V07.2	L38	
V08	L28, L29, L30, L32, L34 og L35	
V09	L41	OBS! Variantene «DA-inter» (241 belegg) og «DÅ-inter» (0 belegg) er utelatt fra variabelen i masteroppgaven! Variabel 09 består dermed av variantene «DÅ», «DÅ-innl», «DÅ-tids», «DÅ-sadv», «DA», «DA-innl», «DA-tids» og «DA-sadv» (slått sammen til henholdsvis <då> /dɔ:/ og <da> /da:/ i masteroppgaven).
V10	L42	

Vedlegg 13: Sammenstilling av informantnummer, opptaksår, kjønn, livsfase, årsklasse og sosialgruppe

Tabell 89: Trendinformantene fra 1978 og 2018

Informant	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosialgruppe
02142	1978	Kvinne	Yngre	III	1
02151	1978	Mann	Yngre	III	2
02152	1978	Kvinne	Yngre	III	3
02153	1978	Mann	Yngre	III	3
02154	1978	Kvinne	Yngre	III	3
02155	1978	Mann	Yngre	III	3
02156	1978	Kvinne	Yngre	III	2
02157	1978	Mann	Yngre	III	3
02125	2018	Mann	Yngre	IV	1
02126	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
02127	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
02128	2018	Mann	Yngre	IV	2
02129	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
02130	2018	Mann	Yngre	IV	2
02131	2018	Mann	Yngre	IV	2
02132	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
02133	2018	Mann	Eldre	II	2
02134	2018	Kvinne	Eldre	III	3
02135	2018	Kvinne	Eldre	II	3
02136	2018	Mann	Eldre	II	3
02137	2018	Mann	Eldre	III	2
02138	2018	Mann	Midt	IV	2
02139	2018	Mann	Midt	IV	3
02140	2018	Mann	Midt	III	3
02141	2018	Kvinne	Midt	III	1
02143	2018	Mann	Eldre	III	2
02144	2018	Kvinne	Midt	III	3
02145	2018	Kvinne	Eldre	III	3
02146	2018	Kvinne	Midt	III	1
02147	2018	Kvinne	Midt	III	3
02148	2018	Kvinne	Eldre	II	3
02149	2018	Mann	Midt	III	2

Tabell 90: Panelinformanten i 2018

Informant	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosialgruppe
02142	1978	Kvinne	Yngre	III	1
02142	2018	Kvinne	Midt	III	2

Vedlegg 14: Resultater på individnivå

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02125	2018	Mann	Yngre	IV	1
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	–	68,6 (24)	25,7 (9)	5,7 (2)	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃ]	[sj]
	–	54,3 (19)	45,7 (16)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (16)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	22,7 (29)	77,3 (99)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	66,7 (48)	31,9 (23)	–	–	1,4 (1)
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	83,3 (5)	16,7 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	100,0 (2)	–	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (95)	–			
V07.1	² nøke/	² nø:e/			
	–	100,0 (25)			
V07.2	² nøken/	² nø:en/			
	–	100,0 (9)			
V08.1	/kɑ:/	/vɑ:/			
	100,0 (13)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (22)	–			
V08.4	¹ kʊ(ʋ)dan/	¹ kʊsn/	¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (2)	–	–		
V08.5	¹ kʊfʊʋ/	¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/kɑ:/	/kas/	¹ kaslaks/	¹ kala/	¹ vilke(n)/
	100,0 (1)	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
	97,6 (120)	2,4 (3)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	85,7 (18)	14,3 (3)			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02126	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	–	74,3 (26)	25,7 (9)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	62,5 (20)	37,5 (12)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (6)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	35,9 (33)	64,1 (59)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	54,8 (17)	41,9 (13)	3,2 (1)	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	83,3 (5)	16,7 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	57,1 (4)	42,9 (3)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (55)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	100,0 (14)	–			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	83,3 (5)	16,7 (1)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (2)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (4)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (2)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (2)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	50,0 (1)	–	–	–	50,0 (1)
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (18)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (10)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02127	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	3,0 (1)	90,9 (30)	6,1 (2)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	21,4 (6)	78,6 (22)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (12)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	42,6 (66)	56,1 (87)	1,3 (2)	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	58,8 (20)	38,2 (13)	2,9 (1)	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	78,6 (11)	21,4 (3)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	66,7 (2)	33,3 (1)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	87,5 (7)	12,5 (1)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (119)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (35)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (23)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (9)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (12)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (7)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	93,8 (61)	6,2 (4)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (12)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02128	2018	Mann	Yngre	IV	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	–	94,3 (33)	5,7 (2)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	88,6 (31)	11,4 (4)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (18)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	11,0 (8)	89,0 (65)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	48,8 (21)	51,2 (22)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	60,0 (3)	40,0 (2)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	66,7 (6)	33,3 (3)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	83,3 (5)	16,7 (1)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (96)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	5,3 (1)	94,7 (18)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (9)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	92,9 (13)	7,1 (1)			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (16)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (3)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (3)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	100,0 (2)
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (16)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	42,9 (3)	57,1 (4)			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02129	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	–	54,3 (19)	45,7 (16)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	14,3 (5)	85,7 (30)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (11)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	22,1 (19)	75,6 (65)	2,3 (2)	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	50,9 (28)	49,1 (27)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	41,7 (5)	58,3 (7)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	60,0 (3)	40,0 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (104)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (13)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (10)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (12)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (2)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (7)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	100,0 (2)
V09	/dɔ:/	/da:/			
	82,3 (102)	17,7 (22)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (14)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02130	2018	Mann	Yngre	IV	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	–	100,0 (35)	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	100,0 (35)	–	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (18)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	37,3 (19)	62,7 (32)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	69,7 (23)	27,3 (9)	3,0 (1)	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	100,0 (5)	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (1)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	81,8 (9)	18,2 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (52)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (5)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (19)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (6)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (4)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (2)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	100,0 (1)	–	–	–
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
	98,7 (74)	1,3 (1)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (3)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02131	2018	Mann	Yngre	IV	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	–	79,4 (27)	20,6 (7)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	34,3 (12)	65,7 (23)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (24)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	19,5 (23)	78,8 (93)	1,7 (2)	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	60,4 (32)	37,7 (20)	1,9 (1)	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	58,3 (7)	41,7 (5)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	71,4 (5)	28,6 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (96)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (29)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (12)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (34)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (10)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (2)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	66,7 (2)	–	–	–	33,3 (1)
V09	/dɔ:/	/da:/			
	35,1 (20)	64,9 (37)			
V10	/nʊ:/	/nø:/			
	94,7 (18)	5,3 (1)			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02132	2018	Kvinne	Yngre	IV	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	–	97,1 (34)	2,9 (1)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	91,4 (32)	8,6 (3)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (13)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	27,4 (59)	68,8 (148)	3,7 (8)	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	68,3 (41)	31,7 (19)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	62,5 (5)	37,5 (3)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	83,3 (5)	16,7 (1)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (118)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	20,0 (2)	80,0 (8)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (6)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (11)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (3)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (5)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	98,4 (63)	1,6 (1)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (4)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02133	2018	Mann	Eldre	II	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	97,1 (34)	2,9 (1)	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃʃ]	[sj]
	–	14,3 (5)	34,3 (12)	37,1 (13)	14,3 (5)
V03	/e:/	/æ:/			
	55,0 (11)	45,0 (9)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	38,6 (22)	61,4 (35)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	60,0 (24)	40,0 (16)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	60,0 (3)	40,0 (2)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (4)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	78,6 (11)	21,4 (3)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	94,9 (56)	5,1 (3)			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	17,4 (4)	82,6 (19)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	16,7 (1)	83,3 (5)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (2)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	50,0 (6)	50,0 (6)			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	–	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	87,5 (42)	12,5 (6)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (14)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02134	2018	Kvinne	Eldre	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	100,0 (35)	–	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	–	28,6 (10)	45,7 (16)	25,7 (9)
V03	/e:/	/æ:/			
	79,4 (27)	20,6 (7)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	29,6 (48)	66,0 (107)	0,6 (1)	2,5 (4)	1,2 (2)
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	42,6 (20)	53,2 (25)	–	2,1 (1)	2,1 (1)
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	52,6 (10)	31,6 (6)	15,8 (3)		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	70,0 (7)	20,0 (2)	10,0 (1)		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	50,0 (7)	35,7 (5)	14,3 (2)		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	87,0 (94)	13,0 (14)			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (13)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (8)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	92,9 (13)	7,1 (1)			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	83,3 (5)	16,7 (1)			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (5)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	50,0 (2)	–	50,0 (2)	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	65,7 (46)	34,3 (24)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (40)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02135	2018	Kvinne	Eldre	II	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	94,3 (33)	–	–	5,7 (2)	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	–	6,9 (2)	31,0 (9)	62,1 (18)
V03	/e:/	/æ:/			
	73,3 (11)	26,7 (4)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	57,7 (41)	42,3 (30)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	85,7 (54)	12,7 (8)	1,6 (1)	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	90,0 (9)	10,0 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (6)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	60,0 (3)	40,0 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	98,7 (77)	1,3 (1)			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	84,6 (11)	15,4 (2)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	60,0 (3)	40,0 (2)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (5)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (8)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	–	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	97,5 (78)	2,5 (2)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (27)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02136	2018	Mann	Eldre	II	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	94,3 (33)	5,7 (2)	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	–	81,5 (22)	14,8 (4)	3,7 (1)
V03	/e:/	/æ:/			
	87,5 (7)	12,5 (1)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	43,2 (16)	56,8 (21)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	93,9 (31)	6,1 (2)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	92,3 (12)	7,7 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (2)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	100,0 (5)	–	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (52)	–			
V07.1	/ ^ɾ nøke/	/ ^ɾ nø:e/			
	95,8 (23)	4,2 (1)			
V07.2	/ ^ɾ nøken/	/ ^ɾ nø:en/			
	100,0 (6)	–			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (11)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ɸ/	/vʊ:ɸ/			
	100,0 (11)	–			
V08.4	/ ^l kʊ(ɸ)dan/	/ ^l kʊsɳ/	/ ^l vʊ(ɸ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/ ^l kʊfɔɸ/	/ ^l vʊfɔɸ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ^l kaslaks/	/ ^l kala/	/ ^l vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (60)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (16)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02137	2018	Mann	Eldre	III	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	87,9 (29)	–	–	12,1 (4)	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃʃ]	[sj]
	–	–	65,7 (23)	28,6 (10)	5,7 (2)
V03	/e:/	/æ:/			
	10,5 (2)	89,5 (17)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	40,7 (50)	56,1 (69)	0,8 (1)	2,4 (3)	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	54,9 (28)	45,1 (23)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	66,7 (22)	30,3 (10)	3,0 (1)		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	83,3 (5)	16,7 (1)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	55,6 (5)	33,3 (3)	11,1 (1)		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	95,6 (43)	4,4 (2)			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (5)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	8,3 (1)	91,7 (11)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (8)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	63,6 (7)	36,4 (4)			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	100,0 (1)	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	26,5 (13)	73,5 (36)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	37,5 (3)	62,5 (5)			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02138	2018	Mann	Midt	IV	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	8,6 (3)	82,9 (29)	8,6 (3)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	82,9 (29)	17,1 (6)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	54,5 (6)	45,5 (5)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	33,9 (37)	66,1 (72)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	68,4 (54)	30,4 (24)	1,3 (1)	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	100,0 (4)	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (2)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	22,2 (2)	77,8 (7)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (98)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	33,3 (3)	66,7 (6)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	9,1 (1)	90,9 (10)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (19)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (2)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (9)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	100,0 (1)	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (54)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (24)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02139	2018	Mann	Midt	IV	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	11,4 (4)	85,7 (30)	2,9 (1)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	5,7 (2)	74,3 (26)	17,1 (6)	2,9 (1)	–
V03	/e:/	/æ:/			
	82,4 (14)	17,6 (3)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	42,1 (45)	57,9 (62)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	82,1 (55)	17,9 (12)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	100,0 (4)	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (3)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	60,0 (3)	40,0 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (62)	–			
V07.1	/²nøke/	/²nø:e/			
	69,2 (9)	30,8 (4)			
V07.2	/²nøken/	/²nø:en/			
	50,0 (4)	50,0 (4)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (8)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (7)	–			
V08.4	/¹kʊ(ʋ)dan/	/¹kʊsn/	/¹vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/¹kofʊʋ/	/¹vofʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/¹kaslaks/	/¹kala/	/¹vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (121)	–			
V10	/nʊ:/	/nø:/			
	100,0 (22)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02140	2018	Mann	Midt	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	3,0 (1)	90,9 (30)	6,1 (2)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	85,7 (30)	14,3 (5)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	52,9 (9)	47,1 (8)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	49,2 (32)	50,8 (33)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	94,7 (36)	5,3 (2)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	100,0 (2)	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	100,0 (9)	–	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (88)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	17,4 (4)	82,6 (19)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (13)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (9)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (2)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (45)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (16)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02141	2018	Kvinne	Midt	III	1
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	11,4 (4)	80,0 (28)	8,6 (3)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	54,3 (19)	45,7 (16)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	33,3 (8)	66,7 (16)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	35,6 (21)	64,4 (38)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	63,4 (26)	29,3 (12)	7,3 (3)	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	50,0 (4)	50,0 (4)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (2)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	100,0 (8)	–	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	96,5 (55)	3,5 (2)			
V07.1	/ ^ɾ nøke/	/ ^ɾ nø:e/			
	18,7 (3)	81,2 (13)			
V07.2	/ ^ɾ nøken/	/ ^ɾ nø:en/			
	–	100,0 (3)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (8)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (4)	–			
V08.4	/ ^l kʊ(ʋ)dan/	/ ^l kʊsn/	/ ^l vʊ(ʋ)dan/		
	75,0 (3)	25,0 (1)	–		
V08.5	/ ^l kʊfʊʋ/	/ ^l vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ^l kaslaks/	/ ^l kala/	/ ^l vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
	94,8 (55)	5,2 (3)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (7)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02142	1978	Kvinne	Yngre	III	1
02142	2018	Kvinne	Midt	III	2
OBS! Informanten inngår som trendinformant i 1978, men er kun panelinformant, altså ikke trendinformant, i 2018. Kun trendinformantene deles inn etter livsfase. Ettersom skoleelevers sosialgruppe regnes ut fra foreldrenes yrke, er den samme informanten plassert i sosialgruppe 1 i 1978, da hun var skoleelev, og sosialgruppe 2 i 2018.					
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
1978 (trend)	100,0 (24)	–	–	–	
2018 (panel)	20,0 (7)	71,4 (25)	5,7 (2)	2,9 (1)	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃ]	[sj]
1978 (trend)	16,7 (2)	–	50,0 (6)	33,3 (4)	–
2018 (panel)	–	14,3 (5)	20,0 (7)	54,3 (19)	11,4 (4)
V03	/e:/	/æ:/			
1978 (trend)	80,0 (4)	20,0 (1)			
2018 (panel)	85,7 (12)	14,3 (2)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
1978 (trend)	33,3 (3)	66,7 (6)	–	–	–
2018 (panel)	45,6 (41)	52,2 (47)	1,1 (1)	1,1 (1)	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
1978 (trend)	100,0 (4)	–	–	–	–
2018 (panel)	79,7 (55)	20,3 (14)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
1978 (trend)	–	100,0 (1)	–		
2018 (panel)	87,5 (7)	12,5 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
1978 (trend)	–	–	–		
2018 (panel)	100,0 (2)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
1978 (trend)	50,0 (1)	50,0 (1)	–		
2018 (panel)	66,7 (6)	33,3 (3)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
1978 (trend)	100,0 (20)	–			
2018 (panel)	100,0 (126)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
1978 (trend)	100,0 (8)	–			
2018 (panel)	100,0 (22)	–			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
1978 (trend)	100,0 (3)	–			
2018 (panel)	85,7 (12)	14,3 (2)			
V08.1	/kɑ:/	/vɑ:/			
1978 (trend)	100,0 (2)	–			
2018 (panel)	100,0 (19)	–			

V08.2	/kem/	/vem/			
1978 (trend)	–	–			
2018 (panel)	–	–			
V08.3	/kʊ:ʁ/	/vʊ:ʁ/			
1978 (trend)	100,0 (2)	–			
2018 (panel)	100,0 (5)	–			
V08.4	/¹kʊ(ʁ)dan/	/¹kʊsŋ/	/¹vʊ(ʁ)dan/		
1978 (trend)	100,0 (3)	–	–		
2018 (panel)	–	–	–		
V08.5	/¹kʊfʁ/	/¹vʊfʁ/			
1978 (trend)	–	–			
2018 (panel)	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/¹kaslaks/	/¹kala/	/¹vilke(n)/
1978 (trend)	–	–	–	–	–
2018 (panel)	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
1978 (trend)	100,0 (4)	–			
2018 (panel)	99,1 (108)	0,9 (1)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
1978 (trend)	100,0 (10)	–			
2018 (panel)	100,0 (22)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02143	2018	Mann	Eldre	III	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	100,0 (32)	–	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃ]	[sj]
	–	–	40,0 (14)	48,6 (17)	11,4 (4)
V03	/e:/	/æ:/			
	75,0 (12)	25,0 (4)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	36,4 (16)	63,6 (28)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	55,3 (21)	44,7 (17)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	100,0 (6)	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	40,0 (4)	50,0 (5)	10,0 (1)		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (64)	–			
V07.1	^ʔ nøke/	^ʔ nø:e/			
	65,0 (13)	35,0 (7)			
V07.2	^ʔ nøken/	^ʔ nø:en/			
	91,7 (11)	8,3 (1)			
V08.1	/kɑ:/	/vɑ:/			
	100,0 (14)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kɔ:ʋ/	/vɔ:ʋ/			
	66,7 (2)	33,3 (1)			
V08.4	^ʔ kɔ(ʋ)dan/	^ʔ kɔʃ/	^ʔ vɔ(ʋ)dan/		
	–	–	–		
V08.5	^ʔ kɔfɔʋ/	^ʔ vɔfɔʋ/			
	–	–			
V08.6	/kɑ:/	/kas/	^ʔ kaslaks/	^ʔ kala/	^ʔ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
	100,0 (80)	–			
V10	/nɔ:/	/nɑ:/			
	100,0 (16)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02144	2018	Kvinne	Midt	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	–	38,2 (13)	61,8 (21)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	11,4 (4)	88,6 (31)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	35,7 (5)	64,3 (9)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	32,4 (22)	67,6 (46)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	77,3 (34)	22,7 (10)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	80,0 (4)	20,0 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (2)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	76,9 (10)	23,1 (3)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (74)	–			
V07.1	/ ^ɾ nøke/	/ ^ɾ nø:e/			
	25,9 (7)	74,1 (20)			
V07.2	/ ^ɾ nøken/	/ ^ɾ nø:en/			
	–	100,0 (9)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (13)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (11)	–			
V08.4	/ ^ɫ kʊ(ʋ)dan/	/ ^ɫ kʊsn/	/ ^ɫ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (5)	–	–		
V08.5	/ ^ɫ kʊfʊʋ/	/ ^ɫ vʊfʊʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ^ɫ kaslaks/	/ ^ɫ kala/	/ ^ɫ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (55)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	97,2 (35)	2,8 (1)			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02145	2018	Kvinne	Eldre	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	73,5 (25)	26,5 (9)	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	–	17,1 (6)	20,0 (7)	62,9 (22)
V03	/e:/	/æ:/			
	84,6 (22)	15,4 (4)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	37,5 (42)	62,5 (70)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	70,3 (45)	29,7 (19)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	89,5 (17)	10,5 (2)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (7)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	83,3 (10)	16,7 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (114)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	85,2 (23)	14,8 (4)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	63,6 (7)	36,4 (4)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (25)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	92,9 (13)	7,1 (1)			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (3)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	98,4 (63)	1,6 (1)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (31)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02146	2018	Kvinne	Midt	III	1
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	–	34,3 (12)	65,7 (23)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	22,9 (8)	77,1 (27)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (10)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	44,0 (37)	56,0 (47)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	77,0 (47)	23,0 (14)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	100,0 (6)	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (2)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	66,7 (2)	33,3 (1)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (71)	–			
V07.1	/ ^ɾ nøke/	/ ^ɾ nø:e/			
	10,5 (2)	89,5 (17)			
V07.2	/ ^ɾ nøken/	/ ^ɾ nø:en/			
	6,2 (1)	93,7 (15)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (14)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (12)	–			
V08.4	/ ^l kʊ(ʋ)dan/	/ ^l kʊsn/	/ ^l vʊ(ʋ)dan/		
	–	–	–		
V08.5	/ ^l kʊfʊʋ/	/ ^l vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ^l kaslaks/	/ ^l kala/	/ ^l vilke(n)/
	50,0 (2)	25,0 (1)	–	25,0 (1)	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (64)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (21)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02147	2018	Kvinne	Midt	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	–	82,9 (29)	17,1 (6)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	5,7 (2)	57,1 (20)	37,1 (13)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	14,3 (2)	85,7 (12)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	46,2 (49)	53,8 (57)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	70,0 (56)	30,0 (24)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	84,6 (11)	15,4 (2)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (3)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	81,8 (9)	18,2 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (103)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	44,4 (12)	55,6 (15)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	46,7 (7)	53,3 (8)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (16)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (10)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	100,0 (2)	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	94,7 (90)	5,3 (5)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (17)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02148	2018	Kvinne	Eldre	II	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	97,1 (34)	–	–	2,9 (1)	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	–	25,0 (8)	62,5 (20)	12,5 (4)
V03	/e:/	/æ:/			
	85,7 (12)	14,3 (2)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	36,0 (31)	62,8 (54)	1,2 (1)	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	37,3 (19)	62,7 (32)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	54,5 (6)	45,5 (5)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	100,0 (4)	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	78,6 (11)	21,4 (3)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (85)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	58,3 (7)	41,7 (5)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	30,0 (3)	70,0 (7)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (18)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (4)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
	98,5 (64)	1,5 (1)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (23)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02149	2018	Mann	Midt	III	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	23,5 (8)	73,5 (25)	2,9 (1)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	11,1 (4)	25,0 (9)	63,9 (23)	–	–
V03	/e:/	/æ:/			
	–	100,0 (26)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	22,5 (18)	77,5 (62)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	39,1 (9)	60,9 (14)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	75,0 (3)	25,0 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	70,0 (7)	30,0 (3)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (62)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (8)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (18)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	73,3 (11)	26,7 (4)			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	33,3 (3)	66,7 (6)			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	–	–	100,0 (2)		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
	94,6 (53)	5,4 (3)			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	86,2 (25)	13,8 (4)			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02151	1978	Mann	Yngre	III	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	90,0 (18)	10,0 (2)	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	8,3 (2)	41,7 (10)	45,8 (11)	4,2 (1)
V03	/e:/	/æ:/			
	57,1 (4)	42,9 (3)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	24,0 (6)	76,0 (19)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	66,7 (2)	33,3 (1)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	–	100,0 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	50,0 (3)	50,0 (3)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (11)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	25,0 (1)	75,0 (3)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (2)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (2)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	–	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	100,0 (1)	–	–	–
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
	100,0 (24)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (6)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02152	1978	Kvinne	Yngre	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	58,3 (21)	33,3 (12)	5,6 (2)	2,8 (1)	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	14,3 (1)	57,1 (4)	14,3 (1)	14,3 (1)
V03	/e:/	/æ:/			
	60,0 (3)	40,0 (2)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	25,9 (7)	74,1 (20)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	55,6 (5)	44,4 (4)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	33,3 (1)	66,7 (2)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	–	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	100,0 (2)	–	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (39)				
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	–	100,0 (11)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (4)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (8)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (3)				
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	94,1 (16)	5,9 (1)			
V10	/nʊ:/	/nø:/			
	100,0 (24)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02153	1978	Mann	Yngre	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	100,0 (35)	–	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	26,3 (5)	10,5 (2)	–	42,1 (8)	21,1 (4)
V03	/e:/	/æ:/			
	57,1 (8)	42,9 (6)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	25,0 (8)	75,0 (24)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	75,0 (3)	25,0 (1)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	100,0 (2)	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	80,0 (4)	20,0 (1)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	33,3 (2)	66,7 (4)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (42)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	63,6 (7)	36,4 (4)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	66,7 (4)	33,3 (2)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (6)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (6)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	87,5 (7)	–	12,5 (1)		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (27)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (21)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02154	1978	Kvinne	Yngre	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	100,0 (20)	–	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	66,7 (6)	22,2 (2)	–	11,1 (1)	–
V03	/e:/	/æ:/			
	100,0 (3)	–			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	36,4 (4)	63,6 (7)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	25,0 (1)	75,0 (3)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	–	–	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	100,0 (1)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	–	100,0 (1)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (25)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	90,9 (10)	9,1 (1)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	100,0 (2)	–			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (6)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	–	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	–	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (2)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (1)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (2)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02155	1978	Mann	Yngre	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	97,1 (34)	2,9 (1)	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	–	5,6 (1)	55,6 (10)	38,9 (7)
V03	/e:/	/æ:/			
	54,2 (13)	45,8 (11)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	21,9 (14)	76,6 (49)	1,6 (1)	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	35,0 (7)	65,0 (13)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	60,0 (3)	40,0 (2)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	–	100,0 (1)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	60,0 (3)	40,0 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (60)	–			
V07.1	/²nøke/	/²nø:e/			
	86,7 (13)	13,3 (2)			
V07.2	/²nøken/	/²nø:en/			
	80,0 (4)	20,0 (1)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (14)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	–	–			
V08.4	/¹kʊ(ʋ)dan/	/¹kʊsn/	/¹vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (1)	–	–		
V08.5	/¹kofʊʋ/	/¹vofʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/¹kaslaks/	/¹kala/	/¹vilke(n)/
	–	100,0 (1)	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (56)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (48)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02156	1978	Kvinne	Yngre	III	2
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[cç]	
	80,0 (28)	8,6 (3)	11,4 (4)	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	–	22,2 (2)	11,1 (1)	11,1 (1)	55,6 (5)
V03	/e:/	/æ:/			
	70,0 (7)	30,0 (3)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	23,3 (14)	76,7 (46)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	64,3 (9)	35,7 (5)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	66,7 (2)	–	33,3 (1)		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	66,7 (2)	33,3 (1)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	–	100,0 (2)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (44)	–			
V07.1	/ ^h nøke/	/ ^h nø:e/			
	50,0 (6)	50,0 (6)			
V07.2	/ ^h nøken/	/ ^h nø:en/			
	50,0 (1)	50,0 (1)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (11)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	–	–			
V08.4	/ ^h kʊ(ʋ)dan/	/ ^h kʊsn/	/ ^h vʊ(ʋ)dan/		
	–	–	–		
V08.5	/ ^h kʊfʊʋ/	/ ^h vʊfʊʋ/			
	–	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ^h kaslaks/	/ ^h kala/	/ ^h vilke(n)/
	–	100,0 (3)	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (5)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (20)	–			

Informant-nummer	Opptaksår	Kjønn	Livsfase	Årsklasse	Sosial-gruppe
02157	1978	Mann	Yngre	III	3
V01	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[çç]	
	100,0 (33)	–	–	–	
V02	[ç]	[ɛ]	[ʃ]	[ʃj]	[sj]
	16,7 (1)	–	–	16,7 (1)	66,7 (4)
V03	/e:/	/æ:/			
	66,7 (10)	33,3 (5)			
V04.1 (tsv.)	/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/
	11,3 (6)	88,7 (47)	–	–	–
V04.2 (tst.)	/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/
	62,5 (5)	37,5 (3)	–	–	–
V05.1	/me:g/	/me/	/mei/		
	66,7 (2)	33,3 (1)	–		
V05.2	/de:g/	/de/	/dei/		
	66,7 (2)	33,3 (1)	–		
V05.3	/se:g/	/se/	/sei/		
	40,0 (4)	60,0 (6)	–		
V06	<ikkje>	<ikke>			
	100,0 (54)	–			
V07.1	/ ² nøke/	/ ² nø:e/			
	15,4 (2)	84,6 (11)			
V07.2	/ ² nøken/	/ ² nø:en/			
	–	100,0 (6)			
V08.1	/ka:/	/va:/			
	100,0 (10)	–			
V08.2	/kem/	/vem/			
	100,0 (1)	–			
V08.3	/kʊ:ʋ/	/vʊ:ʋ/			
	100,0 (4)	–			
V08.4	/ ¹ kʊ(ʋ)dan/	/ ¹ kʊsn/	/ ¹ vʊ(ʋ)dan/		
	100,0 (2)	–	–		
V08.5	/ ¹ kʊfʊʋ/	/ ¹ vʊfʊʋ/			
	100,0 (1)	–			
V08.6	/ka:/	/kas/	/ ¹ kaslaks/	/ ¹ kala/	/ ¹ vilke(n)/
	–	–	–	–	–
V09	/dɔ:/	/da:/			
	100,0 (39)	–			
V10	/nʊ:/	/nɔ:/			
	100,0 (17)	–			

Vedlegg 15: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ)

Ikke sammenfall = [ç] eller [ĉç]

Nøytralisering = [ε]

Ombytting = [f]

Tabell 91: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og årsklasser

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				Nøytralisering	Ombytting	
1978	Årsklasse III	N=8	91,0	6,8	2,1	99,9 (238)
	Årsklasse II	N=4	97,9	2,1	0,0	100,0 (140)
2018	Årsklasse III	N=10	41,2	42,6	16,2	100,0 (340)
	Årsklasse IV	N=10	2,9	82,7	14,4	100,0 (347)

p ikke sammenfall og p sammenfall: II ≠ III (2018) (*), II ≠ IV (***) , III (2018) ≠ IV (*)

Tabell 92: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og livsfaser

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				Nøytralisering	Ombytting	
1978	Yngre	N=8	91,0	6,8	2,1	99,9 (238)
	Yngre	N=8	1,1	82,4	16,5	100,0 (277)
2018	Midt	N=8	7,2	71,0	21,7	99,9 (276)
	Eldre	N=8	95,6	4,4	0,0	100,0 (274)

p ikke sammenfall og p sammenfall: E ≠ M (***) , E ≠ Y2018 (***) , E ≠ Y1978 (i.s.) , M ≠ Y2018 (i.s.) , M ≠ Y1978 (***) , Y2018 ≠ Y1978 (***)

Tabell 93: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				Nøytralisering	Ombytting	
1978	Kvinner	N=4	85,3	10,5	4,2	100,0 (115)
	Menn	N=4	96,8	3,2	0,0	100,0 (123)
2018	Kvinner	N=12	32,3	48,2	19,5	100,0 (416)
	Menn	N=12	37,0	57,0	6,0	100,0 (411)

p ikke sammenfall og p sammenfall: K1978 ≠ M1978 (i.s.) , K2018 ≠ M2018 (i.s.)

Tabell 94: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk, livsfaser og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombyttning</i>	
Yngre						
1978	Kvinner	N=4	85,3	10,5	4,2	100,0 (115)
	Menn	N=4	96,8	3,2	0,0	100,0 (123)
2018	Kvinner	N=4	0,8	79,2	20,1	100,1 (138)
	Menn	N=4	1,4	85,6	13,0	100,0 (139)
Midt						
2018	Kvinner	N=4	2,9	58,8	38,3	100,0 (139)
	Menn	N=4	11,6	83,3	5,1	100,0 (137)
Eldre						
2018	Kvinner	N=4	93,4	6,6	0,0	100,0 (139)
	Menn	N=4	97,9	2,1	0,0	100,0 (135)

p ikke sammenfall og p sammenfall: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (***), YM1978 ≠ MM (***)

Tabell 95: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og sosialgrupper

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombyttning</i>	
1978	Sosialgr. 1	N=1	100,0	0,0	0,0	100,0 (24)
	Sosialgr. 2	N=2	85,0	9,3	5,7	100,0 (55)
	Sosialgr. 1+2	N=3	90,0	6,2	3,8	100,0 (79)
	Sosialgr. 3	N=5	91,7	7,2	1,1	100,0 (159)
2018	Sosialgr. 1	N=3	5,7	61,0	33,3	100,0 (105)
	Sosialgr. 2	N=8	41,2	54,1	4,7	100,0 (273)
	Sosialgr. 3	N=13	37,3	49,7	12,9	99,9 (449)

p ikke sammenfall og p sammenfall: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.)

Tabell 96: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) – Språk og opptaksår

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombyttning</i>	
1978	Yngre	N=8	91,0	6,8	2,1	99,9 (238)
2018	Yngre+ midt+eldre	N=24	34,7	52,6	12,7	100,0 (827)

Vedlegg 16: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ)

Ikke sammenfall = [sj], [j] eller [f]

Nøytralisering = [e]

Ombytting = [ç]

Tabell 97: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og årsklasser

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombytting</i>	
1978	Årsklasse III	N=8	74,5	9,7	15,8	100,0 (104)
	Årsklasse II	N=4	96,4	3,6	0,0	100,0 (123)
2018	Årsklasse III	N=10	72,7	25,6	1,7	100,0 (351)
	Årsklasse IV	N=10	37,0	62,4	0,6	100,0 (340)

p ikke sammenfall og p sammenfall: II ≠ III (2018) (i.s.), II ≠ IV (**), III (2018) ≠ IV (T)

Tabell 98: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og livsfaser

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombytting</i>	
1978	Yngre	N=8	74,5	9,7	15,8	100,0 (104)
	Yngre	N=8	41,7	58,3	0,0	100,0 (270)
2018	Midt	N=8	45,5	51,7	2,8	100,0 (281)
	Eldre	N=8	98,2	1,8	0,0	100,0 (263)

p ikke sammenfall og p sammenfall: E ≠ M (**), E ≠ Y2018 (***), E ≠ Y1978 (i.s.), M ≠ Y2018 (i.s.), M ≠ Y1978 (i.s.), Y2018 ≠ Y1978 (T)

Tabell 99: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombytting</i>	
1978	Kvinner	N=4	64,5	14,7	20,8	100,0 (37)
	Menn	N=4	84,5	4,7	10,7	99,9 (67)
2018	Kvinner	N=12	71,6	27,9	0,5	100,0 (401)
	Menn	N=12	52,0	46,6	1,4	100,0 (413)

p ikke sammenfall og p sammenfall: K1978 ≠ M1978 (i.s.), K2018 ≠ M2018 (i.s.)

Tabell 100: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk, livsfaser og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombytting</i>	
Yngre						
1978	Kvinner	N=4	64,5	14,7	20,8	100,0 (37)
	Menn	N=4	84,5	4,7	10,7	99,9 (67)
2018	Kvinner	N=4	52,6	47,4	0,0	100,0 (130)
	Menn	N=4	30,7	69,3	0,0	100,0 (140)
Midt						
2018	Kvinner	N=4	62,1	36,4	1,4	99,9 (140)
	Menn	N=4	28,8	67,0	4,2	100,0 (141)
Eldre						
2018	Kvinner	N=4	100,0	0,0	0,0	100,0 (131)
	Menn	N=4	96,4	3,6	0,0	100,0 (132)

p ikke sammenfall og **p sammenfall**: EK ≠ EM (i.s.), MK ≠ MM (i.s.), YK2018 ≠ YM2018 (i.s.), YK1978 ≠ MK (i.s.), YM1978 ≠ MM (T)

Tabell 101: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og sosialgrupper

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombytting</i>	
1978	Sosialgr. 1	N=1	83,3	0,0	16,7	100,0 (12)
	Sosialgr. 2	N=2	84,7	15,3	0,0	100,0 (33)
	Sosialgr. 1+2	N=3	84,3	10,2	5,6	100,1 (45)
	Sosialgr. 3	N=5	68,7	9,4	21,9	100,0 (59)
2018	Sosialgr. 1	N=3	56,2	43,8	0,0	100,0 (105)
	Sosialgr. 2	N=8	55,5	43,1	1,4	100,0 (281)
	Sosialgr. 3	N=13	67,0	32,2	0,9	100,1 (428)

p ikke sammenfall og **p sammenfall**: 1978 sosialgruppe 1+2 ≠ 1978 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 2 (i.s.), 2018 sosialgruppe 1 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.), 2018 sosialgruppe 2 ≠ 2018 sosialgruppe 3 (i.s.)

Tabell 102: Sammenfallsprosessen på V02 (SJ) – Språk og opptaksår

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombytting</i>	
1978	Yngre	N=8	74,5	9,7	15,8	100,0 (104)
2018	Yngre+ midt+eldre	N=24	61,8	37,3	0,9	100,0 (814)

Vedlegg 17: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett

Ikke sammenfall = [ç] eller [c̃ç] på V01 (KJ) og [sj], [ʃj] eller [ʃ] på V02 (SJ)

Nøytralisering = [ɛ]

Ombytting = [ʃ] på V01 (KJ) og [ç] på V02 (SJ)

Resultatene for sammenfallsprosessen på V01 og V02 sett under ett er ikke signifikanstestet.

OBS! Resultatene for sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett er utregnet i Talebanken ved å legge sammen antall annoterte «ikke sammenfallsvarianter» på kj-variabelen med antall annoterte «ikke sammenfallsvarianter» på sj-variabelen og tilsvarende for sammenfallsvariantene nøytralisering og ombytting. Jeg har annotert/merket 238 kj-lyder og 104 sj-lyder i 1978-materialet, mens jeg har annotert/merket 827 kj-lyder og 814 sj-lyder i 2018-materialet. Dette er ikke det totale antallet forekomster i lyd materialet. På grunn av stort antall belegg og at det var tidkrevende å lytte på disse variantene, måtte jeg sette en grense for hvor mange kj- og sj-lyder jeg skulle merke hos hver informant. Jeg bestemte meg for de 35 første kj-lydene og de 35 første sj-lydene for hver informant. For de aller fleste informantene var det nok varianter i materialet til å kunne merke så mange belegg, men i noen tilfeller var det for få belegg, særlig på sj-variabelen, og spesielt i 1978-materialet på grunn av kortere lydopptak. Dette er grunnen til at totalantallet merkede kj- og sj-lyder er så forskjellig i 1978-materialet, mens det er ganske likt i 2018-materialet.

En ren sammenslåing av antall belegg gir et misvisende bilde av den totale sammenfallsprosessen i språksamfunnet. Det ville være mer riktig å vekte kj-variabelen og sj-variabelens respektive bidrag til det sammenslåtte prosenttallet ut fra hvor stor hyppig kj-lydene forekommer i språket sammenlignet med sj-lydene.

Vi har et mål på dette. I TUB ble alle lydene annotert. Det er oppgitt i Johannessen (1983, 13) at det totalt var 5617 forekomster av kj-lyden og 1571 forekomster av sj-lyden, altså til sammen 7188 belegg. For å få et riktigere bilde av den totale sammenfallsprosessen på Laksevåg bør derfor prosenttallene for kj-variabelen vektet (ganges) med $5617/7188 \approx 0,781$, mens prosenttallene for sj-variabelen bør vektet (ganges) med $1571/7188 \approx 0,219$.

Tabell 103: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og årsklasser

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombyttning</i>	
1978	Årsklasse III	N=8	85,6	7,9	6,5	100,0 (342)
	Årsklasse II	N=4	97,1	2,9	0,0	100,0 (263)
2018	Årsklasse III	N=10	57,1	34,0	8,9	100,0 (691)
	Årsklasse IV	N=10	19,6	72,8	7,5	99,9 (687)

Tabell 104: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og livsfaser

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombyttning</i>	
1978	Yngre	N=8	85,6	7,9	6,5	100,0 (342)
	Yngre	N=8	20,9	70,7	8,4	100,0 (547)
2018	Midt	N=8	26,5	61,3	12,2	100,0 (557)
	Eldre	N=8	96,9	3,1	0,0	100,0 (537)

Tabell 105: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombyttning</i>	
1978	Kvinner	N=4	77,9	12,1	10,0	100,0 (152)
	Menn	N=4	93,4	3,7	3,0	100,1 (190)
2018	Kvinner	N=12	51,7	38,3	10,0	100,0 (817)
	Menn	N=12	44,6	51,7	3,7	100,0 (824)

Tabell 106: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk, livsfaser og kjønn

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombyttning</i>	
Yngre						
1978	Kvinner	N=4	77,9	12,1	10,0	100,0 (152)
	Menn	N=4	93,4	3,7	3,0	100,1 (190)
2018	Kvinner	N=4	25,7	64,1	10,2	100,0 (268)
	Menn	N=4	16,2	77,3	6,5	100,0 (279)
Midt						
2018	Kvinner	N=4	32,7	47,6	19,8	100,1 (279)
	Menn	N=4	20,4	74,9	4,7	100,0 (278)
Eldre						
2018	Kvinner	N=4	96,7	3,3	0,0	100,0 (270)
	Menn	N=4	97,1	2,9	0,0	100,0 (267)

Tabell 107: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og sosialgrupper

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombygting</i>	
1978	Sosialgr. 1	N=1	94,4	0,0	5,6	100,0 (36)
	Sosialgr. 2	N=2	85,2	10,2	4,5	99,9 (88)
	Sosialgr. 1+2	N=3	88,3	6,8	4,9	100,0 (124)
	Sosialgr. 3	N=5	84,0	8,5	7,4	99,9 (218)
2018	Sosialgr. 1	N=3	31,0	52,4	16,7	100,1 (210)
	Sosialgr. 2	N=8	48,5	48,5	3,1	100,1 (554)
	Sosialgr. 3	N=13	51,9	41,2	6,9	100,0 (877)

Tabell 108: Sammenfallsprosessen på V01 (KJ) og V02 (SJ) sett under ett – Språk og opptaksår

			Ikke sammenfall	Sammenfall		Sum
				<i>Nøytralisering</i>	<i>Ombygting</i>	
1978	Yngre	N=8	85,6	7,9	6,5	100,0 (342)
2018	Yngre+ midt+eldre	N=24	48,1	45,0	6,9	100,0 (1641)

Vedlegg 18: Resultater på alle variabler sammenlagt pr. opptaksår

Tabell 109: V01 – Språk og opptaksår

			[ç]	[c]	[ʃ]	[çç]	Sum
1978	Yngre	N=8	90,7	6,8	2,1	0,3	99,9 (238)
2018	Yngre+ midt+eldre	N=24	33,6	52,6	12,7	1,1	100,0 (827)

Tabell 110: V02 – Språk og opptaksår

			[ç]	[c]	[ʃ]	[ʃʃ]	[sj]	Sum
1978	Yngre	N=8	15,8	9,7	20,7	28,8	25,1	100,1 (104)
2018	Yngre+ midt+eldre	N=24	0,9	37,3	41,4	12,1	8,3	100,0 (814)

Tabell 111: V03 – Språk og opptaksår

			/e:/	/æ:/	Sum
1978	Yngre	N=8	68,1	31,9	100,0 (83)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	34,3	65,7	100,0 (403)

Tabell 112: V04.1 (tsv.) – Språk og opptaksår

			/eg/	/e/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Yngre	N=8	25,1	74,7	0,2	0,0	0,0	100,0 (281)
2018	Yngre+ midt+eldre	N=24	35,2	64,1	0,5	0,2	0,1	100,1 (2288)

Tabell 113: V04.2 (tst.) – Språk og opptaksår

			/e:g/	/e:/	/ei/	/je/	/jei/	Sum
1978	Yngre	N=8	60,5	39,5	0,0	0,0	0,0	100,0 (66)
2018	Yngre+ midt+eldre	N=24	64,6	34,3	0,9	0,1	0,1	100,0 (1201)

Tabell 114: V05 – Språk og opptaksår

			m/d/se:g	m/d/se	m/d/sei	Sum
1978	Yngre	N=8	44,0	54,4	1,6	100,0 (65)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	76,0	23,0	1,0	100,0 (499)

Tabell 115: V06 – Språk og opptaksår

			<ikkje>	<ikke>	Sum
1978	Yngre	N=8	100,0	0,0	100,0 (295)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	98,9	1,1	100,0 (1955)

Tabell 116: V07.1 – Språk og opptaksår

			/ ² nɔke/	/ ² nɔ:e/	Sum
1978	Yngre	N=8	53,9	46,1	100,0 (85)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	31,3	68,7	100,0 (429)

Tabell 117: V07.2 – Språk og opptaksår

			/ ² nɔken/	/ ² nɔ:en/	Sum
1978	Yngre	N=8	49,6	50,4	100,0 (30)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	23,6	76,4	100,0 (257)

Tabell 118: V08 – Språk og opptaksår

			k-fremlyd	v-fremlyd	Sum
1978	Yngre	N=8	99,4	0,6	100,0 (102)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	93,9	6,1	100,0 (606)

Tabell 119: V09 – Språk og opptaksår

			/dɔ:/	/dɑ:/	Sum
1978	Yngre	N=8	99,3	0,7	100,0 (173)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	90,2	9,8	100,0 (1606)

Tabell 120: V10 – Språk og opptaksår

			/nɔ:/	/nɔ:/	Sum
1978	Yngre	N=8	100,0	0,0	100,0 (148)
2018	Yngre+midt+eldre	N=24	93,5	6,5	100,0 (437)

Vedlegg 19: Signifikanstesting

Tabell 121: Oversikt over utførte signifikanstester

	Nr.	Grupper som er testet mot hverandre	Test
Kjønn	1	- Kvinner 2018 mot menn 2018	T-test
	2	- Kvinner 1978 mot menn 1978	T-test ³⁵
Livsfaser	3	- Eldre 2018 mot midt 2018 - Eldre 2018 mot yngre 2018 - Eldre 2018 mot yngre 1978 - Midt 2018 mot yngre 2018 - Midt 2018 mot yngre 1978 - Yngre 2018 mot yngre 1978	ANOVA/Tukey HSD
Kjønn+livsfaser	4	- Eldre kvinner 2018 mot eldre menn 2018 - Midt kvinner 2018 mot midt menn 2018 - Yngre kvinner 2018 mot yngre menn 2018 - Yngre kvinner 1978 mot midt kvinner 2018 - Yngre menn 1978 mot midt menn 2018	ANOVA/Tukey HSD
Sosialgrupper	5	- Sosialgruppe 1 i 2018 mot sosialgruppe 2 i 2018 - Sosialgruppe 1 i 2018 mot sosialgruppe 3 i 2018 - Sosialgruppe 2 i 2018 mot sosialgruppe 3 i 2018	ANOVA/Tukey HSD
	6	- Sosialgruppe 1+2 i 1978 mot sosialgruppe 3 i 1978	T-test ³⁶
Årsklasser	7	- Årsklasse II mot årsklasse III (kun 2018) - Årsklasse II mot årsklasse IV - Årsklasse III (kun 2018) mot årsklasse IV	ANOVA/Tukey HSD

³⁵ T-testene som er kjørt i SPSS, er tosidige. I test nr. 2 og test nr. 6 har jeg på grunn av klare direksjonelle hypoteser om forskjeller mellom gruppene, i stedet kunne benytte meg av ensidige tester. Derfor har jeg i disse tilfellene halvert den rapporterte p -verdien fra SPSS for å få korrekt p -verdi, jf. Larson-Hall (2010, 266).

³⁶ Se forrige fotnote.

Tabell 122: Språklige varianter som er testet i signifikanstestene

Variabel	Varianter som er testet hver for seg				
V01	[ç]	[ç]	[ʃ]	[cç]	
V02	[ç]	[ç]	[ʃ]	[ʃʃ]	[sj]
V03	/e:/	/æ:/			
V04.1 (tsv.) ³⁷	/eg/	/e/			
V04.2 (tst.) ³⁸	/e:g/	/e:/			
V05 ³⁹	m/d/se:g	m/d/se			
V06	<ikkje>	<ikke>			
V07.1	/²nɔke/	/²nɔ:e/			
V07.2	/²nɔken/	/²nɔ:en/			
V08	k-fremlyd	v-fremlyd			
V09	/dɔ:/	/dɑ:/			
V10	/nɔ:/	/nɔ:/			
Sammenfalls- prosessen på V01	Ikke sammenfall: [ç]+[cç]	Sammenfall (nøytralisering+ombyting): [ç]+[ʃ]			
Sammenfalls- prosessen på V02	Ikke sammenfall: [ʃ]+[ʃʃ]+[sj]	Sammenfall (nøytralisering+ombyting): [ç]+[ç]			

³⁷ På V04.1 og V04.2 har utelatt variantene «/ei/», «/je/» og «/jei/» fra signifikanstesting på grunn av lavt antall belegg.

³⁸ Se forrige fotnote.

³⁹ På V05 har jeg utelatt varianten «m/d/sei» fra signifikanstesting på grunn av lavt antall belegg.

Vedlegg 20: Oversikt over endringer gjort i revidert utgave av denne avhandlingen

Sted	Endring
Side III	Lagt inn et nytt forord til revidert utgave.
Kap. 1.1. Problemstilling og underspørsmål	Lagt inn henvisning til kapittel 6.6. under omtalen av spørsmålet om identitet knyttet til det å komme fra Laksevåg.
Kap. 1.1. Problemstilling og underspørsmål	Fjernet avsnitt som formulerer underproblemstilling om sammenligning med talemålet i nabobydelen Bergenhus (sentrumsbydelen) ettersom det ikke ble tid til å undersøke dette i denne omgang.
Kap. 5	Før innlevering overså jeg at formuleringen «Tekst.» fremdeles sto innimellom resultattabellene et par steder i avhandlingen. Dette var kun ment som notater for meg selv under arbeidet, og er derfor nå tatt bort.
Kap. 5.7.1.	Overskriften «Variabel 07.1:» er endret til «Variabel 07.1: Kvantoren «noe» (nøytrum)».
Kap. 5.7.2.	Overskriften «Variabel 07.2:» er endret til «Variabel 07.2: Kvantoren «noen» (maskulinum, femininum og pluralis)».
Kap. 6. Drøfting	Fjernet to setninger som viser til underproblemstilling om sammenligning av dialekten på Laksevåg med dialekten i nabobydelen Bergenhus (sentrumsbydelen), ettersom det ikke ble tid til å undersøke dette i denne omgang.
Kap. 6.6.	Under <i>De unge informantene</i> : Rettet til stor forbokstav i «Bergen». Under <i>De voksne informantene</i> : «(...) vestover til Laksevåg og Sotra (...)» er endret til «(...) vestover til Loddefjord og Sotra (...)».
Litteraturliste	Endret rekkefølgen på et par av oppføringene slik at listen blir alfabetisk.
Vedlegg 12	Rettet opp tastefeil i oversikten over sammenhengen mellom variabelnumre i masteroppgaven og variabelnumre i <i>Talebanken</i> . Det riktige skal være at V05 i masteroppgaven består av L03, L04 og L36 i <i>Talebanken</i> (opprinnelig sto det «L04, L05 og L36»).
Vedlegg 20	Lagt inn et nytt vedlegg med oversikt over alle endringer som er gjort i revidert utgave.
Sammendrag	Rettet opp skrivefeil: andra → andre

Sammendrag

Tittel: *En sociolingvistisk oppfølgingsgransking av talemålet på Laksevåg i Bergen*

Student: Øystein Hassel

Veileder: Helge Sandøy

Masteroppgave i nordisk språk og litteratur, våren 2019

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen

Masteroppgaven er en oppfølgingsgransking av bergensdialekten på Laksevåg i 2018, fire tiår etter at talemålet til ungdommer fra Laksevåg og syv andre bydeler ble undersøkt i den byomfattende undersøkelsen *Talemål hos ungdom i Bergen* (TUB).

Det analyserte materialet i denne masteroppgaven er eldre talemålsopptak fra 1978 av åtte ungdomsskoleelever ved Håstein skole på Laksevåg, samt nye talemålsopptak fra 2018 av 24 tilfeldig utvalgte trendinformanter. Disse 24 er jevnt fordelt mellom tre forskjellige aldersgrupper og med like mange kvinner som menn. I tillegg er det gjort et nytt talemålsopptak i 2018 av én av de åtte TUB-informantene fra 1978. De 32 informantene inngår i en såkalt trendstudie, der det er tatt i bruk kvantitative analysemetoder og hvor informantene regnes som representative for sine respektive sosiale grupper som årsklasser (fødselsårsgrupper), livsfaser (aldersgruppe på det aktuelle opptakstidspunktet), kjønn og sosialgrupper. Det nye talemålsopptaket av den gamle TUB-informanten er brukt i en kvalitativ panelstudie av språkutviklingen hos dette enkeltindividet. Til slutt er resultatene for Laksevåg sett under ett sammenlignet med resultatene fra en tilsvarende gransking av talemålet i nabobydelen Bergenhus (Bergen sentrum) fra 2010/2011.

Bergensdialekten, som kan deles inn i en høystatus- og lavstatusvarietet, består av en rekke språklige variabler der språkbrukeren kan variere mellom ulike varianter. Disse variantene kan enten være et ulike ord som betyr det samme, eller de kan være ulike realiseringer av en bestemt språklyd i et ord. I masteroppgaven har jeg undersøkt variasjonen i språket for/på tolv slike variabler på gruppenivå.

Laksevåg er en tradisjonell arbeiderbydel med generelt lavere utdannings- og inntektsnivå og generelt større sosiale utfordringer. I TUB-studien fra slutten av 1970-tallet fant man at lavstatusvarietetet dominerte på Laksevåg.

Mine resultater viser at lavstatusvarieteten fremdeles står sterkt på Laksevåg. For flere av variablene har språket holdt seg stabilt, mens for enkelte andre av variantene har bruken av moderne former økt på bekostning av de tradisjonelle formene.

Abstract

This master thesis is a sociolinguistic follow-up study of the Bergen dialect in the Laksevåg district in 2018, four decades after the dialect of adolescents from Laksevåg and seven other areas of the city were examined in the city-wide study *Talemål hos ungdom i Bergen* (=TUB, Speech among young people in Bergen).

The analysed material of this thesis consists of older tape recordings from 1978 of the speech of eight adolescents born in 1962/1963, as well as new tape recordings from 2018 of the speech of 24 randomly selected trend informants. The 24 informants in 2018 are evenly distributed between three different age groups and with as many women as men. In addition, a new recording of one of the eight TUB informants from 1978 were collected in 2018 when she was at the age of 54. The 32 informants are part of a so-called trend study using quantitative analysis methods. Here the informants are regarded as representative of their respective groups, such as birthyear groups, age groups at the current recording time, gender and social groups. The follow-up recording of the old TUB informant is used in a qualitative panel study of the language development of this single individual. Finally, the results from the dialect study of Laksevåg are compared to the results of a similar study of the Bergen dialect in the city centre from 2010/2011.

The Bergen dialect, which can be divided into high-status and low-status varieties, contains various linguistic features where the speaker may choose different. These variants may either be different words conveying the same meaning, or different realizations of a specific sounds in a word. In this master thesis I have looked into/explored variation in speech regarding twelve such variables and compared results on a group level.

Laksevåg is a traditional working class district with generally lower education and income levels and generally larger social issues. In the TUB-study from the late 1970s, the low-status variety was demonstrated as dominating at Laksevåg.

My results show that the low-status variety remains strong at Laksevåg. Regarding several of the variables the language has remained stable, while in some of the variables the use of modern forms has increased at the expense of the traditional forms.